

Gemeente Hattum

Programmabegroting
2023

PROGRAMMABEGROTING 2023

- **NOTA VAN AANBIEDING**

- **PROGRAMMA'S EN PARAGRAFEN**

- **MEERJARENRAMING 2024 T/M 2026**

PROGRAMMABEGROTING 2023

NOTA VAN AANBIEDING

Pag.	1	Nota van aanbieding
------	---	---------------------

PROGRAMMA'S EN PARAGRAFEN

o Programma's

Pag.	5	Programma 1 – Sociaal sterk
Pag.	7	1a - opgroeien en ontwikkelen
Pag.	13	1b - werk
Pag.	19	1c - zorg
Pag.	25	1d - welzijn en sport
Pag.	29	Programma 2 – Wonen, werken en recreëren
Pag.	31	2a - ruimtelijke ontwikkeling
Pag.	41	2b - economische ontwikkeling
Pag.	45	2c - fysieke leefomgeving
Pag.	51	Programma 3 – Besturen en organiseren
Pag.	53	3a - netwerken en besturen
Pag.	59	3b - dienstverlening
Pag.	63	3c - financiën
Pag.	77	3d - gemeentelijke organisatie
Pag.	79	Programma 4 - Bedrijfsvoering
Pag.	81	4a - bedrijfsvoering en overhead

o Paragrafen

Pag.	93	Inleiding
Pag.	95	Paragraaf A – Lokale heffingen
Pag.	101	Paragraaf B – Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
Pag.	113	Paragraaf C – Onderhoud kapitaalgoederen
Pag.	121	Paragraaf D – Financiering – inclusief Emu-saldo
Pag.	129	Paragraaf E – Bedrijfsvoering
Pag.	133	Paragraaf F – Verbonden partijen
Pag.	147	Paragraaf G – Grondbeleid
Pag.	151	Paragraaf H – Decentralisaties

MEERJARENRAMING 2024 T/M 2026

Pag.	2	Overzicht van baten en lasten 2021 t/m 2026
Pag.	3	Toelichting overzicht van baten en lasten 2021 t/m 2026
Pag.	4	Overzicht van incidentele baten en lasten
Pag.	5	Overzicht structureel begrotingsaldo 2023-2026
Pag.	7	Meerjareninvesteringsprogramma (MIP)
Pag.	18	Meerjarenraming staat van reserves en voorzieningen
Pag.	20	Toelichting meerjarenraming staat van reserves en voorzieningen

NOTA VAN AANBIEDING

2023

Nota van aanbieding

ALGEMEEN

Hattem! Inspireren | Verbinden | Versterken

Dat is de titel van het bestuursakkoord met de ambities voor Hattem voor 2022 tot en met 2026. In de komende jaren willen we deze ambities realiseren, maar wat we vooral ook willen is inspiratie uit de stad en de raad ophalen. We willen in verbinding met de stad en raad de koers voor de komende vier jaar verrijken: met ideeën, met initiatieven en met nieuwe ambities. Deze programmabegroting geeft aan waar we in 2023 op inzetten: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen, en, wat gaat het dat kosten?

De start van een nieuwe collegeperiode en het komen tot een nieuw bestuursakkoord gebeuren altijd in een periode waarin de voorbereiding van de begroting voor het aankomende jaar al in een gevorderd stadium is. Dat betekent dat het voor veel ambities uit een bestuursakkoord nog niet mogelijk is om deze in voldoende mate uit te werken, zodat deze ook met budget opgenomen kunnen worden in de programmabegroting. De ontwikkeling van het Gemeentefonds is echter dermate positief, dat een stelpost gevormd kan worden, waarin budget gevonden kan worden voor ambities uit het bestuursakkoord waar we in 2023 mee aan de slag willen. Nu bestaat een begroting natuurlijk voor een heel groot deel niet uit nieuwe ambities waar ook nieuw budget voor nodig is. De producten en diensten die de gemeente aan de stad levert en de uitvoering van bestaand beleid kunnen ook een uitvoering krijgen waarmee gewerkt wordt aan de ambities die we voor Hattem hebben.

Als college hebben we eerst gekeken hoe we de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie kunnen versterken. Dat doen we bijvoorbeeld op thema's als verkeer, ondermijning, groen en financiën. De afgelopen jaren hebben we gezien dat er veel flexibiliteit van ons gevraagd wordt als gemeente bij het adequaat inspringen op crises. Het Rijk doet met regelmaat een beroep op ons, zoals bij corona, vluchtelingenopvang, armoedebestrijding en ondermijning. Tegelijkertijd stelt het Rijk ook in toenemende mate eisen aan hoe we ons werk doen als gemeente op het gebied van privacy, toegankelijkheid van informatie en andere kwaliteitseisen.

Daarnaast zien we dat we ook op meer vraagstukken intensiever regionaal moeten samenwerken, om effectief bezig te zijn met onze bovenlokale opgaven. Ruimte voor woningbouw, investeringen in bereikbaarheid en een toekomstbestendige arbeidsmarkt en economie zijn niet solo op lokale schaal te realiseren. De basis moet dus op orde zijn, wil je daar succesvol nieuwe ambities aan toevoegen. Die basis bestaat voor ons uit meer dan formatie, dat betekent dat ook de dienstverlening, de werkprocessen, de huisvesting, opleidingen en de informatievoorziening op orde zijn.

We denken dat we met deze begroting op een aantal gerichte punten investeren in versterking en in soepeler kunnen schakelen als gemeente.

De ambities uit het bestuursakkoord waar we in 2023 mee aan de slag willen, worden in de programmabegroting al wel benoemd, maar nog niet op geld gezet.

We gaan deze de komende maanden verder uitwerken en we zullen in maart 2023 een begrotingswijziging aan de Raad voorleggen, waarin ambities en benodigd budget aan elkaar gekoppeld zijn. De financiële kaders die de voorliggende programmabegroting bevat, zijn daarbij leidend. Wanneer er in maart sprake blijkt te zijn van meer ambities dan passend is in het financiële perspectief, dan zal de Raad dat in een integraal afgewogen voorstel voorgelegd krijgen. We zullen ook bij elke nieuwe begroting bekijken welke balans we willen bereiken tussen sparen en investeren.

Ambities uit het bestuursakkoord waar we de komende maanden verder uitwerking aan gaan geven zijn bijvoorbeeld participatie, inclusiviteit en diversiteit, de kinderburgemeester, vieren en herdenken en het Hanzejaar. Voor sommige ambities is in het bestuursakkoord nadrukkelijk aangegeven dat de coalitie deze in dialoog met de raad wil uitwerken. Dit geldt bij uitstek voor de Green Deal Hattem, waarin we een beweging, een duurzaamheidsoffensief, van en door Hattem als stad op gang willen brengen. De gemeente is daar in de ogen van het college samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers een van de partners in een coalitie die in co-productie tot duurzaamheidsdoelen en het realiseren van die doelen komt. Hierover komt nog een voorstel naar de Raad.

Het gunstige financiële perspectief kan uitnodigen tot het formuleren van meer of ambitieuzere doelstellingen. We zijn een college vol ambities voor Hattem, en willen dat ook op een voor Hattem duurzame manier doen. Dat betekent dat we de financiële ruimte ook gebruiken om ons weerbaarder te maken voor de toekomst. En we weten ook dat zich altijd onvoorziene zaken kunnen voordoen en dat de ontwikkeling van het Gemeentefonds door besluiten van het Rijk soms een grillig verloop kent. We denken met de voorliggende begroting een goede balans tussen ambitie en toekomstbestendigheid voor te leggen, een duurzame begroting.

DE FINANCIËLE VERTALING

Perspectief (meerjaren)begroting 2023:

<i>Getallen in € (negatieve getallen zijn voordelen).</i>	2023	2024	2025	2026
Startpositie saldo meerjarenbegroting 2023 ev.	-74.700	-219.800	-66.100	-66.100
1. Aangenomen amendementen	8.900	3.900	3.900	3.900
2. Saldo Voorjaarsnota	161.900	160.800	175.600	175.600
Subtotaal:	96.100	-55.100	113.400	113.400
3. Bijstellingen alg. uitkering meicirculaire	-2.064.000	-2.990.000	-3.832.000	-2.584.000
4. Bijstellingen begrotingsvoorbereiding	1.936.100	2.022.300	1.743.500	1.853.200
5. Verrekeningen met reserves	-232.700	100.100	133.900	-24.200
Structureel begrotingssaldo 2023 ev.	-264.500	-922.700	-1.841.200	-641.600

Ontwikkeling septembercirculaire:

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven. Volgens de reguliere normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen direct invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering en daarmee op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd.

Het kabinet heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) het voorstel gedaan om het volumedeel van het accres voor 2022–2025 vast te zetten op stand Voorjaarsnota 2022. De VNG heeft met dit voorstel ingestemd. De accresraming voor het jaar 2022 en verder is in de september-circulaire opgenomen, waarbij deze is opgesplitst in een volumedeel en een loon-prijzdeel.

In het Coalitieakkoord is het accres vanaf 2026 - ter compensatie van het 'ravijnjaar' - vastgezet op een plus van € 1 miljard bovenop de stand Miljoenennota 2022. Het accres wordt vanaf 2026 enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling.

De ontwikkeling van de algemene uitkering, de mutatie ten opzichte van de meicirculaire, levert in de periode 2023 – 2026 voor alle jaren een positieve bijstelling op.

Het Hattemse aandeel in de toename van € 400 mln. à € 600 mln. (macro) bedraagt circa € 300.000 a € 450.000. Kanttekening: deze toename van de inkomsten bestaat voor een groot deel uit het bovengenoemde loon- en prijsdeel. Dit deel dienen we min of meer te oormerken voor de toekomstige loon- en prijsontwikkelingen. De financiële uitwerking van de septembercirculaire is niet meegenomen in de primaire begroting 2023 en zal via een separate begrotingswijziging aan de raad worden voorgelegd.

Ook wordt bij de septembercirculaire een kanttekening geplaatst bij de WOZ waarde woningeigenaren. Door een fout in het rekenmodel bij de septembercirculaire, is gerekend met een stijging van de OZB waarde woningen (eigenaren) van ca 30% in 2023 ten opzichte van 2022. Deze stijging is te hoog geraamd en werkt door in de uitkeringsfactor. In de decembercirculaire wordt dit gecorrigeerd zodat dan de juiste raming (ca 15%) van de ontwikkeling van de OZB waarde meeloopt in de berekening.

Investeringsprogramma 2023 tot en met 2026 (MIP)

Het investeringsvolume is ten opzichte van de voornemens uit 2022 geactualiseerd. De ruimte aan kapitaallasten die voor 2023 op de exploitatie wordt gevraagd, bedraagt € 54.000 en wordt rechtstreeks verantwoord op de desbetreffende programma's en beleidsvelden. Voor een aantal beleidsvelden geldt dat de kapitaallasten worden gedekt uit een hiervoor gevormde reserve.

De cumulatieve ruimte die voor 2023 en in meerjarenperspectief wordt gevraagd bedraagt:

	2023	2024	2025	2026
Investeringsruimte	54.000	987.600	1.317.100	2.022.600

TOT SLOT

Wij stellen u voor:

- de voorliggende begroting met de daarbij behorende toelichtingen en staten vast te stellen conform de betreffende ontwerpen;
- de exploitatiesaldi te verrekenen met de algemene reserve.

Hattem, 11 oktober 2022

Het college van Hattem,

de secretaris,

de burgemeester,

1

Sociaal sterk

AMBITIE

Sociaal Hattem!

In Hattem is het fijn opgroeien, leven en ouder worden. Kinderen groeien veilig en gezond thuis op. We bevorderen kansgelijkheid en bieden ondersteuning aan wie dat nodig heeft. Ieder kind verdient de kans zich maximaal te ontplooiën. Mensen die moeite hebben zichzelf te redden, ondersteunen we ruimhartig met voorzieningen. Iedere Hattemer heeft bestaanszekerheid. Ouderen hebben passende ondersteuning, hulp en betaalbare zorg en wonen zolang mogelijk in de eigen omgeving. Voor gezinnen met kwetsbare thuissituaties of echtscheidingsproblematiek zijn we een (tijdelijke) stevige steunpilaar. Bij huiselijk geweld en kindermishandeling grijpen we tijdig in. Wij willen werken vanuit de gedachte dat we met onze maatschappelijke partners een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om passende hulp en ondersteuning te bieden aan inwoners, kinderen en gezinnen. Hierbij gaan we uit van partnerschap én samenwerking. We werken nauw samen in het Loket 0-100 met huisartsen, Centrum voor Jeugd & Gezin, (school)maatschappelijk werk, het welzijnswerk, sportverenigingen, cultuurorganisaties, kerken en zorgaanbieders aan deze missie. We stellen onze inwoner daarbij centraal en leveren maatwerk waar de regels geen oplossing bieden.

Inclusief Hattem!

Hattem is een fijne plek om te wonen. We hebben een gemeenschap waarin naar elkaar wordt omgekeken en waarin een grote sociale cohesie is. We bewaken de cohesie in de samenleving en bestrijden eenzaamheid en analfabetisme. Als gemeente bieden we onze informatie op een toegankelijke wijze aan onze inwoners aan, zodat participatie en het gebruik van diensten van de gemeente geen onnodige drempels kent. Veel Hattemers zetten

zich in om van Hattem een nog fijnere woonplaats te maken. Deze energie en dit enthousiasme zien we als een grote kwaliteit van Hattem die we verder willen versterken. We willen ervoor blijven zorgen dat iedereen niet alleen thuis is in Hattem, maar zich ook echt thuis en betrokken voelt bij Hattem en de mede-Hattemers. In Hattem heb je de vrijheid om te zijn wie je bent.

Gezond Hattem!

We willen in Hattem gezond gedrag laagdrempelig, logischer en eenvoudiger maken, door de leefomgevingen van mensen goed in te richten. Daarbij richten we ons op Hattemers van alle leeftijden. We willen werken aan een Hattemer Leefstijl Akkoord met zorgaanbieders, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke instellingen en inwoners, zodat er een aanbod ontstaat met mogelijkheden voor elke Hattemer. In een fitte en groene stad zijn goede sportfaciliteiten van grote waarde. Zowel in de openbare ruimte als op de sportparken en binnensportaccommodaties. We koesteren het verenigingsleven, het kloppende hart van Hattem. Hattem kent een rijk verenigingsleven en een ruim aanbod van mogelijkheden om te sporten. We zijn trots op de dwarsverbanden die daardoor in onze Hattemse samenleving gelegd worden en blijven dit ondersteunen

FINANCIEEL

Meerjarenraming (x € 1.000,-)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	13.370	14.150	13.823	14.295	14.186	14.704
Totaal baten	-2.715	-2.348	-2.274	-2.239	-2.245	-2.250
Resultaat voor bestemming	10.656	11.802	11.549	12.056	11.941	12.454

Sociaal sterk

- Opgroeien en ontwikkelen

- **We zetten in op de beweging dat elk kind opgroeit bij zijn of haar ouders.** We onderzoeken wat er nodig is om kinderen thuis te laten opgroeien en het aantal uithuisplaatsingen te verminderen.
- **We introduceren een Hattems Model voor preventie en zorg:** een preventieaanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving, waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien, zonder middelengebruik. Het Hattemse Model gaat uit van de kracht van de Hattemse gemeenschap.
- **We ontmoedigen gokken** en willen gokverslavingen voorkomen. In dat kader is er in Hattem geen ruimte voor gokreclames.
- **We gaan in overleg met de schoolbesturen** en andere relevante partners over de realisatie van een tweede integraal kindcentrum op het terrein van de voormalige middelbare school De Noordgouw. We actualiseren de onderwijsvisie op de punten waar daarvoor aanleiding is. Het eerder door de Raad genomen besluit voor de vestiging van het eerste integrale kindcentrum op de oude ijsbaan staat daarbij niet ter discussie.

RELEVANTE THEMA'S

1. JEUGD

Ontwikkelingen:

- **Preventie**

Met de inzet van preventieve activiteiten willen we de basis versterken voor een gezonde, veilige en kansrijke omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien. Een goed pedagogisch leefklimaat voor jeugdigen kan voorkomen dat alledaagse opgroei- en opvoedproblemen escaleren tot ernstige problemen waarvoor specialistische zorg moet worden ingeschakeld. Ook in 2023 zullen verschillende preventieve activiteiten worden aangeboden door het CJG, zoals weerbaarheidstrainingen, training gericht op sociale vaardigheden, informatieavonden voor ouders etc.

In 2022 is er vanuit de raad aandacht gevraagd voor de aanpak van jeugdoverlast en het voorkomen daarvan. Daarbij zijn er ideeën benoemd om de aanpak vorm te geven. Als basis voor de aanpak hebben we eerst een analyse gemaakt van het preventieve aanbod. Op basis van de analyse worden in 2023 voorstellen gedaan voor het versterken van preventie en het voorliggend veld. We zijn daarmee ook met de voorbereidingen voor een Hattems model voor preventie en zorg gestart: een preventieaanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving, waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien, zonder middelengebruik. Het Hattemse Model gaat uit van de kracht van de Hattemse gemeenschap.

Versterken van preventie leidt uiteindelijk tot een kostenbesparing, hoewel de meeste besparingen op andere beleidsterreinen liggen, zoals school- en arbeidsverzuim en de inzet van justitie en gezondheidszorg. We willen dus investeren in jeugdpreventie als onderdeel van een goed functionerend jeugdstelsel én een goed functionerende samenleving.

- **Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)**

Binnen het CJG wordt intensief samengewerkt door het Toegangsteam jeugd, de jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar (consultatiebureau) en 5-18 jaar, het (school)maatschappelijk werk, jongerenwerk, leerplicht en logopedie. Het CJG is een netwerk waarbij de activiteiten van verschillende partners op elkaar worden afgestemd. Daarnaast fungeert het CJG als een signaleringsnetwerk. We willen kwetsbare gezinnen snel in beeld krijgen, zodat waar nodig tijdig passende hulp kan worden ingezet.

De doorontwikkeling van de samenwerking tussen lokale (zorg)partijen in het sociaal domein is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van het loket 0-100. Binnen het brede netwerk

- zullen activiteiten van de verschillende partners op elkaar worden afgestemd;
- zullen obstakels en schotten zoveel mogelijk worden weggenomen, waardoor verbinding ontstaat tussen de diensten en activiteiten die worden georganiseerd;
- wordt flexibiliteit binnen de verschillende taken en functies georganiseerd, zodat beter geanticipeerd kan worden op een veranderende hulpvraag van een gezin.

- **Jeugdhulp**

Zorgkosten jeugdhulp

We begroten de kosten voor jeugdhulp op basis van de verwachte uitgaven. Dit doen we aan de hand van de uitgaven in het eerste half jaar 2022. 2022 is het eerste jaar waarin het nieuwe woonplaatsbeginsel van toepassing is. Met de ingang van het nieuwe woonplaatsbeginsel is een aantal jeugdigen, administratief overgedragen naar een andere gemeenten. Er zijn geen jeugdigen overgedragen naar Hattem.

Ook in 2023 is er extra geld toegevoegd aan het gemeentefonds voor de kosten jeugdhulp, deze middelen zijn toegevoegd aan het budget voor Zorg in Natura (ZIN). Ook in 2024, 2025 en 2026 zijn deze extra (te verwachten) middelen voor 100% opgenomen in de begroting.

Sinds 2022 investeren we structureel in preventieve activiteiten. Door de forse inzet op de preventie en de samenwerking met verschillende ketenpartners gaan we voor de komende twee jaren nog uit van een jaarlijkse besparing van € 50.000 op het ZIN-budget (verschuiving van ZIN naar preventie). Op basis van de verwachte uitgaven wordt ook het PGB-budget naar beneden bijgesteld.

- **(boven)Regionale ontwikkelingen Jeugdhulp**

Zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe

De intensieve samenwerking met de verschillende gemeenten binnen de zorgregio zetten we ook in 2023 voort. Ontwikkelen waar we ons binnen de zorgregio mee bezig houden zijn onder andere:

- Het verankeren van de nieuwe werkwijzen uit de regionale pilots, die met de transformatiegelden zijn gestart. Om de ontwikkelde werkwijze ook duurzaam in te zetten is bij de start van iedere pilot de afspraak met de betrokken gemeente(n) gemaakt dat indien de werkwijze de resultaten opleveren die waren afgesproken, de werkwijze als reguliere werkwijze wordt opgenomen in het bestaande aanbod. De ontwikkelde werkwijzen zullen beschikbaar worden gesteld aan alle aanbieders en gemeenten van onze regio. Denk hierbij aan de pilots zoals pleegzorg dichtbij, verbindend opvoeden, #opladers en Integrale pleegzorg+.
- Het blijven ontwikkelen van alternatieve zorgvormen. Een voorbeeld hiervan is de doorontwikkeling van kleinschalige verblijfsgroepen. Kleinschaligheid is een randvoorwaarde voor een veilig, positief leefklimaat waarin de individuele jongeren centraal staan. Daarnaast zetten we in op intensieve vormen van ambulante hulp, om verblijf zoveel als mogelijk te voorkomen.
- Uitvoering geven aan de landelijke hervormingsagenda Jeugd.

Daarnaast is er een aantal ontwikkelingen waar we bovenregionaal, op Gelders niveau, mee aan de slag gaan. Dit zijn onder andere:

- Afbouw van de Jeugdzorg+ (gesloten jeugdzorg);
- Ombouw van 3-milieuvoorzieningen;
- En het uitvoeren van de Verbeteragenda Jeugdbescherming.

- **Jeugdgezondheidszorg**

Ook in 2023 wordt de jeugdgezondheidszorg uitgevoerd door V érian (0-4 jaar) en de GGD NOG (5-18 jaar). De Jeugdgezondheidszorg heeft een belangrijke preventieve functie. Het doel van de jeugdgezondheidszorg is het bevorderen, beschermen en beveiligen van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jeugdigen.

- **GGD-Noord- en Oost Gelderland (NOG)**

De GGD Noord- en Oost-Gelderland is de gezondheidsdienst van de 22 gemeenten in Noord- en Oost Gelderland, waaronder Hattem. De GGD NOG biedt actief 'Een gezond houvast' en bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. De GGD-NOG voert verschillende soorten taken uit voor de gemeente Hattem, zoals :

- Wettelijke GGD-taken: toezicht kinderopvang, kerntaken uit de Wet publieke gezondheid (Wpg), taken uit de Wet Veiligheidsregio's;
- Wettelijke gemeentelijke taken: jeugdgezondheidszorg (5-19), kwaliteitstoezicht, lijkschouw (o.b.v. de wet op de lijkbezorging);

De deelnemende gemeenten nemen zowel de publieke als de jeugdgezondheidszorg bij de GGD NOG af. Alleen de gemeente Apeldoorn heeft de jeugdgezondheidszorg nog in eigen beheer. De gemeentelijke bijdrage wordt jaarlijks vastgesteld naar rato van het inwoneraantal. Door de loon- en prijsindexatie en de actualisatie van de inwonersaantallen zien we een stijging van de gemeentelijke bijdrage.

In de afgelopen jaren hebben veel werkzaamheden van de GGD in het teken gestaan van de corona crisis. Desondanks is hard gewerkt om de reguliere dienstverlening zoveel als mogelijk door te laten gaan. De extra kosten die de GGD heeft gemaakt (en nog maakt) voor bestrijding van de corona crisis worden door het ministerie van VWS vergoed. De impact van corona op de taken van de GGD op de middellange termijn is nog niet duidelijk.

De onderwerpen PlusOV en Veilig Thuis komen in programma 1C Zorg aan de orde.

2. ONDERWIJS

Ontwikkelingen:

- **Onderwijshuisvesting**

Vanuit de onderwijsvisie wordt gewerkt aan de realisatie van Integrale Kindcentra (IKC's). De twee scholen van het eerste IKC-cluster, de Van Heemstraschool en De Zaaier, hebben gezamenlijk het bouwheerschap op zich genomen. In december 2021 heeft de gemeenteraad het investeringskrediet voor IKC 1 beschikbaar gesteld op basis van het definitief ontwerp van de bouwheer. Het bestemmingsplan voor het gebied waarin het IKC een plek krijgt is nog niet onherroepelijk. Op het moment dat het bestemmingsplan onherroepelijk is, kan de bouwheer een aanvraag omgevingsvergunning indienen en de aanbestedingsprocedure doorlopen.

In 2022 loopt een beroepsprocedure bij de Raad van State. De verwachting is dat de bouw in 2023 start en daarom begroten we de legesopbrengsten in 2023. De start van de bouw is onder voorbehoud van de doorlooptijd van het planologische procedure, aanvraag omgevingsvergunning en aanbestedingsprocedure (zie ook programma 2A - woonzorgzones). Vanwege deze onzekerheden handhaven we voorsnog de planning dat de kapitaalslasten starten in 2024.

In december 2020 heeft de raad een motie aangenomen waarin het college de opdracht kreeg om met schoolbesturen in gesprek te gaan over een tweede IKC nabij De Marke. Het college heeft sindsdien gewerkt aan de uitvoering van deze motie. De uitvoering hiervan loopt nog waardoor niet bekend is of deze motie invloed heeft op de uitvoering en fasering van de onderwijsvisie. Daarmee blijft het bestaande kader voor IKC 2 uit de onderwijsvisie leidend. Dit bestaande kader is financieel verwerkt in de begroting.

Voor de begroting 2022 wordt van de volgende aannames uitgegaan. Het voorbereidingskrediet wordt beschikbaar gesteld in 2022/2023. De legesopbrengsten boeken we in 2024, de oplevering wordt verwacht in 2025 en de kapitaalslasten starten 1 jaar na oplevering, te weten 2026.

- **Onderwijsachterstandenbeleid**

De afgelopen jaren hebben we, naar aanleiding van een aantal wetswijzigingen en gefinancierd vanuit de daarvoor beschikbaar gestelde landelijke GOAB middelen, fors ingezet op de verbetering van de kwaliteit van VVE. Dit heeft geleid tot onder andere een optimale benutting van de VVE plekken waarbij alle kinderen gebruik maken van het maximaal aangeboden uren per week (16 uur). Daarnaast is er met ingang van 2022 een pedagogisch beleidsmedewerker aangesteld vanuit de kinderopvang.

De beleidsperiode voor de GOAB middelen loopt in 2022 af en er zijn (nog) geen grote (wets)wijzigingen aangekondigd; ook het beschikbare budget vanuit het Rijk wordt gecontinueerd en is voor Hattem toereikend.

- **Nationaal programma onderwijs**

Gemeenten hebben een rol gekregen binnen het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), dat is ontwikkeld om de onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. Eind 2021 hebben we, gezamenlijk met de Hattemse scholen een plan gemaakt hoe we de middelen in willen zetten. We hebben ervoor gekozen dat een deel van het budget vrij inzetbaar is voor scholen, mits de interventies gericht zijn op de NPO-doelstellingen. Ook het Hattems Zomerfestijn is één van activiteiten die is voortgekomen uit het NPO. Ook in 2023 willen we weer een soortgelijk festijn organiseren voor de Hattemse kinderen. Hierbij willen we de doelgroep anderstalige kinderen en kinderen uit gezinnen die niet op vakantie kunnen nog beter bereiken.

3. **LOKET 0-100 (geldt voor heel programma 1)**

- **Ontwikkelingen:**

Eén van de opgaves binnen het sociaal domein is om tot een zo integraal mogelijke dienstverlening te komen; dit wordt de kanteling genoemd. Bij de ontwikkeling van het loket 0-100 richten we ons daarom op het integraal samenwerken rondom de inwoners vanuit het principe 1 gezin 1 plan 1 regisseur. Hierbij willen we ons niet beperken tot een centrale baliefunctie, maar ons ook richten op een integrale werkwijze. Bij deze werkwijze werken de gemeentelijke consulenten en onze maatschappelijke partners volgens de uitgangspunten van de kanteling. Beleid en uitvoering sluiten hierbij op elkaar aan.

- ***Kennis & kunde***

Nadat eind 2021 de pilot van start is gegaan, stond het jaar 2022 in het teken van het bestendigen van de gemaakte werkafspraken. Dit blijkt een continue proces omdat maatschappelijke opgaven juist in de uitvoering van het loket 0-100 terecht komen. Zo hebben geopolitieke ontwikkelingen gevolgen voor de uitvoering in het loket 0-100 (ondersteuning van Oekrainers) naast alle andere hulpvragen die de inwoners van Hattem hebben. Dat betekent dat er ook in 2023 behoefte is aan voldoende capaciteit en expertise. Zo kunnen we de kennis & kunde plus de uitgangspunten van het loket 0-100 blijven uitdragen in onze integrale samenwerking.

- ***Verbetering centrale toegang***

Eén van de onderdelen van het loket 0-100 is de ontwikkeling van één centrale toegang die de bereikbaarheid van het loket 0-100 garandeert voor de Hattemer. Met verschillende ketenpartners zijn we in gesprek over hoe zo'n gezamenlijke toegang eruit zou kunnen zien. In 2023 gaan we door met het uitwerken hiervan en concretiseren we dit in samenhang met de eventuele ontwikkeling van een KCC in het stadhuis.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	4.587	4.725	4.502	4.988	4.947	5.349
Totaal baten	-183	-283	-231	-195	-198	-201
Resultaat voor bestemming	4.403	4.441	4.271	4.794	4.749	5.147

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'opgroeien en ontwikkelen' een voordelig saldo van € 171.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Onderwijs	41	37	-4
Leerlingenvervoer	318	304	-14
Onderwijshuisvesting	301	277	-24
Leerplicht	31	45	14
Voorschoolse voorzieningen	13	47	35
Volksgezondheid	549	590	41
Preventief jeugd beleid	182	179	-2
Decentralisatie Jeugdzorg	3.006	2.791	-216
Opgroeien en Ontwikkelen	4.441	4.271	-171

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Onderwijshuisvesting 24.000,-- V
 - Door lagere kapitaallasten
- Voorschoolse voorzieningen 35.000,-- N
 - Vanwege hogere onderhoudskosten conform MJOP
- Volksgezondheid 41.000,-- N
 - Gebaseerd op de begroting van GGD-NOG neemt het aandeel van de gemeente Hattem in de lasten van de publieke gezondheidszorg toe. En door indexatie van subsidies
- Decentralisatie jeugdzorg 216.000,-- V
 - In de mix van gemeentelijke salarislasten, externe uitvoeringskosten en zorgkosten ontstaat per saldo een voordeel . In hoofdzaak lagere kosten voor zorg in natura (ZIN)
Dit wordt nader toegelicht in paragraaf H Decentralisaties.

Reserve

- Er vinden in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaats.

Sociaal sterk

- Werk

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We zien een groeiende kwetsbaarheid voor veel Hattemers voor het ontstaan van schulden** als gevolg van inflatie en stijgende energielasten. We zetten met andere partijen in op het voorkomen van schulden of bieden vroegtijdig ondersteuning. We beperken ons niet tot Hattemers die gebruik maken van de Participatiewet, en willen breed kijken naar de (regionale) instrumenten die we daarbij in kunnen zetten (zie ook programma 2 A - dichten energiekloof en bestrijden energie-armoede).
- **Iedere Hattemer doet naar vermogen mee.** Voor wie dat niet volledig kan, bieden wij passende ondersteuning. We handhaven ons ruimhartige minimabeleid. We proberen werkgevers en werkzoekenden te koppelen door inzet van onze werkmakelaar. Mensen met een bijstandsuitkering moeten parttime kunnen bijverdienen als opstap naar bestaanszekerheid door betaald werk (zie ook programma 2 B - binnenstad levert een belangrijke bijdrage aan de Hattemse economie).
- **Als Hattem zetten we ons als gemeente en gemeenschap naar vermogen in bij de opvang van vluchtelingen en de huisvesting en inburgering van statushouders.** Het behalen van de taakstelling voor huisvesting zien we daarbij als het minimum. Als gemeente willen we met raad en waar passend ook met daad initiatieven uit de samenleving ondersteunen.

RELEVANTE THEMA'S

1. PARTICIPATIE

Ontwikkelingen:

- **Participatiewet**

Er is nog steeds sprake van krapte op de arbeidsmarkt en de verwachting is dat dit ook de realiteit in 2023 zal zijn. Dit zorgt er voor dat kandidaten, waarbij er geen sprake is van belemmeringen, relatief makkelijk werk kunnen vinden. Deze kandidaten komen op dit moment ook maar zeer beperkt in beeld bij de gemeente. Als zij wel instromen wordt er direct ingezet op het realiseren van uitstroom naar betaald werk. Het aantal uitkeringen dat verstrekt wordt is in 2022 gestegen en de verwachting is dat dit aantal in 2023 verder zal stijgen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de instroom van statushouders. De verwachting is dat de huisvestingstaakstelling in 2023 fors zal stijgen ten opzichte van 2022, gezien de problematiek in de asielketen.

Het aantal kandidaten dat onder de verantwoordelijkheid van de Participatiewet valt omdat zij middels een garantiebaan werken zal ook stijgen in 2023. Ieder jaar stromen er nieuwe kandidaten in die het PRO-VSO (Praktijk Onderwijs - Voorgezet Speciaal Onderwijs) verlaten.

Zij hebben grotendeels permanent ondersteuning nodig om werk te behouden in de vorm van de instrumenten loonkostensubsidie en jobcoaching, maar ook door ondersteuning van de gemeentelijke consulenten. Aan de volgende onderwerpen willen we in 2023 aandacht besteden:

- Op basis van de uitkomsten van een pilot gaan we in 2023 mogelijk structurele samenwerkingsafspraken maken met lokale partners voor de begeleiding naar de arbeidsmarkt van jongeren die het PRO-VSO verlaten.
- Het speerpunt van de inzet van onze consultants ligt bij de kandidaten met perspectief op betaald werk. Bij de ondersteuning van onze kandidaten passen wij altijd het principe van maatwerk toe, dit principe blijven we in 2023 hanteren.
- We verkennen de mogelijkheid binnen de arbeidsmarktregio om de doelgroep die in aanmerking komt voor loonkostensubsidie te verbreden en om daardoor meer kansen te creëren voor kwetsbare kandidaten.
- In 2023 willen we in samenwerking met lokale partners komen tot passende mogelijkheden voor kandidaten die (nog) geen perspectief op (gedeeltelijk) betaald werk hebben.

Voor de bekostiging van de uitkeringen op grond van de Participatiewet en de loonkostensubsidies ontvangt de gemeente het BUIG-budget (inkomensdeel). Het Rijk past bij de verstrekking van dit budget de T-2 systematiek toe. In de jaren 2020 en 2021 is een positief financieel resultaat behaald. Op basis van de T-2 systematiek zal het budget voor Hattem in 2023 naar verwachting lager zijn dan voorgaande jaren. Dit kan dan leiden tot een tekort op het BUIG-budget.

- **Vangnetuitkering**

Op het moment dat we een overschrijding hebben op het budget waar we de uitkeringen en loonkostensubsidies uit betalen (BUIG), dan kunnen we een beroep doen op de landelijke vangnetregeling. Vanuit de vangnetuitkering kan een gedeelte van het tekort worden gecompenseerd. We moeten dan wel kunnen aantonen dat we voldoende inspanningen hebben verricht om de overschrijding zo minimaal mogelijk te laten zijn. In 2022 hebben we wederom geen beroep hoeven doen op de vangnetuitkering. In 2023 wordt duidelijk of het noodzakelijk is om over het jaar 2022 een beroep te doen op de vangnetuitkering. Het streven is uiteraard om dit voorkomen, door volop in te zetten op re-integratie naar betaald werk. Echter we kunnen niet uitsluiten dat we geen beroep hoeven te doen op de Vangnetuitkering. In 2022 hebben we namelijk te maken met een stijging van het aantal uitkeringen dat we moeten verstrekken onder andere door de instroom van statushouders.

- **Arbeidsmarktregio Zwolle**

De gemeente Hattem behoort samen met 14 andere gemeenten tot de Arbeidsmarktregio Zwolle, samen met de gemeenten Oldebroek, Nunspeet en Elburg vormen we een subregio binnen deze arbeidsmarktregio.

Binnen de arbeidsmarkt zijn drie programma's actueel die inzetten op de brede arbeidsmarkt, te weten:

- De Human Capital Agenda (HCA), zie separate alinea over de HCA;
- Het Regionaal Mobiliteit- en Actieteam (RMAT). Vanuit de Crisis- en herstelaanpak Covid-19 is gestart met dit team. Het richt zich op kandidaten die dreigen werkloos te raken of werkloos zijn geraakt als gevolg van crisismoments. Het doel is uitval van medewerkers te voorkomen of ze snel naar (ander) werk toe te leiden. Waar dat nuttig of nodig is, wordt gebruikt gemaakt van de mogelijkheden deze kandidaten nieuwe vaardigheden aan te leren. Daardoor kunnen ze makkelijker instromen in een nieuwe sector of een nieuwe baan. De dienstverlening van het RMAT is ook in 2023 beschikbaar voor kandidaten die dit nodig hebben.
- Met het Programma Inclusie (o.a. Wet Suwi, Participatiewet, Werkbedrijf) werken we op regionaal niveau aan het realiseren van een inclusieve arbeidsmarkt. We creëren in gezamenlijkheid instrumenten die kandidaten met afstand tot de arbeidsmarkt kunnen ondersteunen bij het vinden en behouden van betaald werk. Daardoor wordt de participatie op de arbeidsmarkt vergroot. In 2023 gaan we op regionaal niveau onder andere aan de slag met de verdere harmonisatie van re-integratie instrumenten, de doorontwikkeling van de werkgevers- en werkzoekenden dienstverlening en de implementatie van VUM/UM. Dit laatste betreft digitale ontsluitingsmogelijkheden voor informatie omtrent vacatures en werkzoekenden, zowel voor publieke en private partijen.

- **Vluchtelingen en statushouders**

Op landelijk niveau zijn er forse problemen in de asielketen. Op lokaal niveau betekent dit dat we een verhoogde opgave krijgen ten aanzien van de huisvestingstaakstelling voor statushouders. Daarnaast bieden we ook opvang aan vluchtelingen uit Oekraïne. De verwachting is dat een deel van deze groep niet (op korte termijn) terug zal keren naar Oekraïne. Hier is dus ook een (vervolg) huisvestingsvraag ontstaan. Om invulling te geven aan deze opgaven wordt ingezet op het realiseren van semi-permanente units voor statushouders die aan Hattem zijn gekoppeld in het kader van de huisvestingstaakstelling en voor de vluchtelingen uit Oekraïne die in Hattem verblijven.

Tevens krijgt de gemeente per 1 januari 2023 een taakstelling ten aanzien van de opvang van asielzoekers. Wetgeving hieromtrent moet nog uitgewerkt worden. Deze opgaven hebben financiële consequenties ten aanzien van bijvoorbeeld, realisatie huisvesting, begeleidingscapaciteit van maatschappelijke partners, extra inzet gemeentelijke apparaat. Maar ook zal dit tot verhoging leiden van het aantal uitkeringen dat verstrekt moet worden op grond van de Participatiewet.

Wanneer er meer zicht is op de definitieve opgave en de bijbehorende financiën wordt hierover gerapporteerd in de voorjaarsnota.

- **Wet Inburgering**

Sinds 1 januari 2022 is de gemeente in het kader van de Wet Inburgering in brede zin verantwoordelijk voor inburgeraars. Inmiddels is een aantal kandidaten in Hattem gehuisvest die tot deze wet behoren. De verwachting is dat het aantal inburgeraars waarvoor de gemeente Hattem in 2023 verantwoordelijk zal zijn fors zal stijgen als gevolg van de problematiek in de asielketen. In 2022 zijn er op landelijk niveau, maar ook binnen de arbeidsmarktregio waartoe Hattem behoort knelpunten, ontstaan ten aanzien van het realiseren van de inkoop van de diverse inburgeringstrajecten. De verwachting is dat dit ook in 2023 nog aandacht vraagt. Het landelijke registratiesysteem waarin we als gemeente gegevens moeten opnemen over de individuele inburgeraars werkt niet goed. Tevens zal het gebruik van het nieuwe systeem wat binnen de gemeente wordt gebruikt in 2023 nog extra aandacht en tijd vragen.

- **Human Capital Agenda (HCA)**

In de Regio Zwolle, waartoe Hattem behoort, is een Human Capital Agenda opgesteld. Dit is een samenwerking van zowel overheid, ondernemers als onderwijs (zogenaamde 'triple helix samenwerking'). Eén van de doelstellingen van deze agenda is het creëren van inclusiviteit op de arbeidsmarkt.

De huidige HCA is alleen nog in 2023 van toepassing. In 2023 wordt bepaald of en hoe hier een vervolg aan wordt gegeven. In 2023 gaan we nog volop inzetten op de benutting van de kansen die de fondsen Upgrade jezelf en Groei Vooruit aan ondernemers en individuele inwoners kunnen bieden. Ondernemers kunnen een beroep doen op Upgrade jezelf voor de om-, her-, en bijscholing van hun medewerkers. Individuele inwoners kunnen een beroep doen op Groei Vooruit en daarmee een opleidingstraject financieren waardoor er kansen ontstaan op de arbeidsmarkt of om hun positie te verbeteren. We kunnen constateren dat in de afgelopen periode vanuit Hattem in vergelijking tot andere gemeenten goed gebruik is gemaakt van deze twee trajecten. Het streven is om dit in 2023 wederom te realiseren. Vanuit de agenda van de Kop van de Veluwe wordt er ten aanzien van het thema arbeidsmarkt een koppeling gemaakt met de Regio Zwolle en de HCA.

- **Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)**

Sinds januari 2021 geeft de gemeente Hattem grotendeels zelf invulling aan de uitvoering van de WSW. Dit doen we samen met Tiem, Zoethout en onze eigen buitendienst. Dit verloopt goed. Er is goed zicht op het potentieel van de kandidaten en ook op de ondersteuningsbehoefte. Door de veel kortere lijnen is er zicht op aanverwante problematiek en kan hier snel op gereageerd worden. In het komende jaar gaan we inzetten op nazorg of een warme overdracht bij kandidaten die met pensioen gaan of om andere redenen uit dienst gaan.

- **Laaggeletterdheid**

Het formele onderwijs wordt vanaf medio 2022 ingekocht bij gemeente Zwolle waarvoor we een samenwerking met hen zijn aangegaan. De consultant Educatie van Zwolle doet daarbij de intake met de Hattemse kandidaten en volgt hen ook gedurende hun opleidingstraject.

We hopen hierdoor meer kandidaten passend onderwijs te bieden voor het leren en bijspijkeren van de Nederlandse taal. We blijven inzetten op het vinden van de doelgroep Laaggeletterden via het Taalpunt, gratis cursussen digitale vaardigheden via de Bibliotheek en verdere ondersteuning van ex-inburgeraars om hun taalniveau verder te verhogen.

- **Schulddienstverlening en bestrijden energiearmoede**

We verwachten dat door de huidige ontwikkelingen rondom de forse toename van kosten voor energie en levensmiddelen er steeds meer mensen in de financiële problemen komen. Om ook deze groep goed bij te kunnen staan, vraagt om meer middelen en capaciteit. Tevens zal er een grotere hulpvraag bij Op KO€RS komen te liggen. Hier moeten we alert op zijn en blijven.

De landelijke overheid stelt een prijsplafond in voor de energiekosten. Deze tijdelijke maatregel moet op 1 januari 2023 ingaan, maar per 1 november 2022 is al verlichting mogelijk waarbij een prijsplafond wordt gesimuleerd en termijnbedragen verlaagd. Het prijsplafond is verbonden aan een volumegrens waardoor inwoners ook bewust omgaan met energie. Het prijsplafond voor energie zal voor huishoudens direct een verlichting van de kosten betekenen.

Sinds 2021 proberen we ook aan de preventieve kant, middels een systeem van vroegsignalering, al vanaf een eerste betalingsachterstand in contact te komen met de inwoner om te kijken of en waar we hulp kunnen bieden. Dit doen we in nauwe samenwerking met Op KO€RS.

Ook willen we het taboe rondom het hebben van financiële problemen proberen te doorbreken. We willen meer mensen helpen en doorverwijzen naar de beschikbare hulp, zeker nu die groep door de landelijke problemen alleen maar groter wordt.

Voor de minimadoelgroep is er medio 2022 al een energietoeslag gekomen, maar de groep die in de problemen gaat komen, is groter dan alleen de huidige groep minima. Om ook deze groep goed bij te kunnen staan, vraagt om meer middelen en capaciteit. Vanuit de landelijke overheid komt er mogelijk een regeling dat schulden door hoge energiekosten overgenomen gaan worden door de overheid. Dat zal ervoor zorgen dat grotere problemen bij een groep mensen voorkomen kan worden. Omdat we verwachten dat we schrijnende gevallen gaan zien, willen we binnen de gemeente Hattem een Maatwerkfonds Energie oprichten. Vanuit dit fonds kan maatwerk geleverd worden voor diegene waar het water aan de lippen staat vanwege de hoge energiekosten, maar die buiten andere regelingen valt en/of waarvoor de regelingen ontoereikend zijn. Hoeveel inwoners dit zal betreffen en hoeveel budget er noodzakelijk is, is op dit moment nog niet in te schatten.

- **Sociaal medische indicatie(SMI)**

Als er sprake is van ernstige psychische, sociale of lichamelijke problemen binnen een gezin kan het zijn dat ouders onvoldoende voor hun kinderen kunnen zorgen en de ontwikkelingskansen van de kinderen onder druk komen te staan. Het kan dan wenselijk zijn dat een kind, op basis van een sociaal medische indicatie enkele dagen per week naar de kinderopvang (kinderdagverblijf/gastouder/bso) gaat, waardoor ouders tijdelijk worden ontlast en kinderen de kans krijgen zich – ondanks de ingewikkelde thuissituatie – zo goed mogelijk te ontwikkelen.

Sinds 2022 werken we met nieuwe beleidsregels ten aanzien van SMI en kunnen een eenduidige wijze omgaan met aanvragen voor een vergoeding van de kosten voor kinderopvang voor gezinnen met een sociaal medische indicatie.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	3.638	4.183	3.904	3.865	3.836	3.836
Totaal baten	-1.942	-1.872	-1.850	-1.850	-1.850	-1.850
Resultaat voor bestemming	1.696	2.311	2.054	2.014	1.986	1.986

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'werk' een voordelig saldo van € 258.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Inkomensondersteuning	553	319	-234
Inburgering	117	96	-21
Participatie	335	375	40
Sociale werkvoorziening	890	890	
Uitkeringen	413	365	-48
Volwasseneneducatie	5	10	5
Werk	2.311	2.054	-258

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Inkomensondersteuning 234.000,-- V
 - De eerste tranche van de tegemoetkoming energiekosten aan minima is in de Voorjaarsnota 2022 aan de begroting toegevoegd voor € 250.000.
- Participatie 40.000,-- N
 - Door een verschuiving in de toerekening van salaris- en advieskosten en loonindexatie zijn de lasten hoger in 2023
- Uitkeringen 48.000,-- V
 - Door een verschuiving in de toerekening van salaris- en advieskosten en loonindexatie zijn de lasten lager in 2023

Reserve

- Er vinden in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaats.

Sociaal sterk

- Zorg

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **Iedereen kan oud worden in Hattem.** We bestrijden eenzaamheid door oog te hebben voor ontmoeting, verbinding en omzien naar elkaar. In de woonzorgzones verbinden we het wonen van de toekomst met de zorg- en dienstverlening aan ouderen: zij hebben regie op de eigen zorginzet en kunnen langer zelfstandig wonen. We integreren de zorg met welzijn, ook als bepaalde onderdelen niet door de gemeente worden bekostigd. Op de huidige van Heemstra locatie krijgen ouderen een plek voor intra- en extramuraal 24-uurs zorg. Tevens streven wij, in samenwerking met Triada, naar een ontmoetingsplek in dat gebouw.
- **We gaan voor een kleurrijk Hattem,** waar iedereen zichzelf kan zijn. We willen een diversiteits- en inclusiebeleid vormgeven op basis waarvan we structureel aandacht geven aan de vrijheid om in Hattem jezelf te kunnen zijn. We gaan samen met de gemeenteraad op zoek hoe we dit invullen.
- **Een inclusieve samenleving kan niet zonder ontmoeting.** Bij de inrichting van buurten en wijken met speel- en recreatievoorzieningen willen we daar op inspelen. We stimuleren het ontstaan van nieuwe ontmoetingsplekken om ervaringen te delen en van elkaar te leren en ruimte te bieden voor rust en reflectie. Voorbeelden zijn initiatieven als een jonge-ouderscafe, of koffieochtenden voor doelgroepen -of juist voor een brede mix van Hattemers-. Wij willen initiatieven die zich hierop richten, faciliteren in de opstartfase.
- **We willen ons samen met inwoners, ondernemers en instellingen inzetten om van Hattem een zeer toegankelijke gemeente te maken.** We zien deze toegankelijkheid op verschillende vlakken: zowel de fysieke toegankelijkheid van onze stad, de sociale toegankelijkheid maar juist ook de informatie toegankelijkheid.
- **We zetten ons in voor het versterken van de mentale gezondheid in Hattem** en het voorkomen van somberheidsklachten, depressies en angststoornissen. Hiervoor gaan we een nauwe samenwerking aan met Stichting Welzijn Hattem.

RELEVANTE THEMA'S

1. ZORG

Ontwikkelingen:

- **Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)**

In 2023 blijven we lokaal inzetten op effectievere (vroeg)signalering en preventie via de Brede Basisvoorziening en het Geheugensteunpunt. We werken sociaal domein breed aan de toegang 0-100, aan regievoering en het verder versterken van de samenwerking met onze ketenpartners.

Zorgkosten Wmo

In 2023 continueren we de lijn om de begroten op basis van verwachte uitgaven. We begroten aan de hand van de uitgaven 2021 en de uitgaven over het eerste half jaar 2022.

De tarieven voor begeleiding worden in 2023 opnieuw geïndexeerd, het aantal beschikkingen is stabiel. Sinds de invoering van het abonnementstarief in 2019 is het aantal beschikkingen Huishoudelijke Hulp tot midden 2022 met ruim 50% gestegen. Voor 2023 anticiperen we hierop door opnieuw het budget voor Huishoudelijke Hulp bij te ramen. De tarieven worden in 2023 opnieuw geïndexeerd. In 2023 blijven we de ontwikkeling van instroom en kosten monitoren. We moeten ons echter realiseren dat binnen de kaders van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning de mogelijkheden voor ons als gemeente om een stijging van het aantal beschikkingen te keren beperkt tot nihil zijn.

Het Rijk bereidt een wetswijziging Wmo voor die het vanaf 2025 mogelijk maakt dat een vorm van inkomensafhankelijke bijdrage gevraagd kan worden voor huishoudelijke hulp. We verwachten dat deze ontwikkeling dan zal gaan leiden tot minder instroom/uitstroom voor het product huishoudelijke hulp.

Regionale samenwerking Midden-IJssel/Oost-Veluwe

In het kader van de transformatie en inkoop van jeugdhulp en Wmo verricht het team van zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe voor Jeugd en Wmo overstijgende werkzaamheden voor de gemeenten. Denk onder andere aan het opzetten van een monitoringssysteem, het uitvoeren van contract- en accountmanagement, het bewaken van de kwaliteit van de zorg middels een kwaliteitscommissie en het uitvoeren van toezicht. De uitvoeringskosten zijn dan ook verdeeld over Jeugd en Wmo.

Ontwikkelingen Wmo waarover we binnen de zorgregio met de verschillende gemeenten kennis uitwisselen of samenwerken, zijn onder andere respijtopvang, doorontwikkeling van de zorgproducten (begeleiding groep), overeenkomst voor hulpmiddelen, overgang Wmo-WLZ.

In 2023 worden nieuwe regionale overeenkomsten voor hulpmiddelen en trapliften per 2024 voorbereid.

- **Regionale inkoop Jeugdhulp en Wmo**

Binnen de in 2019 gecontracteerde hulpverlening Jeugdhulp, Wmo en Beschermd Wonen zetten we in op kwalitatief goede, en waar mogelijk, integrale zorg- en ondersteuningsproducten. In het kader van de trend van oplopende zorgkosten, meer behoefte aan sturing en grip en het faciliteren van de transformatie heeft de zorgregio de opdracht gekregen om de raamovereenkomst te optimaliseren.

Na verkenning en onderzoek is in de tweede helft van 2021 gestart met de uitwerking van enkele keuzes, namelijk het aanscherpen van de inkoopvoorwaarden, het toepassen van gedifferentieerde inkoop en strategisch partnerschap voor respijtzorg, begeleiding en specialistische jeugd-GGZ. In de tweede helft van 2022 worden de conclusies en aanbevelingen verwacht voor het al dan niet aanpassen van de zorgproducten en het effect daarvan voor de regionale overeenkomst voor Jeugdhulp en Wmo.

- **Maatschappelijke Opvang/Beschermd Wonen (MO/BW)**

Per 2019 is Hattem informeel overgegaan naar de regio Oost-Veluwe voor de taken Maatschappelijke Opvang (MO) en Beschermd Wonen (BW). Sindsdien neemt de gemeente Hattem voor BW deel aan de regionale inkoop in de regio Midden-IJssel/Oost-Veluwe.

De doorcentralisatie van BW is wederom uitgesteld. De nieuwe beoogde datum van doordecentralisatie is nu 1 januari 2024. Vanaf deze datum zal het budget voor BW worden gecentraliseerd met (waarschijnlijk) een ingroei-pad van 10 jaar. Kern van de opgave van de doordecentralisatie is een afname van middelen en beschikbare plekken voor BW. In 2021 is door de zes gemeenten in de regio Oost-Veluwe een kadernota vastgesteld met de visie voor de inrichting van BW voor de komende 10 jaar. Centraal hierin staan wonen in de lokale woonomgeving (GGZ in de wijk) en hulpverlening die herstelgericht is op alle levensgebieden.

In het najaar van 2022 besluiten de gemeenteraden van de gemeenten in de Oost-Veluwe over een nieuw samenwerkingsconvenant. Het voornemen is om met ingang van 2023, ondanks het uitstel van de doordecentralisatie, wel op basis van de uitgangspunten van deze doordecentralisatie en het regionale

kaderdocument met elkaar samen te werken. Daartoe wordt in 2023 de nieuwe regionale inkoop van BW afgerond. In 2022 stellen we lokaal uitvoeringsplan op, dat we in 2023 willen laten vaststellen en vervolgens uitvoeren.

De doordecentralisatie van MO is losgekoppeld van de doordecentralisatie van Beschermd Wonen en uitgesteld tot 2026. Dit gaf aanleiding om samen met centrum-gemeenten Zwolle en Apeldoorn aanvullende afspraken te maken over de beschikbaarheid van de voorzieningen voor MO. Vanaf 2022 geeft gemeente Hattem in lijn met het samenwerkingsconvenant van de regio Oost-Veluwe vorm aan de uitvoering van MO. Met centrum-gemeente Zwolle is overeengekomen dat Hattem voor de uitvoering van deze taken jaarlijks een deel van de rijksbijdrage MO ontvangt.

Pilot Inloop GGZ/LVB

In lijn met de uitgangspunten van de kadernota Beschermd Wonen (GGZ in de wijk, hulpverlening is herstelgericht) is in 2022 een pilot voor een lokale, algemene voorziening voor deze doelgroep gestart. De uitkomsten van deze pilot gaan we evalueren. Dit geeft handvatten om in 2023 verder te werken aan lokale voorzieningen die bijdragen aan de ontwikkeling 'GGZ in de wijk'.

- **Welzijn**

Brede Basisvoorziening inclusief Geheugensteunpunt

De nadruk van de Brede Basisvoorziening ligt op (vroeg)signalering, ontmoeting, voorlichting en preventie en een sterke verbinding met het voorliggende veld (zowel partijen binnen het welzijnsveld als het verenigingsleven). Door inwoners met een hulpvraag eerder in beeld te krijgen en preventief te ondersteunen kan escalatie naar zwaardere zorg voorkomen worden en kunnen mensen langer zelfstandig thuis blijven wonen. Het maatjesproject maakt onderdeel uit van de werkwijze binnen de Brede Basisvoorziening.

Het Geheugensteunpunt heeft een fysieke ontmoetingsplek voor inwoners en hun mantelzorgers op een zichtbare locatie in één van de woonzorgzones, waardoor het bereik van het steunpunt voor de inwoner is vergroot. Najaar 2022 wordt met een inspirerende bijeenkomst een vervolg gegeven aan Hattem Dementievriendelijk. In 2023 worden de activiteiten in het kader van een dementievriendelijke samenleving en de fysieke locatie van het Geheugensteunpunt gecontinueerd.

Woonzorgzones Geldersedijk en de Bongerd

Naast de ruimtelijke aspecten van de woonzorgzones Geldersedijk en De Bongerd zet gemeente Hattem in op het verbinden van wonen, zorg en welzijn in deze gebieden. Met als doel dat de verschillende zorgfuncties in Hattem op elkaar zijn afgestemd en ingezet worden in de wijk en er ruimte is voor ontmoeting tussen inwoners in beide zones. De gemeente trekt hiervoor nauw samen op met de betrokken zorgaanbieders en Stichting Welzijn Hattem en heeft met name een faciliterende rol. Voortgang in de realisatie van de woonzorgzones zal naar verwachting in 2023 ook leiden tot voortgang in het concretiseren van een lokale aanpak. In 2022 wordt hier voor de basis gelegd door mogelijkheden te verkennen en onder (toekomstige) bewoners van de zones een onderzoek te doen naar behoeften voor daginvulling (zie ook programma 2A - woonzorgzones).

Pilot Welzijn op Recept

Eind 2021 is in Hattem een pilot om Welzijn op Recept (WOR) te introduceren in Hattem van start gegaan. Het doel van Welzijn op Recept is het welbevinden van mensen met lichte (situationele) psychosociale problematiek te verhogen en draagt bij aan het aanpakken van eenzaamheid. Welzijn op Recept stimuleert de samenwerking tussen zorg, welzijn en voorliggend veld om gezamenlijk de juiste zorg te leveren. In 2023 wordt de pilot afgerond met een evaluatie, zodat we met deze inzichten de samenwerking tussen (eerstelijns) zorg en welzijn kunnen bestendigen.

- **Hospice Hattem**

Het hospice ontvangt sinds 2019 een subsidie voor het uitvoeren van huishoudelijke hulp gebaseerd op het aantal bedden en de bezettingsgraad. Om een financieel gezonde organisatie te worden, zet het hospice de komende jaren in op uitbreiding van het aantal bedden en het oprichten van een Stichting

Vrienden van het Hospice Hattem. Ter overbrugging naar deze gewenste situatie ondersteunen we het hospice twee jaar met een aanvullende subsidie, in 2023 voor de laatste maal. In 2022 hebben er gesprekken plaatsgevonden tussen Hospice, zorgaanbieders en gemeente over het huisvestingsvraagstuk van het Hospice. Dit naar aanleiding van de nieuwbouw van De Bongerd. In 2023 blijven we met deze partijen in gesprek over oplossingen en de plek van het Hospice in Hattem.

- **Mantelzorg**

We gaan in 2023 door met de ondersteuning van mantelzorgers, zoals beschreven in de in 2016 vastgestelde Nota Mantelzorgondersteuning, samen met Stichting Welzijn Hattem (SWH) en andere partners. Mantelzorgers worden op een passende wijze gewaardeerd en ondersteund zodat zij de mantelzorg goed in hun leven in kunnen passen.

Het Mantelzorgsteunpunt van Stichting Welzijn Hattem is volledig geïntegreerd in de Brede Basisvoorziening. Deze lijn willen we continueren. Ook zullen we het Mantelzorg-compliment in 2023 voortzetten.

- **Vrijwilligers**

In 2022 is SWH aan de slag gegaan om een infrastructuur rondom vrijwilligers op te zetten, onder meer vanuit de pilot 'Welzijn op recept'. In 2023 willen we toewerken naar een aanbod voor vrijwilligers wat past bij de behoefte. Eén onderdeel daarvan is de Vrijwilligersacademie, die centraal is komen te staan in de gemeentelijke ondersteuning van vrijwilligers. Samen met Heerde en Epe organiseert de Vrijwilligersacademie gratis workshops om vrijwilligers op diverse terreinen te ondersteunen. Hier is veel animo voor en de onderwerpen van de workshops zijn zeer divers. Van een introductie op EHBO tot aan omgaan met diverse culturen en van het herkennen van eenzaamheid tot aan omgaan met het 'niet-pluis' gevoel.

Vanwege corona hebben we op een andere manier vorm moeten geven aan de Dag van de Vrijwilliger; in 2023 hopen we deze dag weer in ere te herstellen.

- **PlusOV**

In de afgelopen jaren is PlusOV uitgegroeid tot een stabiele organisatie die kwalitatief goed vervoer levert. Er wordt ook gewerkt aan het doorontwikkelen van de interne organisatie. In 2023 zullen de eerste resultaten van de investeringen in de software zichtbaar worden die moeten bijdragen aan stabiele dienstverlening voor de reizigers. Ook wordt het plan van aanpak kostenreductie verder gevolgd. Er zijn echter ook factoren die zich minder laten voorspellen en dat heeft te maken met het landelijke chauffeurstekort, stijgende brandstofprijzen en inflatie. Deze ontwikkelingen worden scherp gevolgd zodat er op tijd actie kan worden genomen waar dat kan en waar dat beïnvloedbaar is.

- **Participatieraad / Adviesraad**

In 2021/2022 is er met behulp van de 'koepelorganisatie adviesraden' een belangrijke stap gezet in het beter vormgeven van de Participatieraad en is de naam gewijzigd in Adviesraad Sociaal Domein. De verwachtingen tussen gemeente en adviesraad zijn gedeeld en de werkwijzen van beide partijen zijn hierop aangepast. In 2023 zal de adviesraad meer in de Hattemse samenleving te vinden zijn en waardevolle informatie van inwoners ophalen om deze met de gemeente te delen. Andersom zal de gemeente de participatieraad meer betrekken bij en uitdagen om mee te denken over de dilemma's waar we als gemeente mee te maken hebben. Zodat er op die manier een waardevolle samenwerking ontstaat.

- **Wet verplichte ggz en Wet zorg en dwang**

In 2020 en 2021 zijn voor de uitvoering van het verkennend onderzoek als onderdeel van de Wet verplichte GGz afspraken gemaakt met GGD IJsselland, deze zijn in het najaar 2021 geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie vormden de uitgangspunten op basis waarvan we het verkennend onderzoek voor 2022 en verder hebben georganiseerd.

- **Veilig Thuis (Huiselijk geweld/Kindermishandeling)**

Sinds 1 januari 2017 is Stichting Veilig Thuis actief. Veilig Thuis is een stichting en levert advies en ondersteuning bij meldingen en vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld. Wanneer nodig organiseren de meest passende hulpverlening aan een inwoner en/of gezin. Met de 22 samenwerkende gemeenten wordt verder gewerkt aan het realiseren van de doelen uit de uitvoeringsagenda die is opgesteld in samenwerking met Veilig Thuis. Het project 'Versterken lokale teams' wordt voortgezet. Binnen het project wordt coaching on the job ingezet voor medewerkers van Veilig Thuis en consultants die gezamenlijk veiligheidsplannen gaan opstellen en monitoren. Het doel is om de expertise op lokaal niveau te vergroten.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	3.074	3.340	3.347	3.351	3.310	3.317
Totaal baten	-205	-72	-72	-72	-72	-72
Resultaat voor bestemming	2.870	3.268	3.275	3.279	3.238	3.245

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'zorg' een voordelig saldo van € 7.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Collectieve en individuele begeleiding	2.279	2.412	133
Decentralisatie WMO/AWBZ	180	155	-25
Collectieve en indiv. begeleiding (2)	170	175	5
Decentralisatie WMO/AWBZ (2)	572	509	-63
WMO MO/BW	67	23	-44
Zorg	3.268	3.275	7

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Collectieve en individuele begeleiding 133.000,-- N
 - De lasten voor Wmo huishoudelijke hulp nemen naar verwachting toe met € 100.000,--
- Decentralisatie Wmo/Awbz 25.000,-- V
 - De lasten voor PGB begeleiding Wmo nemen zijn lager.
- Decentralisatie Wmo/Awbz (2) 63.000,-- V
 - Door een verschuiving in de toerekening van salaris- en advieskosten en loonindexatie zijn de lasten € 40.000,-- lager in 2023.
 - In 2022 is vanuit de corona steunmaatregelen incidenteel een mantelzorg compliment begroot van € 21.500,--

- Wmo MO/BW 44.000,-- V
 - In 2022 is een incidentele subsidie begroot voor een pilot Inloop GGZ/LVB van € 35.000,--

Reserve

- Er vinden in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaats.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf H - Decentralisaties

Sociaal sterk

- Welzijn en sport

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **Hattem biedt een prachtige omgeving om te verkennen en te bewegen.** We investeren in mogelijkheden tot bewegen in de buurt, bijvoorbeeld door een goed wandelnetwerk of een bewegingsboulevard.
- **We willen de samenwerking met de sportkoepel intensiveren** zodat de combinatie van faciliteiten en sportaanbod goed aansluit op de wensen en om alle Hattemers te stimuleren om te gaan sporten. Hierin willen wij ook de buitensportfaciliteiten binnen de gemeente meenemen. Hattem is een JOGG gemeente, ook daar speelt sport een belangrijke rol, we willen een gezonde leefstijl bij onze jeugd blijven aanmoedigen. De succesvolle elementen uit het programma Gezonde Generatie 2040 nemen we over. Bij de sportdag en de wandel- en zwem4daagse worden ook de kinderen betrokken die buiten Hattem naar school gaan.
- **Wij zetten in op een gezonde en vitale samenleving waarin Hattemers zichzelf redden, meedoen en zich fijn voelen.** Lukt het zelf niet goed, dan bieden we hulp en ondersteuning. Hattem kent veel vrijwilligers en daar zijn wij dankbaar voor. Jaarlijks zetten wij mantelzorgers in het zonnetje door het voortzetten van het mantelzorgcompliment.
- **We werken samen met de initiatiefnemers actief aan de plannen voor openbaar zwem- en recreatiewater in Hattem.** We zetten ons waar mogelijk in om de plannen te concretiseren.

RELEVANTE THEMA'S

1. KULTURHUS EN ZWEMBAD DE MARKE

Ontwikkelingen:

- **Zwembad en Kulturhus de Marke**

Sinds de begroting 2020 hanteren we als gemeente de door de stichting opgestelde genormaliseerde meerjarenbegrotingen als uitgangspunt voor de gemeentelijke begroting. Voor de begroting 2023 hebben we daarmee gebruik gemaakt van het begrotingsplan 2021-2024 dat de stichting bij de gemeente heeft aangeleverd.

Sinds 1 januari 2019 kunnen gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de btw die hen in rekening wordt gebracht voor investeringen in sport niet meer in aftrek brengen. Om dit nadeel te compenseren, is de regeling specifieke uitkering stimulering sport (SPUK) in het leven geroepen. Het nadeel dat Zwembad De Marke als gevolg van de BTW-vrijstelling heeft, wordt middels de exploitatiebijdrage door de gemeente gecompenseerd. De gemeente doet vervolgens voor dit nadeel een aanvraag voor rijkscompensatie via de SPUK regeling.

Zwembad de Marke heeft zoals veel andere organisaties in 2020 en 2021 constant moeten schakelen om zo goed mogelijk binnen de bestaande corona maatregelen te kunnen functioneren. Dit maakt dat ook 2019 als referentiejaar gebruikt is om de begroting 2021-2024 op te stellen.

Voor Kulturhus de Marke baseren we ons eveneens op een door de stichting opgestelde genormaliseerde meerjarenbegroting 2021-2024. Ook wordt het nadeel als gevolg van de btw-vrijstelling op sport gecompenseerd middels de exploitatiebijdrage, waarop de gemeente voor dit nadeel een aanvraag voor Rijk compensatie op basis van de SPUK doet.

2. BIBLIOTHEEK

Ontwikkelingen:

- **Bibliotheek**

De basis voor de inzet van bibliotheek wordt gevormd door het nieuw regionaal beleidsplan voor de jaren 2022-2025. Nieuw in dit beleid is het thema 'een leven lang ontwikkelen', wat aansluit bij het landelijke thema van de bibliotheek waarbij aandacht is voor de (snel) veranderende maatschappij als gevolg van digitale, maar ook demografische en sociale ontwikkelingen. De gemeente Hattem subsidieert de bibliotheek gericht op onder andere het beschikbaar stellen van kennis en informatie, het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur. Ook worden activiteiten uitgevoerd gericht op leesvaardigheid, taalontwikkeling, bestrijding van laaggeletterdheid, participatie en zelfredzaamheid van inwoners. Hierbij wordt onder andere aandacht besteedt aan basisvaardigheden zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden. De bibliotheek is ook een belangrijke partner voor scholen en kinderopvang-organisaties rondom leesplezier en leesbevordering bij kinderen.

3. SPORT

Ontwikkelingen:

- Samen met partners wordt in 2023 verder uitvoering gegeven aan het lokale sportakkoord, nadat in 2022 een aanjager ons goed op weg heeft geholpen. Dit akkoord, dat in 2020 is gesloten, beschouwen we als gemeente als uitvoeringsagenda van de sportagenda Hattem. Onder andere de sportkoepel, sportverenigingen en buurtsportcoaches zijn betrokken bij de uitvoering. De door het rijk beschikbaar gestelde uitvoeringsbudgetten geven financiële ruimte om de ambities uit het sportakkoord te realiseren.
- Buurtsportcoaches zijn belangrijke sleutelfiguren voor de uitvoering van de sportagenda en de realisatie van de geformuleerde doelen. Inmiddels telt het team buurtsportcoaches drie leden met elk een eigen profiel. Een van hen is naast buurtsportcoach ook JOGG-regisseur, de anderen hebben als aandachtspunten aangepast/inclusief sporten en bewegen voor ouderen.
- In 2023 gaan we beginnen aan de volgende periode van de JOGG-aanpak na het afsluiten van de periode 2021-2022. In deze fase wordt aan de hand van het plan van aanpak verder gewerkt aan de bevordering van een gezonde leefstijl en leefomgeving voor kinderen en jongeren. Ook in deze fase wordt er weer samengewerkt met de gemeenten op de Noord-Veluwe.
- Als gevolg van de BTW vrijstelling is er van 2019 voor gemeenten een 'specifieke uitkering stimulering sport' in het leven geroepen ter compensatie van de BTW die niet teruggevraagd kan worden. De gemeente doet hiervoor jaarlijks een aanvraag.
- Er wordt gewerkt aan een aanbesteding om de onderhoudswerkzaamheden op de sportvelden door een externe partij uit te laten voeren. Na een besluit hierover zal dit in de voorjaarsnota financieel worden verwerkt.

4. KUNST EN CULTUUR

Ontwikkelingen:

- In 2022 is een nieuw Cultuur- en erfgoedpact afgesloten op de Noord-Veluwe voor de periode 2022-2024. Dit pact is door het college van Hattem ook vastgesteld. Dit is in samenwerking met culturele en maatschappelijke partners in Hattem. Hierbij wordt ingezet op regionale samenwerking waar deze een versterkende werking heeft om ook lokale initiatieven een impuls te geven. Lokale projecten kunnen als voorbeeld dienen voor de regio, er vindt uitwisseling op expertise plaats en er wordt gezocht naar projecten die meerdere beleidsterreinen kunnen verbinden.

In de uitvoering van het pact zal Cultuurplein een rol hebben, naast de lokale afspraken die we al hebben met Cultuurplein over de inzet van de cultuurmakelaar.

- Voor nieuwe activiteiten en evenementen die gericht zijn op de cultuurdeelname, educatie en/of (cultuur)historie van Hattem en haar inwoners, hebben we budget om éénmalig deze activiteiten te ondersteunen. In navolging van de voorgaande jaren zijn in de Subsidiebeleidsregels de voorwaarden opgenomen waaraan deze initiatieven moeten voldoen.
- In 2022 zijn er in samenwerking met de muziekverenigingen en scholen in Hattem, nieuwe afspraken gemaakt voor het geven van muziekonderwijs op de basisschool om te borgen dat alle kinderen muziekonderwijs krijgen op de basisschool. Onderdeel van de afspraken is dat alle muziekverenigingen én scholen een rol spelen in het laten kennismaken van de Hattemse jeugd met muziekonderwijs. Vanaf het schooljaar 2022-2023 treden deze afspraken in werking, waarbij het streven is om uiteindelijk muziekonderwijs te verzorgen op alle basisscholen in Hattem.
- De afgelopen jaren zijn door corona zwaar geweest voor de kunst- en cultuursector. Als gemeente hebben we ondersteund daar waar mogelijk, mede dankzij de budgetten die het Rijk beschikbaar heeft gesteld. Deze zijn allemaal volledig ten goede gekomen aan de lokale sector in Hattem. We zullen in de gaten blijven houden hoe het gaat met de sector, maar we zien gelukkig al dat er weer veel mooie initiatieven en evenementen georganiseerd worden in Hattem.

5. SUBSIDIEBELEID

Ontwikkelingen:

- Een aantal subsidieontvangers heeft te maken met loon- en prijsstijgingen. Indexatie compenseert (voor een deel) de stijgende kosten die organisaties hebben om de activiteiten te organiseren die de gemeente van hen vraagt. De prijscompensatie die we als gemeente ontvangen via het Gemeentefonds is de basis voor de indexatie voor loon- en prijsstijgingen van te verstrekken subsidies, zijnde 3,6%.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	2.072	1.902	2.070	2.092	2.092	2.203
Totaal baten	-385	-121	-121	-123	-125	-127
Resultaat voor bestemming	1.687	1.781	1.950	1.969	1.968	2.076

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'welzijn en sport' een nadelig saldo van € 169.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Kulturhus en zwembad	600	733	133
Bibliotheek	218	227	9
IJsbaan	2	2	
Sport	266	275	9
Gymnastiekaccommodaties	185	253	68
Kunst en Cultuur	330	277	-52
Mantelzorg en vrijwilligers werk	181	184	3
Welzijn en Sport	1.781	1.950	169

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Gymnastiekaccommodaties 68.000,-- N
 - Op basis van geactualiseerde meerjaren onderhoud programma gebouwen (MJOP).
In 2023 wordt meer onderhoud gepleegd aan de gemeentelijke sportaccommodaties. De kosten worden gedekt uit de hiervoor gevormde egalisatiereserve (N)
- Kulturhus en Zwembad 133.000,-- N
 - De gemeentelijke bijdragen in de exploitatielasten van het Zwembad en MFC De Marke zijn gebaseerd op de aangeleverde begrotingen.
- Kunst en Cultuur 52.000,-- V
 - In 2022 zijn vanuit de corona steunmaatregelen incidenteel bedragen beschikbaar gesteld voor Musea en voor lokale culturele instellingen. Samen € 73.000,-- (V).
Op basis van het MJOP wordt meer onderhoud gepleegd aan de Musea, voor € 10.000,-- (N).

Reserve

- Voor dekking van kapitaallasten van een drietal investeringen is de bekleemde reserve 'dekking kapitaallasten' aangewend.

2

Wonen, werken en recreëren

AMBITIE

Wonen in Hattem!

Het is goed wonen en prachtig leven in Hattem. We zijn omringd door de Natura2000 gebieden van de IJsseluitwaarden en de Veluwe. Dat maakt Hattem aantrekkelijk, zoals de Hattemers al weten, maar ook steeds meer toekomstige inwoners zien de kwaliteiten van onze Hanzestad. De opgave voor de komende jaren is om deze kwaliteiten enerzijds te beschermen, maar juist ook te blijven kijken en zoeken hoe we de balans vinden met het op een verantwoorde en zorgvuldige manier benutten van onze leefomgeving. Hierbij is de ruimte -letterlijk- beperkt waardoor keuzes gemaakt moeten worden.

Duurzaam Hattem!

Hattem start een duurzaamheidsoffensief en elke Hattemer profiteert hiervan. We vragen nadrukkelijk aandacht om in onze stad mens, milieu en economie in evenwicht te brengen. We putten onze aarde zo min mogelijk uit, omdat we oog hebben voor toekomstige generaties.

Duurzaamheid gaat in Hattem over klimaatverandering, energietransitie en circulariteit, over het op een toekomstbestendige manier omgaan met onze leefomgeving. We gaan voor een Hattemse Green Deal waarin we samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, Triada, Veluwe Duurzaam en PoweredbyHattem duurzame plannen uitvoeren voor en met iedereen die mee wil doen, ongeacht inkomen of vermogen.

Het centrum van Hattem!

De historische binnenstad van Hattem verovert het hart van de toeristen die onze mooie Hanzestad bezoeken. Daarmee is de binnenstad niet alleen een levende herinnering aan het verleden van Hattem, maar ook cruciaal

voor de toekomst van Hattem. De schoonheid van ons centrum maakt het tot een prachtige plek om te beleven en elkaar te ontmoeten. Toeristen en inwoners bezoeken de winkels, musea en de horeca, genieten van de sfeer en cultuur en worden vermaakt met mooie evenementen. We willen hier in blijven investeren en de ruimte goed gebruiken. Natuurlijk is daarbij ook oog voor de leefbaarheid van de binnenstad voor bewoners.

Bereikbaar Hattem!

Hattem veilig en bereikbaar houden is een opgave die continu aandacht vraagt en veel verschillende onderdelen heeft. Het gaat niet alleen over de keuze voor de fiets of de auto, maar ook over het openbaar vervoer, de wegen in Hattem en de verbinding in en met de regio. Dit is extra complex doordat de beslissing over veel oplossingen op andere overlegtafels genomen wordt, zoals in Regio Zwolle, door de provincie Gelderland en de Rijksoverheid. We zien het dan ook juist als taak om met deze mede-overheden de verbinding te blijven leggen en zo voor Hattem te werken aan duurzame bereikbaarheid: lopend, fietsend, met het openbaar vervoer en met de auto. We houden hier bij de inrichting van de openbare ruimte rekening mee.

FINANCIËEL

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	8.928	7.743	7.664	7.416	7.771	7.994
Totaal baten	-3.042	-2.705	-1.406	-1.244	-1.081	-1.083
Resultaat voor bestemming	5.886	5.038	6.258	6.172	6.690	6.911

Wonen, werken en recreëren

- Ruimtelijke ontwikkeling

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We werken samen in Regio Zwolle** met de Kop van de Veluwe (Elburg, Hattem, Heerde, Nunspeet en Oldebroek) en stemmen af hoe wij ons willen verhouden tot de verstedelijkingsopgave waar Regio Zwolle zich voor gesteld ziet. Groei in kwaliteit en groei van de brede welvaart zijn daarbij ons doel. Ons gebied moet zich in samenhang ontwikkelen, het gaat niet alleen om wonen, maar ook om klimaatadaptatie, bereikbaarheid, kwaliteit van de leefomgeving en werkgelegenheid.
- **We zien in Hattem mogelijkheden voor groei.** Deze groei kan echter niet alleen op de huidige inbreidingslocaties gefaciliteerd worden. Om grip te houden en zelf richting te kunnen geven aan onze ontwikkeling gaan we tegelijk aan de lopende locaties op zoek naar nieuwe locaties en ontwikkelrichtingen. We staan open voor groei waarbij groen en/of natuur niet aangetast worden. We kiezen voor niet-grondgebonden woningen en gaan daarover graag het gesprek met de raad en de samenleving aan. Hierbij hanteren we de Omgevingsvisie Hattem en de *Gebiedsverkenning Kop van de Veluwe* als vertrekpunt.
- **We gaan voor een woningmarkt waar voor iedereen een passende woning te vinden is; starters, gezinnen, alleenstaanden en ouderen.** Dit doen we zonder gereserveerdheid over de inzet van enig instrument, zolang het ons doel - een ruimer en diverser en betaalbaar aanbod van woningen voor huidige en toekomstige inwoners - dient. Er wordt specifiek ruimte gegeven aan Hattemers om in Hattem te kunnen blijven wonen door inzet van een zelfbewoningsplicht, anti-speculatiebeding en een percentage voor inwoners met een sociaal economische binding met Hattem. Om de inzet van deze instrumenten af te stemmen op de doelstelling omarmen wij het *Woonplan Hattem* en gaan samen met de raad in gesprek om tot een integrale Woonvisie voor Hattem te komen.
- **In Hattem is ruimte voor de ontwikkeling van alternatieve woonvormen,** zoals bijvoorbeeld een Knarrenhof, tiny houses en coöperatieve woonvormen. We zien daarnaast ook mogelijkheden in het splitsen van kavels en woningen. We zijn enthousiast over het initiatief *Knarrenhof Hattem* en bekijken op welke manier we een verdere bijdrage aan de realisatie ervan kunnen geven.
- **We willen inzetten op het verder versimpelen en inzichtelijker maken van vergunningsprocedures.** De nieuwe Omgevingswet biedt hiervoor kansen, maar we zoeken ook in onze werkprocessen naar winst voor onze inwoners.
- **We gaan Hattem meer in contact brengen met de natuur, ecologie en biodiversiteit.** Als gemeente gaan we daar zelf mee aan de slag in de aanleg en het beheer van de openbare ruimte om zo de kwaliteit en de leefbaarheid van de openbare ruimte te vergroten. We willen de nieuwe generaties ook in de praktijk kennis laten maken met natuur, ecologie en biodiversiteit. Het liefste zien we dat tot stand komen vanuit een initiatief als bijvoorbeeld een Stadsboerderij. We willen de kennis en kracht in Hattem de ruimte geven. Zo'n initiatief zou ook plek kunnen bieden aan Hattemers die zorg of ondersteuning nodig hebben of hen een kans kunnen bieden om naar vermogen te participeren. Daarnaast willen we natuurinclusief bouwen in Hattem bevorderen.
- **We dichten de energiekloof en bestrijden energie-armoede.** We maken duurzaamheids-regelingen aantrekkelijk voor lagere inkomens, zodat zij ook maximaal kunnen profiteren.

Alle Hattemers, maar ook het Hattemse bedrijfsleven, hebben de mogelijkheid om mee te komen in ons duurzaamheidsoffensief. Hierin krijgt Veluwe Duurzaam een prominente rol.

- **Hattem sluit aan op het Schone Lucht Akkoord** en verbindt zich aan de doelstelling om de gezondheidsschade de komende jaren fors te verminderen. We maken hierbij gebruik van wat het Rijk, de provincie Gelderland, het RIVM en TNO ons aanreiken.
- **De klimaatnotitie Hattem actualiseren** we, waarbij een energieneutraal Hattem in 2030 leidend blijft. De warmtevisie wordt per wijk verder uitgevoerd. We wachten het lopende onderzoek over het zonnepark op de vuilstort af en nemen in dialoog met de gemeenteraad hierover een besluit. We streven naar geïntegreerde wind, geluid en energieschermen langs de A50. We blijven ons sterk maken voor meer zonnepanelen op daken.
- **We zijn tegen de opening van Lelystad Airport**, vanwege de CO² uitstoot en de negatieve effecten voor mens en natuur. Zeker in een klimaat- en stikstofcrisis is het voor ons onvoorstelbaar dat het Kabinet een opening op welke termijn dan ook wil overwegen. We vragen onvermoeibaar aandacht voor de Veluwe als natuur- en stiltegebied en vinden de extra overlast van geluid en van fijn- en stikstof die de opening van Lelystad Airport met zich mee zou brengen onaanvaardbaar. Dit standpunt dragen we actief uit, ook op alle (bestuurlijke) overlegtafels.
- **We willen Hattemers de mogelijkheid bieden om hun woning te verduurzamen.** We gaan de mogelijkheid onderzoeken om met Triada, maatschappelijke organisaties en bedrijven een samenwerking op te zetten die er voor zorgt dat energie bespaard wordt en, dat warmte en stroom goedkoper én schoner wordt opgewekt. Inzet is dat de besparingen terugvloeien in de stad in leefbaarheidsprojecten en vergroening.
- **Green Deal Hattem** is een project van heel Hattem. We nemen maatregelen op het gebied van duurzaamheid met een horizon van tientallen jaren. Van groot belang is dat iedere Hattemer hierin een stem krijgt. In dit project werken we nauw samen met de gemeenteraad om tot een pakket van duurzame maatregelen te komen.
- **Duurzaamheidsinitiatieven.** We gaan onderzoeken hoe de vergunningplicht voor (kleine) duurzaamheidsinitiatieven kan worden verminderd of zelfs kan komen te vervallen. We willen alle mogelijkheden benutten om initiatieven van Hattemers die bijdragen aan het halen van de duurzaamheidsdoelstelling van onze gemeente en het Rijk onderzoeken. We gaan de mogelijkheden in het vergunningtraject hiervoor verkennen en onderzoeken.

RELEVANTE THEMA'S

1. RUIMTELIJKE ORDENING

Ontwikkelingen:

- **Op tijd klaar voor de Omgevingswet**

Voor de invoering van de Omgevingswet zijn we afhankelijk van een definitieve besluitvorming daarover door de Rijksoverheid. Deze afhankelijkheid, in combinatie met benodigde veranderingen wanneer de Omgevingswet wordt ingevoerd zorgen voor een complexe situatie. Hierin richten wij ons op dit moment op een zo goed mogelijk voorbereiding op inwerkingtreding naast het volgen van de besluitvorming over inwerkingtreding. Op dit moment gaan wij nog steeds uit van inwerkingtreding op 1 januari 2023.

De interne voorbereidingen, die voor een groot deel ook in H2O verband worden uitgevoerd, liggen op schema. Wij voldoen aan de minimale eisen die worden gesteld aan de daadwerkelijke invoering van de wet. Dat betekent dat werkprocessen in combinatie met de invoering van nieuwe geautomatiseerde systemen zijn beschreven en ingevoerd in de organisatie; de gemeenteraad besluiten heeft genomen over het adviesrecht, een nieuwe planschadeverordening, een nieuwe legesverordening, een adviescommissie ruimtelijke kwaliteit; wij procedures en regels kunnen toepassen als het gaat om onteigening, voorkeursrecht, kostenverhaal en planschade.

De invoering van de nieuwe Omgevingswet is een transformatieproces. Eigenlijk begint het “echte werk” pas na de feitelijke invoering. De jaren 2023 en verder staan in het teken van het verder uitwerken van nieuwe werkwijzen die de gemeente in staat stellen de fysieke leefomgeving kwalitatief en kwantitatief goed in te richten en te benutten. Hierbij wordt een goede balans gevonden in opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie en woningbouw en hun beslag op de beschikbare ruimte. Daarnaast zorgen wij dat wij klaar zijn voor nieuwe gedecentraliseerde taken op het gebied van bodem en milieu. De gemeente Hattem heeft bij de invoering van de Omgevingswet de ambitie om zo snel als mogelijk over een volwaardig en volledig instrumentarium conform deze wet te beschikken. Hierdoor beperken wij de transitieperiode zo veel mogelijk en vergroten wij de duidelijkheid voor de Hattemers. Daarnaast bekijken we hoe vorm kan worden gegeven aan de kansen en mogelijkheden die de Omgevingswet biedt op het gebied van participatie, de beleidscyclus en beleids- en sturingsvraagstukken.

Omgevingsplan Hattem

Een belangrijke voorwaarde voor bovenstaande doelen is het opstellen van een gebiedsdekkend omgevingsplan voor de gehele gemeente. Bij het maken van dat omgevingsplan moet het gemeentebestuur tal van keuzes maken over de aard en omvang van de regelgeving die in het plan moeten worden opgenomen. Het omgevingsplan is het voornaamste gemeentelijke instrument in de nieuwe Omgevingswet om sneller en flexibeler te kunnen inspelen op alle ruimtelijke ontwikkelingen. De uitdaging is om in het omgevingsplan een balans te vinden tussen het beschermen van de kwaliteiten van onze leefomgeving en het vormgeven van mogelijkheden voor ontwikkeling. Het resultaat voor 2023 is de uitwerking in inhoud, tijd en geld van hoe we toewerken naar het Omgevingsplan Hattem.

Communicatie

Zodra de invoering van de Omgevingswet een feit is, wordt breed naar alle betrokkenen (inwoners, bedrijven en partners in de keten) uiteen gezet welke veranderingen de wet met zich meebrengt. In de organisatie leren alle betrokken medewerkers al werkend hoe de wet zijn beslag krijgt in hun werk.

Digitaal stelsel Omgevingswet

Het Digitaal stelsel Omgevingswet is een elementaire schakel in het systeem van uitvoering van de Omgevingswet. Wij willen in 2023 de digitale informatievoorziening over de leefomgeving verder ontwikkelen. Uiteindelijk doel is dat alle initiatiefnemers voor ruimtelijke plannen over dezelfde digitale informatie kunnen beschikken als de overheid.

Monitoring en Evaluatie

Wij hebben in 2023 een beleidscyclus ingericht om gestructureerd de nieuwe werkwijzen en effecten van de Omgevingswet te evalueren. Daarin is ook een voorstel opgenomen welke ontwikkelingen en aanleidingen er zijn om de belangrijkste instrumenten (Omgevingsvisie en Omgevingsplan) desgewenst te actualiseren.

Financieel

De kosten van de verdergaande invoering van de Omgevingswet hebben we ingeschat door het op de Hattemse schaal toepassen van het financieel dialoogmodel van de VNG. Voor 2023 is net als in 2022, een hogere inzet van medewerkers en middelen nodig. Voor het verder invoeren van de Wet en voor het opstellen van het Omgevingsplan wordt externe capaciteit ingehuurd. De werkzaamheden van de Omgevingswet worden gefinancierd uit incidentele middelen.

- **Lelystad Airport**

De geplande vliegroutes voor Lelystad Airport vormen een bedreiging voor de leefbaarheid op de Veluwe en de woonomgeving van Hattem. De gemeente Hattem is dan ook tegen de opening van de luchthaven. De gemeente Hattem zet zich samen met bewoners, omliggende gemeenten (H2O/Elburg/Epe/Voorst/Zwolle/Kampen), provincies en andere natuurlijke partners in voor het voorkomen van deze ontwikkeling. Er wordt zowel ingezet op lobby als op overleg met de belangrijkste instanties zoals het ministerie (I&W) van de luchtverkeersleiding (LVNL) en de provincie Gelderland. Ook de lange termijnontwikkelingen rond luchtvaart worden gevolgd om tijdig te kunnen reageren. Het besluit van het kabinet over de opening van

Lelystad Airport is twee jaar uitgesteld. Dit geeft de regio meer ruimte om Den Haag te overtuigen van de grote nadelen van opening van de luchthaven voor ons gebied.

- **Stikstof**

De stikstof-crisis in Nederland heeft een grote impact op zowel natuur als samenleving. De natuur in Nederland ondervindt al jarenlang de negatieve effecten van hoge stikstofdepositie. Deze depositie wordt veroorzaakt door uitstoot van ammoniak en stikstofoxiden. Nieuwe ontwikkelingen, zoals woningbouw of de aanleg van wegen en voorzieningen, bosten vaak met de regels die zijn opgesteld om stikstofuitstoot te verminderen. De transformatie van de agrarische sector die noodzakelijk is om de uitstoot op een lager niveau te brengen veroorzaakt veel maatschappelijke weerstand.

De gemeente Hattem wil via de samenwerking Kop van de Veluwe input leveren voor de transformatie van het landelijk gebied door middel van het opstellen van een integraal gebiedsplan. De provincie is aan zet voor deze gebiedsplannen, maar heeft daarbij de regiogemeenten nodig. Voor 2023 zijn middelen gereserveerd om een bijdrage te kunnen leveren aan het gebiedsplan.

2. WONEN

Ontwikkelingen:

- **Landelijke en regionale ontwikkelingen**

Het zoeken van een passende en betaalbare woning is een onderwerp dat veel mensen raakt. Inwoners worden geconfronteerd met hoge woningprijzen en er is een woningaanbod dat achterblijft bij de vraag. Ook bij huurwoningen is betaalbaarheid en beschikbaarheid van passende woningen een knelpunt dat elke dag wordt gevoeld. Daarnaast sluit de bestaande woningvoorraad ook niet meer aan op de veranderende bevolkingssamenstelling en woonbehoeften. Zowel vanuit het Rijk (woondeal) als vanuit de regio (Verstedelijkingsstrategie Zwolle/Kop van de Veluwe) wordt gestuurd op een versnelling en intensivering van de woningbouwproductie. Het Rijk vraagt in het bijzonder aandacht voor het ophogen van het aandeel goedkope en betaalbare koop- en huurwoningen. Daarnaast is er veel aandacht voor een gebiedsgerichte aanpak, waarbij integraal gekeken wordt naar alle relevante thema's en lagen die van belang zijn voor het maken van ruimtelijk keuzes. Vanuit Hattem wordt volop ingezet in de samenwerking met de Kop van de Veluwe, waarin naast de 5 gemeenten ook de provincie Gelderland en het waterschap Vallei en Veluwe meedoen. Hattem heeft in de Omgevingsvisie al een mooie eerste voorzet gedaan voor de Hattemse bijdrage aan de woningbouwintensivering. In overleg met provincie en regio zal moeten blijken of dit voldoende is, of dat extra inzet nodig is.

- **Omgevingsvisie en Programma Wonen**

In 2022 is intensief gewerkt aan het opstellen van een Programma Wonen. Het Programma Wonen is een verdere beleidsmatige uitwerking van de Omgevingsvisie voor het thema wonen. Ook wordt in het programma de vertaling gemaakt naar de woningbouwprogrammering en worden keuzes gemaakt voor het in te zetten instrumentarium. Tenslotte vormt het Programma Wonen de grondslag voor de prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties Triada en Habion.

Het programma wordt inhoudelijk gevoed door:

- de (kaders vanuit de) Omgevingsvisie
- het woonplan van de gemeenteraad (2021)
- de woonbehoefteonderzoeken die zijn uitgevoerd in 2019 en 2021
- onderzoeken naar instrumentarium
- de verstedelijkingsstrategie Zwolle/gebiedsverkenning Kop van de Veluwe
- de recente landelijke ontwikkelingen (o.a. woonplan minister De Jonge)
- gesprekken met de gemeenteraad, belangengroepen, corporaties, marktpartijen, etc.

Het Programma Wonen wordt eind 2022 afgerond en begin 2023 ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

- **Prestatieafspraken**

De Huisvestingswet geeft handvatten voor de sturing van de gemeente op de woningbouw-corporatie. De gemeente kan via prestatieafspraken sturen op investeringsprioriteiten binnen het werkveld van de corporaties. De gemeente zal dit vanuit de beleidslijn van de Omgevingsvisie en het Programma Wonen vormgeven. Verder wordt verkend hoe meerjarige afspraken met de corporaties kunnen worden opgesteld. Het college zal hier in afstemming met de raad invulling aan geven.

- **Woningbouwlocaties algemeen**

Begin 2023 zal de grondexploitatie van Assenrade formeel worden afgesloten. De laatste werkzaamheden aan de openbare ruimte van de wijk (wegen en groenzones) worden in 2022 afgerond. Daarmee is de nieuwbouwwijk met 280 woningen definitief afgerond en zal het gebied worden opgenomen in het reguliere beheerprogramma. Om de woningvraag van de toekomst te kunnen bedienen heeft Hatterem na Assenrade drie grotere inbreidingslocaties: 't Veen en de twee woonzorgzones. Aanvullend zijn er diverse inbreidingslocaties waar met name appartementen worden gerealiseerd. Hiervoor zijn op dit moment meerdere ruimtelijke procedures in voorbereiding. Daarnaast zijn er diverse zoeklocaties voor woningbouw aangewezen in de Omgevingsvisie. Voor een aantal van deze locaties lopen in 2022 al verkenningen door de gemeente of de ontwikkelaar. In 2023 zal dit proces worden doorgezet en geïntensiveerd. Op dit moment loopt een locatieonderzoek naar locaties om tijdelijke woonunits te plaatsen het college heeft de ambitie uitgesproken deze units beschikbaar te stellen voor diverse doelgroepen, waaronder statushouders en Oekraïense vluchtelingen.

- **Woonzorgzones**

De Bongerd | In 2021 en 2022 zijn door initiatiefnemers Habion en Hanzeheerd de voorbereidingen getroffen voor het concept-bestemmingsplan. Als gevolg van inspraak door en participatie met omwonenden ging het bestemmingsplan in augustus 2022 ter inzage; een half jaar later dan voorzien. De verwachting is dat in 2023 de benodigde vergunningen kunnen worden verleend voor de vernieuwbouw van het complex naar een nieuw huisvestingsconcept. Initiatiefnemers zullen met de omgeving een co-creatieproces voeren voor de inrichting van het terrein en de architectonische kwaliteit. Voor de vereniging Gelre Petanque wordt door de gemeente in samenwerking met de initiatiefnemer en de vereniging een passend alternatief geboden.

De gemeente heeft bij de vernieuwbouw van De Bongerd de rol van bewaker van kwaliteit (woonproduct, zorgaanbod en stedenbouwkundig) en faciliteert het ruimtelijk planologisch proces, op basis van de anterieure overeenkomst. De gemeentelijke kosten worden hiermee afgedekt. De gemeentelijke inzet vraagt wel capaciteit die deels is ingehuurd en onder de werking van de overeenkomst valt. Het programma is afgestemd met de ontwikkeling op de zone Geldersedijk.

Zone Geldersedijk | Met de vaststelling van het bestemmingsplan eind 2021 zijn de ambities uit de stedenbouwkundige visie (december 2019) en stedenbouwkundig plan (november 2020) planologisch verankerd. Bij de vaststelling van het bestemmingsplan werd een grondexploitatie aangeboden waarin tevens een risicoparagraaf is opgenomen. De gemeentelijke kosten moeten worden terugverdiend uit de grondverkoop van de oude ijsbaan en de Van Heemstralocatie. In 2022 liep een beroepsprocedure bij de Raad van State. Wanneer het bestemmingsplan rechtskracht heeft, kan ook voldoende zekerheid geboden worden bij de verkoop onder voorwaarden van de uitgeefbare percelen. Op die percelen kan dan het gewenste aanbod van zelfstandige en niet-zelfstandige wooneenheden voor ouderen (zonder en met zorgbehoefte) worden gerealiseerd. Voor de verkoop zijn in 2022 de voorbereidingen getroffen, zodat in 2023, als het bestemmingsplan onherroepelijk is, de aanbesteding kan plaatsvinden. Feitelijke realisatie van de onderdelen wonen/zorg enerzijds en onderwijs (IKC) anderzijds zullen doorlopen in de jaren vanaf 2023, afhankelijk van mogelijke fasering. Voor de parkachtige openbare ruimte die de bouwpercelen omringt, is in 2022 een inrichtingsplan gemaakt met speel- en beweegelementen. Dit inrichtingsplan wordt gefaseerd gerealiseerd in afstemming met de bouwstromen.

- **Transformatie 't Veen**

Sinds 2017 is het bedrijventerrein 't Veen in transitie. Dit voormalige bedrijventerrein wordt een woonwijk waar ruimte is voor ruim 600 woningen. Het is daarmee de grootste inbreidingslocaties in onze gemeente.

In 2021 is gestart met de bouw van de eerste woningen op 't Veen-Noord (voormalige Antarctica-locatie) en recent zijn enkele daarvan ook al opgeleverd. Een mijlpaal in de ontwikkeling van deze wijk waarbij komend jaar verschillende ontwikkelingen op de rol staan.

We volgen op basis van het Ontwikkelingsperspectief (2013) een strategie voor de transformatie volgens een aantal parallelle sporen. Concreet gaat het over:

- a) verkabeling van de hoogspanningsverbinding;
- b) ontwikkelplannen haalbare clusters;
- c) alternatieven voor bedrijven;
- d) Chw-bestemmingsplan inclusief duurzaamheidsdoelstellingen.

De basis hiervoor wordt versterkt door het ontwikkelkader en de grondexploitatie (december 2019). We werken samen met partijen uit de markt en semi-overheid die risico kunnen en willen dragen omdat hun doelstellingen aansluiten bij de ambities van de gemeente. Om de ambitie kracht bij te zetten, is een financiële voorziening getroffen die de komende 10 jaar opbouwt tot 2 miljoen euro. Het ontwikkelkader en grondexploitatie zijn flexibel en kunnen aangepast worden naar de marktomstandigheden en de vertrekbaarheid van zittende bedrijven.

In 2021 ontvingen we, ondersteund door een co-financiering van provincie Gelderland, een rijkssubsidie (Woningbouwimpuls) – gezamenlijk een bedrag van 3,6 miljoen euro. Andere bereikte resultaten in 2021 en 2022 zijn Basisontwerp verkabeling, start bouw fase 2 Veen-Noord, onherroepelijk bestemmingsplan en vergunning voor Lidl, omgevingsvergunning en start verkoop Consmematerrein.

Begin 2023 zal het nieuwe Chw-bestemmingsplan aan de raad worden aangeboden ter vaststelling. Dat plaveit de weg voor de realisatiefase van de verkabeling en verdere planvorming in met name het Dijkmilieu en omgeving. Het bestemmingsplan is geschoeid op de leest van de nieuwe Omgevingswet en bevat diverse experimenteerruimte om in de complexe situatie op 't Veen de transformatie mogelijk te kunnen (blijven) maken. Via een nieuw stelsel van kostenverhaal en mogelijk aanvullende subsidie worden de gemeentelijke kosten gedekt.

- **Monumenten**

In 2023 gaan we onderzoeken op welke wijze we het duurzaam in stand houden en gebruiken van monumenten kunnen stimuleren.

3. MILIEU EN DUURZAAMHEID

Ontwikkelingen:

- **Green Deal Hattem**

We starten in 2023 met de Green Deal Hattem. Met de Green Deal Hattem willen wij in gezamenlijkheid met inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en ondernemers duurzame plannen ontwikkelen en uitvoeren. Hiervoor willen we de kennis, expertise en ervaring van alle Hattemers inzetten, zodat we collectief als Hattem een duurzaamheidsoffensief starten om Hattem toekomstbestendig te maken voor komende generaties. De doelen, vorm en inhoud en te behalen resultaten worden door de gemeenschap zelf vormgegeven. Dit is een traject dat als rode draad door deze bestuursperiode zal lopen. We werven hiervoor een projectleider Green Deal Hattem die dit traject zal gaan begeleiden.

- **De Groene Icoon**

In 2023 geven we uitvoering aan het project de Groene Icoon. Dit plan rondom de Veldhoeve en de Distelhoeve geeft de stenige omgeving een metamorfose naar een groene plek waar het aangenaam bewegen, recreëren en ontmoeten is. Het groen en water wordt tot in de haarvaten van de wijk gebracht. Het mooie is dat het ontwerp tot stand is gekomen in nauwe samenspraak met de bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers rondom de Veldhoeve. Hittestress wordt met dit plan gereduceerd en de biodiversiteit wordt vergroot. Voor de realisatie van het kerngebied (omgeving Veldhoeve) hebben wij een subsidie ontvangen van de provincie Gelderland en ook in de benodigde gemeentelijke bijdrage is voorzien. Voor de financiering van de omgeving van de Distelhoeve zijn we in gesprek met onze samenwerkingspartners (o.a. het waterschap).

- **Regionale Energiestrategie (RES)**

In samenwerking met zeven gemeenten op de Noord-Veluwe werken we aan het opwekken van duurzame energie in onze regio. In regionaal verband zoeken we naar mogelijkheden om duurzame energie op te wekken via zon of wind. We zoeken hierin ook uitdrukkelijk de samenwerking met gemeenten en regio's die aan het Hattemse grondgebied grenzen. In 2023 starten we een gebiedsverkenning duurzame energieopwek voor de corridor N50/A50. In nauwe samenwerking met onze buurgemeenten (Oldebroek, Kampen en Zwolle) onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn voor het creëren van een energielandschap in deze corridor.

Onderdeel van de RES is de vastgestelde Transitievisie Warmte. Hierin werken we aan twee doelstellingen:

- 1) het 'transitie gereed' maken van huizen en wijken;
- 2) het zoeken naar duurzame energiebronnen binnen de gemeente waarmee een warmtenet kan worden gecreëerd voor (delen van) Hattem. We onderzoeken in 2023 of de IJssel een duurzame warmtebron voor wijken of buurten in Hattem kan zijn.

In het kader van de RES zijn wij in gesprek met ondernemers van het bedrijventerrein 'De Netelhorst'. Zij willen het bedrijventerrein verduurzamen en vergroenen. In 2023 onderzoeken we of een alternatieve warmtebron (ten opzichte van aardgas) het bedrijventerrein kan verwarmen.

- **Regionale samenwerking Duurzaamheid, Water & Klimaatadaptatie**

We dragen bij aan en hebben voordeel van de regionale samenwerkingsagenda's van de zeven gemeenten op de Noord-Veluwe. Complexe en nieuwe thema's die op het bordje van elke gemeente liggen, worden in een gezamenlijkheid besproken, zodat we kennis en ervaring delen. Dit betreft voor duurzaamheid bijvoorbeeld de warmtetransitie. Voor water en klimaatadaptatie (zie ook de alinea Klimaatadaptatie bij Fysieke leefomgeving (5.2.3)) betreft dit bijvoorbeeld het gemeentelijke hitteplan.

We werken ook aan thema's die een grensoverschrijdend karakter hebben en een regionale aanpak vergen. Een voorbeeld hiervan is het gezamenlijke belang om inwoners te helpen hun huis en leefomgeving te verduurzamen en het daarvoor instellen van het regionale duurzaamheidsloket dat in elke gemeente actief is. Dit loket zal vanaf 2023 inwoners niet alleen met energievragen maar ook vragen over water en klimaatadaptatie gaan helpen.

De nieuwe samenwerkingsagenda's vanaf 2023 worden momenteel opgesteld.

- **Duurzaamheidsloket**

Samen met zes andere gemeenten in de regio Noord-Veluwe werkt de gemeente Hattem nauw samen om de energietransitie te versnellen middels het Duurzaamheidsloket. Bij het Duurzaamheidsloket kunnen inwoners terecht met vragen over het verduurzamen (isoleren) van de woning en de leefomgeving. Het Duurzaamheidsloket fungeert ook als vraagbaak voor inwoners over verschillende subsidiemogelijkheden. We spreken in 2023 specifiek voor Hattem een jaarplan af met het Duurzaamheidsloket.

- **Young Energy Team**

In 2023 zetten we het Young Energy Team voort. Dit team van jonge enthousiaste Hattemers wordt ingezet om proactief Hattemers te benaderen om duurzame maatregelen in en om het huis te treffen. Het gaat hierbij om het ondersteunen van inwoners met kleine maatregelen en handelingen die gedragsverandering teweegbrengen en het energiegebruik verlagen. Hierin wordt samengewerkt met en doorverwezen naar verschillende maatschappelijke partners.

- **Bestrijden energiearmoede**

In deelprogramma 5.1.2 (schulddienstverlening en bestrijden energiearmoede) is al aangegeven dat we in de gemeente Hattem een Maatwerkfonds Energie willen oprichten voor inwoners die de hoge energiekosten niet kunnen voldoen. Het Duurzaamheidsloket en het Young Energy Team kunnen in het contact met de inwoners een belangrijke rol vervullen door te signaleren en informeren.

- **Duurzaamheidsfonds**

De gemeente stimuleert inwoners te investeren in het verduurzamen van hun eigen huis, tuin en omgeving. In 2023 gaat de gemeente onderzoeken of inwoners via de gemeente geld kunnen lenen uit een in te stellen fonds.

- **Gemeentelijk vastgoed**

Gemeente Hattem werkt samen met de provincie Gelderland aan het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. Samen met de coaches en adviseurs van het provinciale team 'verduurzamen maatschappelijk vastgoed' brengen we het vastgoed in beeld en onderzoeken we de mogelijkheden om de gebouwen te verduurzamen. Het betreft onder andere de gebouwen van Gymzaal Spoorstraat en het Anton Pieckmuseum. De werkzaamheden zijn ondergebracht in het meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP).

- **Zonneveld op de voormalige vuilstort**

PoweredbyHattem heeft een initiatief ingebracht voor de realisatie van een zonneveld op de voormalige vuilstort. Omdat het hier gaat om een Natura2000-gebied moet goed bekeken worden hoe de belangen van duurzame energie-opwek en natuur zich tot elkaar verhouden en of deze functies gecombineerd kunnen worden. In 2023 willen wij dit onderwerp met de gemeenteraad bespreken en hierover een besluit nemen. Vanwege de Natura2000 status van de locatie heeft ook de provincie Gelderland een rol in het proces.

- **Duurzame mobiliteit**

Deelauto's

De voorlopige prognose voor de komende jaren is dat de elektrische deelauto's de komende jaren vaker gebruikt gaan worden en het wagenpark dus kan worden uitgebreid. Door het stimuleren van duurzaam vervoer draagt Hattem bij aan het doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

Laadpalen

De behoefte aan duurzaam vervoer en elektrische laadpalen groeit. Gemeente Hattem voorzigt al eerder in deze behoefte door logische locaties uit te zoeken die verspreid zijn over de stad. We kijken hoe we dit in 2023 voort kunnen zetten.

Slimme bandenpomp

De slimme bandenpomp draagt bij aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. In 2023 willen wij het gebruik hiervan verder stimuleren.

- **Educatie**

Klompenpad voor Kids

Samen met inwoners en maatschappelijke partners wordt gewerkt aan het ontwikkelen van een Klompenpad voor Kids. Kinderen kunnen spelenderwijs kennismaken met natuur en het milieu. We bezien in 2023 verder hoe we het plan kunnen uitvoeren.

Groene Zomercampus

Het is belangrijk om kinderen te betrekken bij een duurzame leefomgeving. Daarom werkt gemeente Hattem samen met de Groene Zomercampus. Tijdens dit jaarlijks terugkerende evenement worden leuke en leerzame activiteiten georganiseerd, bedoeld voor kinderen van 4 tot en met 18 jaar.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	2.271	1.996	1.999	1.676	1.679	1.678
Totaal baten	-607	-1.828	-694	-628	-467	-468
Resultaat voor bestemming	1.663	168	1.306	1.048	1.211	1.210

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'ruimtelijke ordening' een nadelig saldo van € 1.138.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Verschil
Ruimtelijke ordening	-194	42	237
Vergunningverlening en handhaving	-596	422	1.018
Wonen	69	40	-29
Erfgoed	194	143	-51
Milieu en duurzaamheid	378	426	49
Omgevingswet	317	232	-85
Ruimtelijke Ordening	168	1.306	1.138

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Ruimtelijke ordening 237.000,-- N
 - Betreft minder incidentele legesopbrengsten bestemmingsplan buitengebied (N)
- Vergunningverlening en handhaving 1.018.000,- N
 - Ten opzichte van 2022 worden er minder legesopbrengsten verwacht, dit doordat incidentele opbrengsten lager uitvallen en het effect van de Omgevingswet geëffectueerd is (N)
- Wonen 29.000,-- V
 - Eenmalige kosten in 2022 voor het opstellen van de woonvisie zorgen voor het positieve verschil (V)
- Erfgoed 51.000,-- V
 - Het meerjarenonderhoudsplan gebouwen is geactualiseerd. Voor 2022 zijn voor de Molen en de Dijkpoort nog kosten voor groot onderhoud begroot. Verrekening vindt plaats met de hiervoor gevormde egalisatiereserve (V)
- Milieu en duurzaamheid 49.000,-- N
 - Betreft in 2023 incidentele begrote budgetten voor uitvoering van het klimaatbeleid aangevuld door een budgetoverheveling van in 2022 nog niet bestede gelden (N)
- Omgevingswet 85.000,-- V
 - Betreft voornamelijk inhuurkosten die in de totale personele kosten van de organisatie worden meegenomen (V)

Reserve

- Voor dekking van kapitaallasten van de investering restauratie stadsmuur nabij de molen is de beklemde reserve 'dekking kapitaallasten' aangewend.
- Aan de algemene reserve zijn de middelen onttrokken voor de uitvoering van het beleid Klimaat Energie. De middelen zijn hiervoor ontvangen maar worden in 2022 nog niet besteed.

Wonen, werken en recreëren

- Economische ontwikkeling

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We willen de binnenstad vitaal en onderscheidend houden.** De gemeente en de HAVO hebben in 2016 een convenant getekend met daarin acties om de vesting vitaal te houden. We zien graag dat Hattemers lokaal hun inkopen kunnen doen, zowel voor het vitaal houden van de binnenstad als vanuit het oogpunt van duurzaamheid. We willen ondernemers uitdagen en met hen meedenken over wat voor de komende jaren de acties moeten zijn om de levendigheid, beleving en de kwaliteit van onze binnenstad te versterken en de rol van ondernemers en winkelaanbod daarin. We zien daarbij ook een belangrijke rol voor het vermarkten en promoten van Hattem door Visit Hattem.
- **Door een afgebakende zondagsopenstelling van winkels kan mogelijk de kwaliteit van de beleving van de binnenstad versterkt worden.** Dat levert wel spanning op met de ambitie om te werken aan de groei in kwaliteit die we nastreven en de rust en reflectie die we als mens en maatschappij ook nodig hebben om ons te ontwikkelen. De mogelijkheid om altijd en overal aankopen te doen, draagt niet bij aan het duurzamer omgaan met de aarde. Als een zondagsopenstelling niet door het grootste deel van de ondernemers benut zou gaan worden, dan leidt het slechts tot versnippering van het aanbod en doet het afbreuk aan de sfeer in en beleving van de binnenstad. Daarom willen we in samenspraak met de raad zorgvuldig onderzoeken of minimaal 2/3^e van de ondernemers in de binnenstad de behoefte heeft aan een zondagsopenstelling, voordat we daar ruimte voor geven. Daar achteraan zou dan nog de vraag komen over hoeveel zondagen en welke tijdsvensters het zou moeten gaan. Hattem kent immers vele kleinere winkels en speciaalzaken die belangrijk zijn voor de sfeer en beleving van de binnenstad, maar voor wie een zondagsopenstelling mogelijk een zware inspanning betekent.
- **De binnenstad levert een belangrijke bijdrage aan de Hattemse economie.** Dat geldt ook voor de bedrijven die Hattem rijk is, of dat nu vanaf een industrieterrein is of door zelfstandigen die dat vanaf andere locaties doen. Voor veel Hattemers geldt dat zij hun inkomen buiten Hattem verdienen, veelal in Regio Zwolle. We blijven dan ook volop deelnemen in Regio Zwolle en willen meepraten over en bijdragen aan het toekomstbestendig maken van de regionale economie en de arbeidsmarkt. We willen ook voor onze inwoners investeren in een Leven Lang Ontwikkelen zodat zij weerbaar en wendbaar zijn op de arbeidsmarkt.
- **We gaan Hattem als cultuurstad versterken** door de aandacht voor cultuur zowel in het basisonderwijs als in onze stads promotie op niveau te houden en waar noodzakelijk gericht uit te breiden. Het verhaal van Hattem is veel breder dan alleen cultuur, ook ons Hanze verleden, het prachtige historische decor en ons landschap en de evenementen met bovenlokale aantrekkingskracht maken daar deel van uit.

Wij gaan in 2024, als Hattem 725 jaar stadsrechten bezit, maar ook tijdens het Hanzejaar, aandacht besteden aan deze bijzondere momenten. In dat jaar willen we in samenwerking met onze musea alle Hattemers de mogelijkheid bieden om de stad en haar historie (nog beter) te leren kennen. De jeugd brengt via de scholen al een bezoek aan de musea. We willen nieuwe inwoners van Hattem ook kennis laten maken met de musea en ze op die manier niet alleen welkom heten, maar ook betrekken bij Hattem.

- **We vinden het belangrijk dat we in Hattem belangrijke dagen vieren en herdenken.** Dat zorgt er voor dat we stilstaan, reflecteren, en heden en verleden verbinden.
- **Met inwoners en ondernemers onderzoeken we of Hattem FairTrade gemeente kan worden.** Zo dragen we ook buiten Hattem bij aan kansengelijkheid door een eerlijke prijs voor boeren, arbeiders en producenten.

RELEVANTE THEMA'S

1. ECONOMIE

Ontwikkelingen:

- **Binnenstad**

De binnenstad levert een belangrijke bijdrage aan de Hattemse economie. We willen deze vitaal en onderscheidend houden. Samen met de HAVO willen we nadenken over welke acties nodig zijn om de levendigheid, beleving en de kwaliteit van het winkelaanbod te versterken. Eén van de zaken die we gezamenlijk oppakken is het uitstallingenbeleid.

- **Bedrijventerreinen**

Op Bedrijvenpark H2O wordt in totaal circa 63 ha (netto) bedrijfsgrond ontwikkeld. De Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV is verantwoordelijk voor de aan- en verkopen. Dekking vindt plaats uit de opbrengsten in de grondexploitatie. Door de gunstige marktsituatie van de afgelopen jaren is de verkoop van kavels goed aangetrokken. Zicht op realisatie van de nieuwe aansluiting op de A28 heeft hierop ook een gunstig effect. Ook voor het Hattemse plandeel is de uitgangssituatie goed. Een groot deel van de kavels is verkocht of in optie uitgegeven. In 2021 en 2022 zijn diverse bedrijfspanden gerealiseerd op het Hattems plandeel. De verwachting is dat eind 2023 de meeste resterende kavels zijn verkocht, zowel op het Hattems als het Oldebroeks plandeel.

Op Netelhorst wordt samen met ondernemers gewerkt aan verduurzaming, vergroening en toekomstbestendigheid van het bedrijventerrein.

- **Regionale economie**

Samen met de Regio Zwolle en in Kop van de Veluwe verband willen we bijdragen aan het toekomstbestendig maken van de regionale economie en arbeidsmarkt. Kennispoort blijft belangrijk als eerstelijns adviesorgaan voor ondernemers. In 2023 loopt het programma Upgrade Jezelf af, maar wordt er tevens gekeken naar een mogelijke invulling voor de periode daarna.

2. RECREATIE EN TOERISME

Ontwikkelingen:

- **Hanze**

Het jaar 2023 staat in het teken van de Hanze. Dit 'Hanzejaar' is een initiatief van zowel het NBTC, Hanzesteden Marketing als de Veluwe. Gedurende dit jaar vinden verschillende evenementen, activiteiten en marketingacties plaats in alle Hanzesteden. In Hattem is er een lokale werkgroep opgericht onder coördinatie van Visit Hattem. Deze werkgroep werkt aan een lokaal programma met evenementen en activiteiten. We stellen hier een passend incidenteel budget voor beschikbaar en bekijken ook vast welk budget nodig is voor de voorbereiding van Hattem 725 jaar en waar dit elkaar kan versterken. Hanzesteden Marketing en Visit Hattem spelen bij de coördinatie en organisatie hiervan een belangrijke rol. Beide organisaties worden hierin inhoudelijk en financieel ondersteund door de gemeente Hattem.

- **Veluwe**

Op de Veluwe wordt gewerkt aan de recreatieve infrastructuur en ontvangstlocaties. Samen met het Routebureau wordt in onze gemeente het ruit- en menroutenetwerk aangelegd en gewerkt aan een ontwerp voor het wandelknooppuntennetwerk. Dit doen we samen met onze buurgemeenten.

Daarnaast kijken we of de bebording nog actueel is en waar nodig updaten we deze in de nieuwe Veluwe huisstijl. De marketing van Hattem als onderdeel van de Veluwe wordt uitgevoerd door Visit Veluwe. In de samenwerking met buurgemeenten op de Noord-Veluwe staat de verbinding tussen de Hanzesteden en het achterland centraal.

- **Visit Hattem**

Visit Hattem is een belangrijke samenwerkingspartner voor ons als gemeente waar het gaat om de marketing en promotie van Hattem als Hanzestad.

Visit Hattem speelt hierbij lokaal een coördinerende rol en werkt nauw samen met regionale partijen zoals Hanzesteden Marketing en Visit Veluwe. Het toeristisch informatiepunt is een herkenbare plek voor toeristen en bezoekers, met een belangrijke ontvangstfunctie. Die gastvrijheid wordt mede ingevuld door een grote groep vrijwilligers. Deze twee functies van Visit Hattem, de marketing en het toeristisch informatiepunt, behoren tot de basisinfrastructuur van het toeristisch beleid in onze gemeente. Daarom verhogen we structureel de subsidie voor Visit Hattem op deze onderdelen met € 17.500 naar een totaal van € 53.000. Dit is reeds opgenomen in de Subsidieregeling 2023. Met deze bijdrage is Visit Hattem voor die onderdelen minder afhankelijk van bijdragen van derden, wat de stabiliteit en bedrijfscontinuïteit van Visit Hattem ten goede komt. Voor het organiseren van evenementen blijft Visit Hattem grotendeels afhankelijk van bijdragen vanuit het Ondernemersfonds.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	2.236	1.062	531	507	517	506
Totaal baten	-1.860	-367	-86	-89	-92	-96
Resultaat voor bestemming	376	695	445	418	424	410

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'economische ontwikkeling' een voordelig saldo van € 250.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Straatmarkten		2	1
Economie	298	42	-256
Recreatie en toerisme	216	225	9
Vastgoed	167	176	9
Bouwgrondexploitatie	13		-13
Economische ontwikkeling	695	445	-250

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Economie 256.000,-- V
 - Voor 't Veer zijn in 2022 bedragen ten gunste van de voorziening gebracht. Ingaande 2023 is op grond van BBV-

voorschriften een reserve gevormd. Dit maakt dat de exploitatiekosten op het product lager zijn dan in 2022.

Reserve

- Met als onderlegger het meerjarenonderhoudsplan gebouwen worden de kosten van cyclisch onderhoud met de egalisatiereserve gebouwen verrekend.
- Voor de toekomstige infrastructurele investeringen op 't Veen is ter dekking van exploitatiekosten een reserve gevormd. Het betreft een jaarlijkse dotatie en de te verhalen kosten uit anterieure overeenkomsten.

Wonen, werken en recreëren

- Fysieke leefomgeving

- **We kiezen in Hattem voor de fiets.** Hattem is een fietsstad en scoort al hoog op het aantal fietsbewegingen per dag, maar we willen dit verder stimuleren en faciliteren. Hattem kent een goed voorzieningenniveau en door de verbindingen met de directe omgeving en met name Zwolle, zijn veel voorzieningen ruim binnen fietsbereik.
Fietsen is een duurzame manier om je te verplaatsen, maar daarnaast legt de fiets een minder grote claim op de openbare ruimte dan andere vervoersmiddelen. We willen samen met onze partners en de raad een fietsplan voor Hattem opstellen. Hierin willen we naast een visie ook een verdere concretisering van onze ambities opnemen over de fietsinfrastructuur, fietsveiligheid, fietsparkeervoorzieningen en de mogelijkheden om aan te sluiten bij (bestaande) fietssnelwegen.
- **We zetten in op het nog verkeersluwer maken van onze winkelstraten.** Om de kwaliteiten van ons centrum nog meer tot z'n recht te kunnen laten komen en een veilig verblijfsklimaat te creëren, zetten we in op het nog verkeersluwer maken van het centrum winkelgebied (de Kruisstraat, de Kerkstraat en de Markt). Voor het laden en lossen stellen we venstertijden vast. Daarnaast gaan we de mogelijkheid onderzoeken om emissievrij te laden en te lossen in de binnenstad. Hierbij zien we de ontwikkeling van een stadshub aan de rand van de binnenstad als een van de mogelijkheden.
- **We kiezen voor een veilige, consequente en begrijpelijke verkeerssituatie en inrichting.** We zetten in op één snelheidsregime binnen de bebouwde kom van 30 km/u. We passen hier de weginrichting waar nodig (verder) op aan. Als vertrekpunt hanteren we het Gemeentelijk Verkeers- en VervoersPlan. De daarin gesignaleerde knelpunten pakken we aan. Om verder in te zetten op de verkeersveiligheid in Hattem willen we verschillende vervoersmiddelen zo min mogelijk met elkaar in conflict laten komen. We zetten als eerste stap daarvoor in op een logische en veilige route voor het vrachtverkeer in Hattem.
Het in de praktijk brengen van de Groenstructuurvisie kleurt de inrichting van de openbare ruimte ook en kan versterkend werken op de ruimte en veiligheid voor fietsers en voetgangers
- **We zetten ons in voor een hoogwaardige(re) OV-verbinding met Zwolle, Amersfoort en Apeldoorn.** Binnen de regio bekijken we hoe een duurzaam, stabiel en hoogwaardig OV netwerk kan worden behouden en uitgebreid. Met de ontwikkeling van de Spoorzone in Zwolle en de ambities om de bereikbaarheid in de regio goed te houden, mobiliteit te verduurzamen en niet alleen te gaan voor meer asfalt, denken we dat de aanleg van een station in Hattem een belangrijke meerwaarde kan hebben op de lange termijn.
- **We willen het gebruik van de auto in Hattem ook verduurzamen:** Hierbij zetten we in op een uitbreiding van de oplaadmogelijkheden in de openbare ruimte en stimuleren we particulieren en bedrijven om dit te doen op eigen terrein. We sluiten hierbij aan op de *Integrale Laadvisie* die in 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad. Daarnaast stimuleren we het gebruik van deelauto's.
- **Afvalscheiding.** We willen samen met de gemeenteraad het systeem van afval scheiden tegen het licht houden. De oprichting van een eigen milieustraat willen we in nauw overleg met alle partijen onderzoeken.

1. WEGBEHEER EN VERKEER

Ontwikkelingen:

- **Fietsverbindingen**

Hatterem is een fietsstad. Ook de provincie Gelderland heeft de fietser hoog op de agenda staan. In het bestuursakkoord wordt gekozen voor de fiets. Een aantal jaar geleden heeft vanuit de regio's Stedendriehoek en Noord -Veluwe een inventarisatie plaatsgevonden voor de potentie van een hoogwaardige fietsroute Epe-Zwolle (als onderdeel van Apeldoorn - Zwolle). Hieruit bleek voldoende potentie én ambitie te zijn voor deze fietsverbindingen.

Inmiddels heeft de provincie Gelderland de voortrekkersrol opgepakt om het traject verder te ontwikkelen. De nu voorliggende opgave is een onderzoek naar het voorkeustracé en de ruimtelijke inpassing van de fietsroute. In samenwerking met de provincie Gelderland en de buurgemeenten langs het tracé wordt voor dat onderzoek een bureau gezocht. Vanwege de kosten die gemoeid zijn met deze onderzoeken is ingezet op co-financiering door aangesloten partners en het verkrijgen van aanvullende subsidie. Beoogd eindresultaat is naast het voorkeustracé meer duidelijkheid over benodigde investeringen.

- **Herinrichting Binnenstad**

Samen met onze inwoners maken we een aantrekkelijke en toegankelijke historische binnenstad. Na een uitvoerig participatie- en voorbereidingstraject is vanaf het eerste kwartaal 2021 gestart met de realisatie. Onderdeel van de herinrichting is onder meer het afkoppelen van regenwater van het gemengde riool, het herinrichten van de openbare ruimte, het vervangen van de openbare verlichting en het vernieuwen van straatmeubilair. In de plannen stimuleren en faciliteren we initiatieven in de openbare ruimte om de stad mooier te maken, bijvoorbeeld door middel van verticaal groen en geveltuinen. De realisatie van het project loopt richting het einde. De werkzaamheden liggen op schema en lopen naar verwachting tot eind 2022. In het eerste half jaar van 2023 zal het project ook financieel afgerond zijn.

Met het afronden van de herinrichting ligt er een prachtige openbare ruimte die naadloos aansluit op het historische karakter van de binnenstad. Wij willen met bewoners en ondernemers het gesprek aangaan over hoe de openbare ruimte wordt gebruikt. Uitgangspunt is om het gastgebruik van de openbare ruimte (uitstallingen, terrassen, meubilair, etc.) zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de gemaakte kwaliteitsslag van de herinrichting. Doel is dat de openbare ruimte qua uitstraling en functionaliteit maximaal bijdraagt aan een aantrekkelijke binnenstad.

- **Herinrichting De Bleek**

Parkeerterrein De Bleek vervult een belangrijke rol in de totale parkeervoorzieningen van Hatterem. Met de herinrichting van De Bleek wordt het een prettigere en veiligere plek voor bewoners en bezoekers. Voor veel bezoekers is dit de eerste kennismaking met de stad Hatterem. In augustus 2022 is gestart met de realisatie van de herinrichting van parkeerterrein De Bleek. De werkzaamheden duren tot het eind 2022 met een mogelijke uitloop naar begin 2023. Belangrijke aspecten van het plan zijn het oplossen van de huidige wateroverlast, uitbreiden van het aanwezige groen en de verkeersveiligheid.

- **Uitvoering van het GVVP**

In 2019 is het Gemeentelijk Verkeer en VervoersPlan (GVVP) uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Hier komen ontwerp- en onderzoeksmaatregelen uit voort voor de korte en midden lange termijn. De grotere investeringen uit het uitvoeringsprogramma zijn samen met het wegbeheer- en rioleringsprogramma in het MIP verwerkt. Grote opgaven zijn het verbeteren van het kruispunt Stationslaan - Nieuweweg en de rotonde Apeldoornseweg - Hoopjesweg. Het ontwerp hiervoor is reeds in concept. Daarnaast staat een studie en ontwerp naar de Apeldoornseweg op de planning. Met als doel om de verkeersveiligheid te verbeteren, de komgrens te verplaatsen en 50 km/uur in te stellen op de Apeldoornseweg.

De horizon van het uitvoeringsprogramma GVVP loopt tot en met 2023. Om die reden wordt in 2023

gewerkt aan een evaluatie van het huidige programma. Daarna wordt gewerkt aan het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de opvolgende jaren. De ambitie om te komen tot een Fietsplan voor Hattem, zoals benoemd in het bestuursakkoord, wordt hierbij betrokken.

- **Openbare ruimte**

In 2021 zijn opnieuw de verbeter- en onderhoudsplannen riolering en wegen en het uitvoeringsplan GVVP op elkaar afgestemd. Dit resulteert in een aantal kleinere en grotere projecten die zijn opgenomen in het MIP 2022 en verder. Daarnaast zijn middelen opgenomen voor het realiseren van een extra parkeervoorziening bij de sportvelden. We starten met de voorbereidingen zodat we samen met de omgeving een mooi plan kunnen ontwikkelen gericht op uitvoering.

- **Wateroverlast Van Lintelweg**

In 2022 is onderzoek uitgevoerd naar het wateroverlast probleem in de Van Lintelweg en is de gekozen oplossing uitgewerkt. In 2023 worden de werkzaamheden uitgevoerd om de Van Lintelweg klimaatadaptief in te richten. Zo zullen er infiltratiekratten worden toegepast om regenwater op te slaan en te laten infiltreren in de grond. Naast dat dit help het wateroverlast probleem op te lossen zorgt het ook voor aanvulling van het grondwater in droge tijden.

- **Wegen**

Met de aanpak van de Dorpsweg en de Eijerdijk wil gemeente Hattem de veiligheid en leefbaarheid verbeteren. De Dorpsweg en Eijerdijk zijn aangewezen als erftoegangsweg. Door de straat opnieuw in te richten wil de gemeente de weg veiliger maken voor alle verkeersdeelnemers en de doorstroming verbeteren. Waar mogelijk komt er ook extra groen in de straten. Dit maakt de straten nog mooier. Het bestek voor de Dorpsweg en de Eijerdijk is in Q2 2022 aanbesteed. Vanwege problemen met de levering van de gebakken straatstenen zal de uitvoering plaatsvinden in 2023.

In 2023 worden de voorbereidingen verricht voor het groot onderhoud aan de Hilsdijk / Waalstraat. Ook de voorbereidingen voor de herinrichting van de Nieuwe weg / Stationslaan staan voor 2023 op de planning. In 2023 starten we met de reconstructie van het fietspad Hessenweg-Prinses Christinalaan.

- **Gladheidsbestrijding**

De gladheidsbestrijding is net als in de winter van 2021/2022 ook voor de komende winter van 2022/2023 uitbesteed. Uitbesteding voor een langere periode wordt onderzocht.

2. GROEN, NATUUR EN LANDSCHAP

Ontwikkelingen:

- **Groenvisie:**

Groen, natuur en landschap zijn thema's die steeds meer aandacht krijgen van bewoners. Het vaststellen van de Groenvisie Hattem in 2021 is een belangrijke stap geweest om het beleidsterrein in Hattem steviger op de kaart te zetten. Naast het opstellen van de Groenvisie is en wordt ook geïnvesteerd in gespecialiseerd personeel (van beleid tot uitvoering) die deze thema's met meer aandacht kunnen vormgeven. In 2023 wordt verder invulling gegeven aan de projecten binnen het uitvoeringsplan van de groenvisie.

- **Begraafplaats**

In 2023 wordt de inventarisatie afgerond van graven die geruimd kunnen worden. In 2023 zal gestart worden met het ruimen ervan, zodat deze graven in de toekomst opnieuw uitgegeven kunnen worden en de begraafcapaciteit in de toekomst geborgd blijft. De verwachting is dat er vanaf 2023 jaarlijks circa 20-25 graven kunnen worden geruimd.

In 2022 is er een onderzoek gestart om te kijken naar de mogelijkheid om een sterrentuin te realiseren op de begraafplaats. Dit is een apart gedeelte op de begraafplaats bestemd voor stilgeboren kinderen. Dit sterrenveld zal in 2023 worden gerealiseerd.

3. VASTGOED

Ontwikkelingen:

- **Aanpassingen gemeentelijke gebouwen**

De investeringen zijn verwerkt op het Meerjaren investeringsprogramma (MIP). Sinds 2022 werken we met een voorziening voor het Meerjaren Onderhoud Programma (MJOP). Hierin is al het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen opgenomen.

4. WATER

Ontwikkelingen:

- **Afvalwater**

Het beleids- en beheerplan water en riolering is in december 2020 door de raad vastgesteld. De investeringen zijn afgestemd op de maatregelen en projecten van wegen en verkeer en verwerkt in het Meerjaren investeringsprogramma (MIP).

Het afkoppelen van regenwater in de binnenstad is in uitvoering en naar verwachting zijn de werkzaamheden eind 2022 afgerond.

In 2023 starten we de voorbereiding voor het afkoppelen van regenwater, het klimaat robuust inrichten, van de buurt ongeveer gelegen tussen de Rijnstraat, Hollewand en Lageland. Daarnaast wordt onderzocht hoe deze wijk energieneutraal kan worden.

Verder zijn er structureel bedragen opgenomen om het Deltaplan ruimtelijke adaptatie (DPRA) uit te voeren. Hiermee zullen onder andere 'probleemlocaties wateroverlast tijdens zware buien' worden aangepakt. Voor het verbeteren van de wateroverlastlocatie aan de Van Lintelweg 2, is inmiddels DPRA budget toegekend.

Samen met het waterschap Vallei & Veluwe wordt onderzoek gedaan naar rioolvreemd water wat op de zuiveringsinstallatie terecht komt. Dit onderzoek is bedoeld om regenwater in het riool zoveel mogelijk te beperken en eventuele lekkages op te lossen.

- **Klimaatadaptatie**

Klimaatadaptatie is Hatterm aanpassen aan de klimaatverandering.

Gezamenlijk met de andere gemeenten in het gebied van waterschap Vallei en Veluwe is de stresstest uitgevoerd met als resultaat de klimaatatlas (www.klimaatvalleienveluwe.nl).

Met deze atlas als basis zullen risico dialogen worden gevoerd met de belanghebbenden van de wijken of delen daarvan waar zich mogelijk problemen voordoen.

Het Hitteplan 'Hitte in Hatterm' is in 2022 opgesteld en wordt eind 2022 vastgesteld. Indien nodig kan het hitteplan in 2023 voor het eerst worden geactiveerd (communiceren over maatregelen etc.).

Samen met de gemeenten die aangesloten zijn bij duurzaamheidsloket Veluwe Duurzaam, is een financiële regeling opgezet voor het stimuleren van bewoners en bedrijven om klimaat adaptieve maatregelen te nemen, zoals het aanleggen van meer groen of door water langer vast te houden. Deze regeling loopt tot en met 31 december 2024.

5. VERLICHTING

Ontwikkelingen:

- **Openbare verlichting**

In 2022/2023 gaan we voor 100% over op LED verlichting. Samen met de al uitgevoerde projecten is de openbare verlichting vervangen door LED verlichting.

6. AFVAL

Ontwikkelingen:

- **Afvalinzameling**

Hatterm streeft ernaar de landelijke doelstelling (30 kilo restafval per inwoner per jaar) in 2025 te halen. Daarnaast wil het de dienstverlening hoog, en tegelijkertijd de afvalverwijdering betaalbaar houden voor haar inwoners.

Inwoners betalen, naast een vast tarief dat lager ligt dan het landelijk gemiddelde, voor de hoeveelheid restafval die zij aanbieden.

Plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons (PMD), groente-, fruit-, en tuinafval (GFT) en oud papier en karton (OPK) kan gratis aangeboden worden. Door het restafval en de grondstoffen goed te scheiden, worden de stromen schoner. Daardoor kan de afvalstoffenheffing laag blijven.

Hattemers laten zien goed te zijn in het scheiden van afval (48 kilo restafval in 2021 en prima sorteeranalyses). De komende jaren zal Hattem, samen met ROVA, innoveren, motiveren en investeren om dit verder te verbeteren.

De afgelopen jaren was een trend zichtbaar met veel vraag naar oud papier en karton. Doordat de vraag groot was en het materiaal schoon ingeleverd wordt, zijn de opbrengsten hiervan de afgelopen jaren flink gestegen. Voor de toekomst is het lastig in te schatten of de prijs van het oud papier en karton gaat stijgen of dalen.

Omdat Hattem zelf geen milieubrenghstation heeft, maar inwoners hiervoor naar Zwolle moeten, is het GRondstoffen Inlever Punt (GRIP) op donderdagen in Hattem te vinden voor spullen tot de grootte van een boodschappentas. Deze GRIP-wagen draagt bij aan het goed scheiden van afval. Omdat het belangrijk is om dicht bij huis kleine artikelen in te leveren, is de GRIP-wagen ook voor het komende jaar begroot. Op zaterdagochtend kan ook tuinafval en klein chemisch afval (KCA) ingeleverd worden in Hattem. Deze dienstverlening wordt ook in 2023 voortgezet.

Zodra de afvalstoffenverordening is vastgesteld, kan GFT ook voor Hattemers zonder tuin ingezameld gaan worden. In verband met opgelopen leveringstijden is dit uitgesteld naar 2023. Hierdoor wordt betere scheiding van huisvuil verder gestimuleerd.

Voorheen ontving gemeente Hattem een vergoeding via producenten en importeurs van verpakte producten om activiteiten te organiseren waarmee zwerfafval verminderd kon worden. Op het moment van vaststelling van de begroting was nog geen duidelijkheid over een vervolg na 2022. Daarom zijn in deze begroting extra kosten opgenomen voor een aantal van de activiteiten die voorheen door 'Mooi Schoon' ontwikkeld werden. Een aantal van de activiteiten worden in 2023 vervolgd, zoals het beschikbaar stellen van artikelen om zwerfvuil op te ruimen, het beïnvloeden van gedrag door middel van activiteiten en het schoonhouden van de ondergrondse verzamelssystemen. Daarnaast investeert Hattem in het werkzaam houden van de applicatie 'Helemaal Groen!' waar de vrijwilligers die Hattem schoon houden graag gebruik van maken.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening		Begroting		Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Totaal lasten	4.421	4.685	5.134	5.232	5.576	5.810	
Totaal baten	-575	-510	-626	-527	-521	-520	
Resultaat voor bestemming	3.847	4.175	4.508	4.705	5.054	5.291	

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'fysieke leefomgeving' een nadelig saldo van € 333.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Groen, natuur en landschap	760	770	10
Water	933	1.027	94
Speelvoorzieningen	89	71	-18
Afval	1.000	1.026	26
Onderhoud stortplaats	-2		2
Verkeer en openbaar vervoer	153	247	93
Wegen	933	961	29
Verlichting	196	245	49
Gladheidsbestrijding	52	57	4
Begraafplaats	7	19	12
Parkeren	54	86	32
Fysieke leefomgeving	4.175	4.508	333

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Water 94.000,-- N
 - Kapitaallasten van gerealiseerde rioleringswerken (N)
 - Per saldo is in 2023 het 'resultaat' op het product riolering en waterzuivering onttrokken aan de hiervoor gevormde voorziening (V)
- Afval 26.000,-- N
 - Door de ontwikkelingen op de grondstoffen markt stijgen de kosten voor het verwerken van afval (N).
- Parkeren 32.000,-- N
 - Betreft onderhoud aan de parkeergelegenheid die incidenteel wordt uitgevoerd.
- Verkeer en openbaar vervoer 93.000,-- N
 - Betreft de inzet van een verkeerskundige (N)
- Wegen 29.000,-- N
 - Kapitaallasten van gerealiseerde investeringen in de infrastructuur (N)
- Verlichting 49.000,-- N
 - De stijging van de kosten wordt veroorzaakt door hogere energieprijzen voor elektra. (N)

Reserve

- De bekleemde reserve 'dekking kapitaallasten' wordt aangewend voor de kapitaallasten van de investering 'toegangspoort begraafplaats' en de ondergrondse afvalopslag.
- De egalisatiereserve afvalstoffenheffing is ingezet voor egaliseren van de tarieven.

3

Besturen en organiseren

AMBITIE

Dialogen met Hattem

We willen in partnerschap met de Hattemers, maatschappelijke organisaties, ondernemers en de gehele gemeenteraad werken aan de koers voor een duurzaam, toekomstbestendig en betekenisvol zelfstandig Hattem. We staan open voor initiatieven en ideeën vanuit de Hattemse samenleving die daar aan bijdragen. We hopen dat de agenda voortdurend verrijkt wordt met nieuwe onderwerpen en initiatieven. Daarbij moeten we natuurlijk wel steeds bekijken hoe we ook de randvoorwaarden realiseren om met onderwerpen en initiatieven aan de slag te gaan. We zullen keuzes moeten maken in wat we oppakken en daarin ook prioriteren. In dialoog met de gemeenteraad zien we onderwerpen die we de komende vier jaar gezamenlijk zouden willen oppakken, met daarbij de open uitnodiging om de koers en de agenda van de stad te verrijken.

Investeren in Hattem!

Hattem staat voor grote maatschappelijke opgaves met beperkte financiële middelen. Dit vraagt om scherpe financiële keuzes die de onderlinge solidariteit niet op de proef stellen. Het vorige college heeft in aanvulling op de rijksmaatregelen met een zestal steunpakketten de negatieve effecten van corona zoveel mogelijk bestreden, maar de coronajaren hebben natuurlijk wel hun weerslag gehad op onze gemeenschap. De inflatie en prijsstijgingen vragen onze aandacht, net als de klimaatcrisis, het woningtekort, de personeelstekorten en de stikstofproblematiek. De rol van de gemeente bij de oplossing van deze crises is vaak beperkt, maar wij willen wel kijken hoe wij vanuit onze rol en mogelijkheden op een toekomstbestendige wijze met de Hattemers aan de slag kunnen voor Hattem.

We voorzien incidentele investeringsruimte, wat vertrouwen geeft om onze ambities en plannen tot uitvoer te brengen. Het tempo van onze ambities stemmen we af op de financiële mogelijkheden. We investeren in de opgaven waar onze ondersteuning het meeste maatschappelijke meerwaarde heeft en het grootste verschil kan maken. We communiceren de financiële cijfers compact, in begrijpelijke taal en overzichtelijk.

We willen in kunnen blijven spelen op de actualiteit en meebewegen op de energie van de samenleving. Daarom willen we kansrijke initiatieven helpen in de opstartfase, maar we gaan initiatieven niet overnemen en gaan geen structurele verplichtingen aan. We willen jaarlijks met de raad bespreken welke speerpunten toegevoegd moeten worden aan de agenda en deze speerpunten daarna opnemen in de begroting.

We beseffen ons dat we een manier van werken voorstaan die meer vraagt van raad, college, organisatie en inwoners, ondernemers en instellingen. We willen het nog meer samen doen en sneller kunnen schakelen. Dat zal extra capaciteit en (proces)geld vragen op onderdelen

FINANCIËEL

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	5.047	4.094	4.327	5.134	6.307	5.246
Totaal baten	-26.483	-26.077	-27.449	-28.542	-30.000	-29.203
Resultaat voor bestemming	-21.436	-21.983	-23.122	-23.408	-23.693	-23.957

Besturen en organiseren

- Netwerken en besturen

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

Bestuur

- **Nieuwe vormen van democratie:** we willen samen met de gemeenteraad komen tot nieuwe vormen van democratie waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actiever worden betrokken bij besluitvorming, beleid en uitvoering van plannen. We wensen een meer inclusieve democratie waarbij ruimte is voor initiatief en tegenspraak, waarbij we handelen vanuit de menselijke maat en een gezamenlijk toekomstbeeld van Hattem.
- **We willen kinderen en jongeren een heldere stem geven wanneer we besluiten over de toekomst van Hattem.** Met alle partijen in de gemeenteraad willen we onderzoeken hoe we hier vorm aan kunnen geven.
- **We willen in overleg met de gemeenteraad komen tot een alternatieve viering van Oud & Nieuw.** We voeren de dialoog met elkaar over hoe we willen omgaan met het afsteken van vuurwerk in Hattem tijdens de jaarwisseling.
- **Initiatieven als pumptrack (bewegen) en graffiti (cultuur) bespreken op kansrijkheid** en bijdrage aan toekomstbestendig Hattem en mogelijke rol van de gemeente daarbij.

Samenwerking

- **We benutten de kansen die (regionale) samenwerking** biedt om de realisatie van onze bovenlokale opgaven bereikbaar te maken. Dat gaat niet alleen over het pakken van kansen op cofinanciering, maar ook over het langs regionale weg werken aan zaken die lokaal effect hebben voor onze inwoners.

RELEVANTE THEMA'S

1. BESTUUR:

Ontwikkelingen:

- **Gemeenteraad**

Na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 heeft de raad in nieuwe samenstelling een inwerkprogramma gevolgd met als doel informeren en leren over diverse thema's die voor de raad van belang zijn zoals: regionale samenwerking, gemeentefinanciën, integriteit en ondernijning en de energietransitie. De komende raadsperiode staan participatie met onze inwoners en samenwerking binnen de raad en tussen de raad en het college structureel op de agenda. De raad wil de betrokkenheid van inwoners bij de lokale politiek vergroten. De komende raadsperiode zal de raad verschillende activiteiten ontplooiën en instrumenten inzetten om dit te bereiken. De raad stelt een werkgroep Participatie in die hiervoor concrete voorstellen doet.

Vanaf 2023 beschikt de raadzaal van Hattem over een cameravolgsysteem waardoor de gemeente via de eigen website vergaderingen van de raad en raadscommissies kan streamen, archiveren en beschikbaar kan maken als naslagwerk. De lokale omroep RTV Hattem blijft voor de gemeente de uitzendingen op televisie verzorgen. Met de aanschaf van het cameravolgsysteem kan ook worden voldaan aan de eisen van toegankelijkheid, zo zijn de opnamen straks terug te kijken met ondertiteling.

De raad heeft een werkgroep 'Raadscommunicatie'. Deze werkgroep houdt zich bezig met de communicatie in de breedste zin van het woord. De doelstelling is om de zichtbaar- en kenbaarheid van de raad bij de inwoners van Hattem te vergroten en de betrokkenheid van de Hattemers en de in Hattem gevestigde bedrijven bij het werk van de gemeenteraad te vergroten.

De raad heeft een werkgroep 'Werkwijze raad' ingesteld. De werkgroep heeft de opdracht om een andere werkwijze van de raad te verkennen en met een structuurvoorstel te komen. De concrete opdracht van de werkgroep en de randvoorwaarden waaraan de structuur dient te voldoen zijn op dit moment nog onderwerp van gesprek.

Thema's:

- **Integrale veiligheid**

Integrale veiligheid is een terrein waarin we steeds meer samenwerken met verschillende beleidsterreinen. Zo zien we in casuïstiek steeds meer overlap met het sociaal domein (bijvoorbeeld op de terreinen huiselijke geweld of personen met verward gedrag). Om dit goed op te vangen zijn er intern korte lijntjes, maar wordt er ook regionaal aandacht besteed aan kennisdeling. We werken samen met politie, OM, Het Veiligheidshuis en het RIEC.

Met ingang van 1 januari 2012 zijn de voormalige gemeentelijke brandweerkorpsen opgegaan in de brandweer van de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG). Het algemeen bestuur van de VNOG (bestaand uit de 22 burgemeesters) heeft daarbij als uitgangspunt geformuleerd dat daarbij de brandweertaak, het (vrijwillig) personeel en het materieel werd overgedragen. Het eigendom van de brandweerkazernes is bij de gemeenten gebleven, met de constatering dat over beheer en onderhoud onderling nadere afspraken moesten worden gemaakt. Deze demarcatie en de afspraken over eigendom en verantwoordelijkheden worden vastgelegd in een de Regeling demarcatie.

In de Regeling is onder andere vastgelegd dat de VNOG per 2023 bepaalde facilitaire taken gaat uitvoeren die momenteel door de gemeenten zelf worden uitgevoerd. De kosten worden integraal onderdeel van de VNOG-begroting en worden gedragen door de 22 deelnemende gemeenten (verdeeld over de gemeenten conform de algemene financiële verdeelsleutel). De gemeentelijke bijdrage aan de VNOG zal hierdoor stijgen; hier staat tegenover dat de gemeenten de betreffende kosten voor de kazernes kunnen schrappen uit de gemeentelijke begroting. Doordat niet alle gemeenten op één lijn zitten over de financiële afwikkeling wordt de invoering uitgesteld. In de loop van 2023 zal hier meer duidelijkheid over komen.

Vanaf 2020 is er een nieuwe Integraal Veiligheidsplan (IVP) voor de periode 2020-2023. Hierin worden de doelstellingen van de gemeenten Elburg, Epe, Hattem, Heerde, Nunspeet en Oldebroek, politie en OM bepaald. Het IVP is eind 2019 door de 6 gemeenteraden in Veluwe Noord vastgesteld. Jaarlijks worden de uitvoeringsplannen (UVP) voorgelegd aan de colleges. Het UVP voor 2023 wordt in december voorgelegd aan het college.

In 2023 worden de voorbereidingen gestart voor het volgende IVP vanaf 2024. Hierbij wordt de raad betrokken; ten eerste via de vaststelling van de prioriteiten en vervolgens via de vaststelling van het IVP zelf.

Het afgelopen jaar is de APV aangepast op een aantal technische aspecten. De aanstaande Omgevingswet zal gevolgen hebben voor de APV we gaan bekijken welke gevolgen dit heeft en welk traject we in de toekomst inzetten om de APV vast te stellen.

- **Ondermijning**

Georganiseerde criminaliteit zien we op vele manieren binnen onze samenleving. Daarbij wordt op steeds slimmere wijze gebruik gemaakt van bijvoorbeeld logistieke bedrijven, banken en overheden (vergunningen, huisvesting, zorgfraude, enz.). Deze vermenging van “boven- en onderwereld” manifesteert zich onder meer in het witwassen van geld dat bijvoorbeeld is verdiend met grootschalige productie en handel in (synthetische) drug in dubieuze ondernemingen. Ook fraude met persoonlijke zorgbudgetten en het zich “inkopen” van criminelen in maatschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen, vormen bepaald geen uitzondering. Deze ontwikkelingen leiden tot onder meer oneerlijke concurrentie en misbruik van kwetsbaren in de samenleving.

De driehoek Veluwe Noord heeft in het Integraal Veiligheidsplan 2020-2023 het thema ondermijning dan ook benoemd als één van de prioriteiten. Dat betekent dat de deelnemers van de driehoek (gemeenten Elburg, Epe, Hatterem, Heerde, Nunspeet, Oldebroek, het OM en de politie Veluwe Noord) gezamenlijk uitvoering geven aan het thema. In 2021 is bijvoorbeeld de coördinator Ondermijning begonnen. Deze functie is tijdelijk en loopt af voor de zomer van 2023. De komende maanden zal gekeken worden of de resultaten zijn behaald.

De inzet op ondermijning en de afspraken tussen gemeenten (zowel in de regio Veluwe Noord als in Noord en Oost Gelderland) leveren extra activiteiten op. Ook wordt op thema's de verdieping gezocht. Om goed vervolg te geven aan de activiteiten en de afspraken die gemeenten gezamenlijk hebben gemaakt is er extra budget nodig van € 20.000,-. Dit bedrag wordt ingezet voor het datagedreven werken.

Hiermee kunnen we openbare bronnen geautomatiseerd raadplegen en de ondermijningsignalen onderzoeken. Dit is onderdeel van de gezamenlijke ambitie in Veluwe Noord. Daarnaast komt er in Noord en Oost Gelderland een districtelijk interventieteam ondermijning. Concreet betekent een ondermijnings-team dat gemeenten districtelijke toezichthouders in kunnen zetten voor adequater(e) toezicht, handhaving van de bestuurlijke aanpak van drugs, mensenhandel (waaronder misstanden in de prostitutie/arbeidsmigranten), bedrijvencontroles, buitengebied, automotive-branche, horeca, ongewenste en illegale woonsituaties.

Tenslotte is er een klein budget nodig voor bewustwordingsacties in de lijn met het Ondermijningshuis. Hiermee kunnen we inwoners en ondernemers informeren en bewust maken van de gevaren van ondermijning én kunnen we samenwerken om signalen van ondermijning te delen zodat de gemeente met haar partners daar vervolg aan kan geven.

- **Samenwerking**

Regio Zwolle

Hatterem maakt samen met 21 andere gemeenten onderdeel uit van de Regio Zwolle. We zien dat het Rijk steeds vaker via de (stedelijke) Regio's toenadering zoekt. Zo werkt de Regio Zwolle samen met het Rijk aan de grote opgaven rond mobiliteit en woningbouw, maar ook aan thema's als klimaatadaptatie en de wateropgave. Dit komt samen in de NOVEX-aanpak: een combinatie van de verstedelijkingsstrategie en NOVI-uitwerking. In Kop van de Veluwe verband willen we met de Regio Zwolle hieraan samenwerken.

De Regio Zwolle werkt in 2023 aan een herijking van haar inhoudelijke samenwerkings-agenda. Waar eerst de primaire focus van de samenwerking op economie lag, zien we nu een verbreding naar thema's die het fysieke domein raken (zoals bovengenoemde NOVEX-aanpak). De gemeenten worden komende maanden betrokken bij de totstandkoming van deze agenda. Hier hoort ook het opzetten van een Regionale Investeringsagenda (RIA) bij. Verder wordt de context voor de mogelijkheden van ontwikkeling van de Kop van de Veluwe beïnvloed door de opdracht die de provincies van het Rijk hebben gekregen om het Nationaal Programma Landelijk Gebied vorm te geven en een plan te maken voor stikstof.

Vanuit het Rijk volgt ook nog een programma Mooi Nederland. We kijken als partners in de Kop van de Veluwe op welke manier we goed aan kunnen sluiten op al deze ontwikkelingen. De eerder opgestelde Gebiedsverkenning helpt ons daarbij, maar we zullen krachten en kennis moeten bundelen en daar zowel ambtelijk als bestuurlijk extra energie en tijd in moeten steken.

We moeten onze eigen kwaliteiten, mogelijkheden en wensen scherp genoeg krijgen om op de juiste momenten onze inbreng te leveren. Alleen op die manier blijven we als individuele gemeente en als

partners in de Kop van de Veluwe zelf mee aan het stuur op de ontwikkeling van ons gebied en houden we zicht op kansen voor projecten

Voor deelname in de Regio Zwolle betalen alle gemeenten een jaarlijkse bijdrage per inwoner. In 2023 is dat € 2,45 per inwoner. Dit bedrag wordt jaarlijks met 0,05ct verhoogd. Komend jaar is tevens het laatste jaar van de Human Capital Agenda. Meer hierover is te lezen in programma 1.

Kop van de Veluwe (spoor 1)

Op de Kop van de Veluwe werken vijf gemeenten, het waterschap en de provincie aan een gezamenlijke agenda voor de komende jaren. Op het moment van schrijven wordt er gewerkt aan een herijking van deze agenda. Hierin benoemen de samenwerkingspartners de opgaven waar ze de komende jaren samen aan willen werken. Enerzijds op het gebied van economie en arbeidsmarkt (menselijk kapitaal) en anderzijds op integrale en gebiedsgerichte opgaven in het fysieke domein. Denk hierbij aan woningbouw, klimaat, mobiliteit, stikstof etc.

De Kop van de Veluwe gemeenten zijn onderdeel van de Regio Zwolle en werken in die hoedanigheid ook samen in bijv. afstemming over de verstedelijkingsstrategie (samen met de andere Vitale kernen) of betrokkenheid bij de diverse Regio Zwolle Tafels. De burgemeester van Elburg vertegenwoordigt de Kop van de Veluwe in het Regiobestuur van de Regio Zwolle. Hierover stemmen de burgemeesters van de vijf gemeenten periodiek af.

Kop van de Veluwe (spoor 2)

Op het gebied van bedrijfsvoering werken de Kop van de Veluwe gemeenten in wisselende samenstellingen en gradaties samen. Voor ICT wordt momenteel het voorkeursscenario van een intensieve samenwerking met 5 gemeenten uitgewerkt. Voor Belastingen werken we aan een samenwerking met Oldebroek, Heerde en Elburg, hetzelfde geldt voor Inkoop.

Noord-Veluwe Bereikbaar

Het project Noord Veluwe Bereikbaar heeft vooral als doel met flankerende maatregelen de verkeersdruk op de A28 te laten afnemen. Hiervoor is een pakket aan maatregelen vastgesteld waaraan momenteel volop uitvoering wordt gegeven.

- **Participatie**

Het opnemen van een structureel budget voor initiatieven wordt op dit moment niet opportuun geacht, omdat geen passend bedrag geraamd kan worden op basis van eerdere jaren. Het is echter niet wenselijk dat een initiatief pas ondersteuning vanuit de gemeente zou kunnen ontvangen nadat daartoe een apart budgetbesluit wordt genomen door de Raad.

Het College zal initiatieven waarbij een ondersteunende rol voor de gemeente passend lijkt, tot een bedrag van maximaal €10.000,- ondersteunen. Dat bedrag zal bij het eerstvolgende moment in de P&C-cyclus verantwoord worden en de raad zal middels een actieve raadsinformatie op de hoogte gebracht worden als een initiatief ondersteuning krijgt. We werken daarnaast aan een visie op participatie en zullen daarbij in verbinding staan met de Raadswerkgroep Participatie.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	2.692	2.594	2.738	2.451	2.433	2.458
Totaal baten	-420	-164	-267	-10	-10	-10
Resultaat voor bestemming	2.271	2.429	2.471	2.441	2.423	2.448

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'besturen en netwerken' een nadelig saldo van € 42.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Raad en commissies	541	595	54
Burgemeester en Wethouders	718	790	72
Bestuursondersteuning	29	23	-6
Verkiezingen	57	40	-16
Integrale veiligheid	833	847	14
Rampenbestrijding	61	50	-11
Externe betrekkingen	191	126	-65
Besturen en netwerken	2.429	2.471	42

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Raad en commissies 54.000,-- N
 - Betreft de vertaling van het raadsbesluit van 31 mei 2021 waarbij onder andere de uitbreiding van de griffieformatie verhoogd is naar 1,6 fte (N)
 - Het is verplicht om opnamen van raadsvergaderingen, die beschikbaar worden gesteld op een website, te voorzien van ondertiteling. Hiervoor zijn extra middelen begroot (N). Daarnaast heeft de raad besloten een cameravolg-systeem aan te schaffen om de kwaliteit en beschikbaarheid van de opnamen van vergaderingen te vergroten. Het betreft de kosten van het streamen van deze opnamen (N)
- Burgemeester en wethouders 72.000,-- N
 - De formatie van het college van burgemeester en wethouders is verhoogd naar 3 fte (N).
 - Door een wijziging in de coalitie samenstelling is ook de samenstelling van het college gewijzigd. Geraamd is een wachtgeldverplichting van een gewezen wethouder (N)
- Verkiezingen 16.000,-- V
 - In 2022 zijn de kosten voor een tweetal verkiezingen geraamd. Voor 2023 wordt rekening gehouden met één verkiezingsdag voor Provinciale Staten en Waterschap (V)
- Integrale veiligheid 14.000,-- N
 - In 2023 wordt op aanbeveling van de Veiligheidsregio een brandput aangelegd ten behoeve van de Binnenstad. het betreft eenmalige kosten (N)
 - Er vindt een taakoverdracht plaats waardoor de VNOG de facilitaire zaken die in de 'Regeling demarcatie taken en kosten kazernes 2022' zijn benoemd, overneemt van de gemeente. De VNOG brengt deze taken via de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage in rekening. Daartegenover staat dat de gemeente deze kosten van de eigen jaarlijkse begroting kan schrappen (N)

- Bijdrage gemeenschappelijke regeling VNOG. In 2021 is een positief rekeningresultaat 2020 teruggevloeid naar de deelnemende gemeenten (N)
- Lagere ramingen onderhoudskosten brandweerkazerne op basis van het Meerjarenonderhoudsplan (V)
- Energielasten brandweerkazerne (N)
- Personele inzet ondermijning (V)
- Externe betrekkingen 65.000,-- V
 - Herijking capaciteit en werkplanning ambtelijke inzet t.b.v. mobiliteit en bereikbaarheid (A28) (V)

Reserve

Algemene reserve

- Met de algemene reserve zijn de wachtgeldvergoedingen van de wethouders verrekend.
- Deze reserve is ook ingezet voor dekking van de kosten voortvloeiend uit de motie 'advertentiekosten' gerelateerd aan de communicatiebehoefte vanuit de raad.

Besturen en organiseren

- Dienstverlening

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We werken aan een toekomstbestendig stadhuis.** We gaan investeren in het Stadhuis als plek voor dienstverlening en ontmoeting voor onze inwoners.

RELEVANTE THEMA'S

1. DIENSTVERLENING:

Ontwikkelingen:

- **Huisvesting**

Vorig jaar zijn verschillende scenario's voor de verbouwing van het stadhuis toegelicht. Ongeacht de keuze voor één van de voorgestelde scenario's, is besloten urgente zaken direct op te pakken; herstel van brandveiligheid, verbeteren informatie beveiliging en vervolgonderzoek voor installatiewerk.

Naast de acute veiligheidsissues, is tevens aandacht gevraagd voor duurzaamheids-maatregelen, mogelijkheden om kantoorruimte te delen en de effecten van hybride werken.

De verschillende thema's worden uitgewerkt en vertaald naar scenario's. In de aanloop naar een integraal raadsvoorstel, wordt u nader geïnformeerd over de opbouw en inhoud van de verschillende scenario's. Daarbij stemmen we ook graag af hoe het besluitvormingsproces kan worden ingericht en welke wegingsfactoren gebruikt kunnen worden om uiteindelijk tot besluitvorming te komen. Het investeren in toekomstbestendige huisvesting vinden wij belangrijk en is onvermijdelijk. Om die reden hebben we in het Meerjaren investeringsprogramma vanaf 2023 een krediet opgenomen, gebaseerd op de voorlopige scenariokeuze van ons college.

- **Ontwikkeling KCC**

Op grond van het Programma Verbetering Dienstverlening, werken wij toe naar een light klantcontactcentrum (KCC). Dat betekent dat we niet de ambitie hebben om alle producten en alle informatie vanuit een KCC te verstrekken, maar dat we meer complexe producten en informatie (zoals bijvoorbeeld omgevingsvergunningen, naturalisaties, uitkeringen) vanuit vakspecialistische teams blijven verstrekken.

De positionering van het KCC krijgt vorm in diverse klantprocessen en verschillende kanalen. Ons uitgangspunt is om daar waar mogelijk, digitaal contact stimuleren en waar het meerwaarde heeft voor inwoners en ondernemers persoonlijk contact te handhaven. Voor de realisatie van het KCC worden

medewerkers opgeleid zodat er meer vragen van inwoners en ondernemers tijdens het eerste contact kunnen worden afgehandeld.

- **Digitale ontwikkelingen**

Meldingen openbare ruimte (MOR)

Voor de afhandeling van meldingen openbare ruimte onderzoeken we in H2O-verband de mogelijkheid van het gebruik van het nieuwe zaakstelsel dan wel een app. Vooruitlopend op de komst van een app, waarmee inwoners snel en eenvoudig via een mobiele device meldingen doorgeven aan de gemeente, richten we het nieuwe zaakstelsel in om meldingen openbare ruimte zoveel mogelijk digitaal te laten verlopen. Inwoners kunnen digitaal meldingen via de website doorgeven en wanneer meldingen telefonisch bij de gemeente binnenkomen worden deze door het KCC in het zaakstelsel verwerkt.

- **Telefonische bereikbaarheid**

Naast de ontwikkelingen zoals beschreven bij de vorming van het KCC zal de gemeente Hattem werken aan het optimaliseren van haar telefonische bereikbaarheid. Daartoe lopen op dit moment een tweetal verbetertrajecten. Ten eerste wordt in afstemming met collega's van Heerde, Oldebroek, de I-dienst en de softwareleverancier gezocht naar adequate oplossingen voor de technische problemen die zich op dit moment voordoen.

Daarnaast loopt een intern verbetertraject waarin servicenormen worden herijkt en gemonitord, het proces van terugbelverzoeken wordt verbeterd en alle medewerkers worden meegenomen in het naleven van de gemaakte afspraken m.b.t. de telefonische bereikbaarheid. Beide sporen worden op een projectmatige wijze uitgevoerd en dit moet leiden tot korte wachttijden en een hogere respons op terugbelverzoeken.

- **Opstellen websitebeleid**

Aan overheidswebsites worden (wettelijke) eisen gesteld. In de afgelopen jaren zijn er meer en aanvullende richtlijnen gekomen voor overheidswebsites. Dit maakt het noodzakelijk om hier duidelijke afspraken over vast te leggen, die gebruikt kunnen worden bij de toetsing van de huidige en toekomstige websites.

Het beleid is in H2O-verband opgesteld en **vastgesteld**. Het beleid heeft als doel het vaststellen en vastleggen waar onze gemeentelijke websites aan moeten voldoen. In de basis gaat het om de volgende vier hoofdonderdelen (BTAB):

- Beveiligingsbeleid
- Toegankelijkheidsbeleid
- Archivering
- Beheer

- **Single Digital Gateway**

De Single Digital Gateway (SDG) geeft inwoners en ondernemers toegang tot digitale overheidsdienstverlening in de Europese Unie. Dat gebeurt met het portaal (gateway) [Your Europe](#). Deze centrale toegangspoort verwijst gebruikers door naar de juiste websites in de verschillende lidstaten. Via [Your Europe](#) kunnen inwoners en ondernemers op een eenvoudige manier betrouwbare informatie vinden over overheidsdiensten,-producten en -procedures in Europa. Alle producten van de gemeente Hattem worden via dit portaal ontsloten.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	217	238	260	260	260	260
Totaal baten	-197	-166	-172	-178	-185	-192
Resultaat voor bestemming	20	72	88	81	75	68

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'dienstverlening' een nadelig saldo van € 16.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Verschil
Burgerzaken	72	88	16
Dienstverlening	72	88	16

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Burgerzaken 16.000,-- N
 - Herijking capaciteit en werkplanning ambtelijke inzet burgerzaken (N)

Reserve

- Er vinden in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaats.

Besturen en organiseren

- Financiën

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We geven een vervolg aan het zero-based begroten** wat onder het vorige college is gestart. Dat vergroot de transparantie van hoe we onze middelen inzetten en zo kunnen we sneller schakelen;
- **We willen meer sparen en minder lenen** om zo te werken aan de toekomstbestendigheid van onze financiën en de reserves op peil te brengen;
- **We streven naar in relatieve zin gelijkblijvende woonlasten** voor onze inwoners;
- **De nieuwe tarieven voor de toeristenbelasting bepalen we na afstemming** met de raad en de ondernemers en willen we meerjarig vastzetten qua basisbedrag.

RELEVANTE THEMA'S

- Algemeen

Artikel 212 van de Gemeentewet regelt dat de raad bij verordening de uitgangspunten vaststelt voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie. De verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. De verordening is in werking getreden op 1 januari 2019.

- Belastingen

Onroerende zaakbelastingen

De bekendste gemeentelijke belasting is de onroerendezaakbelasting (ozb). De grondslag is de woz-waarde. Deze wordt ieder jaar opnieuw bepaald. De afgelopen jaren is vooral de waarde van woningen sterk gestegen. Belastingbetalers zijn vaak bang dat een hogere woz-waarde leidt tot een evenredig grote stijging van de betaalde ozb. Dit is niet het geval omdat ozb-tarieven worden vastgesteld door de gewenste opbrengst te delen door de belastinggrondslag. Een hogere woz-waarde betekent bij gelijkblijvende opbrengst dan een lager tarief.

Een verhoging van de opbrengst onroerendezaakbelasting is een gemeentelijke draaiknop om een structureel en reëel sluitende begroting te verkrijgen. In de voorliggende begroting is alleen het inflatiepercentage van 4,0 % toegepast.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2023 is berekend op een bedrag van € 690.000. Zie voor een uitgebreide toelichting paragraaf B Weerstandsvermogen.

Precariobelasting

De precariobelasting op kabels, buizen en leidingen is bij wet afgeschaft. Voor de gemeente Hattem gold een overgangstermijn om te mogen blijven heffen tot 1 januari 2022, voor maximaal het tarief uit 2016. De afbouw van de precariobelasting is daarmee gesteld op vijf jaar. Vanaf 2022 is in de begroting voor dit specifieke onderdeel geen bate meer geraamd.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting wordt geheven om de eigen inkomsten te vergroten. Het geld wordt gebruikt om voorzieningen binnen de gemeente op een bepaald peil te brengen of te houden. Dit betekent dat het geld niet per se hoeft te worden ingezet voor voorzieningen die direct aan het toerisme zijn te koppelen. In de begroting 2023 wordt uitgegaan van een verhoging van de tarieven 2022 met het inflatiepercentage van 4% naar een gedifferentieerd tarief van € 1,56 en € 2,02 ingaande het begrotingsjaar 2023.

Vennootschapsbelasting

We hebben met ingang van 2016 te maken met de Wet modernisering VPB-plicht overheidsondernemingen indien en voor zover zij een onderneming drijft. Er is sprake van een onderneming wanneer cumulatief voldaan wordt aan de volgende voorwaarden

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- die deelneemt aan het economische verkeer;
- met het oogmerk om winst te behalen.

We bewaken voortdurend of activiteiten, waaronder ruimtelijke projecten zoals woonzorgzones, mogelijk belastingplichtig zijn.

• **Algemene Uitkering**

Herijking verdeling gemeentefonds

De nieuwe verdeling van de algemene uitkering van het gemeentefonds is ingegaan vanaf begrotingsjaar 2023.

De financiële gevolgen van de herverdeling voor gemeenten zijn bekend gemaakt in de meicirculaire gemeentefonds 2022. Met voor Hattem als resultaat dat we een zgn. voordeelgemeente zijn. Het ingroeipad is beperkt tot 3 jaar. De gemeente Hattem ontvangt in 2023 € 7,50 per inwoner (dit is circa € 92.000), in 2024 € 22,50 per inwoner (circa € 275.000) en vanaf 2025 € 37,50 per inwoner (circa € 460.000) structureel. Tegenover deze extra inkomsten staat geen bestedingsverplichting. In de begroting 2023-2026 zijn deze inkomsten aan de lastenkant opgenomen als 'onvoorzien/nieuw beleid'. Hierdoor is er 'vrije bestedingsruimte' gecreëerd dat kan worden ingezet voor de uitkomsten van het uitvoeringsprogramma van het Bestuursakkoord Hattem 2022-2026.

Binnen het sociaal domein blijven de middelen voor beschermd wonen voorlopig afzonderlijk verdeeld. Dit vloeit voort uit het bestuurlijk overleg van 2 juli 2019 waarin Rijk en VNG hebben besloten in tien jaar tijd tot een objectief verdeelmodel en algehele doordecentralisatie van beschermd wonen te komen. De doordecentralisatie is uitgesteld tot 1 januari 2024. Derhalve zijn in de begroting 2023 de financiële gevolgen nog niet verwerkt.

Algemene uitkering

- De algemene uitkering is voor de jaren 2023 en verder begroot op basis van de gegevens die in circulaire van het Gemeentefonds bekend zijn gemaakt. De meest recent verwerkte circulaire is de meicirculaire van 2022.
- Afhankelijk van de verschijningsdatum van de septembercirculaire zal worden gezien of de financiële vertaling daarvan nog in de primaire begroting 2023-2026 kan worden meegenomen. Of dat de verwerking daarvan via een afzonderlijke begrotingswijziging zal worden verwerkt.
- De algemene uitkering is via de Financiële verhoudingswet gekoppeld aan bepaalde uitgaven in de Rijksbegroting, de trap-op-trap-af methode genoemd. Hiermee is de voeding van het Gemeentefonds geschetst en die komt tot uiting in het zgn. accres. Het accres schommelt normaliter per gemeentefonds-circulaire en dat brengt onzekerheden over deze belangrijkste gemeentelijke bate met zich mee.

- In de meircirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2022 en verder, berekend conform de systematiek zoals deze is vastgesteld in het Coalitieakkoord en de daaruit volgende Startnota. Voor 2022 tot en met 2025 wordt de bestaande normeringssystematiek toegepast. Vanaf 2026 is het accres vastgezet op een plus van in totaal 1 miljard euro bovenop de stand Miljoenennota 2022. Over de 1 miljard euro vindt nog wel indexatie plaats voor de loon- en prijsontwikkeling. Dit heeft tot gevolg dat het accres in 2026 veel lager is dan in 2026. In publicaties wordt 2026 dan ook het 'ravijnjaar' genoemd.
- De circulaires hebben per saldo tot voordelige bijstellingen in de begroting geleid voor alle jaren 2023 en verder, zie deze tabel.

	<i>(bedragen x € 1.000,-)</i>			
	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Effect decembercirculaire 2021 en				
Effect meircirculaire 2022 samen	2.064	2.990	3.832	2.584
Effect septembercirculaire 2022	n.n.b.			

De bedragen komen grotendeels overeen met de informatie aan de raad 'Uitkomsten meircirculaire 2022 op hoofdlijnen'. Met uitzondering van het jaar 2026. In dat jaar ligt de uitkeringsbasis circa € 300.000 hoger dan in 2025. Dit was abusievelijk niet meegenomen in de raadinformatie. Hierdoor valt de mutatie in 2026 hoger uit, te weten € 2,6 mln.

De septembercirculaire kon vanwege de late verschijningsdatum niet financieel worden opgenomen in de primaire begroting 2023. In de aanbiedingsnota bij de begroting zullen de financiële consequenties op hoofdlijnen worden toegelicht.

Voor jeugdzorg is er in 2023 een incidenteel bedrag toegekend, voor Hattem € 868.000. De VNG heeft op 9 augustus een bericht "Afspraken jeugdmiddelen in meerjarenraming" gepubliceerd. Hieruit blijkt dat het Rijk, de VNG en het IPO voor de jaren 2024, 2025 en 2026 zijn overeengekomen dat gemeenten de rijksbijdragen voor de jeugdzorg voor 100% in de begroting 2023 mogen opnemen. In de begroting 2022 mochten de gemeenten nog 75% opnemen voor deze jaren.

Hierdoor ontvangen we in 2024 circa € 210.000 extra aan algemene uitkering, in 2025 circa € 195.000 extra en in 2026 circa € 131.000 extra. Deze bedragen zijn niet in de meircirculaire opgenomen en zijn aanvullend op de bedragen uit de boven- en onderstaande tabellen.

Omdat we als tegenhanger van deze extra baten het lastenbudget van jeugdzorg ook hebben verhoogd, is het resultaat een budgettair neutraal effect.

Uit onderstaand overzicht blijkt de totale algemene uitkering van jaar tot jaar, uitgaande van de meircirculaire 2022:

Algemene uitkering	<i>(bedragen x € 1.000,-)</i>				
	<u>2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Uitkering gemeentefonds	19.247	19.784	20.896	22.093	20.846
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		537	1.112	1.197	-1.247

Btw compensatiefonds

De jaarlijkse septembercirculaire geeft aan wat het voorschot van dat jaar wordt. De meircirculaire van het volgend jaar gaat dat voorschot afrekenen. Voor de begroting 2023 met bijbehorende meerjarenraming is in de meircirculaire 2022 een advies opgenomen dat die raming maximaal gelijk mag zijn aan de afrekening van 2021. De provinciale toezichthouders hebben aangegeven dit advies als richtlijn te gebruiken bij het beoordelen van de (meerjaren)begroting 2023-2026. We nemen een bate van € 100.000 op.

Integratie-uitkering sociaal domein

- De integratie-uitkering sociaal domein is met ingang van 2019 voor het integreerbare deel (de WMO; de Jeugdhulp en de Participatiewet) overgeheveld naar de algemene uitkering (meicirculaire 2018). In de meicirculaire 2022 worden met de ingang van het nieuwe verdeelmodel in 2023, de integratie-uitkeringen Raadsledenvergoeding kleine gemeenten, Participatie (onderdelen Nieuw Wajong en Nieuw begeleiding (excl. beschut werk)), Voogdij/18+ en Inburgering toegevoegd aan de algemene uitkering.
- De integratie-uitkering sociaal domein bevat vanaf 2023 alleen nog Participatie: het deel WSW en Nieuwe begeleiding Beschut werk.

• **Loon- en prijsstijgingen**

Salarisstaat

De gemeentelijke salarisstaat gaat uit van het salaris peil per 1 april 2022 en is gebaseerd op de CAO Gemeenten. De CAO loopt van 1 januari 2021 tot 1 januari 2023. Voor 2023 is naast een verwachte loonstijging ook rekening gehouden met een stijgende pensioenpremie. Totaal is rekening gehouden met een stijgingspercentage van 3,6%. De raming van de loonkostenstijging is met een bedrag van € 216 duizend verwerkt in de salariscomponent op de reguliere producten en verrekend met de opgenomen stelpost voor loon- en prijsstijgingen.

Stelpost

De gemeente begroting wordt jaarlijks opgesteld in constante prijzen. Voor loonkosten- en prijsstijgingen ontvangt de gemeente in de algemene uitkering een compensatie.

Jaarlijks wordt hiervoor in de begroting een stelpost opgenomen waarbij het bedrag is gebaseerd op de prijsontwikkeling BBP 2022 en toegepast op de jaren 2023 en verder. De begroting wordt hierdoor vertaald naar lopende prijzen.

Voor de (meerjaren)begroting 2023 is het in de algemene uitkering vertaalde percentage ontoereikend om de loonkosten- en prijsstijgingen te compenseren. Dit betekent onder andere dat aan de lastenkant grotendeels de 'nullijn' in de vorm van bestaand beleid is gehanteerd. Wel zijn de subsidies geïndexeerd en zijn (meerjaren)begrotingen van verbonden partijen als uitgangspunt genomen voor de gemeentelijke bijdrage.

Als financieel vangnet is de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen voor 2023 en 2024 met € 300 duizend respectievelijk € 450 duizend verhoogd. Voor de jaren 2025 en 2026 wordt de opgenomen ruimte toereikend geacht.

• **Dividend**

- **Alliander**

De gemeente Hattem bezit 169.659 aandelen. Op grond van de prognoses is een bedrag van € 100.000 aan dividend te verwachten. Het dividend is in lijn met voorgaande jaren en zal de komende jaren nagenoeg gelijk blijven. Alliander heeft een ambitieus investeringsprogramma om de duurzaamheidstransitie te kunnen realiseren. Dit zou de komende jaren effect kunnen hebben op het uit te keren dividend.

- **Vitens NV**

De gemeente Hattem bezit 10.682 aandelen. Tijdelijk is vanaf boekjaar 2020 (uitbetaling in ons begrotingsjaar 2021) geen dividenduikering te verwachten; in begrotingsjaar 2020 bleek dit al de praktijk te zijn. De reden daarvan is dat de solvabiliteit van Vitens te sterk is gedaald. Wat daarbij komt is een hoog investeringsniveau. Het dividend zal naar verwachting vanaf ons begrotingsjaar 2024 weer uitkomen op de € 0,90 per aandeel die we kennen van vorige meerjarenbegrotingen (€ 9.600).

- **NV Bank voor Nederlandse Gemeenten**

De gemeente Hattem bezit 30.030 aandelen. Aanhoudende onzekerheden en ingrijpende ontwikkelingen in wet- en regelgeving maken het BNG niet mogelijk een uitspraak te doen over de hoogte van de toekomstige nettowinst. Vanaf de begroting 2023 is de raming van de dividend uitkering

bijgesteld met € 20.000 naar € 50.000. Reden hiervoor is dat de dividend uitkeringen over de jaren 2020 en 2021 telkens meer dan € 50.000 per jaar was.

- NV Rova Holding
De gemeente Hattem bezit 172 aandelen. Het resultaat op publieke taken vertaald zich in lagere tarieven. Het resultaat op commerciële taken en het resultaat op de stortplaats worden in de vorm van dividend uitgekeerd. Geraamd is een dividend van € 51.000.

- **Reservepositie**

Het weerstandsvermogen van de gemeente wordt uitgedrukt in een ratio. Bij de beoordeling van de ratio wordt gebruik gemaakt van een waarderingstabel die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld. Het uitgangspunt is dat de ratio hoger of gelijk moet zijn aan 1,4. Dit betekent dat het weerstandsvermogen als voldoende wordt gecategoriseerd en voldoende is om de gevolgen van risico's op te kunnen vangen.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van deze begroting is de weerstandsratio berekend op 1,75. De jaarrekening 2021 presenteert een ratio van 2,4. Beide meetgegevens geven aan dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is.

Ons uitgangspunt 'een krachtig en stabiel financieel beleid' dat gericht is op een blijvend en structureel evenwicht tussen inkomsten en uitgaven en de ambitie om een robuuste reservepositie te hebben, maakt dat we de ontwikkeling van de weerstandsratio continu monitoren.

De huidige begroting bevat een beoordeling van de onderlinge verhouding van de voorgeschreven kengetallen in relatie tot onze financiële positie. We willen beleid maken op de richting waarin de kengetallen zich moeten ontwikkelen.

In het onderstaande overzicht is de ontwikkeling van de reservepositie over de afgelopen jaren weergegeven:

Reservepositie		<i>(bedragen x € 1.000,-)</i>						
(stand per 1/1)	rekening						begroting	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Algemene reserves	6.705	6.435	6.754	6.819	6.640	7.175	6.152	5.255
Bestemmingsreserves	3.003	2.367	2.797	1.972	2.115	2.402	2.154	2.186
Bestemmingsreserves (beklemd)	943	892	842	796	750	704	657	611
Voorzieningen	4.168	2.143	2.249	1.918	1.833	1.863	1.976	1.897
Saldo van baten en lasten	500	1.483	-225	232	928	291	-432	264
Totaal reserves en voorzieningen	15.319	13.319	12.417	11.737	12.266	12.435	10.507	10.213

Aan de reserves wordt over 2023 per saldo een bedrag van € 478 duizend onttrokken.

Te weten aan:

Reserve ontwikkeling 2023		<i>(bedragen x € 1.000,-)</i>
Algemene reserve		-465
Egalisatiereserve onderhoud gebouwen		-101
Reserve afvalstoffenheffing		35
Reserve ontwikkeling 't Veen		99
Reserve dekking kapitaallasten		-46
Totaal:		-478

Het positieve exploitatieresultaat kan na besluitvorming worden toegevoegd aan de algemene reserve.

(bedragen x € 1.000,--)

Resultaatbestemming 2023

264

- **Rente**

Het omslagpercentage (de gemiddelde toegerekende rente) is ten opzichte van 2022 ongewijzigd en komt ook voor 2023 uit op 1,5%. Het percentage ligt aan de grondslag voor de berekening van de kapitaallasten van in het verleden uitgevoerde investeringsprojecten waar financiering voor is aangetrokken.

De kosten voor rente en afschrijving voor nieuwe investeringen zoals opgenomen op het meerjaren-investeringsprogramma worden na realisatie van het werk geraamd op een volledig jaar.

Het investeringsvolume zoals op het programma opgenomen voor de periode 2023-2026 vraagt een financieel beslag van € 42 miljoen waardoor er een financieringstekort gaat ontstaan. De financiering wordt gerealiseerd door het aantrekken van vreemd vermogen in de vorm van langlopende leningen. Het percentage gerelateerd aan een twintigjarige lineaire lening bedraagt 2,3% (september 2022). De rentebedragen zijn verwerkt in de begrote kapitaallasten en doorbelast aan de diverse taakvelden..

Verdere informatie is terug te vinden in de paragraaf Financiering.

- **Investerings**

Als basis voor het meerjareninvesteringsprogramma geldt de jaarschijf 2023 en verder die bij de behandeling van de begroting 2022 door de raad is vastgesteld. We hebben hierbij het uitgangspunt van bestaand beleid gehanteerd. Daarbij willen we onze bedrijfsvoering continueren waarbij de lijn van control op investeringen wordt doorgezet. Aan de hand van een projectplan wordt beoordeeld of de investering wordt uitgevoerd en daarvoor beschikbaar gestelde middelen worden ingezet. Hierbij betrekken we nadrukkelijk het participatieaspect.

Het investeringsvolume is ten opzichte van de voornemens uit 2022 met bijna 21% toegenomen. Gelet op de financiële positie van de gemeente zijn alle voorgenomen investeringen beoordeeld en waar (technisch) mogelijk maximaal in de tijd doorgeschoven.

Het Meerjareninvesteringsprogramma is geactualiseerd op basis van nieuwe inspecties voor wegen en ook de uitkomsten van het afvalwaterketenplan zijn betrokken bij de ramingen. Tevens is de samenwerking op lokaal en regionaal niveau financieel vertaald bij het concreet uitwerken van de ambities van het Deltaplan Ruimtelijke adaptie. Op het beleidsterrein onderwijshuisvesting is het tweede cluster voor een Integraal Kindcentrum (IKC) opgenomen.

Waar mogelijk zijn projecten geclusterd. Alle investeringen die in uitvoering zijn worden sober en doelmatig uitgevoerd.

In de paragraaf Bedrijfsvoering is financiële ruimte gecreëerd voor de verbouw en herinrichting van het stadhuis. Ook wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen in de informatievoorziening ICT. Daar waar het bijstellingen betreft op het 'M2A-project' zijn de budgetten meegenomen op het investeringsprogramma.

De ruimte die voor 2023 op de exploitatie wordt gevraagd bedraagt € 54.000 (2022: € 141.000).

Op grond van de richtlijnen uit het BBV worden de kapitaallasten rechtstreeks verantwoord op de desbetreffende programma's en beleidsvelden. Voor een aantal beleidsvelden geldt dat de kapitaallasten worden gedekt uit een hiervoor gevormde reserve.

		Beleidsveld	Bedragen jaarlasten in:			
			2023	2024	2025	2026
1a - opgroeien en ontwikkelen	A102	Onderwijshuisvesting	392.600	392.600		728.600
1d - welzijn en sport	D105	Kunst en cultuur				2.500
2c - fysieke leefomgeving	C200	Groen, natuur en landschap			5.300	5.300
	C201	Water	8.900	25.100		186.100

Beleidsveld		Bedragen jaarlasten in:			
		2023	2024	2025	2026
	C202	Speelvoorzieningen	3.900	5.900	7.900
	C203	Afval	3.400	14.800	14.800
	C206	Wegen	199.200	454.100	642.200
	C207	Verlichting	4.500	4.500	4.500
3a - raad en commissies	A300	Raad en commissies	5.900	5.900	5.900
	A304	Integrale veiligheid	500	5.500	5.500
4a - bedrijfsvoering	A004	Documentaire informatie	5.300	8.300	11.400
	A008	Huisvesting en werkplek	256.600	256.600	256.600
	A009	ICT	37.800	98.700	133.500
	A017	Materieel		1.800	1.800
			54.000	987.500	1.317.000
					2.022.500

- **Onvoorzien**

Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks een basisraming opgenomen van € 1,35 per inwoner. Voor 2023 is uitgegaan van een inwoneraantal van 12.000.

Naast de basisraming is voor 2023 extra financiële ruimte voor uitgaven in het kader van nieuw beleid opgenomen ten behoeve van de uitvoering van voorstellen voortkomend uit het 'Bestuursakkoord Hattem 2022 – 2026'.

Dit budget is gevoed uit de middelen die beschikbaar zijn gesteld in de algemene uitkering uit het gemeentefonds (meicirculaire 2022) en die de grondslag vinden in de herijking van het gemeentefonds en het tijdelijk bevriezen van de opschalingskorting.

Incidenteel in te zetten budget

In de mei-circulaire 2022 zijn middelen opgenomen onder de noemer 'opschalingskorting'.

Sinds 2015 worden gemeenten geconfronteerd met een korting op het gemeentefonds, die oploopt tot € 975 miljoen in 2025. Deze opschalingskorting is opgelegd omdat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. Het beoogde efficiencyvoordeel werd door de gemeenten al bestempeld als dubieus, maar dat verviel helemaal toen de beleidswijziging 'opschalen van alle gemeenten naar 100.000+ gemeenten' nooit is gerealiseerd en van tafel is gegaan. Voor de periode 2023 - 2025 is in de mei-circulaire de opschalingskorting 'incidenteel' nog gecorrigeerd.

Voor deze periode is een incidentele raming in de gemeentebegroting opgenomen van 50% van deze korting. In te zetten voor incidenteel 'nieuw beleid / onvoorzien'.

Incidenteel budget	2023	2024	2025	2026
Opschalingskorting 50%	113.800	151.500	190.000	0

Structureel in te zetten budget

In de mei-circulaire 2022 is de herijking van het gemeentefonds vertaald. De verdeling van het gemeentefonds sluit door onder andere de decentralisaties in het sociaal domein niet meer aan bij de huidige tijd en is bovendien in de afgelopen twintig jaar ingewikkeld en ondoorzichtig geworden. Daarom wordt vanaf 1 januari 2023 een compleet herzien verdeelmodel gebruikt. Het doel van de herziene verdeling is een stabiel verdeelmodel dat zo goed mogelijk aansluit bij de kosten van gemeenten. Het model is geen eindstation en zal continu onderhoud vragen.

Op basis van het advies van de ROB en de VNG en de reacties van gemeenten hebben de fondsbeheerders besloten het ingroeipad - het pad waarmee gemeenten naar de nieuwe verdeling ingroeien - te beperken tot 3 jaar. Eind 2025 wordt de invoering van het nieuwe model geëvalueerd. Verder worden de effecten per gemeente van de invoering van het nieuwe model het eerste jaar beperkt tot € 7,50 per inwoner (in

plaats van de gebruikelijke € 15) en voor 2024 en 2025 tot € 15 per inwoner. Het totale effect per gemeente komt daarmee op maximaal plus of min € 37,50 per inwoner per gemeente over 3 jaar.

De herijking van het gemeentefonds betekent voor de gemeente Hattem dat ze behoort tot de voordeelgemeenten.

Hoewel meerdere keren de ontwikkeling van de herijking is gepresenteerd hebben ze vanuit de gedachte van het voorzichtigheidsprincipe geen onderdeel uitgemaakt van de gemeentebegrotingen. Een en ander betekent extra financiële ruimte die structureel ingezet kan worden voor 'nieuw beleid / onvoorzien'

Structureel budget	2023	2024	2025	2026
Herijking gemeentefonds	91.700	275.100	458.600	458.600

Totaal raming 'nieuw beleid / onvoorziene uitgaven'	2023	2024	2025	2026
Onvoorziene uitgaven algemeen	16.200	16.200	16.200	16.200
Incidenteel budget	113.800	151.500	190.000	0
Structureel budget	91.700	275.100	458.600	458.600
Totaal:	221.700	442.800	664.800	474.800

- **Financieel evenwicht**

Het streven is om jaarlijks een structureel en reëel sluitende meerjarenbegroting op te leveren. Naast toetsing door de gemeenteraad op de financiën (horizontaal toezicht) ziet ook de provincie als een soort 'extra check' hierop toe (verticaal toezicht). Wanneer niet wordt voldaan aan het toezichtcriteria van structureel en reëel sluitend, kan de Provinciaal toezichthouder preventief toezicht instellen. Voortbordurend op de uitgangspunten en aannames is bereikt dat ieder begrotingsjaar een positief exploitatiesaldo heeft. Na bestemming (na verrekening met de reserves) cumulatief in de periode 2023-2026 voor een bedrag van € 3,7 miljoen.

	Bedragen in:			
	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Exploitatieresultaat	264.500	922.700	1.841.200	641.600

- **Vooruitblik 2027-2032**

De laatste jaren komt steeds meer de focus te liggen op de financiële haalbaarheid van voorgenomen ambities. De scope van de op te stellen (meerjaren)begroting beperkt zich echter tot een periode van 4 jaar terwijl we weten dat er ontwikkelingen spelen met een horizon die verder reikt. Zo zijn in de onderwijsvisie de vervangingen of aanpassingen van onze huidige onderwijsaccommodaties na 2024 al benoemd in de vorm van een tweetal Integrale Kindcentra's (IKC's). Daarnaast spelen de investering in openbare ruimte van 't Veen en zijn er vervangingsinvesteringen in riolering, infrastructuur en ICT gepland.

De investeringsvolumes die hiermee gepaard gaan hebben als kapitaallasten hun weerslag op de meerjarige gemeentelijke exploitatie en het structureel reëel evenwicht. Daarnaast heeft het noodzakelijke aantrekken van vreemd vermogen invloed op de kengetallen solvabiliteit en netto schuldquote. Als gemeente hebben we niet voor alle kengetallen streef- en normwaarden.

Naast de eigen keuzes speelt ook de ontwikkeling van de herijking van het gemeentefonds. Wat betekenen de herverdeeffecten voor de gemeente Hattem? Vanaf 2023 zijn gewijzigde herverdeeffecten zichtbaar geworden voor de gemeente Hattem. Ten opzichte van eerdere signalen is de uitkomst van het herverdeeffect bijgesteld, het verwachte positieve effect is hierdoor lager uitgevallen. In de voorliggende meerjarenraming zijn deze effecten verwerkt.

Als de impact van het gemeentefonds bekend is, willen we participatief scenario's uitwerken en streef- en normwaarden bepalen waarop de komende jaren gestuurd zal worden.

Kengetallen

Voor het berekenen van de kengetallen 2027-2032 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

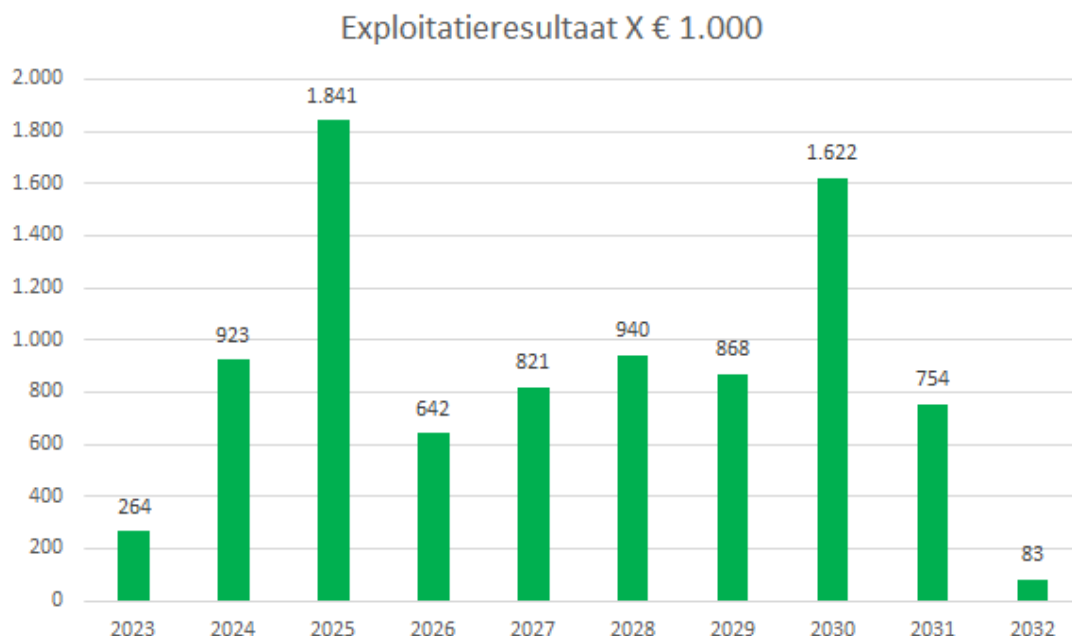
- Begroting en MIP 2023-2026
- De indexatie van de inkomsten en uitgaven zijn gelijk
- IKC 2: € 7 miljoen in 2025 gereed
- IKC 3: € 7 miljoen in 2030 gereed
- Investerings riolering op basis van afvalwaterketenplan
- Investerings wegen op basis van haalbaarheidsindicatie
- Investering in de openbare ruimte van het Veen per 2025 € 2,3 miljoen
- Met als gevolg meer aantrekken van lang vreemd vermogen van tot mogelijk € 40 miljoen in 2031

- Exploitatie.

De begroting 2023-2026 wordt aangeboden met een structureel en reëel sluitend resultaat. Een voorwaarde waarop de Provincie Gelderland als toezichthouder repressief toezicht afgeeft.

Het financieel resultaat over de jaren 2026-2031 is eveneens positief. Voor met name het jaar 2030 geldt dat het resultaat aanzienlijk verbeterd. Dit wordt veroorzaakt door de incidentele vrijval van de voorziening die ingesteld is voor 't Veen. De voorziening wordt gevormd door een jaarlijkse exploitatiedotatie om in 2030 de kapitaallasten op te vangen als gevolg van het activeren van de gemeentelijke investeringen in 't Veen.

Bij het opstellen van de begroting 2023-2026 is onderzocht welke activiteiten in welk jaar zullen plaats vinden. Dit heeft - in de tijd weggezet - over de diverse jaren geleid tot aangepaste investeringen in vergelijking met de begroting 2022-2025. Ten opzichte van de berekening bij de begroting 2022 wordt het verschil in resultaat veroorzaakt door een toename van de algemene uitkering die in de jaren 2023-2025 significant stijgt.

- *Solvabiliteit*

Het kengetal solvabiliteit wordt gekenschetst als een zogenaamde ‘signaleringswaarde’.

De waarde maakt onderdeel van de risicobeoordeling van de financiële positie door de provincie. Het kengetal komt onder druk te staan omdat we genooddaakt zijn de voorgenomen ambities te financieren met vreemd vermogen, ofwel het aangaan van leningen.

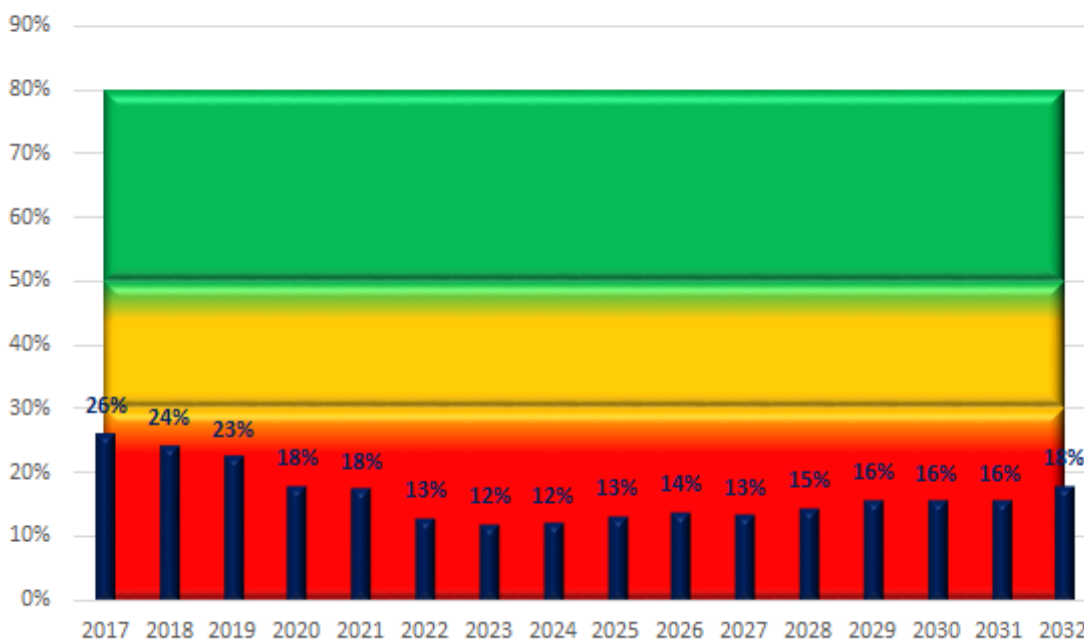
Om de ratio te verbeteren moeten we ‘simpelweg’ de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen verbeteren. Dit kan door te zorgen voor een structureel positief begroting- en rekeningresultaat en die toe te voegen aan onze reserves.

Ook het reserveren van incidentele baten door verkoop van onroerend goed kan hieraan bijdragen. Daarnaast heeft het beperken van investeringen een positieve invloed op de solvabiliteitsratio.

Het percentage dat bij ongewijzigd beleid voor de solvabiliteit is berekend daalt onder de 20% en wordt beoordeeld als het meest risicovol.

Ten opzichte van de begroting 2022-2025 lijken de percentages m.b.t. de solvabiliteit toe te nemen. Dit wordt veroorzaakt door het toevoegen van positieve resultaten aan de algemene reserve. Mocht gedurende deze periode de positieve resultaten lager uitvallen, dan daalt de solvabiliteit. Een solvabiliteitspercentage onder de 20% kan in de toekomst mogelijk negatieve effecten hebben voor de aan te trekken financiering bij marktpartijen.

Solvabiliteit

- *Netto schuldquote*

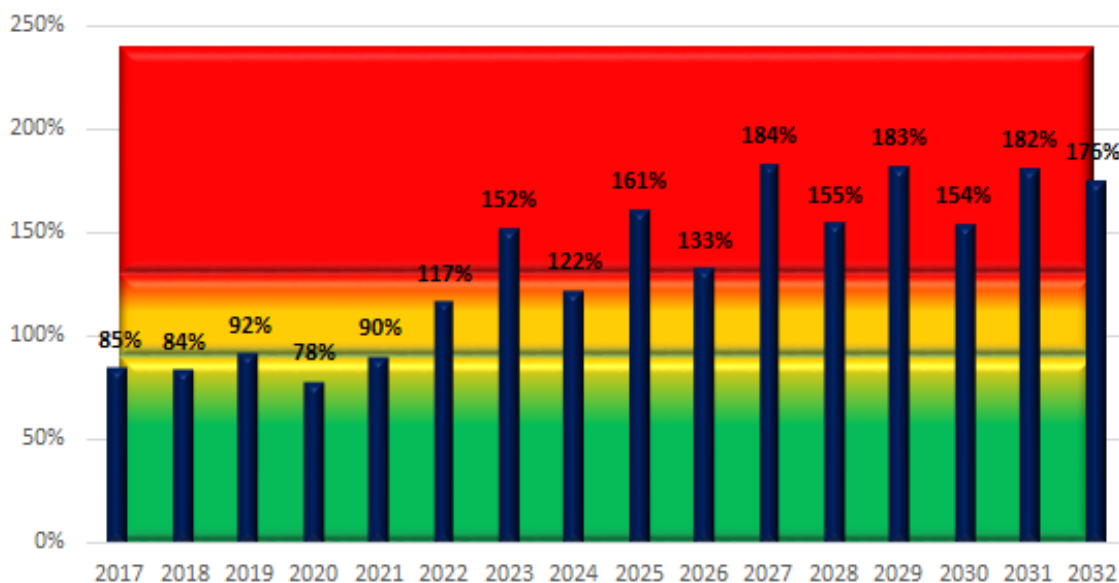
De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de aflossingen van de leningen en rente t.o.v. de baten. Kortweg, hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

De netto schuldquote verslechtert net als de solvabiliteitsratio als gevolg van de ambitie die we als gemeente hebben. De investeringen die in het MIP en daarna worden verwacht, worden gefinancierd door het aantrekken van leningen. Dit verslechtert het kengetal netto schuldquote.

Het verlagen van leningen helpt in het verbeteren van deze ratio. De financieringsbehoefte kan worden verkleind door het beperken van investeringen en verkoop van (on)roerend goed.

De druk op de exploitatie van de rentelasten zal de komende jaren fors toenemen als gevolg van de ambitie die de gemeente heeft qua investeringsprogramma. Dit heeft een negatief effect op de netto schuldquote.

Nettoschuldquote

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024	Meerjarenraming 2025	Meerjarenraming 2026
Totaal lasten	2.139	1.262	1.329	2.423	3.614	2.528
Totaal baten	-25.866	-25.746	-27.010	-28.353	-29.805	-29.001
Resultaat voor bestemming	-23.728	-24.484	-25.681	-25.931	-26.191	-26.473

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'financiering en dekkingsmiddelen' een voordelig saldo van € 1.197.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Belastingen en heffingen	-5.821	-6.178	-357
Heffing en invordering	162	169	6
Nutsbedrijven	-171	-190	-19
Financiering en dekkingsmiddelen	-30	-50	-20
Algemene Uitkering	-17.952	-19.784	-1.832
Algemene baten en lasten	135	522	386
Schade aan gemeente eigendommen	43	45	1
Mutaties reserves	-852	-479	373
Resultaat rek.baten en lasten		264	264
Financiering en dekkingsmiddelen	-24.484	-25.681	-1.197

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Belastingen en heffingen 357.000 V
 - Baten afvalstoffenheffing (V)
 - Baten rioolheffing (V)
 - Baten onroerende zaakbelastingen (V)
 - Toeristenbelasting (N)
- Algemene uitkering 1.832.000 V
 - Bijstellingen gebaseerd op de circulaire gemeentefonds van december 2021 en mei 2022
 - algemene uitkering gemeentefonds (V)
 - deelfonds sociaal domein (N)

De afname van de inkomsten sociaal domein is vanwege een verschuiving van de integratie uitkering Voogdij/18+ naar de algemene uitkering.
Tegenover de hogere opbrengsten algemene uitkering zijn in de begroting diverse stelposten en taakmutaties opgenomen.
- Algemene baten en lasten 386.000 N
 - In de post onvoorzien (lastenbudget) zijn de extra inkomsten vanwege Herijking gemeentefonds (structureel) en het schrappen van de oploop opschalingskorting (incidenteel in 2023-2025) als lasten geraamd (N)
 - Betreft de stelpost voor loon- en prijsstijgingen (begroting in 'lopende' prijzen) (N)
- Mutaties reserves 373.000 N
 - Over 2023 wordt per saldo een bedrag aan de reserves onttrokken. Het bedrag van de onttrekkingen ligt lager dan de raming over 2022.
Het resultaat is voornamelijk het gevolg van de in 2022 verrekenende onttrekking met de reserves als gevolg van het geprognosticeerde exploitatieresultaat 2022, en de budget-overheveling vanuit 2021 (N)
- Begrotingsresultaat 264.000 N
 - Voordelig exploitatieresultaat 2023 voor winstbestemming (N)

Reserve

- Verrekeningen met de reserves zijn op de diverse programma's toegelicht.
- In de nota van aanbidding wordt voorgesteld de positieve begrotingsresultaten te verrekenen met de algemene reserve.

- **Begrotingsresultaat**

De baten en lasten met betrekking tot het begrotingsjaar 2023 zijn als volgt over de (deel)programma's verwerkt:

(Bedragen x € 1.000)	rekening	begroting	begroting 2023		
	2021	2022	lasten	baten	saldo
Lasten en baten programma's					
1 Sociaal sterk					
1a - opgroeien en ontwikkelen	4.404	4.442	4.502	231	4.271
1b - werk	1.696	2.311	3.904	1.850	2.054
1c - zorg	2.869	3.268	3.347	72	3.275
1d - welzijn en sport	1.687	1.781	2.070	121	1.949
2 Wonen, werken en recreëren					
2a - ruimtelijke ontwikkeling	1.664	168	1.999	694	1.305
2b - economische ontwikkeling	376	695	531	86	445
2c - fysieke leefomgeving	3.846	4.175	5.134	626	4.508
3 Besturen en organiseren					
3a - netwerken en besturen	2.272	2.430	2.738	267	2.471
3b - dienstverlening	20	72	260	172	88
3c - financiën					0
4 Bedrijfsvoering					
4a - overhead	4.894	5.144	5.480	165	5.315
totaal	23.728	24.486	29.965	4.284	25.681
Algemene lasten en baten					
Lasten:					
- Lokale heffingen	363	367	350		350
- Algemene uitkeringen					
- Dividend	2	1	1		1
- Saldo van de financieringsfunctie					0
- Overige algemene dekkingsmiddelen	101	178	360		360
- Onvoorziene uitgaven		16	222		222
Baten:					
- Lokale heffingen	-6.222	-5.987		6.359	-6.359
- Algemene uitkeringen	-16.467	-17.059		19.078	-19.078
- Algemene uitkeringen - deelfonds	-1.259	-893		706	-706
- Dividend	-212	-202		240	-240
- Saldo van de financieringsfunctie	-54				0
- Overige algemene dekkingsmiddelen	-118	-15		15	-15
Resultaat voor bestemming:	-138	892	30.898	30.682	216
Bestemming resultaat:					
Beoogde onttrekking (bate) en	-1.533	-970		613	-613
Toevoegingen (last) reserves	1.381	512	134		134
Resultaat na bestemming:	-290	434	31.032	31.295	-263

* Resultaat 2023 na bestemming bedraagt € 264.500 positief. Weergave in overzicht is veroorzaakt door afronding op duizendtallen.

Besturen en organiseren

- Gemeentelijke organisatie

BESTUURSAKKOORD HATTEM | 2022 - 2026

- **We werken aan een toekomstbestendige organisatie.** We vragen onze gemeentelijke organisatie om nog meer in verbinding te staan met de stad, in te zetten op participatie, mee te werken aan kansrijke initiatieven en actief te zijn in de regio.

RELEVANTE THEMA'S

1. ORGANISATIEONTWIKKELING EN PERSONEELSBELEID:

Ontwikkelingen:

- **Toekomstbestendige organisatie**

De toekomstbestendigheid van onze organisatie vraagt om een permanente ontwikkeling in de manier waarop we ons werk organiseren, uitvoeren en verbeteren. We vragen van medewerkers om daaraan bij te dragen. De kennis van de medewerkers wordt zo benut én zo ontwikkelen we niet alleen onze organisatie maar ook onze cultuur samen.

Per 1 juli 2022 hebben we de organisatie-inrichting aangepast, heeft de traditionele managementsturing plaatsgemaakt voor dienend Leiderschap en investeren we in de vorming en ontwikkeling van teams. We brengen de organisatie op deze manier steeds beter in een flow om continue te verbeteren. Onze nieuwe 'standaard' is daarbij Opgave- en Procesgericht werken.

Werken in Hattem betekent dat medewerkers in teams opgaven en werkprocessen jaarlijks analyseren op verbeterpotentieel, gericht op een beoogd maatschappelijk effect of dienstverlening aan inwoners. Daarbij wordt ook gekeken naar efficiency, de inzet van formatie en (zero based) opbouw van budgetten.

Het op deze manier cyclisch werken aan verbetering, vraagt ruimte en vertrouwen om je werk en de samenwerking kritisch te beschouwen en mogelijk andere keuzes te maken. Onze ervaring leert dat de druk op het reguliere werk de ruimte voor verbetering belemmert. Ook zien we dat er voortdurend ontwikkelingen binnen het werkpakket van de gemeente zijn, die ook om extra ruimte vragen voor die specifieke ontwikkelingen. Er moeten permanent keuzes worden gemaakt, zodat de organisatie in de goede flow kan blijven.

De ervaringen van de afgelopen jaren bevestigen de noodzaak van een flexibel budget om continuïteit van de dienstverlening te waarborgen, piekbelasting in het werkaanbod op te vangen, tijdelijk ZZP-ers aan te trekken in verband met de krappe arbeidsmarkt of expertise van buiten aan te trekken voor opgaven die specifieke kennis en ervaring vragen.

Hiervoor hebben we een aantal reeds in de begroting beschikbare budgetten gecombineerd en gecentraliseerd. De ramingen zijn geactualiseerd en jaarlijks wordt bezien of deze 'flexpost' kan krimpen of moet groeien. Het totale ontwikkelbudget is geraamd op 7 % van de loonsom.

Inmiddels is het functiehuis geactualiseerd en zijn we het waarderingstraject gestart. We willen het traject in de loop van dit jaar afronden. De mogelijke kostenstijging is vanaf 2022 met een gefaseerde opbouw verwerkt in de meerjarenbegroting.

- **Participatie**

De gemeente Hattem heeft Samen Hattem in het bestuurlijk DNA zitten.

We betrekken inwoners bij de vorming van beleid en plannen en bij de uitvoering van projecten. Hierdoor krijgen we beter beleid en betere plannen, die nog beter afgestemd zijn op de behoeften van onze inwoners en daardoor ontstaat er makkelijker wederzijds begrip en vaker consensus.

We staan open voor initiatieven uit de samenleving. In de loop der jaren hebben we hier meerdere instrumenten voor ingezet, maar we merken dat we als college en Raad ons overkoepelend verhaal nog niet scherp genoeg hebben gemaakt.

Participeren moet nog vanzelfsprekender worden, het moet voor gemeente en inwoners duidelijk zijn waarom we voor participatie gaan en hoe we dat samen vorm geven. Samen schrijven we het verhaal van de stad. We willen de relatie met onze inwoners verstevigen en hebben daarvoor een basis strategie liggen, maar dat vraagt uitwerking. We willen de grond in Hattem nog vruchtbaarder maken voor participatie en de interactie tussen gemeente en gemeenschap versterken.

Het college wil samen met de raad meer lijn brengen in de inspanningen die wij doen op het gebied van participatie, zodat we de kracht van de stad benutten en echt Samen aan Hattem werken.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), vallen de kosten van de gemeentelijke organisatie onder programma 4 - Bedrijfsvoering / Overhead.

4

Bedrijfsvoering

AMBITIE

- **We willen als gemeente transparant zijn** in ons doen en laten en dus ook in de doelstelling, activiteiten en financiën van de Bedrijfsvoering.

FINANCIEEL

Meerjarenraming (x € 1.000,-)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024	Meerjarenraming 2025	Meerjarenraming 2026
Totaal lasten	5.172	5.313	5.480	5.345	5.228	4.758
Totaal baten	-278	-169	-165	-166	-166	-165
Resultaat voor bestemming	4.894	5.144	5.315	5.180	5.062	4.593

Bedrijfsvoering

- Bedrijfsvoering en overhead

BESTUURSAKkoord HATTEM | 2022 - 2026

-

RELEVANTE THEMA'S

1. Bedrijfsvoering

Ontwikkelingen:

Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)

- Voor het opstellen van de documenten (meerjaren)begroting en jaarrekening is het wijzigingsbesluit BBV van toepassing en kennen we onder andere een uniforme indeling in taakvelden, een uniforme basisset van beleidsindicatoren en financiële kengetallen dat de gemeente gebruikt voor de uitvoeringsinformatie. Daarnaast verplicht het BBV dat de aanlevering richting het ministerie van BZK en het CBS ook geschiedt volgens de indeling op basis van taakvelden.

Een goede vergelijkbaarheid van baten en lasten die verbonden zijn aan de verschillende taken van gemeenten is in het belang van de Raad, die dergelijke informatie kan benutten voor sturing op prioriteiten. Daarbij is het van belang dat de informatie van goede kwaliteit is en aansluit op de behoefte van gemeenten. Dit draagt bij aan een grotere transparantie van het proces rond begroting en verantwoording en een grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden.

Overeenkomstig de voorschriften geven we inzage in de financiële ontwikkelingen op de diverse taakvelden waarbij we 2022 vergelijken met 2023.

Notities:

Notitie Lokale heffingen

De begrippen lokale heffingen, gemeentelijke belastingen, leges en retributies hebben allemaal betrekking op bedragen die een gemeente oplegt aan bewoners, bedrijven en forensen/toeristen. De begrippen worden door elkaar gebruikt in de wetgeving hetgeen soms tot onduidelijkheid kan leiden.

Aanpassingen in de wetgeving in de afgelopen jaren in combinatie met jurisprudentie leiden in de praktijk nog steeds tot veel vragen rondom de tariefstelling voor lokale heffingen en bijbehorende voorziening(en).

In de door de Commissie BBV opgestelde Notitie Lokale heffingen 2021 wordt dan ook een overzicht gegeven van alle relevante aspecten van lokale heffingen en bijbehorende voorzieningen en reserves met betrekking tot vraagstukken van begroting en verantwoording voor gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen. Het doel van de notitie is inzicht te bieden aan raadsleden en meer specifiek duiding te geven aan vakspecialisten op het gebied van lokale heffingen.

Kadernota rechtmatigheid (versie augustus 2021)

De commissie BBV geeft via de Kadernota rechtmatigheid haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording van de decentrale overheden conform artikel 75, lid 2 BBV. De kadernota rechtmatigheid wordt door de commissie BBV geactualiseerd als de ontwikkelingen daar aanleiding toe geven. Voor de jaarrekening 2023 is hier aanleiding toe indien de voorgenomen wetswijziging, waarin het afgeven van een verklaring over de rechtmatigheid bij decentrale overheden wordt geregeld, tijdig wordt afgerond. Met ingang van het verslagjaar 2023 wordt dan de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders voor de rechtmatigheid benadrukt doordat het college een verantwoording over rechtmatigheid af moet gaan geven in plaats van de accountant.

De Kadernota rechtmatigheid gaat dan ook gelden vanaf begrotingsjaar 2023 indien bovengenoemde wetswijziging tijdig wordt afgerond.

Notitie Paragraaf bedrijfsvoering (versie augustus 2021)

De paragraaf bedrijfsvoering is sinds de introductie van het Besluit begroting en verantwoording in 2004 een verplichte paragraaf in de begroting en het jaarverslag. In deze paragraaf moet 'ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering' worden gegeven. Deze formulering geeft veel ruimte om gemeente-specifiek invulling te geven aan deze paragraaf. In de notitie worden stellige uitspraken gedaan ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording. De commissie BBV heeft besloten om naast de actualisatie van de Kadernota rechtmatigheid een Notitie Paragraaf bedrijfsvoering op te stellen.

De Notitie Paragraaf bedrijfsvoering gaat in per 2023, waarbij de commissie wel aantekent dat de stellige uitspraken en aanbevelingen die geen directe relatie hebben met het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording ook eerder toegepast mogen worden.

Overzicht taakvelden

Taakvelden Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Taakvelden	2022			2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	1.558	-79	1.479	1.711	-177	1.534
0.10 Mutaties reserves	701	-1.552	-852	133	-612	-479
0.11 Saldo van de rekening		00	00	264	00	264
0.2 Burgerzaken	295	-166	129	300	-172	128
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	282	-115	167	254	-78	176
0.4 Overhead	5.223	-121	5.102	5.317	-123	5.194
0.5 Treasury	90	-250	-160	163	-283	-119
0.61 OZB woningen	108	-2.449	-2.341	123	-2.609	-2.486
0.62 OZB niet-woningen		-727	-727		-800	-800
0.64 Belastingen overig	138	-79	59	144	-79	65
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		-17.952	-17.952		-19.784	-19.784
0.8 Overige baten en lasten	135		135	522		522
0.9 Venootschapsbelasting (Vpb)						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	754	-9	745	796	-9	787
1.2 Openbare orde en veiligheid	404	-130	274	347	-88	259
2.1 Verkeer en vervoer	1.405	-27	1.377	1.582	-28	1.554
2.2 Parkeren	54		54	86		86
2.3 Recreatieve havens	7		07	16		16
3.1 Economische ontwikkeling	37		37	41		41
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	490	-228	261	01		01
3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2	-2	00	03	-2	02
3.4 Economische promotie	166	-301	-135	176	-282	-106

Taakvelden Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Taakvelden	2022			2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	29		29	29		29
4.2 Onderwijshuisvesting	301		301	277		277
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	847	-252	595	934	-234	700
5.1 Sportbeleid en activering	179		179	182		182
5.2 Sportaccommodaties	761	-72	689	902	-74	828
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en	165		165	153		153
5.4 Musea	183	-34	149	135	-31	104
5.5 Cultureel erfgoed	206	-12	194	153	-10	143
5.6 Media	218		218	227		227
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	895	-22	873	877	-22	855
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	727		727	739		739
6.2 Wijkteams	851		851	769		769
6.3 Inkomensregelingen	2.622	-1.695	927	2.354	-1.695	659
6.4 Begeleide participatie	890		890	890		890
6.5 Arbeidsparticipatie	580	-128	451	598	-128	470
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	347		347	361		361
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.409	-72	2.337	2.498	-72	2.427
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	2.138		2.138	1.900		1.900
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	67		67	23		23
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	55		55	78		78
7.1 Volksgezondheid	800	-95	705	790	-40	750
7.2 Riolering	934	-1.206	-272	1.143	-1.439	-296
7.3 Afval	1.132	-1.423	-291	1.137	-1.405	-268
7.4 Milieubeheer	782		782	1.036		879
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	331	-324	07	361	-156	19
8.1 Ruimtelijke Ordening	386	-540	-154	273	-342	83
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	28	-15	13	00	-190	00
8.3 Wonen en bouwen	588	-1.223	-634	497	-330	167
Totaal:	31.299	-31.299	0	31.295	-31.295	0

2. Bedrijfsvoering

Ontwikkelingen:

BBV - Beleidsindicatoren

- Op grond van de voorschriften is de gemeente gehouden de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd of gerealiseerd, toe te lichten aan de hand van beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger te maken, zodat de raad op de belangrijke momenten in een beleidscyclus zich een beeld kan vormen over behaalde beleidsresultaten en te behalen beleidsresultaten.

Voor de gemeenten is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten VNG en Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), met raadpleging van enkele gemeenten, een lijst van indicatoren ontwikkeld en samengesteld.

Daarbij is een aantal belangrijke uitgangspunten gehanteerd:

- de indicatoren leveren een bijdrage aan de versterking van het horizontaal toezicht;
- de indicatoren zijn van toepassing op alle gemeenten;
- de indicatoren zijn gebaseerd op landelijke bronnen waardoor er geen extra informatie uitvraag hoeft te worden gedaan en zodat gemeenten automatisch deelnemen;
- er worden bestaande bronnen gebruikt;

- de indicatoren worden regelmatig door de bronnen gepubliceerd;
- voor de indicatoren met betrekking tot het 'sociaal domein' is aangesloten bij de reeds bestaande 'Gemeentelijke monitor sociaal domein'.

Omdat er voor gekozen is om voor de indicatoren aan te sluiten bij reeds bestaande bronnen is de informatie voor de indicatoren voor alle gemeenten beschikbaar en toegankelijk. Via de website 'waarstaatjegemeente.nl' zijn alle gegevens voor het opnemen van de indicatoren eenvoudig en in één keer te downloaden (peildatum begroting 2023 is 14 september 2022). Via deze website zal ook meer achtergrondinformatie over de gekozen indicatoren worden gegeven en de bronnen.

Uit de publicatie blijkt dat niet alle beleidsindicatoren even relevant zijn voor onze gemeente.

De indicatoren zijn, met uitzondering van de indicatoren die betrekking hebben op Bestuur en ondersteuning, afkomstig van externe instanties. Dat is ook de reden dat de periode waarop de indicator betrekking heeft varieert.

Per 1 juli 2022 is de organisatie-inrichting aangepast. De nieuwe structuur maakt dat we de organisatie steeds beter in positie brengen om continue te verbeteren onder de 'standaard' Opgave- en Procesgericht werken.

Dit betekent dat opgaven en werkprocessen jaarlijks worden geanalyseerd op verbeterpotentieel, gericht op een beoogd maatschappelijk effect of dienstverlening aan inwoners. Hierbij willen we ook specifiekere beleidsindicatoren bepalen en monitoren. Daarbij wordt ook gekeken naar efficiency, de inzet van formatie en (zero based) opbouw van budgetten.

Overzicht beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	NL 2021	2018	2019	2020	2021	(Doel) 2023	Toelichting
SOCIAAL STERK							
- 1A - Opgroeien en ontwikkelen							
Absoluut verzuim [per 1.000 leerplichtigen]	2,5	3,2	3,0		2,8	↘	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
Relatief verzuim [per 1.000 leerplichtigen]	19	18	20		8	↘	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) [%]	1,9%	1,4%	1,7%	0,9%	1,6%	↘	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Jongeren met jeugdhulp [%]	12,9%	10,3%	9,7%	8,9%	9,4%	↘	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdbescherming [%]	1,2%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	↘	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen.
Jongeren met jeugdreclassering [%]	0,3%	0	0	0	0	↔	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar).
Jongeren met delict voor de rechter [%]	1,0%	0,0%	1,0%			↘	
Verwijzingen HALT [per 1.000 inwoners 12-17 jaar]	8	5	14	12	3	↘	
Niet-sporters [%]	49,3%			46,9%		↘	
SOCIAAL STERK							
- 1B - Werk							
Banen [aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar]	805,5	437,5	448,2	457,6	571,6		Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.

Beleidsindicatoren	NL 2021	2018	2019	2020	2021	(Doel) 2023	Toelichting
Netto arbeidsparticipatie [%]	70,4%	68,8%	70,7%	70,9%	72,7%	↗	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Werkloze jongeren [%]	2,0%	2,0%	1,0%	1,0%		↘	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Kinderen in uitkeringsgezin [%]	6%	3%	2%	2%		↘	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Lopende re-integratievoorzieningen [per 10.000 inwoners van 15-64 jaar]	202,0	478,9	156,6	175,7		↗	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Bijstandsuitkeringen [per 10.000 inwoners]	431,2	189,6	157,4	167,0	156,0		
SOCIAAL STERK							
- 1C - Zorg							
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO [per 10.000 inwoners]	700	490	550	590	610	↔	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.
WONEN, WERKEN EN RECREEREN							
- 2A - Ruimtelijke ontwikkeling							
Nieuw gebouwde woningen [per 1.000 woningen]	8,9	5,7	4,0	3,4	14,1		Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
WONEN, WERKEN EN RECREEREN							
- 2B - Economische ontwikkeling							
Funciemenging [%]	53,3	42,3	42,9	43,4	44,4		De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Vestigingen [per 1.000 inwoners 15-64 jaar]	165,1	123,7	134,8	140,5	143,9		
WONEN, WERKEN EN RECREEREN							
- 2C – Fysieke leefomgeving							

Beleidsindicatoren	NL 2021	2018	2019	2020	2021	(Doel) 2023	Toelichting
Omvang huishoudelijk restafval [kg per inwoner]	170	51	48	51			
Hernieuwbare elektriciteit [%]	26,9%	3,7%	4,6%	7,7%			
BESTUREN EN ORGANISEREN							
- 3A - Netwerken en besturen							
Winkeldiefstallen [per 1.000 inwoners]	1,8	0,4	0,4	0,4	0,0		
Geweldsmisdrijven [per 1.000 inwoners]	4,3	1,6	1,6	2,5	1,6		Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning [per 1.000 inwoners]	1,3	0,8	1,6	0,8	1,2		
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) [per 1.000 inwoners]	6,1	2,9	3,7	4,1	4,5		Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
BESTUREN EN ORGANISEREN							
- 3B - Dienstverlening							
Demografische druk [%]	70,3% (2022)	86,6%	86,4%	86,3%		87,9% (2022)	Het aantal inwoners 0-15 jaar plus het aantal inwoners van 65 jaar en ouder afgezet tegen het aantal 15-65 jaar
BESTUREN EN ORGANISEREN							
- 3C - Financiën							
Gemiddelde WOZ waarde [x €1.000]	€ 290	€ 262	€ 282	€ 302	€ 319		De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuwbouw woningen [aantal per 1.000 woningen]	8,9	5,7	4,0	3,4	3,5	14,1	2022 <i>Is inclusief appartementencomplex Lippenoordweg</i>
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden [€]	€ 733	€ 728	€ 726	€ 846	€ 870	€ 994 (2022)	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten. 2022 <i>Betreft indexatie met 1,4%</i>
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden [€]	€ 810	€ 742	€ 751	€ 869	€ 894	€ 1.020 (2022)	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten. 2022 <i>Betreft indexatie met 1,4%</i>

Beleidsindicatoren	NL 2021	2018	2019	2020	2021	(Doel) 2023	Toelichting
BEDRIJFSVOERING							
- 4A - Overhead							
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)		7,0	7,6	7,9	7,8	7,9	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van uw organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari.
Bezetting (Fte per 1.000 inwoners)		7,2	8,2	8,3	8,5	8,6	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.
Apparaatskosten (kosten per inwoner)		€ 678	€ 736	€ 781	€ 834	€ 945	Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur
Externe inhuur (Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)		3,8	9,0	8,7	6,7	5,6	Onder externe inhuur wordt verstaan*: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
Overhead (% van totale kosten)		15,8	14,2	13,8	18,0	17	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces*

3. Bedrijfsvoering

Ontwikkelingen:

BBV - Overhead

- Naast de indeling in taakvelden vragen de voorschriften ook inzicht in de gemeentelijke overhead en (rente)kosten. In het programma 'Bedrijfsvoering' is een overzicht opgenomen van de kosten van de overhead.

In de overige programma's zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het uitgangspunt hierbij is dat direct toe te rekenen kosten onderdeel uitmaken van de directe producten en derhalve niet onder de overhead vallen. De kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (eenheids-managers) en de kosten van communicatie, klachtenafhandeling en de receptie worden wel onder de overhead gerekend.

Overhead is toegerekend aan grondexploitaties, investeringen en andere projecten. In de paragraaf lokale heffingen is een passage over de kostendekkendheid van de lokale heffingen opgenomen. Voor het berekenen van de kostendekkende tarieven wordt rekening gehouden met de feitelijke rente en overhead. Voor de tarieven van de afvalstoffen- en rioolheffing wordt daarnaast rekening gehouden met de BTW.

Zoals eerder aangegeven is de organisatiestructuur per 1 juli 2022 aangepast. Dat betekent dat ook nadere invulling wordt gegeven aan de relatie tussen beleid en uitvoering en bevoegd- en verantwoordelijkheden. Wijziging in de inrichting betekent ook wijziging in de capaciteit en werkplanning en de toerekening van kosten en overhead aan de beleids- en taakvelden. Gelet op het starten van het proces van zero-based budgetting met als planning vertaling in de begroting 2024 is voor de huidige begroting gekozen voor een systematiek waarbij doorbelasting van kosten is gebaseerd op de werkelijke kosten die zijn verwerkt in de jaarrekeningen 2020 en 2021. De totaal gemiddelde ureninzet is vertaald in een organisatie-uurtarief van afgerond € 50,--.

Evenals bij de berekening van het uurtarief voor de doorbelasting van de directe kosten is ook voor de overhead uitgegaan van de werkelijke kosten zo die zijn verantwoord in de jaarrekeningen 2020 en 2021. Het uurtarief voor de overhead is hierdoor bepaald op € 50,--.

Doorbelasting heeft direct plaatsgevonden naar de investeringen die zijn opgenomen op het meerjareninvesteringsprogramma (MIP) 2023-2026. De ureninzet van in- en extern personele inzet is voor 2023 gepland op 7.396 uur. Het bedrag aan overhead dat hierdoor is doorbelast bedraagt € 369.800,--.

De overhead aan de exploitatie vindt extra comptabel op die beleidsvelden plaats waarbij sprake is van de berekening van een kostendekkendheidspercentage.

WAT GAAT HET KOSTEN ?

Meerjarenraming (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal lasten	5.172	5.313	5.480	5.345	5.228	4.758
Totaal baten	-278	-169	-165	-166	-166	-165
Resultaat voor bestemming	4.894	5.144	5.315	5.180	5.062	4.593

ANALYSE

Toelichting

De voorliggende begroting kent ten opzichte van 2022 op het deelprogramma 'overhead' een nadelig saldo van € 171.000,-- en is opgebouwd uit:

Verschillenanalyse			
Begroting (x € 1.000,--)	2022	2023	Vershil
Kapitaallasten	41	120	79
Financiële informatie	4	4	
Personele informatie	390	807	416
Documentaire informatie	59	74	15
Planning en controlinstrumenten	48	28	-20
Kwaliteitszorg	142	127	-15
Facilitair - huisvesting en werkplek	274	262	-12
Techn.infrastructuur ICT Helpdesk	1.538	1.649	111
Accommodatie buitendienst	136	153	17
Managementondersteuning	53	37	-16
Facilitaire zaken	110	102	-7
Juridisch support	27	27	
Materieel	93	102	10
Eenheid Ontwikkeling en Advies	2.407	2.147	-259
Eenheid Bedrijfsvoering	1.708	1.756	48
Eenheid Publiek en Service	2.228	2.023	-205
Eenheid Realisatie en Beheer Binnen	692	703	10
Eenheid Realisatie en Beheer Buiten	898	908	10
Interne producten (verrekeningen)	-6.175	-6.316	-141
Communicatie	272	350	78
Service	200	252	52
Facilitaire zaken	5.144	5.315	171

Dit voor- c.q. nadeel is hoofdzakelijk ontstaan op:

- Kapitaallasten 79.000,-- N
 - Het omslagpercentage toegepast voor de berekening van kapitaallasten over de in het verleden gedane investeringen bedraagt 1,5%.
 - Betreft de te betalen rente op aangetrokken langlopende geldleningen.
De toegerekende rente aan de exploitatieproducten en die is berekend over de uit te voeren toekomstige investeringen is gebaseerd op aan te trekken leningen als gevolg van de ontstane financieringsbehoefte.
Het percentage van de marktrente bedraagt 2,3% (september 2022) (N)
- Bedrijfsinformatie 416.000,-- N
 - Het continuïteitsbudget beschikbaar voor de inzet van (extern) personeel als gevolg van o.a. ziekte is verhoogd (N)
 - De verwachting is dat de procesinrichting van de organisatie in 2023/2024 wordt opgeleverd. Daarbij wordt ingezet op het optimaliseren/verleenen van de werkprocessen en wordt het doel gesteld een besparing te realiseren.

Deze besparing is vertaald in een jaarlijks bedrag van de loonsom (N)

- Als gevolg van de organisatiekanteling wordt van een periode van 3 jaar uitgegaan waarbinnen de organisatie zich de nieuwe werkpatronen eigen heeft gemaakt en werkbalans is gevonden in de takenpakketten. Er is een percentage van de loonsom beschikbaar gesteld om de continuïteit te waarborgen (N)
- Facilitaire zaken 111.000,-- N
 - Kosten van rente en afschrijving van gedane en toekomstige investeringen door omzetting van het applicatielandschap (N)
 - Bijdrage automatiseringskosten (microsoft licenties etc.) gemeenschappelijke regeling (A-deel) (N)
- Personeel en inhuur 537.000,-- V
 - Verhoging van doorbelaste overhead naar projecten, investeringen en grondexploitatie (V)
 - Verhoging van doorbelaste machinekosten (V)
 - Opgenomen verwachte loonstijging gemeentepersoneel van en werkgeverslasten van 3,6% (N)
 - Relatie met nadeel op personele kosten bedrijfsinformatie waar de kosten van werkzaamheden derden (inhuur) zijn verantwoord in de vorm van een percentage van de loonsom (V)
- Communicatie en Service 130.000,-- N
 - Betreft de doorbelasting van verhoogde personele inzet (capaciteit en werkplanning) ten opzichte van 2022 in het kader van dienstverlening en communicatie (participatie) (N)

Reserve

- De algemene reserve is aangewend voor dekking van frictiekosten oud personeel.
- De verwachting is dat in 2023 het nieuwe zaakstelsel wordt geïmplementeerd. Het huidige stelsel wordt hierdoor vervangen en op grond van BBV-richtlijnen aangemerkt als desinvestering. Afboeking vindt plaats ten laste van de algemene reserves.
- De bekleemde reserve 'dekking kapitaallasten' wordt gebruikt voor de kapitaallasten van de investering 'nieuwbouw werkplaats'.

Paragrafen

INLEIDING

De begroting bevat zeven voorgeschreven paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting gezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat met name om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze kunnen grote financiële gevolgen hebben. Mogelijk is hun politieke betekenis groot, of zijn ze van belang voor het realiseren van de programma's. De paragrafen geven de raad de mogelijkheid om de kader stellende en controlerende rol ook op de beheersmatige aspecten waar te maken. Met andere woorden: de raad geeft zo bewust de kaders aan waarbinnen het college de beleidsuitvoering vervult zonder dat de raad die uitvoering op detail hoeft te volgen.

Met ingang van het begrotingsjaar 2015 is een nieuwe paragraaf toegevoegd; 'Decentralisaties'. In deze paragraaf zijn de drie integratie-uitkeringen 'sociaal domein' voor de taakvelden WMO, Jeugdhulp en Participatiewet opgenomen.

Elke paragraaf gaat in op de hoofdlijnen van het desbetreffende aspect. Zoals voorgeschreven in de nieuwe regels van het Besluit Begroting en Verantwoording zijn er zeven paragrafen waarbij per paragraaf het artikel uit het BBV is aangegeven:

- A. Lokale heffingen (artikel 10)
- B. Weerstandsvermogen, inclusief risicoparagraaf (artikel 11)
- C. Onderhoud kapitaalgoederen (artikel 12)
- D. Financiering (artikel 13)
- E. Bedrijfsvoering (artikel 14)
- F. Verbonden partijen (artikel 15)
- G. Grondbeleid (artikel 16)
- H. Decentralisaties

Lokale heffingen

INLEIDING

In deze paragraaf wordt u geïnformeerd over het beleid ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijtschelding, de geraamde inkomsten en hoe deze ramingen tot stand zijn gekomen, de lokale lastendruk, de tariefstructuur en het doel van de verschillende gemeentelijke heffingen.

In de gemeente Hattem worden in 2023 de volgende heffingen opgelegd:

- a. de onroerendezaakbelastingen;
- b. de afvalstoffenheffing;
- c. de rioolheffing;
- d. de precariobelasting;
- e. de reclamebelasting;
- f. de forensenbelasting;
- g. de toeristenbelasting;
- h. de begraafrechten;
- i. de leges, waaronder de WABO-leges.

Deze lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en zijn daarom een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid.

De inkomsten uit de onroerendezaakbelastingen, toeristenbelasting, forensenbelasting en precariobelasting gebruiken we als algemeen dekkingsmiddel. Dat wil zeggen dat de opbrengst vrij aanwendbaar is ter dekking van de algemene gemeentelijke kosten en aanvullend is op de uitkering uit het gemeentefonds. De inkomsten van de reclamebelasting betalen we, na aftrek van de gemeentelijke kosten, door aan het Ondernemersfonds.

De afvalstoffenheffing, rioolheffing, begraafrechten en leges wordt geheven ter gehele of gedeeltelijke compensatie van de kosten die de gemeente maakt bij de realisering en het onderhoud van die voorzieningen of de verleende diensten.

Op grond van de Gemeentewet beschikt de gemeente Hattem over verordeningen inzake de boven genoemde heffingen. Hierin zijn de grondslagen opgenomen voor de berekening van prijzen en tarieven voor rechten.

TARIEVENBELEID

Het beleid inzake de lokale lasten is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen;
- het kwijtscheldingsbeleid gebaseerd op de Invorderingswet 1990;
- de nota lokale heffingen 2004.

De bestendige lijn van voorgaande jaren qua indexering is gehanteerd. Uitgangspunt is kostendekkende tarieven.

BELASTINGSOORTEN

- **Wet WOZ/Onroerende zaakbelastingen**

Feiten:

Vanaf 2006 is het wettelijk verplicht dat jaarlijks alle onroerende zaken worden gewaardeerd. Conform de Wet WOZ vindt op dit moment een hertaxatie plaats van alle onroerende zaken per prijspeildatum van 1 januari 2022. De vastgestelde waarden gelden voor belastingjaar 2023. In januari 2023 ontvangen de belanghebbenden de gecombineerde aanslag gemeentelijke heffingen met daarop de vastgestelde WOZ-waarde. De WOZ-beschikkingregel staat op dit aanslagbiljet vermeld.

Ontwikkeling:

Voor de begroting 2023 zijn de werkelijke baten 2022 het uitgangspunt van de OZB-opbrengst. Deze OZB-opbrengst is geïndexeerd met 4% in 2023. Dit heeft ook structureel effect voor 2024 en verder. Er is naast de reguliere indexering geen verdere verhoging van de OZB nodig om een structureel en reëel sluitende begroting te verkrijgen.

- **Afvalstoffenheffing**

Feiten:

In de Nota Omgekeerd Inzamelen is bepaald dat Hattem gefaseerd over gaat op een nieuw inzamelsysteem. De afgelopen jaren is deze overgang voorbereid en in de loop van 2016 geëffectueerd.

Ontwikkeling:

De afvalstoffenheffing ligt onder het landelijk gemiddelde en Hattem kent een relatief hoog scheidingspercentage. Toch wordt niet bij alle percelen in Hattem het groente-, fruit- en tuinafval afzonderlijk ingezameld. Om nog betere scheiding van huisvuil te stimuleren wordt de bewoners van hoogbouwfaciliteiten vanaf 2022 de mogelijkheid geboden om deze grondstof afzonderlijk aan te bieden. Door dit te faciliteren voor alle inwoners van Hattem is het tarief voor percelen waar groente-, fruit- en tuinafval niet afzonderlijk wordt ingezameld vervallen.

Het basistarief (vastrecht) wordt in 2023 verhoogd met een indexatie van 4% en de lediging van het restafval wordt met € 0,07 verhoogd naar € 1,92 (per lediging).

- **Reclamebelasting**

Feiten:

In het kader van KRACHT is besloten met ingang van 2014 een reclamebelasting voor het centrumgebied van Hattem in te voeren. Tevens is ingestemd met het instellen van een ondernemersfonds op basis van het ondertekende convenant tussen de gemeente Hattem en het beoogde ondernemersfonds.

Ontwikkeling:

In 2021 is met het Ondernemersfonds gesproken over de herziening van het huidige convenant. De begroting 2023 van het Ondernemersfonds is de basis voor de begrote inkomsten reclamebelasting van de gemeente. De inkomsten van de reclamebelasting en de uitgaven vanwege de subsidie aan het Ondernemersfonds zijn voor de gemeentebegroting budgettair neutraal.

- **Toeristenbelasting**

Feiten:

In de begroting 2023 wordt uitgegaan van een verhoging van het tarief 2022 met het inflatiepercentage van 4% naar een gedifferentieerd tarief van € 1,56 en € 2,02 ingaande het begrotingsjaar 2023.

Ontwikkeling:

In het najaar van 2022 en 2023 vindt een onderzoek plaats met het college, raad en de sector om te komen tot een lange termijn beleid over de hoogte van de toeristenbelasting.

- **Rioolheffing**

Feiten:

Overeenkomstig het door de raad in 2020 vastgestelde Afvalwaterketenplan WHOEN, wordt tot en met 2023 de rioolheffing jaarlijks met 2,5% verhoogd. Van 2024 tot en met 2032 is er sprake van een jaarlijkse verhoging van 1,9% van de rioolheffing. Van 2033 tot en met 2050 is een verdere stijging niet van toepassing. Op deze wijze wordt het zogenaamde rioolfonds optimaal benut. Verder is uitgegaan van het jaarlijkse inflatiepercentage (4% voor 2023).

- **Precariobelasting**

Feiten:

Voor de opbrengsten van de terrassen en standplaatsen is uitgegaan van een jaarlijkse inflatie van 4%.

- **Leges**

Ontwikkeling:

De inkomsten van de secretarieleges burgerzaken zijn onveranderd ten opzichte van de begroting 2022.

De Omgevingswet zal volgens de laatste berichtgeving per 1 januari 2023 van kracht zijn. De leges-verordening en de daarbij behorende tarieventabel is overeenkomstig de dan geldende regelgeving aangepast. De begrote inkomsten zijn gebaseerd op de aanname dat de wet per 1 januari 2023 van kracht zal zijn. Mocht dit niet het geval zijn dan dient er een begrotingswijziging voor de inkomsten leges opgesteld te worden.

- **Begraafrechten**

Feiten:

Rekening houdend met het door de raad gewenste kostendeckingspercentage van 70% stijgen de tarieven van begraafrechten uitsluitend met de index van 4%.

- **Overige belastingen/rechten**

Ontwikkeling:

Voor de overige belastingsoorten zijn geen nieuwe ontwikkelingen te vermelden. De belastingaanslagen van deze belastingsoorten worden in 2023 opgelegd zodra de belastingplicht ontstaat.

OVERZICHT BEGROTE INKOMSTEN

Op basis van de begroting 2023 dienen de volgende opbrengsten te worden gegeneerd:

Belastingsoort	Opbrengst heffingen in €
de onroerende zaakbelastingen:	
• OZB woningen - eigenaren	2.609.000
• OZB niet woningen - eigenaren	506.000
• OZB niet woningen - gebruikers	294.000
Forensenbelasting	3.700
Precariobelasting	18.000
Toeristenbelasting	279.000
Reclamebelasting	56.500

Voor onderstaande belastingsoorten is, conform het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV), de kostendekkendheid in beeld gebracht.

Tabel kostendekkendheid:

Belastingsoort	kosten taakveld	inkomsten taakveld	inkomsten belastingen	Toe te rekenen kosten	Overhead	BTW
Afvalstoffenheffing	1.141.116	136.703	1.331.733	4.841	73.565	214.351
Rioolheffing	1.133.266	2.500	1.323.100	5.790	163.746	137.673
Begraafrechten	310.608	0	280.397	0	130.100	0
Leges:						
- Titel 1	236.616	0	160.474	0	151.116	1.957
- Titel 2	195.779	0	332.641	0	168.090	4.383
- Titel 3	5.661	0	929	0	4.620	133

Belastingsoort	Totale kosten	Totale baten	Dekkingspercentage
Afvalstoffenheffing	1.433.872	1.468.435	102,41%
Rioolheffing	1.440.476	1.325.600	92,03%
Begraafrechten	416.636	280.397	67,30%
Leges:			
- Titel 1	389.689	160.474	41,18%
- Titel 2	368.252	332.641	90,33%
- Titel 3	10.415	929	8,92%

Bouwleges in titel 2

De begrote baten bouwleges 2023 bedragen € 1.207.500. Hiervan is € 907.500 als incidenteel te beschouwen. Het structurele deel van € 300.000 is als baten meegeteld bij de legesinkomsten in Titel 2.

Rioolheffing: door een onttrekking aan de voorziening van € 114.876 wordt het verschil tussen baten en lasten gedekt. Door deze onttrekking wordt het dekkingspercentage 100%.

Afvalheffing: door een dotatie aan de reserve van € 34.563 wordt het verschil tussen baten en lasten gedekt. Door deze onttrekking wordt het dekkingspercentage 100%. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de prijs voor papier, terwijl de kosten die stijgen nog niet volledig ten laste van de gemeente zijn gebracht.

De overhead is berekend overeenkomstig de voorschriften van het BBV.

Bij de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing is het bedrag dat zal worden kwijtgescholden aan belastingplichtigen, conform het BBV, niet meer in mindering gebracht op de opbrengst, maar wordt apart verantwoord.

KWIJTSCHELDING

Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid is van toepassing op de onroerende zaakbelasting zakelijk recht, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Bij de afrekening diftar is een maximaal aantal ledigingen voor kwijtschelding mogelijk. Bij de vaststelling van de belastingverordeningen voor belastingjaar 2023 is besloten om voor dit maximum aansluiting te zoeken bij het gemiddeld aantal ledigingen genoemd in de afvalmonitor. Voor 2023 is het maximum aantal ledigingen voor het ondergrondse systeem 20 aanbiedingen. De uitvoering van de kwijtschelding, die betrekking heeft op een doelgroep bestaande uit globaal 150 personen/gezinnen, is gebonden aan de wetgeving van het rijk. Daartoe worden 2 maal per jaar normbedragen van het rijk ontvangen. Deze worden gebruikt bij de beoordeling van de kwijtscheldingsverzoeken.

Met ingang van het jaar 2013 worden de aanvragen automatisch getoetst door het inlichtingenbureau. Het percentage van toetsing lag in 2022 net als in voorgaande jaren op 60%. Hierop vindt een controle plaats door de gemeente. De resterende aanvragen worden op basis van het aanvraagformulier kwijtschelding berekend.

INVORDERING

Feiten:

- Het gemeentelijke invorderingsbeleid volgt nauwkeurig en actueel de wetgeving. De basis voor bevoegdheden en de rechten en plichten m.b.t. invorderen van gemeentelijke heffingen ligt besloten in diverse wetten met name in de Gemeentewet, de Algemene Wet Rijksbelastingen (AWR) en de Invorderingswet.

Om meer duidelijkheid zowel intern als extern te hebben over het beleid en de uitvoering, is inmiddels besloten de landelijke Leidraad Invordering Gemeentelijke Belastingen van toepassing te verklaren.

- Voor de aanslagen 2023 zal het invorderingstraject binnen het betreffende belastingjaar worden opgestart.

Maandelijks zal een incassobestand worden verwerkt voor de automatische incassanten. Daarnaast worden de ontvangsten dagelijks verwerkt. Tevens worden er maandelijks invorderingsmaatregelen (herinnering, aanmaning, dwangbevel, beslagopdrachten) getroffen bij die belastingplichtigen die niet tijdig aan hun betalingsverplichting voldoen.

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

INLEIDING

Het weerstandsvermogen is het vermogen om (onverwachte) financiële tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit of de dienstverlening van de organisatie direct in gevaar komt of financiële noodmaatregelen nodig zijn.

De omvang van het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit is het geheel aan vrij aanwendbare financiële middelen om mogelijke risico's met financiële gevolgen op te kunnen vangen.

In artikel 11 van de BBV zijn de minimaal aan deze paragraaf te stellen eisen opgenomen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit vier onderdelen:

- a. de reserves;
- b. de voorzieningen;
- c. de ruimte op de begroting/rekening;
- d. de onbenutte belastingcapaciteit.

ONTWIKKELINGEN

Bepaling weerstandscapaciteit

Zoals hier boven is verwoord, bestaat de weerstandscapaciteit uit vier onderdelen.

Bij het analyseren van de reserves en voorzieningen is uitgegaan van de berekende geraamde stand per 31 december 2023.

a. Reserves.

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit zijn die reserves meegenomen die vrij aanwendbaar zijn.

De hieronder opgenomen Reserves en voorzieningen zijn gebaseerd op de Nota Reserves en voorzieningen 2017.

1. Algemene reserve vaste buffer.

De Algemene reserve vaste buffer is de basis voor het beschikbaar weerstandsvermogen. De bodem en het plafond zijn bepaald op € 4.500.000. De verwachte stand per 31 december 2023 bedraagt daarom € 4.500.000.

2. Algemene reserve.

Voor deze reserve is geen plafond bepaald. De verwachte stand per 31 december 2023 bedraagt afgerond € 755.000.

3. Reserve grondexploitatie

De reserve grondexploitatie laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie en dient als buffer voor het opvangen van risico's en nadelige saldi van de complexen.

De verwachte stand per 31 december 2022 bedraagt afgerond € 321.000.

4. Stille reserves

De gemeente kent eigendommen die niet voor de openbare dienst zijn bestemd en waarvan de waarde niet in de financiële administratie is opgenomen. Die eigendommen kunnen worden gezien als stille reserves. Het betreffen diverse percelen los land vrij verkoopbaar, diverse percelen verpachte gronden, volkstuinencomplexen en groenstroken. De geschatte waarde bedraagt per 31 december 2023 ongeveer € 1.260.000.

b. Voorzieningen.

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit komen alleen die voorzieningen in aanmerking die vrij aanwendbaar zijn. Er zijn geen voorzieningen die in aanmerking komen voor opnemings in de beschikbare weerstandscapaciteit.

c. Ruimte op de begroting/rekening.

Op het moment van het opstellen van deze begroting is het verwachte resultaat 2022 afgerond € 432.000 nadelig. Dit verwachte resultaat is verrekend met de Algemene reserve per 1 januari 2023.

Het geprognosticeerde begrotingsresultaat 2023 bedraagt € 264.000 positief.

d. Onbenutte belastingcapaciteit.

Onder de onbenutte belastingcapaciteit wordt de ruimte verstaan om de belastingen en retributies te verhogen, of om andere belastingen in te voeren.

1. OZB

Voor de berekening van de weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van het tarief van de artikel 12-norm. Dat is het tarief dat jaarlijks door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt bekendgemaakt. Dit tarief geldt als toelatingseis om voor een uitkering volgens artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet in aanmerking te komen.

In de Meicirculaire 2022 van het Gemeentefonds is het tarief gesteld op 0,1729% (in 2021 was dit 0,1800%).

Op het moment van schrijven zijn de WOZ-waarden van woningen ongeveer € 1.886.054.000 en voor niet-woningen ongeveer € 137.016.000. De verwachte stijging van de woningen is 17,50% en van niet-woningen 0%. Daarmee komt de verwachte waarde van woningen per 1 januari 2022 uit op ongeveer € 2.216.134.000 en van niet-woningen op ongeveer € 137.000.000. Op basis van het percentage voor toelating tot artikel 12 van 0,1729% kan hieruit een opbrengst worden verkregen van (de OZB waarden van de niet-woonruimten mag tweemaal worden meegenomen, éénmaal het deel gebruikers en éénmaal het deel eigenaren):

- 0,1729% x € 2.353.150.000	4.069.000
- geraamde opbrengst OZB begroting 2023	3.409.000
- berekende onbenutte belastingcapaciteit	<u>660.000</u>

De onbenutte belastingcapaciteit is niet exact aan te geven. Het staat de gemeenten vrij om tarieven te hanteren boven het normtarief voor toelating tot artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet.

2. Rioolrecht en Afvalstoffenheffing.

De kosten van de reiniging en riolering worden voor 100% doorberekend aan de inwoners.

e. Recapitulatie.

De volgende weerstandscapaciteit is aanwezig:

Exploitatie:

- Begrotingsresultaat	264.000
- Onbenutte belastingcapaciteit OZB	660.000
- Onvoorzien (12.000 inwoners à € 1,35)	16.000
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	<u>940.000</u>

Vermogen:

- Algemene reserve vaste buffer	4.500.000
- Algemene reserve	755.000
- Reserve grondexploitatie	321.000
- Stille reserves	1.260.000
Totaal weerstandscapaciteit vermogen (incidenteel)	<u>6.836.000</u>

De incidentele weerstandscapaciteit voor de bouwgrondexploitatie is gelijk aan de reserve grondexploitatie van € 321.000. De overige incidentele weerstandscapaciteit in het vermogen bedraagt daarmee € 6.515.000.

Bij de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit zijn de overige niet bekleemde bestemmingsreserves voor een verwacht totaalbedrag van € 2.796.000, per 31 december 2023, buiten beschouwing gelaten. De raad kan indien noodzakelijk over deze reserves beschikken en de bestemming wijzigen.

Risico's

De risico's worden ingedeeld in de categorieën Algemeen, Concreet en Specifiek.

Voor algemene risico's worden in de regel geen reserves aangehouden en ook geen weerstandsvermogen opgebouwd. Voor concrete risico's zijn in principe bestemmingsreserves of voorzieningen gevormd.

a. Algemene risico's.

Het is wenselijk om voor de algemene risico's een deel van het weerstandsvermogen te reserveren. Uitgegaan kan worden van 5% van de omzet. Dit percentage is ten opzichte van 2022 gelijk gehouden. Dit betekent dat een bedrag van afgerond € 1.500.000 (5% van € 30,01miljoen) aangehouden kan worden als mogelijk risico.

b. Concrete risico's.

Bij concrete risico's is de omvang van de te verwachten verplichtingen redelijkerwijs in te schatten. Voor deze risico's zijn bestemmingsreserves en voorzieningen ingesteld.

c. Specifieke risico's.

De volgende specifieke risico's zijn zoveel mogelijk gekwantificeerd en kunnen zowel op korte als lange termijn voordoen:

Exploitatie

<i>Waarborg/achtervangpositie garantieleningen met een publiek belang € 42 miljoen</i> De gemeente staat garant voor leningen die door derden zijn verstrekt aan organisaties aan wie zij een publiek belang heeft toegekend. In het verleden is voor een totaalbedrag van € 96 miljoen aan dergelijke leningen verstrekt. Per 31 december 2020 bedroeg de boekwaarde van deze leningen +/- € 80 miljoen. Dat ligt kort bij het historische bedrag doordat nagenoeg niet wordt afgelost voor de einddatum van het contract. De gemeente staat voor ongeveer € 40 miljoen garant - voornamelijk aan woningbouwverenigingen (€ 21 miljoen.). Een garantie van € 13 miljoen heeft betrekking op de geldleningen van de Ontwikkelingsmaatschappij Hattermerbroek en wordt verderop in deze paragraaf B als apart risico vermeld.	630.000
---	---------

Van de resterende circa € 21 miljoen aan gegarandeerde leningen kan 3% als risico worden opgenomen.	
<p><i>Leningen aan sportverenigingen</i></p> <p>Ultimo 2022 staat voor € 770.868 aan leningen uit bij sportverenigingen in Hattem. De kans dat deze leningen niet worden terugbetaald achten wij zeer klein (10%). De Stichting Waarborgfonds Sport staat voor maximaal 50% garant op deze leningen voor een deel van de lening periode. Het maximaal financieel gevolg plaatsen wij daarmee op 5% van de totaal uitstaande middelen.</p>	39.000
<p><i>Zwembad</i></p> <p>Het herstel van het tegelwerk is afgerond. Het daarbij behorende geschil over de financiële consequenties nog niet. In dit geschil heeft de raad van arbitrage in juli 2022 bepaald dat we juridisch gezien geen argumenten hebben om de kosten van het herstelwerk dat we door een derde aannemer hebben laten uitvoeren, op de bouwer te verhalen.</p> <p>Onze advocaat stelt dat de kans aannemelijk is dat het vonnis in hoger beroep wordt vernietigd en de vorderingen van de Gemeente alsnog worden toegewezen. De gemeente heeft de Hoger Beroep procedure gestart.</p> <p>De geschetste ontwikkeling brengt ons ertoe om het risicobedrag te schatten op € 525.000.</p>	525.000
<p><i>Risico's van de decentralisaties van het rijk naar gemeenten</i></p> <p>In de meicirculaire gemeentefonds 2022 is de definitieve verdeling voor 2023 van de compensatie voor tekorten in de jeugdzorg naar gemeenten, bekend gemaakt. Daarmee is zekerheid verkregen over het compensatiebedrag voor 2023.</p> <p>Voor de jaren 2024 tot en met 2026 hebben Rijk, de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) afgesproken dat de gemeenten de bedragen als stelpost mogen opnemen in de begroting. Vanuit behoedzaamheid en in het licht van de afspraken dat gemeenten ook zelf kostenbesparende maatregelen kunnen nemen, geldt ten tijde van de meicirculaire hiervoor een maximum van 75% van het deel dat gemeenten op basis van de verdeling zouden krijgen.</p> <p>De VNG heeft op 9 augustus 2022 een bericht "Afspraken jeugdmiddelen in meerjarenraming" gepubliceerd. Hieruit blijkt dat het Rijk, de VNG en het IPO voor de jaren 2024, 2025 en 2026 zijn overeengekomen dat gemeenten de rijksbijdragen voor de jeugdzorg voor 100% in de begroting 2023 mogen opnemen.</p> <p>Hierdoor achten wij het risico nihil dat er überhaupt geen compensatie zal worden ontvangen. Vooralsnog is de compensatie vanaf 2027 nog wel 75%.</p>	0
<p><i>Bedrijvenpark Hattemerbroek</i></p> <p>Omschrijving</p> <p>De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hebben een samenwerkingsovereenkomst voor het realiseren en exploiteren van een bedrijvenpark. Het bedrijvenpark richt zich vooral op het aantrekken van bedrijven in de logistieke sector. Om dat te realiseren is het bedrijvenpark aangewezen als 'bovenregionaal' bedrijventerrein. De (nieuwe) bestemmingsplannen voor beide plandelen (Oldebroek en Hattem) en voor een nieuw open afrittenstelsel als aansluiting van het bedrijvenpark op de A28 zijn in september 2018 vastgesteld. De beroepstermijn is verstreken en de bestemmingsplannen zijn onherroepelijk.</p> <p>Grondexploitatie</p> <p>Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening geactualiseerd. De uitkomst (contante waarde) van de in maart 2021 opgestelde berekening is positief. Deze is ook vastgesteld door de AVA in april 2022. De jaren daarvoor kwam de grondexploitatie negatief uit en</p>	690.000

stond iedere gemeente garant voor één derde deel door een voorziening op te nemen. Deze voorziening is nu geheel vrijgevallen en daarmee is de reserve "afrit A28 Bedrijventerrein H2O" gevuld.

Bestemmingsreserve

In de overeenkomst met de Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de Ontwikkelingsmaatschappij Hattermerbroek BV, die op 14 maart 2019 is ondertekend en het addendum A28 van 31 maart 2022, is afgesproken dat wij bijdragen aan de financiering van het nieuwe op en afrittenstelsel. De bijdrage is € 1 miljoen. Het bedrag wordt in 10 jaarlijkse cumulatief oplopende termijnen van € 10.000 gedoteerd aan een bestemmingsreserve. De dotatie valt in 2030 vrij om de jaarlijkse kapitaallasten voortvloeiende uit de investering in de infrastructuur in de exploitatie op te kunnen vangen.

Garantstellingen

De gemeenten staan garant voor de leningen die door financiers aan het Bedrijvenpark H2O zijn verstrekt. De totale garantstelling is €39 miljoen. Elk van de drie gemeenten staat garant voor een derde deel van dat bedrag. Wij hebben het risico van de garantstelling bepaald op 10% van het bedrag waarvoor we garant staan. De laatste ontwikkelingen zijn positief waardoor het risicobedrag 2021 is aangepast naar 10% van het gedeelte van de huidige langlopende lening waarvoor wij garant staan zijnde € 690.000.

Hoogte van het risicobedrag

Het risicobedrag is vastgesteld op € 690.000,-.

Wijze van berekening

Door elk van de drie gemeenten is voor een bedrag van € 13 miljoen aan garantstelling ten opzichte van de kredietfaciliteit bij financiers verleend. Van de kredietfaciliteit is een langlopende lening voor een bedrag van € 20,7 mln opgenomen. Elke gemeente staat garant voor 1/3 deel van 20,7 mln zijnde € 6,9 mln. Het risicobedrag is 10% van deze € 6,9 miljoen.

Beheersing van het risico

Om de risico's te beheersen stellen we jaarlijks een risicomanagertrapportage op voor de betrokken gemeenten. Het Bedrijvenpark maakt jaarlijks een grond-exploitatieberekening en een liquiditeitsprognose.

't Veen

240.000

Investeringen gedaan voor 't Veen zijn opgenomen als kosten te verhalen via anterieure overeenkomsten. Deze kosten dienen volgens de Commissie BBV binnen vijf jaar verhaald te worden. De gemaakte kosten tellen in het eerste jaar mee voor 20% in het risico/financieel gevolg.

Na twee jaar betreft dit 40% t/m het vijfde jaar 100%. De gemaakte kosten zijn:

2018 → € 129.000 (100% - € 129.000)
2019 → € 271.000 (100% - € 271.000)
2020 → € 224.000 (80% - € 179.000)
2021 → € 399.000 (60% - € 239.000)
2022 → € 949.000 (40% - € 380.000)
2023 → € 714.000 (20% - € 143.000)
Totaal → € 2.685.000 (- € 1.198.000)

De kosten t/m 2021 zijn gerealiseerd. De kosten vanaf 2022 zijn geraamd.

<p>In de begroting 2022 is een voorziening getroffen van € 228.400 om het risico af te dekken op basis van de nog te verhalen kosten het verleden. Volgens die systematiek wordt in de begroting 2023 een voorziening getroffen van € 236.800. Bij het actualiseren van de GREX met het vaststellen van het bestemmingsplan, zal de voorziening herijkt worden conform de actuele GREX. De kans dat kosten niet verhaald worden, achten wij klein (20% kans). Het bruto risico wordt daarmee € 1.198.000 * 20% = € 240.000</p>	
<p><i>Omgevingswet</i> Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Naar verwachting treedt de Omgevingswet medio januari 2023 in werking. De impact op de leges wordt in de komende periode nader uitgewerkt deze impact is verwerkt in de begroting voor de jaren 2023-2026.</p>	-/-
<p><i>Ontwikkeling gemeentefonds</i> De nieuwe verdeling van de algemene uitkering van het gemeentefonds is ingegaan vanaf begrotingsjaar 2023. De financiële gevolgen van de herverdeling voor gemeenten zijn bekend gemaakt in de meicirculaire gemeentefonds 2022. Met voor Hattem als resultaat dat we een zgn. voordeelgemeente zijn. De gemeente Hattem ontvangt in 2023 circa € 92.000 extra inkomsten uit het gemeentefonds. Oplopend naar structureel circa € 460.000 vanaf 2025. Hierdoor is het risico nihil dat Hattem bij de herijking van het gemeentefonds nadelige financiële gevolgen ondervindt.</p>	0
<p><i>Renterisico op nog aan te trekken leningen</i> De rente is laag, de kans dat de rente de komende jaren stijgt is reëel. De marktrente - op het moment van schrijven - voor leningen met een termijn van 20 jaar is ongeveer 2,30%. Dit percentage ligt 0,80% hoger dan de omslagrente. Het maximaal financieel nadeel is € 902.000 over de periode 2023-2026 als de rente in de komende 4 jaar met 1,00% zou gaan gestegen. De kans daarop achten wij groot, ongeveer 85%. Het berekende risico is daarmee 0,85 x € 902.000 = € 767.000.</p>	767.000
<p><i>Woonzorgzone (effecten prijsstijgingen)</i> De afgelopen jaren zijn kosten gemaakt voor de ontwikkeling van de woonzorgzone. Deze kosten dienen gedekt te worden uit de verkoop van de gronden. De verwachting is dat dit haalbaar is.</p>	-/-

Bepaling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen getroffen zijn.

Weerstandscapaciteit.

De weerstandscapaciteit is als volgt berekend:

• Incidentele weerstandscapaciteit	6.832.000
• Structurele weerstandscapaciteit	676.000
• Begrotingsresultaat 2021	<u>264.000</u>
	7.776.000

Risico's.

De risico's kunnen worden onderverdeeld in 3 onderdelen:

• Incidentele risico's exploitatie:		
○ algemene risico's	1.500.000	
○ specifieke risico's	<u>2.651.000</u>	
		4.151.000
• Incidentele risico's bouwgrondexploitatie		<u>240.000</u>
		4.391.000

Weerstandvermogen

Omschrijving	Weerstandscapaciteit	Risico's	Totaal
<u>Exploitatie</u>			
• incidenteel	6.515.000	4.151.000	2.364.000
• structureel	940.000	0	971.000
<u>Bouwgrondexploitatie</u>			
• incidenteel	321.000	240.000	81.000
<u>Generaal totaal</u>	<u>7.776.000</u>	<u>4.391.000</u>	<u>3.416.000</u>

Begin 2022 resteert er een verwacht weerstandsvermogen van € 2.972.000 om de niet gekwantificeerd risico's op te vangen.

Conclusie

Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zodra risico's ontstaan heeft de gemeente een buffer nodig. Echter de structurele risico's zijn hoger dan de structurele buffer.

Het weerstandsvermogen - de relatie tussen weerstandscapaciteit en risico's - bepaalt in hoeverre de gemeente in staat is de financiële gevolgen van opgetreden risico's op te vangen. Met de weerstandsratio wordt het weerstandsvermogen van de gemeente uitgedrukt in een verhoudingsgetal.

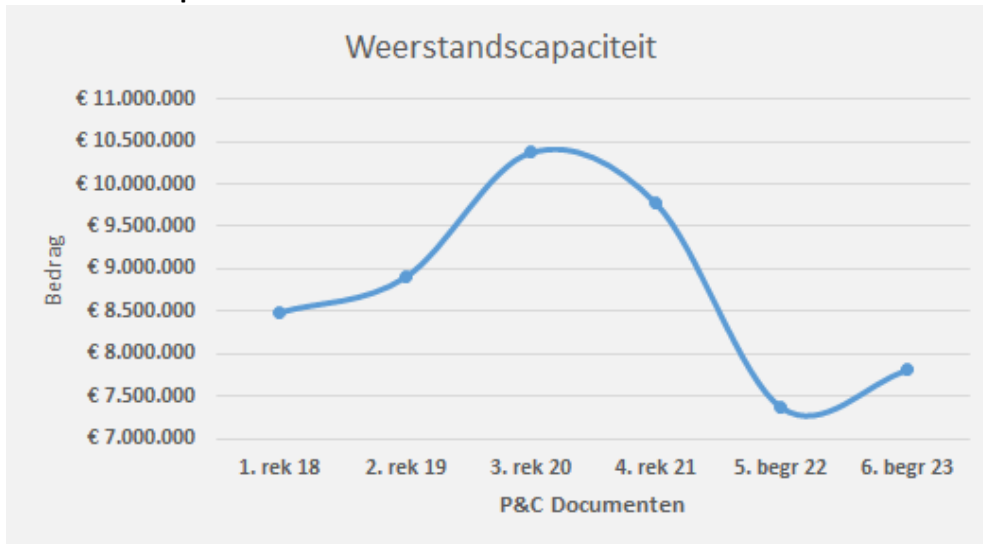
Gebruikelijk wordt de ratio als volgt weergegeven:

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Risico's (risicoprofiel)}} = \frac{\text{€ 7.776.000}}{\text{€ 4.391.000}} = 1,78$$

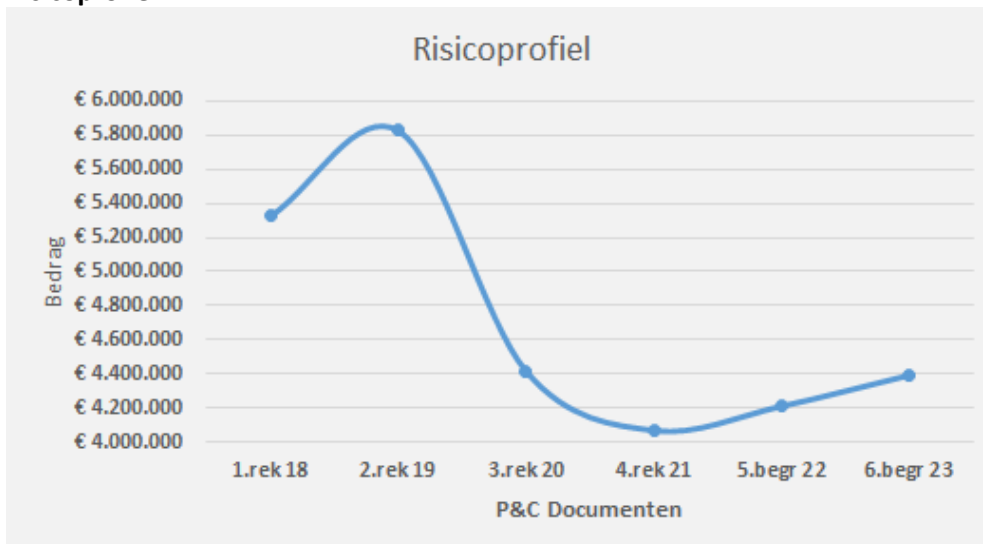
Het weerstandsvermogen is ruim voldoende (> 1,4) om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen. Ter vergelijking: begroting van 2022 was 1,75. In de jaarrekening van 2021 was deze ratio 2,40.

Onderstaand is te zien dat deze drie uitkomsten fluctueren wat te verklaren is uit het verloop van de weerstandscapaciteit respectievelijk de risico's in deze P&C-documenten. De stijgende weerstandsratio wordt veroorzaakt doordat het risicoprofiel sterker daalt dan de beschikbare weerstandscapaciteit.

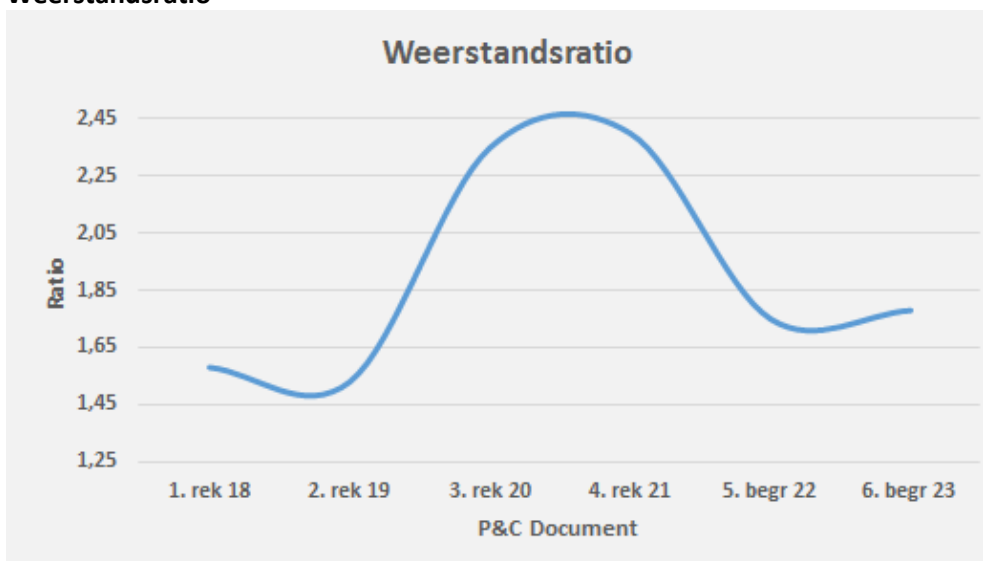
Weerstandscapaciteit

Risicoprofiel

Weerstandsratio

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen gebruiken we een waarderingstabel die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld. Ons weerstandsvermogen valt in de waarderingsklasse B en is daarmee 'ruim voldoende' om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen.

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	> 1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	> 1,0 – 1,4	Voldoende
D	> 0,8 – 1,0	Matig
E	> 0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)

In 2015 is naar aanleiding van het rapport van de commissie Depla een wijziging van het BBV doorgevoerd. Deze wijziging heeft betrekking op het verplicht opnemen in de gemeentebegroting van een set financiële kengetallen.

De kengetallen geven zicht op de financiële positie van de gemeente en bieden de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken. De kengetallen dragen daarmee bij aan de controlerende en de kader stellende taak van de raad.

De vijf kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Begroting 2023 (x € 1.000)	Verloop van de kengetallen				
	2022	2023	2024	2025	2026
Vaststelling kengetallen (in procenten)					
1 Netto schuldquote	117%	152%	161%	184%	183%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen en kapitaal	88%	122%	133%	155%	154%
2 Solvabiliteitsratio	12,9%	12,0%	12,2%	13,2%	13,9%
Solvabiliteitsratio gecorrigeerd excl. doorleningen	15%	14%	14%	15%	15%
3 Structurele exploitatieruimte	2,48%	3,34%	5,89%	2,34%	2,63%
4 Grondexploitatie	3,94%	0,97%	4,68%	-0,01%	0,00%
5 Belastingcapaciteit	112%	112%	112%	113%	113%

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Netto schuldquote

- De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Begroting 2023 (x € 1.000)	(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%											
1 Kengetal Netto schuldquote:	2021 (jrk)		2022		2023		2024		2025		2026	
A Totaal vaste schulden	36.920		43.971		46.079		51.115		57.126		56.306	
B Totaal netto vlottende schulden	2.147		3.120		4.785		4.787		4.821		4.861	
C Totaal overlopende passiva	8.873		8.482		8.482		8.482		8.482		8.482	
D Totaal financiële vaste activa/gecorrigeerd	0	9.080	0	8.973	0	9.566	0	9.437	0	9.310	0	9.181
E Totaal uitzettingen	4.114		4.114		4.114		4.114		4.114		4.114	
F Totaal liquide middelen	12.314		12.686		4.333		4.333		4.333		4.333	
G Totaal overlopende activa	2.185		2.181		2.181		2.181		2.181		2.181	
H Totaal saldo van baten	32.518		31.295		31.980		33.297		32.571		32.297	
Kengetal (%)	90%	62%	117%	88%	152%	122%	161%	133%	184%	155%	183%	154%

Solvabiliteitsratio

- De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

De gemeente heeft een noemenswaardig deel van haar vermogen doorgeleend aan derden. In onderstaande tabel geven wij ook inzicht in het kengetal exclusief deze doorleningen.

Begroting 2023 (x € 1.000)	(A/B x 100%)					
2 Kengetal Solvabiliteitsratio:	2021 (jrk)	2022	2023	2024	2025	2026
A Eigen vermogen	10.570	8.531	8.316	9.192	11.051	11.552
B Balanstotaal	60.168	65.876	69.346	75.319	83.429	83.250
Kengetal	18%	13%	12%	12%	13%	14%
Doorleningen	8.035	7.928	7.777	7.648	7.521	7.392
B Balanstotaal excl. doorleningen	52.133	57.948	61.569	67.671	75.908	75.857
Kengetal excl. doorleningen	20%	15%	14%	14%	15%	15%

Structurele exploitatieruimte

- Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten uit te drukken in een percentage.

In het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de

overige posten als een totaal bedrag kunnen worden opgenomen. In het BBV wordt ook een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Deze gegevens moeten ook worden verstrekt voor de meerjarenraming.

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Begroting 2023 (x € 1.000)		((B-A) + (D-C))/(E) x 100%					
		2021 (jrk)	2022	2023	2024	2025	2026
3	Kengetal structurele exploitatieruimte:						
A	Structurele lasten	27.909	32.232	31.030	31.057	31.456	31.929
B	Structurele baten	29.369	32.123	31.295	31.980	33.297	32.571
C	Structurele toevoegingen aan de reserves	1.250	0	0	0	0	0
D	Structurele onttrekkingen aan de reserves	1.223	150	511	147	120	120
E	Totaal saldo van baten	32.518	32.123	31.295	31.980	33.297	32.571
	Kengetal	4,41%	0,13%	2,48%	3,34%	5,89%	2,34%

Grondexploitatie

4. Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Begroting 2023 (x € 1.000)		(A+B)/C x 100%					
		2021 (jrk)	2022	2023	2024	2025	2026
4	Kengetal grondexploitatie						
A	Niet in exploitatie genomen gronden	0	0	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie	864	1.264	304	1.497	-4	0
C	Saldo baten	32.518	32.123	31.295	31.980	33.297	32.571
	Kengetal	2,66%	3,94%	0,97%	4,68%	-0,01%	0,00%

Belastingcapaciteit

5. De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van een gemeente.

Begroting 2023 (x € 1.000)		(A+B)/C x 100%					
		2021 (jrk)	2022	2023	2024	2025	2026
5	Kengetal belastingcapaciteit:						
A	OZB-lasten gezin	463	552	560	568	576	584
B	Rioolheffing gezin	186	217	225	233	241	249
C	Afvalstoffenheffing gezin (incl. ledigingen)	233	238	238	238	238	238
D	Heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E	Totale woonlasten gezin (A+B+C-D)	882	1007	1023	1039	1055	1071
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voorafgaand jaar	811	899	912	925	938	951
	Kengetal	109%	112%	112%	112%	113%	113%

Onderhoud kapitaalgoederen

INLEIDING

De gemeente Hattem heeft ongeveer 2.428 hectare aan openbare ruimte in beheer. Veel activiteiten vinden hier plaats zoals wonen, werken, zich verplaatsen en recreëren. Voor deze activiteiten zijn kapitaalgoederen nodig zoals wegen, riolering, openbaar groen, verlichting en gebouwen.

Het beleid van de gemeente Hattem voor het onderhoud kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de nota's:

- Beleids- en beheerplan water en riolering;
- Visiedocument Beheer Openbare Ruimte
- Jaarlijkse weginspecties en meerjarige onderhoudsplanning;
- Beleidsplan openbare verlichting gemeente Hattem;
- Gemeentelijk Verkeer en vervoerplan (GVVP);
- Uitvoeringsprogramma GVVP
- Groenstructuurvisie Hattem;
- Kwaliteitsboek Inrichting Openbare Ruimte gemeente Hattem;
- Meerjarenonderhoudsplan gebouwen

ONTWIKKELINGEN

De kapitaalgoederen worden zowel technische (korte termijn) als cyclische (midden-lange en lange termijn) beheert. De beheercyclus bestaat uit:

- dagelijks onderhoud
- meldingen openbare ruimte
- inspecties
- beoordelen inspecties
- opstellen maatregelen
- uitvoeren onderhoud
- opleveringsinspectie

- **Openbare ruimte**

Voor wegen, riolering en groen maken wij gebruik van het assetmanagement programma GBI. De vaste gegevens worden per asset in GBI opgeslagen. We weten wat we beheren tot op het niveau van rioolbuistype, verhardingstype, beplantingssoort (bomen), enzovoort. Alle bekende gegevens worden aan de objecten toegevoegd zoals oppervlak, lengte, breedte, diameter, hoogte, aanlegjaar enzovoort.

Alle objecten worden regelmatig gedetailleerd geïnspecteerd:

- wegen 1 x per jaar
- riolering ouder dan 20 jaar; 1x per 10 jaar
- bomen 1x jaar of 3 jaar VTA controle (visuele boomkeuring)
- groen; kwaliteitsschouw, meerdere keren per jaar
- openbare verlichting, 2 schouwrondes per jaar

De inspecties worden in het beheersysteem omgezet in kwalitatieve maatregelen voor de korte termijn (tot 5 jaar). Voor de lange termijn wordt gebruik gemaakt van de cyclische benadering. Deze cycli worden bepaald op basis van landelijke richtlijnen en de plaatselijke ervaring. Voor riolering is op basis van de inspecties gekozen voor risico gestuurd beheer. Deze wijze van planning komt dicht bij de werkelijkheid doordat de snelheid waarmee schades zich ontwikkelen worden verwerkt in de planning.

Het opstellen van de maatregelen wordt afgestemd tussen de verschillende disciplines in de openbare ruimte voor het vergroten van efficiëntie. Ook wordt de uitvoering van nieuwe ontwikkelingen vanuit bijvoorbeeld, het delta programma ruimtelijke adaptatie (DPRA) en het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) hierin meegenomen.

Het resultaat is een advies voor groot onderhoud en/of reconstructie van de openbare ruimte. Deze investeringen worden opgenomen in het meerjaren investeringsprogramma. Ieder jaar wordt deze investeringsplanning bijgesteld en aangevuld.

- **Vastgoed (onderhoud gebouwen)**

De gebouwen worden op basis van de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) onderhouden. Voor het opvangen van de financiële begroting- en rekening fluctuaties als gevolg van de jaarlijks muterende onderhoudskosten is bij de begroting 2022 de egaliseringsreserve onderhoud gebouwen omgevormd naar een voorziening meerjaren onderhoud gebouwen.

In 2022 is het MJOP geactualiseerd. Dit heeft geleid tot een aangepaste begroting 2023. In 2022 is een forse prijsstijging van het onderhoud geconstateerd. Dit heeft geleid tot het bijstellen van de uitgangspunten bij de voorziening. De jaarlijkse dotatie is geactualiseerd en van € 253.000 verhoogd tot € 283.000. De oorzaak van deze stijging ligt in de aanbesteding van installatietechniek en de eerder genoemde prijsstijging. Vanaf dit jaar zal de dotatie jaarlijks geïndexeerd worden met het geldende inflatiepercentage, om zodoende voldoende budget te hebben voor het jaarlijkse onderhoud. De mogelijke meer- of minderkosten zullen jaarlijks verrekend worden met de te vormen voorziening. In het voorliggende MJOP zijn 2 onderwerpen niet verwerkt:

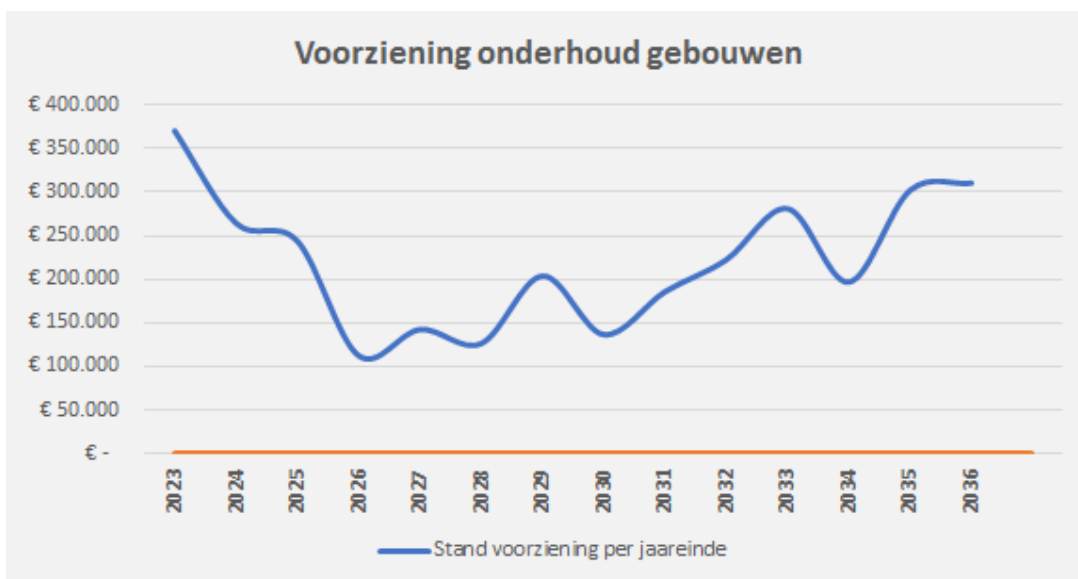
- Voor het onderhoud van het Stadhuis zijn er in de periode van 2023 - 2026 geen onderhoudskosten meegenomen in het MJOP vanwege de mogelijke verbouwing van het stadhuis. Voor onverwachte kosten is in dit MJOP een bedrag van circa € 50.000 per jaar gereserveerd.
- In het voorliggende MJOP zijn klimaatmaatregelen voor het verduurzamen van gebouwen niet meegenomen. Dit dient in de komende periode nader uitgewerkt te worden.

In figuur 1 is weergegeven welke onderhoudskosten per gebouw begroot zijn in het MJOP 2023-2026.

Gebouwnaam	2.023	2.024	2.025	2.026
Brandweerkazerne	16.323	22.332	14.846	40.139
Parkeergarage Tinneplein	32.037	16.061	31.204	7.145
Havengebouw	12.377	4.833	12.173	9.814
Kinderopvang Partou	65.733	40.466	33.825	128.659
Voermanmuseum	22.553	45.149	34.101	30.579
Museum Anton Pieck	22.561	19.228	11.945	31.244
Gymzaal Eijerdijk	51.220	33.267	4.804	39.707
Gymzaal De Hunze	26.084	11.869	6.325	30.675
Gymzaal Spoorstraat	51.792	49.554	66.902	58.185
Werkplaats Sportvelden	7.755	5.785	594	706
Toren	5.510	8.857	43	8.440
Huisje op de vestingmuur	3.330	274	4.129	2.702
Stadsmuren	-	-	-	-
Verkentoren op de vestingmuur	481	111	111	111
Windkorenmolen De Fortuin	5.799	21.522	20.213	9.448
Dijkpoort	7.384	4.739	9.602	8.614
Begraafplaats	499	10.187	499	499
Stadhuis onderhoud	41.683	41.683	41.683	41.683
Gemeentewerf	19.319	80.730	50.094	18.199
Totaal	392.440	416.649	343.093	466.549
Mutatie voorziening	-109.440	-122.329	-37.000	-148.212
Totaal exploitatiekosten	283.000	294.320	306.093	318.337

Figuur 1 MJOP overzicht kosten per gebouw 2023-2026

In figuur 2 wordt de ontwikkeling van de te vormen voorziening weergegeven. Aan de hand van een regulatie van de jaarlijkse onderhoudskosten op € 283.000 is de voorziening vormgegeven, de dotatie wordt geïndexeerd met het inflatiepercentage in verband met de stijgende kosten. Jaarlijks wordt aan de voorziening onderhoud Gebouwen gedoteerd en onttrokken.

Figuur 2 Voorziening onderhoud gebouwen

Uit bovenstaande blijkt dat het voorliggende MJOP in de periode van 2023-2036 betaalbaar is en dat binnen de budgettaire kaders voor het onderhoud dit mogelijk is.

Wij onderscheiden drie soorten onderhoud; planmatig , contractonderhoud en klachtenonderhoud.

- *Planmatig onderhoud*
Voor gebouwen maken wij gebruik van het meerjaren onderhoudsprogramma. We stellen hierbij per gebouw een onderhoudsplan op voor een termijn van 10 jaar. Voor de langere termijn wordt gebruik gemaakt van de cyclische benadering.
- *Contract onderhoud*
Bestaat uit jaarlijks terugkerend (installatie)onderhoud, met een preventief karakter.
- *Klachtenonderhoud*
Dagelijkse meldingen van storingen loopt via meldingen openbare ruimte (MOR).
- *Verduurzamingsmaatregelen*
De maatregelen die onze gebouwen verduurzamen zijn in 2022 uitgewerkt en verwerkt in het MJOP, zodat deze afgestemd worden met de onderhoudsmaatregelen.

De Matrix betreffende de NEN 2767 is hieronder weergegeven:

Conditie score						
gebrek	intensiteit	OMVANG				
		<2% Incidenteel	2 - 10% Plaatselijk	10 - 30% Regelmatig	30 - 70% Aanzienlijk	>70% Algemeen
GERING	Begin	1	1	1	1	2
	Duidelijk	1	1	1	2	3
	Eind	1	1	2	3	4
SERIEUS	Begin	1	1	1	2	3
	Duidelijk	1	1	2	3	4
	Eind	1	2	3	4	5
ERNSTIG	Begin	1	1	2	3	4
	Duidelijk	1	2	3	4	5
	Eind	2	3	4	5	6

De NEN 2767 is een methodiek om zo objectief mogelijk een kwaliteitsscore aan bouwkundige en installatie technische elementen te kunnen toekennen.

Deze beoordeling per element gaat uit van drie beoordelingscriteria aan een element, welke resulteert in een score voor dat betreffende element:

- De ernst van het gebrek, waarbij meerdere gebreken aan een element kunnen voorkomen (ernstig, serieus of gering), genormeerd in de NEN 2767 gebrekenlijst.
- De intensiteit van het betreffende gebrek (begin-, gevorderd- of eindstadium), matig objectief te meten.
- Omvang van het betreffende gebrek (5 omvanggroepen) grotendeels objectief te meten. De conditiemeting is een feitelijke vaststelling van de staat waarin een element verkeerd. Dit normeren we met een conditiescore.

De aanwezige gebreken op en aan een aanwezig element of onderdeel (in zijn totaliteit) en de veroudering (leeftijd), bepalen gezamenlijk de conditiescore. Indien echter een bepaald element op een bepaalde plaats een zeer afwijkende staat van onderhoud of afwijkende gebreken laat zien ten opzichte van gelijke omliggende elementen (en daardoor geen referentie kan zijn), dan wordt dit element separaat beoordeeld.

Naast het bepalen van de conditie van een element dienen, ten behoeve van het eventueel terugbrengen van een element naar een acceptabel conditieniveau, maatregelen bepaald te worden. De inspecteur die objectief de conditie vast stelt, zal hier een voorstel voor doen, naar aanleiding van het vooraf vastgestelde beleid (zie hiervoor de A/P matrix).

De medewerker van Gemeente Hattem dan wel van Woonscan, die de bevindingen en voorstellen van de inspecteur verwerkt, zal periodiek overleg plegen met de inspecteur en vervolgens de MJOB vaststellen/opstellen.

- **Waterhuishouding en Rioolbeheer**

Met het vaststellen van het beleids- en beheerplan water en riolering in 2020 heeft de gemeenteraad gekozen voor een klimaatadaptief beleid. In de komende jaren blijven we investeren in afkoppelen. Stimuleren we particulieren om regenwater af te koppelen van de riolering en de tuinen te vergroenen. We gaan verder dan de reguliere afkoppel opgave.

We hebben een andere manier van rioolbeheer doorgevoerd. Het "optimale" moment om het riool te repareren, renoveren of vervangen wordt in samenhang met de rest van de openbare ruimte (wegen, groen) bepaald. Het meten en monitoren van de kwaliteit van de rioolleidingen speelt hierbij een belangrijke rol. Met deze andere aanpak wordt de theoretische levensduur van de rioleringsbuizen losgelaten. De kwaliteit van de rioolleidingen is een belangrijk aspect waarmee het "optimale" moment wordt bepaald. Ook wordt er meer naar nieuwe methoden gekeken om een ongestoorde afvoer van ons (afval)water te garanderen.

De koppeling met wegbeheer blijft belangrijk, omdat een deel van de verharding wordt bekostigd vanuit de rioolheffing en desinvesteringen voorkomen worden.

Naast de reguliere onderhoudsbudgetten bedraagt het investeringsvolume dat voor de periode 2023 t/m 2026 op het meerjaren investeringsprogramma is opgenomen voor het taakveld water en klimaatadaptatie respectievelijk:

2023	2024	2025	2026
€ 175.000	€ 2.974.500	€ 2.012.437	€ 87.000

Verder staat voor de komende jaren groot onderhoud gepland aan de drukriolering in het buitengebied.

- **Beheer Openbare Ruimte (BOR)**

22 juni 2009 heeft de Raad de nota 'Evaluatie BOR' vastgesteld. Dit document is het beleidskader voor het onderhoud van groen en wegen, zowel ten aanzien van het technisch onderhoud als het schoonhouden van deze openbare ruimte. Voor alle onderdelen van de openbare ruimte en typen gebieden staat in de 'Evaluatie BOR' de wenselijke en haalbare onderhoudskwaliteit. De raad kan het onderhoudsniveau jaarlijks wijzigen, dit is in 2013 voor het laatst gebeurd.

Bestaande en toekomstige adoptanten worden ondersteund bij het onderhoud van de geadopteerde percelen.

De openbare ruimte in beheer van de gemeente Hattem is circa 209 ha groot en is opgebouwd uit bos (ca. 76 ha), wegen (ca. 69 ha) en groen (ca. 64 ha). In deze openbare ruimte staat een groot aantal te beheren objecten, zoals bomen, banken, lichtmasten, verkeersborden, etc.

In onderstaande tabel is de kwaliteit van het vastgestelde straatbeeld weergegeven.

	stadshart	woonwijk	buiten wonen	buiten-gebied	begraafplaats	bedrijven-terrein	hoofd-structuur wegen
verharding	B	C	C	C	B	C	C
groen	B	C	C	C	B	C	C
meubilair	B	C	C	C	B	C	C
onkruid /zwerfvuil	B	C	C	C	B	C	C

- **Wegbeheer**

Het onderhoudsniveau van de wegen is op niveau C vastgesteld. Steeds meer wegen komen op deze ondergrens van de vastgestelde kwaliteit. Als goed beheerder zoeken we naar een optimale verhouding tussen de onderhoudskosten en de vervangingsinvesteringen, zoveel mogelijk afgestemd op GVVP en rioleringen.

De afstemming tussen de maatregelen wegen en riolering wordt in het voorjaar na de cyclische inspectieronde van de wegen en de riolering geactualiseerd en vertaald naar uitvoeringsplannen en meerjaren investeringsplan.

Naast de reguliere onderhoudsbudgetten bedraagt het investeringsvolume dat voor de periode 2023 t/m 2026 op het meerjaren investeringsprogramma is opgenomen voor het taakveld wegen respectievelijk:

2023	2024	2025	2026
€ 3,9 miljoen	€ 4,3 miljoen	€ 2,4 miljoen	€ 1,0 miljoen

- **Civiel technische kunstwerken**

De gemeente Hattem heeft 16 bruggen in beheer. De totale waarde van het areaal kunstwerken is circa € 2.600.000,--. De uitvoering van onderhoud en vervanging wordt in overeenstemming met het MJOP uitgevoerd en opgenomen in de meerjaren investeringsprogramma.

- **Openbare Verlichting**

In 2012 heeft de raad de visie “duurzaamheid in de openbare verlichting H2O” en het beleidsplan “Openbare verlichting gemeente Hattem” vastgesteld. De raad heeft ervoor gekozen om het maatregelenpakket uit te laten voeren waarbij de verduurzaming van de openbare verlichting versneld wordt uitgevoerd. Eind 2022 en begin 2023 wordt de resterende openbare verlichting voorzien van LED armaturen, waarna de gehele openbare verlichting van de gemeente Hattem voorzien is van LED verlichting. De openbare verlichting van de binnenstad wordt meegenomen met het herinrichtingsproject van de binnenstad en wordt eind 2022 voltooid.

- **Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP):**

In 2018 is het GVVP vastgesteld vanwege nieuwe ontwikkelingen en aangepaste wet- en regelgeving. Om uitvoering te geven aan het GVVP is in 2019 het uitvoeringsprogramma GVVP 2019-2023 vastgesteld door het college. De uit het uitvoeringsprogramma voortvloeiende benodigde maatregelen zijn in het MIP voor 2023 en verder opgenomen

- **Openbaar groen bomen**

In 2020 is de Groenvisie Hattem vastgesteld. Om uitvoering te geven aan het plan is een uitvoeringsplan opgesteld voor de jaren 2021-2025. De uit het uitvoeringsplan voortvloeiende benodigde maatregelen

zijn, omdat het maatregelen betreffen waar niet op kan worden afgeschreven, in de productenraming voor 2023 opgenomen.

- **Speeltuinen en speelweiden**

Naast de reguliere onderhoudsbudgetten bedraagt het investeringsvolume dat voor de periode 2023 t/m 2026 op het meerjaren investeringsprogramma is opgenomen voor vervanging van speeltoestellen respectievelijk:

2023	2024	2025	2026
€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000	€ 22.000

In 2022 is gestart met het opstellen van een nieuw beheerplan voor de speeltoestellen. De nieuwe investeringen hiervan worden in de begroting 2023 opgevoerd.

INLEIDING

Bij de uitoefening van de financieringsfunctie worden de regels in acht genomen, welke in de wet Financiering decentrale overheden (wet Fido), de door raad vastgestelde financiële verordening en in het BBV zijn opgenomen. De wet Fido bevat instrumenten om de risico's te beperken die gemeenten lopen bij het lenen en het uitzetten van financiële middelen. In deze wet is onder meer een verbod opgenomen voor het inzetten van financieringsmiddelen voor andere dan publieke doelen.

Samen met de financiële regelgeving van de Gemeentewet en de Financiële verhoudingswet, met het artikel 12-regime en het financiële toezicht draagt de wet Fido bij aan het grote vertrouwen van de financiële sector in de overheid. Overheidsorganen hebben daardoor gunstige financieringsvoorwaarden.

ONTWIKKELINGEN

- **BBV wijzigingen**

In de notitie Rente 2017 van de commissie BBV is de regelgeving voor de rente geactualiseerd. Het doel van de notitie is om harmonisatie van en inzicht in de wijze van rentetoerekening en de berekening van het renteomslagpercentage door gemeenten. Dit leidt tot een verbetering van de transparantie van de financiële positie van de gemeente. De notitie bevat een aantal wettelijke bepalingen en een aantal aanbevelingen. Voor de berekeningen van de rente voor de grondexploitatie zijn de wijzigingen al in het boekjaar 2016 ingegaan.

De belangrijkste wijzigingen zijn, samengevat, de volgende:

- Voor de berekening van het rentepercentage voor het grondbedrijf wordt rekening gehouden met het aandeel eigen vermogen waarover de gemeente beschikt.
- De berekening van het rente omslagpercentage is veranderd.
- Het te hanteren rentepercentage mag maximaal 0,5% afwijken van het berekende rente omslagpercentage.
- In de paragraaf financiering komt een renteschema te staan waaruit de toerekening van rente aan de diverse onderdelen blijkt. In deze paragraaf is het genoemde renteschema opgenomen.

- **Algemeen**

- De treasuryfunctie is als volgt te definiëren:

De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoord en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. De treasuryfunctie bestaat uit vier deelfuncties: risicobeheer, gemeentefinanciering, kasbeheer en debiteuren- en crediteurenbeheer. De financieringsfunctie dient zich te beperken tot financieringen ten behoeve van de publieke functie, en dient tevens prudent te zijn.

- **Schatkistbankieren**

- Schatkistbankieren houdt in dat de tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Het doel is het verlagen van de schuld van de Economisch Monetaire Unie (EMU). Gemeenten dienen overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist of bij andere decentrale overheden. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Door het verplichte schatkistbankieren, hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten en daalt de staatsschuld en de EMU-schuld. Een neveneffect is dat de risico's die decentrale overheden lopen met hun tegoeden worden geminimaliseerd. Een decentrale overheid behoudt de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten voor publieke taken. Voor het aanhouden van liquide middelen buiten de schatkist bestaat een drempel. Voor Hattem is deze drempel voor 2022 en verder € 1.000.000; het meerdere dient bij de schatkist te worden ondergebracht. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal. Indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen, wordt een minimum van €1.000.000 gehanteerd.

- **Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet Hof) en het EMU-saldo**

- De Europese regeringsleiders hebben in 2011 afspraken gemaakt om de financiële stabiliteit van de EU en de eurozone te waarborgen. De Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline zijn in Nederland opgenomen in de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof). De hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld (EMU-saldo) zijn daarbij genormeerd. Alle decentrale overheden samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar.

Dit kan onder andere tot gevolg hebben dat bijvoorbeeld forse incidentele investeringen in activa in een bepaald jaar tot een tekort leiden. Bij een individuele gemeente zal het EMU-saldo hoge schommelingen te zien geven. Indicatief is de referentiewaarde ongeveer 4 % van het begrotingstotaal. Voor de gemeente Hattem is dat ongeveer € 1 miljoen.

In artikel 20 en 23 van het nieuwe BBV is bepaald dat gemeenten het meerjarige EMU-saldo in beeld dient te brengen. Dit saldo is hieronder in de vorm van een kasstroombalans per ultimo van het jaar terug te vinden naast het EMU-saldo van het huidige en vorige verslagjaar.

financiële sfeer

<i>x € 1.000,-</i>	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Investeringen Financiële Vaste Activa	10.801	10.694	11.288	11.159	11.031	10.903
Financieringsoverschot/werkkapitaal	7.594	7.379	-2.638	-2.640	-2.674	-2.714
Vaste Schuld	-36.920	-43.971	-46.079	-51.115	-57.126	-56.306
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-18.525	-25.898	-37.429	-42.596	-48.769	-48.117
Toename/afname EMU-saldo	-4.013	-7.373	-11.532	-5.167	-6.173	652

De toename van het EMU-saldo is in de jaren 2022 tot en met 2026 afgerond € 30 miljoen voornamelijk door de hoge investeringsambitie van de gemeente Hattem, zoals ook is terug te vinden bij de toename van de materiële vaste activa.

reële sfeer

x € 1.000,-	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal Eigen Vermogen	10.570	8.531	8.316	9.192	11.051	11.552
Totaal Materiële Vaste Activa	-29.890	-34.936	-47.126	-52.035	-61.774	-61.719
Vorzieningen	1.659	1.772	1.685	1.745	1.950	2.050
Voorraad grondbedrijf	-864	-1.264	-304	-1.497	4	-
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-18.525	-25.898	-37.429	-42.596	-48.769	-48.117
Toename/afname EMU-saldo	-4.013	-7.373	-11.532	-5.167	-6.173	652

In de septembercirculaire 2022 zijn de referentiewaarden per gemeente meegegeven. Voor Hattem is deze referentiewaarde: -4,0% van het begrotingstotaal 2022 van € 30.004.000 =

- € 1.204.000. Dit betekent dat binnen de macro-norm de gemeente Hattem meetelt voor een geraamde afname van het EMU-saldo van € 1.204.000. Voor 2023 geldt dat wij deze norm overschrijden.

EMU-saldo t.o.v. de Referentiewaarde

x € 1.000,-	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-18.525	-25.898	-37.429	-42.596	-48.769	-48.117
Toename/afname EMU-saldo t.o.v. vorig jaar	-4.013	-7.373	-11.532	-5.167	-6.173	652
Referentiewaarde (septembercirculaire 2022)	-933	-1.047	-1.204	-1.204	-1.204	-1.204
Saldo boven (+) of onder (-) de referentiewaarde	-3.080	-6.326	-10.328	-3.963	-4.969	1.856

• Risicobeheer.

In de wet FIDO staan de uitgangspunten van het risicobeheer genoemd. Onder risico's worden hierin verstaan renterisico's, koersrisico, kredietrisico, intern liquiditeitsrisico en valutarisico.

Onder het renterisicobeheer vallen de volgende activiteiten:

1. Het per kwartaal bepalen van de kasgeldlimiet
2. Het jaarlijks bepalen van de renterisiconorm

1. Kasgeldlimiet

Dit is een hulpmiddel om de renterisico's op korte financiering te beperken. Jaarlijks wordt door het ministerie aangegeven, welk bedrag gefinancierd mag worden met kort geld (rekening-courant en kortlopende leningen): **de kasgeldlimiet**. Het betreft een percentage (momenteel 8,5%) van het totaal van de begroting bij aanvang van het begrotingsjaar. Ieder kwartaal wordt de gemiddelde liquiditeitspositie berekend. Dit gebeurt door het bepalen van het gemiddelde kassaldo over het betreffende kwartaal. Dit saldo wordt getoetst aan de berekende kasgeldlimiet. Bij structurele overschrijding van deze limiet (langer dan 3 kwartalen) dient de vlottende schuld geconsolideerd te worden door het afsluiten van een langlopende geldlening. Tevens dient bij een overschrijding de provincie hiervan op de hoogte gebracht te worden, en een ontheffing te worden aangevraagd. Uit onderstaand overzicht blijkt het kasgeldlimiet voor de jaren 2022 tot en met 2026:

	(Bedragen x EUR 1.000)				
	2022	2023	2024	2025	2026
	budget	budget	budget	budget	budget
Begrotingstotaal (lasten) primaire begroting	30.007	31.030	31.057	31.456	31.929
Kasgeldlimiet 8,5% hierover	2.551	2.638	2.640	2.674	2.714

2. Renterisiconorm

Jaarlijks bij de begroting dient de renterisiconorm over de langlopende schulden te worden berekend. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Daarnaast dient te worden berekend het renterisico van de totale vaste schuld. Het berekende renterisico wordt vergeleken met de renterisiconorm.

Het doel van de renterisiconorm is het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de gemeente. Dit wordt bereikt door een limiet te stellen aan dat deel van de vaste schuld waarover het rentepercentage in een jaar mag worden aangepast aan de marktrente. Per jaar mag maximaal 20% van het begrotingstotaal een rentewijziging ondergaan. Uit onderstaand overzicht blijkt dat het bedrag waarover renterisico wordt gelopen lager is dan de renterisiconorm.

	(Bedragen x EUR 1.000)					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Renterisico op vaste schuld	budget	budget	budget	budget	budget	budget
1. Renteherzieningen	0	0	0	0	0	1
2. Aflossingen	4.445	1.949	1.952	1.952	1.952	1.952
3. Renterisico op vaste schuld (1 + 2)	4.445	1.949	1.952	1.952	1.952	1.953

4 Renterisiconorm	2021	2022	2023	2024	2025	2026
4a. Begrotingstotaal (lasten, volgens prim. begroting)	32.518	30.007	31.030	31.057	31.456	31.929
4b. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm	6.504	6.001	6.206	6.211	6.291	6.386

Toets Renterisiconorm	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3. Renterisico op vaste schuld	4.445	1.949	1.952	1.952	1.952	1.953
4. Renterisiconorm	6.504	6.001	6.206	6.211	6.291	6.386
5. Ruimte onder de norm	2.058	4.053	4.254	4.260	4.339	4.433

Bij het afsluiten van leningen wordt rekening gehouden met de renterisiconorm door te kiezen voor een spreiding in looptijden van de leningen, en/of door te kiezen voor een jaarlijkse aflossing. Daarbij wordt gestuurd op het minimaliseren van de rentelasten.

Renterisico op nog aan te trekken leningen

In bovenstaand overzicht is uitgegaan van de bestaande vaste schuld en de nog aan te trekken leningen. Er is ook een meerjarenraming voor de financieringsbehoefte tot en met 2026 opgesteld. Uit dat overzicht blijkt dat volgens de ramingen in 2023 een gelimiteerde financiering (kort geld) van € 1.664.000 wordt aangetrokken.

Verder wordt voor lang geld € 4,06 miljoen aangetrokken. De benodigde extra financiering lang geld loopt op naar € 20,1 miljoen in 2026. Hierbij is er overigens van uitgegaan dat alle investeringen volgens het Meerjareninvesteringsprogramma plaatsvinden en bestaande leningen worden (deels) afgelost. In deze begroting hebben wij uit praktische overwegingen de extra (nog niet bekende) aflossingsverplichtingen, die de nieuw aan te trekken leningen met zich mee kunnen brengen, niet meegenomen. Verder is in deze begroting uitgegaan van een structureel extra rentelast van 2,3% voor de nog aan te trekken leningen van in totaal € 21 miljoen (exclusief aflossingen) van 2023 t/m 2026. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing hebben wij een rente risico opgenomen voor die nog aan te trekken leningen, waarbij wij uitgaan van een rentestijging van 1,00% voor de jaren 2023 t/m 2026.

Het maximaal financieel nadeel is dan € 902.000 t/m 2026 mocht de rente de komende 4 jaar met 1,00% zijn gestegen. De kans daarop achten wij groot, ongeveer 85%.

Het berekende risico is daarmee $0,85 \times € 902.000 = € 767.000$. Het gemiddelde rentepercentage van de bestaande langlopende leningen is per 1-1-2023 1,51%. Dit was ultimo 2021 1,48%.

- **Kasbeheer**

Het kasbeheer omvat het beheer van alle geldstromen, gericht op alle kas- en rekening-courant posities, waaronder het aantrekken van gelden op de geldmarkt en het beleggen van overtollige middelen. Het 'AFS kasstroomoverzicht' hieronder geeft zicht op de kasstromen van deze meerjarenbegroting.

Tabel: AFS Kasstroomoverzicht per ultimo jaar

x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
<u>Liquide middelen 01-01</u>	19.192	12.314	12.686	4.333	4.333	4.333
Resultaat ná bestemming	291	-432	264	923	1.841	642
Mutaties in de reserves	-152	-1.607	-479	-47	18	-140
Resultaat uit bedrijfsvoering	139	-2.039	-214	875	1.859	501
<i>Aanpassingen voor:</i>						
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.232	1.781	1.769	2.169	2.268	2.498
Desinvestering in materiële vaste activa	1.398	0	0	0	0	0
Cashflow	2.769	-258	1.555	3.045	4.127	2.999
Aanpassingen resultaat uit bedrijfsvoering:	523	368	1.381	2.659	1.984	1.164
Kasstroom op winstbasis	3.292	110	2.936	5.703	6.111	4.163
Verkoop voorraad grondbedrijf	0	0	0	0	0	0
Investeringen voorraad grondbedrijf	-1.543	-400	960	-1.193	1.501	-4
Veranderingen in werkkapitaal, exclusief geldmiddelen en kortlopende schulden:	3.225	-387	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	4.974	-677	3.896	4.511	7.612	4.159
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-5.993	-6.664	-14.496	-6.894	-11.825	-2.261
Vrije kasstroom	-1.019	-7.341	-10.600	-2.384	-4.213	1.898
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-5.858	7.714	2.247	2.384	4.213	-1.898
Mutatie geldmiddelen	-6.878	373	-8.353	0	0	0
<u>Liquide middelen 31-12</u>	12.314	12.686	4.333	4.333	4.333	4.333
WERKAPITAAL 01-01	12.155	-2.092	7.688	-2.352	-2.322	-2.318
Mutatie werkkapitaal	-9.248	-214	-10.017	-2	-34	-40
WERKAPITAAL 31-12	2.907	-2.306	-2.329	-2.354	-2.356	-2.358

• **Rentevisie**

- De marktrente voor leningen 10 jaar met een lineaire fixe aflossing is in 2022 fors gestegen naar 2,55% (22-09-2022). Deze bedroeg 01-10-2021 nog 0,26%. Voor 15 jaar vast is de rente per 22-09-2022 2,67% en voor 25 jaar 2,66%. De verwachting is, dat de wereldeconomie in 2023 nog last ondervindt van de hoge inflatie voornamelijk a.g.v. de oorlog in Oekraïne. Om de inflatie te beteugelen stijgen wereldwijd de rentes. Door de verkrappende maatregelen van de ECB zal de rente naar verwachting in 2023 verder stijgen. De korte stijgt eveneens fors; het geldmarkrentetarief voor 3 maands euribor rente steeg in 2022 van -0,543% (01-10-2021) naar 1,118% (21-09-2022). De verwachting is dat deze korte rente in 2023 eveneens zal stijgen. Deze rente betalen wij (als negatief, dan ontvangen wij) bij het aantrekken van korte geldleningen (kasgeld oftewel daggeld). Het beleid is gericht op het maximaal aantrekken van kort geld tot maximaal de kasgeldlimiet.

- **Financiering**

De ontwikkeling van de financieringspositie is afhankelijk van de behoefte aan middelen. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de aanwezige eigen financiële middelen en de voorgenomen investeringen.

- Het verloop van het werkkapitaal wordt het komende jaar beïnvloed door diverse factoren vanwege de financieringsbehoefte met betrekking tot de lopende investeringen.
- Langlopende activa (langer dan 1 jaar) worden zoveel mogelijk gefinancierd met lang vermogen. Uit onderstaand overzicht blijkt de begrote meerjarige financieringsbehoefte voor de jaren 2021 t/m 2026 per 31 december:

Bedragen x EUR 1.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Financieringsbehoefte (A):						
Vaste activa + Grondbedrijf	46.895	58.718	64.691	72.801	72.622	71.946
Financieringsmiddelen (B):						
Geldleningen > 1 jaar*	43.971	46.079	51.115	57.126	56.306	56.029
Reserves en voorzieningen	10.303	10.001	10.936	13.001	13.602	13.240
Totaal vaste passiva	54.274	56.080	62.051	70.127	69.908	69.270
Financieringstekort A - B (1)	-7.379	2.638	2.640	2.674	2.714	2.676
Kasgeldlimiet (2):	2.551	2.638	2.640	2.674	2.714	2.676
Financieringstekort boven de kasgeldlimiet	-9.930	0	0	0	0	0

* In bovenstaande tabel zijn bij 'Geldleningen > 1 jaar' nog nieuw aan te trekken leningen opgenomen van:

2022: € 9,0 miljoen

2023: € 4,1 miljoen

2024: € 7,0 miljoen

2025: € 8,0 miljoen

2026: € 1,1 miljoen

- **Rente omslag en renteresultaat**

In de begroting is de renteomslag berekend volgens de methodiek die het BBV voorschrijft. De omslagrente voor het begrotingsjaar 2023 is net als voor 2022 1,50%.

- In het schema op de volgende pagina is weergegeven hoe de rente aan de investeringen, grondexploitaties en taakvelden is toegerekend.
- Hierna zijn de totale rentelasten weergegeven. Die komen voor 2023 uit op € 539.860. Hiervan heeft een deel betrekking op leningen die zijn doorgeleend aan derden zoals verbonden partijen. Daar staan rentebaten tegenover.
- Uit het schema blijkt dat het renteresultaat uitkomt op een saldo van € 25.188. Dit saldo ontstaat mede doordat gekozen is voor een renteomslag van 1,5%, waarbij gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om het berekende percentage van 1,57% af te ronden binnen de wettelijke bandbreedte van 0,5%.

Renteschema BBV

	Rente
a. <u>De externe rentelasten over lange financiering</u>	633.900
b. De externe rentebaten :	81.687
Totaal door te rekenen externe rente	<u>552.213</u>
c1. Af: De rente tbv grexp Woonzorgzone 0,81% x € 1.525.084	12.353
Saldo door te rekenen externe rente	<u>539.860</u>
d1. Rente over eigen vermogen	0
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	<u>539.860</u>
e. De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	514.672
f. Renteresultaat op het taakveld treasury	<u>25.188</u>

Berekening omslagrente percentage:

Vaste activa begrote boekwaarde per 1-1-2022	46.509.524
Af activa waarvoor geen omslagrente van toepassing is:	
- Vaste geldleningen / deelnemingen/kap. Verstrekkingsen	10.673.000
- Grondbedrijf (IJsbaan / Woonzorgzone)	<u>1.525.084</u>
	<u>12.198.084</u>
Over	34.311.440
Toe te rekenen rente aan taakvelden	<u>539.860</u>

Renteresultaat:

Rente% (539.860 / 34.311.440)	1,57%
Afgerond	<u>1,50%</u>
(Afronding moet plaatsvinden binnen een veelvoud van 0,5% en binnen een marge van 0,5%.)	

Renteresultaat door afronding (1,57% min 1,50% x 34.311.440)	<u>25.188</u>
---	----------------------

INLEIDING

In programma 3 wordt de ambitie voor besturen en organiseren nader toegelicht. Samen Hatterm vormt het kernprogramma om deze ambitie te verwezenlijken.

De vakdisciplines van de keten Ondersteuning zijn mede richtinggevend én ondersteunend aan de uitvoering van dat programma. Er wordt gewerkt vanuit business-partnerschap zodat vakkennis nadrukkelijk(er) wordt ingezet én ontwikkeld ten gunste van goed (be)sturen en functioneren van de organisatie.

In deze paragraaf worden de belangrijkste ontwikkelingen beschreven. Wij verwijzen hier naar deze resultaten. In deze paragraaf benoemen we concreet wat we gaan doen.

RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Een toekomstbestendige organisatie die eveneens aantrekkelijk is om voor te werken, vraagt naast ruimte en faciliteiten om permanent te investeren in ontwikkeling van medewerkers, ook invulling van goed werkgeverschap (binden, boeien en waardering).

De kanteling naar een organisatie die Opgave- en Procesgericht werkt, wordt ondersteund door het vormen teams en het werken met rollen voor samensturing. We werken met een meerjarig opleidingsplan om deze nieuwe manier van werken gefaseerd te ontwikkelen. Hiervoor zijn extra middelen geraamd.

Het HR beleid en instrumentarium zal vanuit de ambitie voor goed werkgeverschap en ontwikkeling van medewerkers, worden gemoderniseerd. Daarbij zoeken we de samenwerking met de buurgemeenten. Een positief en sterk imago is belangrijk voor het aantrekken en behouden van talenvolle medewerkers. Als werkgever bieden we jonge mensen graag kansen om ervaring op te doen binnen een gemeentelijke organisatie. Capaciteitsvraagstukken zijn de laatste tijd aan de orde van de dag. Dat zorgt voor druk op ambities en doelstellingen, maar ook op medewerkers om tijdig keuzes te maken en te prioriteren.

Met het beschikbaar stellen van een “young professional plek” (en in de toekomst mogelijk meer plekken) verwachten tijdig in te kunnen spelen op de actuele en toekomstige personeelsbehoeften.

Het Hybride werken hebben we inmiddels uitgewerkt naar “ activiteit georiënteerd werken”. Het type werk geeft richting aan de plaats waar je het werk uitvoert. Dit concept hebben we ook vertaald naar het huisvestingsvraagstuk. Naast het ontmoeten en werken op kantoor, willen we het thuiswerken faciliteren. Het vinden van een goede balans in productiviteit, socialisering en betrokkenheid, staat op de agenda voor de vorming en ontwikkeling van teams. Vanuit centrale organisatiekaders zal ruimte voor afspraken worden

geboden aan het team en de individuele medewerker. Daarnaast hebben we aandacht voor passende personeelsregelingen en tegemoetkomingen die daar op aansluiten en marktconform is.

Het inrichten van een hybride werkomgeving vraagt ook aandacht voor een goede werk/privé balans. Gezondheid, vitaliteit en een goede werk-privé balans omvatten een omvangrijk pakket van aspecten. Daarbij ligt de focus niet alleen op de zieke medewerker maar richten we ons vooral op vitaliteit, mentale veerkracht en preventie. We richten ons hiermee op duurzame inzetbaarheid van medewerkers vanuit goed werkgeverschap.

Kerngegevens:	Per 31-12-2021	Per 1-9-2022
Formatie in Fte	95,15	95,55
Bezetting	93,47	93,55
Gemiddelde leeftijd	46,7	46,6
Aantal medewerkers	112	117
Aantal mannen	52	52
Aantal vrouwen	60	65
Ziekteverzuim in %	6,64%	7,24%
Banen met mensen met een arbeidsbeperking in % van aantal Fte's	6	6

- **Informatievoorziening**

- Gezamenlijk door-ontwikkelen

- Om te kunnen blijven voldoen aan de (wettelijke) eisen voor de interne en externe informatievoorziening, is gezamenlijk door-ontwikkelen noodzakelijk. Het gaat enerzijds om de inrichting en ontwikkeling van centrale (expert) teams in H2O verband. Anderzijds om de inrichting van de sturing op gezamenlijk organisatiedoelen van de drie gemeenten. Beide “krachten” zijn nodig in het verder bouwen aan een robuuste en beheersbare informatievoorziening die ondersteunend is aan de doelen van de drie gemeenten.

Door de gemeenten zal het opdrachtgeverschap verder ontwikkeld moeten worden. Hiervoor worden binnen de domeinen gezamenlijke visies ontwikkeld die richting geven aan doelen, beoogde nieuwe werkwijzen en gewenste inrichting van bedrijfsprocessen. Langs die weg kunnen de juiste eisen aan de informatievoorziening worden gesteld, zodat keuzes voor nieuwe – of vervanging van bestaande informatiesystemen, beter worden onderbouwd en geprioriteerd.

- Koers (houden) naar planmatige ontwikkeling & uitvoering I-opgaven

- Het blijft onze ambitie om een meerjarig informatiebeleidsplan op te leveren. Het is geen sinecure om grip te krijgen op de grote hoeveelheid projectvoorstellen in onze informatievoorziening. De (be)sturing van de samenwerking tussen de CIO office met de 3 organisaties en de onderlinge samenwerking tussen de 3 organisaties afzonderlijk, spelen daarbij een belangrijke rol.

Binnen de domeinen worden de projecten samengebracht en prioriteert op doelstellingen en impact. Vervolgens moet de samenhang tussen de domeinen worden beoordeeld en vertaald in een meerjarig informatiebeleidsplan. We maken stappen in de goede richting.

Voor het komende jaar zijn keuzes gemaakt in wat we willen en kunnen doen. Onderwerpen die onvermijdbaar zijn, hebben prioriteit. Verder ligt de focus op afmaken en mogelijk vertragen van projecten waar mee is begonnen en starten van projecten die randvoorwaardelijk zijn om verder te bouwen aan een robuuste CIO office en samenwerking met de 3 organisaties.

De grote onderwerpen die in 2023 aandacht vragen zijn:

- (her)oriëntatie inrichting van de IT governance; versterken (be)sturing van IT samenwerking

- Projectportfoliomanagement; beleggen van rollen bij de organisaties en ontwikkelen competenties voor projectmanagement.
- M2A; domein Bedrijfsvoering incl. de vervanging van het Zaaksysteem, opstarten domein Ruimte (visie op ontwikkeling naar – en gezamenlijk beheer van een geïntegreerde gegevenshuishouding)
- Centraliseren functioneel beheer; plan organisatie-inrichting uitvoeren. Kwalitatief en kwantitatief invullen van rollen is randvoorwaardelijk om groei en complexiteit applicatielandschap te beheren.

Financiële impact

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in het richten en inrichten van de IT samenwerking. Hierdoor is de grip op de gezamenlijk opgaven verbeterd en zijn we meer 'in control' op de randvoorwaarden om projecten succesvol uit te voeren. Dat geldt ook voor de I-begroting. De afgelopen jaren is een stabiel beeld ontstaan over de exploitatie en investeringsbehoeften. Het financieel raamwerk dat hierdoor is ontstaan, geldt ook als kader voor het komende jaar. Behoudens bijzondere omstandigheden of onvoorziene ontwikkelingen, worden de gezamenlijk projecten voor het komende jaar, binnen het investeringsvolume van de meerjarenbegroting opgevangen.

• **Automatisering**

De IT in H2O verband raakt ruim 800 medewerkers op 10 verschillende locaties. Na de coronacrisis blijven we ook meer thuis werken en is er feitelijk sprake van het beheren en ondersteunen van ruim 800 verschillende locaties. Verder is sprake van een toename van het aantal medewerkers bij de drie gemeenten, hetgeen zich ook vertaalt naar een grotere hulpvraag aan de i-Dienst. Deze hulpvraag vraagt een permanente ontwikkeling van de organisatie en meebewegen met technologische ontwikkelingen die onvermijdelijk zijn om een veilige en moderne werkomgeving aan te (blijven) bieden.

De invoering van Teams krijgt een vervolg zodat deze tool de standaard wordt voor iedereen. Hieraan worden digitaal bellen, Outlook in de Cloud en veiligheidsopties toegevoegd. Investerings in techniek blijven noodzakelijk. In dit perspectief is de deelnemer bijdrage aan de gezamenlijke I-Dienst met structureel € 50.000,- bijgesteld.

Informatiebeheer

Informatiehuishouding op orde

We werken in H2O verband aan een gezamenlijk programma om het informatiebeheer voor de drie gemeenten op orde te krijgen. Dit is noodzakelijk door de wettelijke eisen die o.a. gesteld worden door de Archiefwet en de Wet Open Overheid.

Nieuwe eisen inzake Duurzame Toegankelijke Informatiehuishouding en de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, maar ook het nieuwe gezamenlijke zaaksysteem dat komend jaar in gebruik genomen wordt, maken de noodzaak om de basis op orde te brengen zeer urgent. De financiële consequenties, die hiermee gemoeid zijn, brengen we in dit begrotingsjaar in beeld.

Wet open overheid

De Wet open overheid is vanaf 1 mei 2022 in werking en verplicht de gemeenten tot het actief openbaar maken van documenten, verdeeld over een elftal categorieën én het op orde brengen van de informatiehuishouding van bestuursorganen. Voor de uitvoering van deze wet vanaf 2022 gelden beschikbaar gesteld via het Gemeentefonds, deels met een incidenteel en deels met een structureel karakter.

In H2O-verband werken we aan een projectmatige implementatie van deze wet.

Toekomst streekarchief Epe, Hattem en Heerde

Duurzame toegankelijkheid geldt zeker ook voor de oudere archieven, die de gemeente moet bewaren en er op toezien dat nieuwe(re) archiefstukken goed worden beheerd.

Dit is een wettelijke verplichting. De uitvoering daarvan is sinds lange tijd belegd bij het Streekarchief Epe, Hattem en Heerde. De nieuwe ontwikkelingen, zoals hierboven beschreven, stellen eisen aan het (toekomstige) beheer zowel digitaal als analoog. Het Streekarchief kan hieraan niet voldoen zonder extra kosten. Daarom verkennen we de mogelijkheden van samenvoeging met het Streekarchivariaat Noordwest

Veluwe. Het voldoen aan de wettelijke eisen en de mogelijke samenvoeging zal echter ook tot hogere kosten gaan leiden. Op basis van het verkennend onderzoek komen wij dit begrotingsjaar met een voorstel.

Restauratie archieven.

In het meerjarenprogramma zijn vanaf 2022 voor de komende 5 jaar gelden opgenomen om de restauratie van de oudere archieven, zoals het Franse archief en de Notariële archieven. Deze uitvoering vindt fasegewijs plaats.

OVERHEAD

De kosten die verband houden met de gemeentelijke bedrijfsvoering worden verantwoord op programma 4 - Bedrijfsvoering.

Verbonden partijen

INLEIDING

Deze paragraaf omvat een lijst van verbonden partijen. Per partij is aangeven hoe deze bijdraagt aan de realisatie van beleidsdoelstellingen.

Het begrip verbonden partij is in artikel 1, eerste lid, onderdeel b van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als volgt gedefinieerd: “Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.”

Bestuurlijk belang

Bestuurlijk belang wordt gedefinieerd als: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Financieel belang

Financieel belang wordt gedefinieerd als: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.

Een verbonden partij betekent participatie in N.V.’s, B.V.’s, Commanditaire Vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen. Ook stichtingen en verenigingen, bedrijfsvoeringsorganisaties en een centrumgemeente-constructie kunnen onder verbonden partijen vallen.

Het BBV schrijft verder voor dat de verbonden partijen gecategoriseerd moeten worden opgenomen in de vorm van een lijst met de volgende onderverdeling:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen, en,
4. overige verbonden partijen;

Lijst van verbonden partijen:

Ad1: gemeenschappelijke regelingen

- GGD Noord en Oost Gelderland
- Archeologie Hattem-Zwolle-Zwartewaterland
- Omgevingsdienst Noord Veluwe
- Sociale recherche IJssel-Vechtstreek
- Streekarchivariaat
- Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland
- ICT samenwerking Hattem, Heerde en Oldebroek (H2O)
- Samenwerkingsverband Noord Veluwe
- Vervoercentrale Stedendriehoek / Plus OV

Ad2: vennootschappen en coöperaties

- Alliander NV
- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG NV)
- NV Rova
- Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V
- Leisurelands
- Powered by Hattem

Ad3: stichtingen en verenigingen

- -

Ad4: overige verbonden partijen

-

ONTWIKKELINGEN

De paragraaf verbonden partijen is kaderstellend. De betekenis daarvan is echter onder meer afhankelijk van de vraag of er een door de Raad vastgestelde actuele nota verbonden partijen aanwezig is die een zelfstandige kaderstellende rol heeft. Als dat zo is, kan de paragraaf verbonden partijen in de begroting voor wat betreft de visie op en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen worden beperkt tot een verwijzing naar betreffende kadernota verbonden partijen. Het beleid op de verbonden partijen zal in de nieuwe raads- en collegeperiode geactualiseerd worden. Hierin zal de strategie van Hattem ten aanzien van de verbonden partijen zijn beschreven.

In samenspraak met de regiogemeenten is onderzocht hoe de grip zowel ambtelijk als bestuurlijk op de verbonden partijen verbeterd kan worden. Kernbegrippen hierbij zijn risicomanagement, besluitvorming-proces en structuren en werkwijzen.

De eerste stap om te komen tot een intentieverklaring om hierbij als gemeenten gezamenlijk op te trekken is gezet en is vertaald in een 'Regionale notitie Grip op de verbonden partijen'; Hoe komen we tot een gezonde balans tussen controle en vertrouwen.

De doelstelling van de notitie is tweeledig:

- Inzicht geven in de onderwerpen waarop we regionaal stappen kunnen en willen zetten ter verbetering van de grip op verbonden partijen en de onderwerpen waaraan juist lokaal invulling gegeven kan worden.
- Inzicht geven in concrete vervolgstappen/producten op de onderwerpen die we gezamenlijk aan willen pakken. Hoe vinden de onderwerpen hun weg in de praktijk?

Vanuit het nieuwe BBV is voorgeschreven per verbonden partij financiële informatie op te nemen. Voor de verbonden partijen waarvan deze informatie bekend is, zijn de gegevens toegevoegd. De komende periode zal de overige informatie verzameld worden.

DEELNEMINGEN GEMEENTE HATTEM

GGD

GGD Noord- en Oost Gelderland gevestigd te Warnsveld

De gemeenten in de regio Noord- en Oost Gelderland zetten zich op bepaalde terreinen van lokale gezondheidszorg samen in voor hun inwoners. Een belangrijke plek daarin hebben gezondheid en hulpverlening.

Doel:

De GGD Noord- en Oost Gelderland heeft tot taak de behartiging van het gemeenschappelijke belang van de deelnemende gemeenten op het gebied van volksgezondheid.

Betrokkenen:

GGD Noord- en Oost-Gelderland is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten in de regio's Achterhoek, Midden-IJssel/Oost-Veluwe en Noord-Veluwe, waaronder de gemeente Hattem.

Bestuurlijk belang/participatie:

De deelnemende gemeenten hebben hun samenwerking vastgelegd in een gemeenschappelijke regeling, de 'statuten' van de GGD. Hattem neemt deel in het bestuur. Verder wordt bestuurlijk en ambtelijk deelgenomen in diverse portefeuillehoudersoverleggen van de regio.

Financieel belang:

- *Verdeling kosten:* de gemeente Hattem draagt evenals de andere deelnemers middels een jaarlijkse bijdrage per inwoner bij in de kosten van de gemeenschappelijke regeling.
- *Aandelen:* n.v.t.
- *Dividend:* n.v.t.
- *Vermogen 2023:* in de begroting wordt het resultaat verrekend met de reserves.

x € 1.000,--	Begroot 2023	Begroot 2022	31-12-2021	31-12-2020
<i>Eigen vermogen</i>	2.205	2.405	2.912	2.970
<i>Vreemd vermogen</i>	2.485	2.790	10.226	7.036
<i>Resultaat</i>	0	0	77	69

(bron: programmabegroting GGD-NOG 2023-2026)

Ontwikkelingen:

De prioriteiten van de GGD-NOG voor 2022 zijn de volgende: NOG gezondere jeugd, NOG gezondere leefomgeving, NOG gezonder oud worden en NOG gezondere leefstijl. Deze prioriteiten komen voort uit de bestuursagenda 2019-2023 van de GGD NOG. Deze prioriteiten sluiten uitstekend aan op de prioriteiten uit het volksgezondheidsbeleid van de gemeente Hattem. Ook sluiten deze prioriteiten goed aan op de inzet die in Hattem wordt gepleegd op preventie (door bijvoorbeeld JOGG), maar ook op de koppeling die in Hattem wordt gelegd tussen volksgezondheid en de nieuwe omgevingswet.

BNG

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten gevestigd te 's Gravenhage

Doel:

De bank Nederlandse Gemeenten is voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek private samenwerking.

Betrokkenen:

Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).

Bestuurlijk belang/participatie:

De gemeente Hattem participeert in het aandelenkapitaal.

Financieel belang:

- *Algemeen:* De bank is een structuurvennootschap. Het rijk is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en het waterschap. Aangezien de aandeelhouders van de bank alle overheden zijn, is de BNG vanzelfsprekend onderdeel van de publieke sector.
- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft per 1 januari 2021 een aantal van 30.030 aandelen in bezit met een nominale waarde van € 2,50 per aandeel.
- *Dividend:* voor 2023 wordt een dividend geraamd van € 50.000
- *Uitgekeerd dividend 2021* (€ 2,28 per aandeel); € 68.500, ontvangen in 2022
- *Uitgekeerd dividend 2020* (€ 1,81 per aandeel); € 54.000

x € 1 mln	Begroot 2022	31-12-2021	31-12-2020	31-12-2019
<i>Eigen vermogen</i>	niet bekend	5.062	5.097	4.887
<i>Vreemd vermogen</i>	niet bekend	143.995	155.262	144.802
<i>Resultaat</i>	niet bekend	236	221	163

(Bron: website BNG - Jaarrekeningen sectie Verbonden partijen)

Ontwikkelingen:

Er is met betrekking tot de BNG een onzekere ontwikkeling van het financieel resultaat en daarmee onzekere winstuitkering voor gemeente. De nettowinst in het eerste halfjaar 2022 van EUR 206 miljoen is hoger dan in het eerste halfjaar 2021 van EUR 187 miljoen. (Bron: halfjaarbericht 2022 BNG).

Beleidsvoornemens:

BNG Bank is in het eerste halfjaar van 2022 verder gegaan met de uitvoering van haar strategie 'Ons Kompas Naar Impact'. (Bron: halfjaarbericht 2022 BNG)

Alliander

N.V. Alliander gevestigd te Amsterdam

Doel:

Alliander is een netwerkbedrijf dat zorgt voor het vervoeren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten op een betrouwbare, veilige en maatschappelijk verantwoorde manier.

Betrokkenen:

Aandeelhouder is een aantal provincies en een groot aantal gemeenten in Zuid-Holland, Friesland, Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland.

Bestuurlijk belang:

De aandeelhoudersvergaderingen worden bijgewoond door de portefeuillehouder.

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem houdt per 1 januari 2022 169.659 aandelen NV Alliander in bezit met een nominale waarde van € 1,65 per aandeel.
- *Dividend:* voor 2023 wordt een dividend geraamd van € 100.000.
- *Uitgekeerde dividend 2021* (€ 0,74 per aandeel): € 125.000, ontvangen in 2022
- *Uitgekeerde dividend 2020* (€ 0,68 per aandeel): € 116.000

x € 1,-- miljoen	Begroot 2023	Begroot 2022	31-12-2021	31-12-2020
• <i>Eigen vermogen</i>	niet bekend	4.471	4.470	4.328
• <i>Vreemd vermogen</i>	niet bekend	5.741	5.739	5.094
• <i>Resultaat</i>	niet bekend	niet bekend	242	224

Ontwikkelingen:

N.V. Alliander is het netwerkbedrijf dat in 2009 werd afgesplitst van Nuon.
De gegevens voor het jaar 2022 zijn afkomstig uit het Halfjaarbericht 2022 van Alliander.
De gegevens voor het jaar 2023 zijn niet beschikbaar.

Beleidsvoornemens:

Geen

Vitens

Vitens N.V. gevestigd te Zwolle

Doel:

Het uitoefenen van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, evenals het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Betrokkenen:

Aandeelhouders van de vennootschap Vitens N.V. is een aantal provincies en een groot aantal gemeenten in Gelderland, Overijssel, Flevoland en Midden-Nederland.

Bestuurlijk belang:

De gemeente Hattem heeft een wethouder in de aandeelhoudersvergadering.

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft 10.682 aandelen in bezit met een nominale waarde van € 1,--. Binnen de continuïteitsdoelstelling is de solvabiliteit m.i.v. boekjaar 2019 te laag en wordt er tot nader besluit (AvA) geen dividend uitgekeerd.
- *Geen dividend begroot voor 2022 en 2023*
- *Geen dividend uitgekeerd over 2020 en 2021*

<i>x € 1,-- miljoen</i>	<i>Begroot 2023</i>	<i>Begroot 2022</i>	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2020</i>
<i>Eigen vermogen</i>	niet bekend	niet bekend	600	557
<i>Vreemd vermogen</i>	niet bekend	niet bekend	1.388	1.340
<i>Resultaat</i>	niet bekend	niet bekend	19,4	23,9

- *Achtergestelde lening:* Deze is medio 2021 in zijn geheel afgelost.

Ontwikkelingen:

Al enige jaren heeft Vitens te maken met financiële ratio's die onder druk staan door het hoge investeringsniveau en de lage WACC. Dat is een ratio die wordt vastgelegd door de Autoriteit Consument en Markt. De ratio heeft als gevolg dat wanneer het bedrijfsresultaat van Vitens boven de WACC uit komt, Vitens de overwinst het jaar daarop in de tarieven moet teruggeven.

Een nieuwe ontwikkeling is de solvabiliteit die ultimo 2019 onder de 30% is gedaald. Hiermee voldoet Vitens niet aan de continuïteitsdoelstelling en daarom wordt er geen dividend uitgekeerd. In de begroting 2023-2026 verwachten we dat er vanaf 2024 weer dividend wordt uitgekeerd van € 0,90 per aandeel, afgerond € 9.600 per jaar..

Beleidsvoornemens:

Geen

Leisurelands Leisurelands gevestigd te Arnhem

Doel:

De handelsnaam van RGV Holding BV is Leisurelands. Leisurelands heeft tot taak de behartiging van het gemeenschappelijke belang van de deelnemende gemeenten wat betreft de ontwikkeling van recreatieve en toeristische mogelijkheden in het gebied, dit met bescherming van het landschappelijke karakter. RGV Holding B.V. is eigenaar van in totaal 19 openbare, laagdrempelig toegankelijke recreatiegebieden waaronder jachthaven Hattem en Heerderstrand.

Betrokkenen:

Aan de recreatiegemeenschap wordt onder andere door Veluwe gemeenten deelgenomen, waaronder de gemeente Hattem.

Bestuurlijk belang:

De vergaderingen van het algemeen bestuur worden bijgewoond door de portefeuillehouder.

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft 1 aandeel in Leisurelands.
- *Dividend:* n.v.t.

x € 1.000	31-12-2020	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017
<i>Eigen vermogen</i>	73.105	68.893	63.878*)	57.556
<i>Vreemd vermogen</i>	15,288	46.663	14.412	21.679
<i>Resultaat</i>	4.212	4.422	-687*)	1.277

*) herzien in de jaarrekening van 2019

We hebben geen actuele gegevens van Leisurelands per 4 oktober 2021. Het bovenstaande overzicht is daarom niet geactualiseerd ten opzichte van de begroting 2022.

Ontwikkelingen:

Hattem heeft om niet aandelen verworven in de besloten vennootschap RGV Holding. Het verwerven van de aandelen dient een algemeen belang. Met het verkrijgen van de aandelen worden geen financiële verplichtingen aangegaan.

De verhouding eigen vermogen/totaal vermogen bedraagt 72,6%. Dit veronderstelt een laag risico voor de eigenaren. Het resultaat van Leisurelands is sterk afhankelijk van opbrengsten uit vermogensbeheer. Uit de jaarstukken blijkt dat dergelijke financiële baten van belang zijn om de RGV financieel gezond te houden. Het operationele resultaat laat echter een stijgende lijn zien.

Was in het verleden het operationele resultaat negatief, vanaf 2015 is sprake van een positief resultaat. Als deze lijn wordt vastgehouden wordt het belang van de financiële baten minder en nemen de financiële risico's af. Gezien de solvabiliteit en een geschatte afname van de financiële risico's wordt het risico voor de gemeente laag ingeschat.

Rova

N.V. ROVA gevestigd te Zwolle

Doel:

Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van de afvalzorgplicht van gemeenten.

Betrokkenen:

Aandeelhouders van de vennootschap N.V. ROVA is een groot aantal gemeenten.

Bestuurlijk belang:

De gemeente is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft 172 aandelen A in bezit met een nominale waarde van € 113,45.
- *Dividend:* voor 2023 wordt een dividend geraamd van € 51.000
- *Dividend:* voor 2022 wordt een dividend geraamd van € 51.000
- *Uitgekeerd dividend 2020 aandelen A (€ 413 per aandeel):* € 71.000, uitgekeerd in 2021
- *Uitgekeerd dividend 2020 aandelen A (€ 413 per aandeel):* € 71.000,

<i>x € 1,-- miljoen</i>	<i>Begroot 2023</i>	<i>Begroot 2022</i>	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2020</i>
• <i>Eigen vermogen</i>	niet bekend	niet bekend	40,3	39,0
• <i>Vreemd vermogen</i>	niet bekend	niet bekend	58,9	53,3
• <i>Resultaat</i>	niet bekend	niet bekend	5,1	5,0

- *Achtergestelde lening:* In 2001 is er een achtergestelde lening met de NV ROVA holding afgesloten met een looptijd van 10 jaar, rente 8%. Het saldo van de achtergestelde lening is € 300.374. Op 21 februari 2016 is de lening verlengd voor een periode van 5 jaar tegen dezelfde rente van 8% met daarna een stilzwijgende verlenging van telkens 5 jaar. Hiermee ontstaat een betere mogelijkheid om tussentijds in overleg te bepalen of verlenging van de overeenkomst wenselijk is of dat ineens wordt afgelost. Februari 2021 maakte de directie van Rova kenbaar dat deze lening is geprolongerd tegen dezelfde voorwaarden.

Met ingang van 2012 is het beleid van de Rova om te streven naar een “genormeerd” resultaat van € 3 miljoen. In de begroting van 2024 is uitgegaan van een dividend per aandeel van € 300,--.

Ontwikkelingen:

Geen.

Beleidsvoornemens:

Continuering van het huidige niveau van dienstverlening, tegen zo laag mogelijke kosten. N.V. Rova wil de aandeelhouders meer betrekken bij het financiële verloop. Daarom wordt er niet alleen ambtelijk vergaderd over de jaarrekening maar ook over de begroting van het volgend jaar.

H2O

Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V. gevestigd te Oldebroek

Doel:

Het samen met de gemeenten Oldebroek en Heerde ontwikkelen van een gemeentelijk bedrijventerrein waarbij de focus primair ligt op :

- *werving van bedrijven in de logistiek en distributie (op circa 2/3 deel van terrein);*
- *vulling door lokale bedrijfsverplaatsingen (op ca. 1/3 deel van het terrein).*

Betrokkenen:

De drie gemeenten Heerde, Hattem en Oldebroek zijn aandeelhouders elk voor een gelijk deel.

Bestuurlijk belang:

De structuur van Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV is in 2010 aangepast. Met de nieuwe structuur en doelstellingen ontstaat een constructie waarbinnen de B.V. zich

uitsluitend kan focussen op het bedrijventerrein zelf. Als onderdeel van het Vernieuwde Perspectief is de governance verscherpt; het belang daarbij is een duidelijke en op de rol toegesneden deskundige invulling van de samenwerking (door de Directeur/bestuurder van de BV, de Raad van Commissarissen en de aandeelhouders).

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft 1 aandeel in de Ontwikkelingsmij. Hattemerbroek B.V. met een nominale waarde van € 6.000.
- *Dividend:* n.v.t.
- *Garantstelling:* De gemeenten staan garant voor de leningen die door financiers aan het Bedrijvenpark H2O zijn verstrekt. De totale garantstelling is € 39 miljoen. Elk van de drie gemeenten staat garant voor een derde deel van dat bedrag. Wij hebben het risico van de garantstelling bepaald op 10% van het bedrag waarvoor we garant staan.
De laatste ontwikkelingen zijn positief waardoor het risicobedrag 2021 is aangepast naar 10% van het gedeelte van de huidige langlopende lening waarvoor wij garant staan zijnde € 690.000.

<i>x € 1.000,--</i>	<i>Begroot 2021</i>	<i>31-12-2020</i>	<i>31-12-2019</i>	<i>31-12-2018</i>
<i>Eigen vermogen</i>	592	18	18	-142
<i>Vreemd vermogen</i>	23.868	33.063	27.686	31.700
<i>Resultaat</i>	574	0	160	843

Ontwikkelingen:

Geen.

Beleidsvoornemens:

De Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV is verantwoordelijk voor de aan- en verkopen. Dekking vindt plaats uit de opbrengsten in de grondexploitatie. Door de verbeterde marktsituatie is de verkoop van kavels hoger dan enkele jaren geleden. De verwachting is dat binnen enkele jaren alle kavels zijn uitgegeven.

Archeologie Archeologie Hattem-Zwolle-Zwartewaterland gevestigd te Zwolle

Doel:

Het betreft een gemeenschappelijke regeling met het doel om de samenwerking tussen de gemeenten Hattem, Zwartewaterland en Zwolle voort te zetten waarbij de archeologische opgravingsexpertise van de gemeente Zwolle ook wordt ingezet in de gemeente Hattem en aldus tevens wordt bijgedragen aan het vergroten van inzicht in de regionale archeologische informatie en in de samenhangende bewoningsgeschiedenis van dit gebied. Uitgangspunt hierbij is ook het verdrag van Malta dat beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter (integraal) te beschermen. Het gaat om archeologische resten als nederzettingen, grafvelden, en gebruiksvoorwerpen.

Betrokkenen:

Gemeente Hattem, Zwolle en Zwartewaterland.

Bestuurlijk belang:

Verantwoordelijkheid nemen voor archeologie en daarin zelfstandig beleid willen voeren.

Financieel belang:

- *Algemeen:* de kosten voor de adviezen van de archeoloog worden berekend aan de hand van de standaard uurtarieven binnen de eenheid Expertisecentrum van de gemeente Zwolle. De uurtarieven worden jaarlijks aangepast.

- *Aandelen*: n.v.t.
- *Dividend*: n.v.t.
- *Eigen vermogen 2022*: n.v.t.
- *Vreemd vermogen 2022*: n.v.t.
- *Resultaat*: n.v.t.

Ontwikkelingen:

Geen.

Beleidsvoornemens:

Geen.

ODNV

Omgevingsdienst Noord Veluwe gevestigd te Harderwijk

Doel:

De Omgevingsdienst voert de milieutaken op de Noord-Veluwe uit. Dit gebeurt in opdracht van haar deelnemers.

De Omgevingsdienst biedt hoogwaardige kennis en expertise op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving en milieuadvies. De gemeente Hattem is toetreden voor de basis milieutaken.

Betrokkenen:

Aan de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noord-Veluwe wordt door negen deelnemers deelgenomen, waaronder acht Noord-Veluwse gemeenten en de provincie Gelderland.

Bestuurlijk belang:

De gemeente heeft een vertegenwoordiger in het algemeen bestuur.

Financieel belang:

- *Verdeling kosten*: de gemeente Hattem draagt evenals de andere deelnemers middels een jaarlijkse bijdrage per inwoner bij in de kosten van de gemeenschappelijke regeling.
- *Aandelen*: n.v.t.
- *Dividend*: n.v.t.
- *Vermogen 2023*: in de begroting wordt het resultaat verrekend met de reserves.

<i>x € 1.000,--</i>	<i>Begroot 2023</i>	<i>Begroot 2022</i>	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2020</i>
<i>Eigen vermogen</i>	0	0	784	487
<i>Vreemd vermogen</i>	854	854	880	823
<i>Resultaat</i>	0	0	574	462

Ontwikkelingen:

De Omgevingsdienst is operationeel sinds 1 april 2013. De gemeente Hattem is toetreden per 1 juli 2013. De Omgevingswet treedt in werking op 1 januari 2023. Er zijn gesprekken gaande die gericht zijn op het onderzoeken van een mogelijke samenwerking met Omgevingsdienst Veluwe-IJssel in 2023.

Beleidsvoornemens:

Geen.

Sociale Recherche

Sociale recherche IJssel-Vechtstreek, gevestigd te Zwolle

Doel:

De taak en doelstelling van de Sociale recherche is het voorkomen en opsporen van fraude en misbruik van sociale verzekeringswetten en een consultfunctie.

De Gemeenschappelijke Regeling is ontstaan uit het oogpunt van effectiviteit. In een groter dienstverband kan een betere kwaliteit en dienstverlening worden geboden.

Betrokkenen:

Aan de unit Regionale Sociale Recherche van de gemeente Zwolle zijn negen gemeenten aangesloten; Zwolle, Dalfsen, Hardenberg, Ommen, Zwartewaterland, Olst-Wijhe, Kampen, Dronten en Hattem.

Bestuurlijk belang/participatie:

In het bestuursoverleg participeren de wethouders uit de deelnemende gemeenten.

Financieel belang:

- *Algemeen:* de gemeente Zwolle voert de werkzaamheden uit. De kosten worden verrekend op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden.
- *Aandelen:* n.v.t.
- *Dividend:* n.v.t.
- *Eigen vermogen 2023:* n.v.t.
- *Vreemd vermogen 2023:* n.v.t.
- *Resultaat:* n.v.t.
- In de begroting 2023 is een gemeentelijke bijdrage geraamd van € 15.000.

Ontwikkelingen:

Geen

Beleidsvoornemens:

Zoveel mogelijk voorkomen en opsporen van fraude en misbruik.

Streek- archief

Gemeenschappelijke Regeling Streekarchivariaat gevestigd te Epe

Doel:

Het beheer en toezicht op openbare archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten op en door derden overgebrachte archief kundige wijze uitvoeren.

Betrokkenen:

Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Epe, Heerde en Hattem mee.

Bestuurlijk belang:

De drie colleges van B&W nemen de besluiten voor een goede uitvoering van de Archiefwet 1995.

Financieel belang:

- *Algemeen:* De gemeenten worden ondersteund door een archiefcommissie uit hun midden. Deze commissie adviseert hen over aangelegenheden in de archief technische of personele sfeer.
- *Verdeling kosten:* de bijdrage in het streekarchief bedraagt een deel van de salariskosten van de streekarchivaris en van de kosten van de archiefbewaarplaats. Het aandeel in de exploitatielasten wordt verdeeld op basis van de strekkende meters archiefruimte, die elk van de gemeenten in de archiefbewaarplaats gebruiken. Deze verdeling wordt eens in de vijf jaar vastgesteld.
- *Aandelen:* n.v.t.

- *Dividend*: n.v.t.
- *Eigen vermogen 2023*: n.v.t.
- *Vreemd vermogen 2023*: n.v.t.
- *Resultaat*: n.v.t.
- In de begroting 2023 is een gemeentelijke bijdrage opgenomen van € 42.000 regulier en van € 25.000 vanwege incidentele kosten n.a.v.. het rapport "Toekomst streekarchief".

Ontwikkelingen:

Er wordt een verkenning uitgevoerd naar een mogelijke toetreding tot het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe (SNWV).

Beleidsvoornemens:

Geen

VNOG

Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland gevestigd te Apeldoorn

Doel:

De VNOG wil een maatschappelijk aanvaardbaar niveau van veiligheid bereiken. Dit doet de VNOG door te zorgen voor een doelmatig georganiseerde hulpverlening op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.

De opgave voor de VNOG is: "Minder: incidenten, slachtoffers en schade".

Om dit te bereiken zijn er drie maatschappelijke doelstellingen geformuleerd:

1. Het voorkomen en beperken van incidenten, rampen en crisis.
2. Het bestrijden van incidenten, rampen en crisis.
3. Herstel na een ontwrichte situatie.

Betrokkenen:

In deze gemeenschappelijke regeling werken 22 gemeenten - onderverdeeld in een zestal clusters - in de provincie Gelderland samen op het gebied van veiligheid.

De gemeente Hattem vormt samen met de gemeenten Elburg, Heerde en Oldebroek het cluster Veluwe-Noord.

Bestuurlijk belang:

Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door alle burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers (burgemeesters) van de clusters.

Financieel belang:

- Algemeen: De gemeenteraad wordt geïnformeerd aan de hand van de planning & control documenten van de VNOG. De vergaderfrequentie van het Algemeen- en Dagelijks Bestuur is vier keer per jaar.
- Verdeling kosten: de gemeentelijke bijdrage is het aandeel in de exploitatielasten en is gebaseerd op een bedrag per inwoner.

<i>x € 1 mln.</i>	<i>Begroot 2023</i>	<i>Begroot 2022</i>	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2020</i>
<i>Eigen vermogen</i>	12.325	13.570	15.535	14.546
<i>Vreemd vermogen</i>	46.620	44.997	38.203	42.340
<i>Resultaat</i>	0	0	5.266	4.929

- *Resultaat*: -
- *Aandelen*: n.v.t.

- *Dividend*: n.v.t.
- In de begroting 2023 is een gemeentelijke bijdrage opgenomen van € 635.000.

Ontwikkelingen:

Op 1 januari 2017 is de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling van de VNOG van kracht. Onderdeel van de nieuwe regeling is een nieuw financieel verdeelmodel, gebaseerd op het gemeentefonds.

De programmabegroting 2019-2022 is een vervolg op de zero based begrotingen van 2017 en 2018, waarbij evenwicht is aangebracht in beleid en financiën gerelateerd aan de ambitie en doelen van de VNOG en de gesignaleerde nieuwe ontwikkelingen. De insteek daarbij is een sobere en doelmatige organisatie. Ondertussen wordt ook gekeken naar innovatieve ontwikkelingen/modernisering die op termijn mogelijk ook tot besparingen kunnen leiden.

Beleidsvoornemens:

Geen

ICT H2O

ICT samenwerking Hattem, Heerde en Oldebroek (H2O)

Doel:

Verhogen van de kwaliteit van beleid. De samenwerking moet leiden tot schaalvoordelen en kostenbesparingen op het gebied van automatisering.

Het doel van deze gemeenschappelijke regeling is een verder professioneel beheer van onze IT infrastructuur en services op het gebruik van moderne tooling.

Betrokkenen:

Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek mee.

Bestuurlijk belang:

Het bestuur van de GR wordt gevormd uit de portefeuillehouders van de afzonderlijke colleges.

Financieel belang:

Begroting van de GR is gebaseerd op een Producten en Diensten Catalogus (PDC). Deze wordt jaarlijks gemonitord. De kosten worden specifiek toegerekend aan de gemeenten (vertaald in een deelnemer bijdrage per gemeente)

Ontwikkelingen:

Bij de inzet en ontwikkelingen van techniek wordt geanticipeerd op het realiseren van de doelstellingen (dienstverlening en bedrijfsvoering).

Beleidsvoornemens:

Geen.

SNV

(Inkoop)samenwerkingsverband Noord Veluwe

Doel:

Uitwisseling van expertise, schaalvoordelen en kostenbesparingen.

Betrokkenen:

Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek mee en de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Putten,

Zeewolde, Sociale Dienst Veluwerand (SDV), Regio Noord-Veluwe (RNV), Gastvrije Randmeren en Omgevingsdienst Noord-Veluwe (ODNV).

Bestuurlijk belang:

Geen formele samenwerking, maar wel een ambtelijke afstemming.

Financieel belang:

Afhankelijk van aantal aanbestedingstrajecten.

Ontwikkelingen:

In dit samenwerkingsverband heeft Hattem de strategische taak Mobiliteit en Bereikbaarheid Noord-Veluwe op zich genomen. Doel is een behoud en verbetering van de doorstroming op de A28. In het kader van Smart Mobility komt voor onze gemeente onder meer een snelfietspad naar Apeldoorn in beeld.

Beleidsvoornemens:

Geen. De meervoudige centrumregeling SNV is per 1 januari 2020 opgeheven.

Plus OV

Vervoerscentrale Stedendriehoek / Plus OV te Lochem

Doel:

Samenwerking op het gebied van aanvullend openbaar vervoer. Door het combineren van vervoersstromen kan het vervoer efficiënter worden vormgegeven.

Betrokkenen:

Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen mee.

Bestuurlijk belang:

In het bestuur zitten wethouders uit alle 9 gemeenten.

Financieel belang:

De gemeentelijke bijdrage bedraagt over 2023 € 431.500 (excl. 9% BTW routegebonden vervoer)

<i>x € 1 mln.</i>	<i>Begroot 2023</i>	<i>Begroot 2022</i>	<i>31-12-2021</i>	<i>31-12-2020</i>
<i>Eigen vermogen</i>	336	572	410	621
<i>Vreemd vermogen</i>	4.125	3.879	6.878	7.227
<i>Resultaat</i>	0	100	312	160

Hattem neemt af: leerlingenvervoer basisonderwijs, individueel vervoer jeugd (routegebonden), vraagafhankelijk WMO-vervoer (regiotaxi) en dagbesteding vervoer (routegebonden).

Ontwikkelingen:

De uitvoering van het vraagafhankelijk vervoer (voorheen regiotaxi) is per januari 2017 overgenomen van de provincie. Per augustus 2017 is voor alle 9 gemeenten het routegebonden vervoer (leerlingenvervoer en vervoer naar dagbesteding/ jeugdhulp) gestart. PlusOV is een organisatie in opbouw en is aan het door ontwikkelen.

Beleidsvoornemens:

Geen.

Powered by Hattem

Doel:

Het stimuleren van alle mogelijke en denkbare duurzame initiatieven in de gemeente Hattem en het reduceren van energiegebruik.

Betrokkenen:

De coöperatie kent leden, o.a. gemeente Hattem bezit certificaten.

Bestuurlijk belang:

Geen formele samenwerking, maar wel een ambtelijke afstemming.

Financieel belang:

- *Aandelen:* de gemeente Hattem heeft 100 certificaten op naam in bezit met een nominale waarde van € 250 per stuk.
- *Winstuitkering:* n.v.t.

INLEIDING

Grondexploitatie is het proces waarbij grond wordt aangekocht, bouw- en woonrijp wordt gemaakt om vervolgens de grond te verkopen voor de bouw van woningen of bedrijven. Gronden welke buiten het grondexploitatieproces vallen worden door de Algemene Dienst beheerd.

Het grondbeleid heeft een grote financiële impact. De grondexploitatie (inclusief de resultaten hieruit) is een onderdeel van de totale exploitatie van de gemeente. Gelet op de risico's in relatie tot de omvang van de bedragen, waarover het op dit terrein gaat, zijn de financiële risico's van groot belang voor de algemene financiële positie van de gemeente.

ONTWIKKELINGEN

In 2023 speelt het volgende in Hattem op het gebied van grondbeleid.

Assenrade

- De grondexploitatie Assenrade wordt in het eerste kwartaal van 2023 afgesloten. De winst uit exploitatie wordt omgezet naar de reserve grondexploitaties.

Bedrijvenpark H2O

- Op Bedrijvenpark H2O wordt in totaal circa 63 ha (netto) bedrijfsgrond ontwikkeld. De Ontwikkelingsmaatschappij Hattermerbroek BV is verantwoordelijk voor de aan- en verkopen. Dekking vindt plaats uit de opbrengsten in de grondexploitatie. Door de gunstige marktsituatie van de afgelopen jaren is de verkoop van kavels sterk aangetrokken. Zicht op realisatie van de nieuwe aansluiting op de A28 heeft hierop ook een gunstig effect. Zowel op het Hattemse als het Oldebroekse plandeel is het grootste deel van de kavels verkocht of in optie uitgegeven. De verwachting is dat de resterende kavels binnen enkele jaren uitgegeven zijn. Het bovenstaande heeft een positieve effect op de grondexploitatie.

Woonzorgzone De Bongerd

- In 2021 en 2022 zijn door initiatiefnemers Habion en Hanzeheerd de voorbereidingen getroffen voor het concept-bestemmingsplan. Als gevolg van inspraak door en participatie met omwonenden ging het bestemmingsplan in augustus 2022 ter inzage; een half jaar later dan voorzien. Bij regulier verloop van de procedure zal 2023 in het teken staan van vergunning(en) voor de vernieuwbouw van het complex naar een nieuw huisvestingsconcept. Initiatiefnemers zullen met de omgeving een co-creatieproces voeren voor de inrichting van het terrein en de architectonische kwaliteit. Voor de vereniging Gelre Petanque wordt door gemeente i.s.m. met de initiatiefnemer een passend alternatief geboden.

De gemeente heeft bij de vernieuwbouw van De Bongerd de rol van bewaker van kwaliteit (woonproduct, zorgaanbod en stedenbouwkundig) en faciliteert het ruimtelijk planologisch proces, op basis van de anterieure overeenkomst.

De gemeentelijke kosten worden hiermee afgedekt. De gemeentelijke inzet vraagt wel capaciteit die deels is ingehuurd en onder de werking van de overeenkomst valt. Het programma is afgestemd met de ontwikkeling op de zone Geldersedijk.

Woonzorgzone Geldersedijk

- Met de vaststelling van het bestemmingsplan eind 2021 zijn de ambities uit de stedenbouwkundige visie (december 2019) en stedenbouwkundig plan (november 2020) planologisch verankerd. Bij de vaststelling van het bestemmingsplan werd een grondexploitatie aangeboden waarin tevens een risicoparagraaf is opgenomen. De gemeentelijke kosten moeten worden terugverdiend uit de grondverkoop van de oude ijsbaan en de Van Heemstralocatie. In 2022 liep een beroepsprocedure bij de Raad van State. Wanneer het bestemmingsplan rechtskracht heeft, kan ook voldoende zekerheid geboden worden bij de verkoop onder voorwaarden van de uitgeefbare percelen. Op die percelen kan dan het gewenste aanbod van zelfstandige en niet-zelfstandige wooneenheden voor ouderen (zonder en met zorgbehoefte) worden gerealiseerd. Voor de verkoop zijn in 2022 de voorbereidingen getroffen, zodat in 2023, bij bruikbare bestemming, de aanbesteding kan plaatsvinden. Feitelijke realisatie van de onderdelen wonen/zorg enerzijds en onderwijs (IKC) anderzijds zullen doorlopen in de jaren vanaf 2023, afhankelijk van mogelijke fasering. Voor de parkachtige openbare ruimte die de bouwpercelen omringt, is in 2022 een inrichtingsplan gemaakt met speel- en beweegelementen. Dit inrichtingsplan wordt gefaseerd gerealiseerd in afstemming met de bouwstromen.

Transformatie 't Veen

- Sinds 2017 volgen we op basis van het Ontwikkelingsperspectief (2013) een strategie voor de transformatie volgens een aantal parallelle sporen. Concreet gaat het over a) verkabeling van de hoogspanningsverbinding, b) ontwikkelplannen haalbare clusters, c) alternatieven voor bedrijven, d) Chw-bestemmingsplan inclusief duurzaamheidsdoelstellingen. De basis hiervoor wordt versterkt door het Ontwikkelkader en de grondexploitatie (december 2019). We werken samen met partijen uit de markt en semi-overheid die risico kunnen en willen dragen omdat hun doelstellingen aansluiten bij de ambities van de gemeente. Om de ambitie kracht bij te zetten, is een financiële voorziening getroffen die de komende 10 jaar opbouwt tot 2 miljoen euro. Het ontwikkelkader en grondexploitatie zijn flexibel en kunnen aangepast worden naar de marktomstandigheden en de vertrekbaarheid van zittende bedrijven. In het derde kwartaal van 2021 startte de bouw van de eerste woningen van het vernieuwde Veen op 't Veen-Noord (voormalige Antarctica-locatie). De transformatie is begonnen. Ook in 2021 ontvingen we, ondersteund door een cofinanciering van provincie Gelderland, een rijks subsidie (Woningbouwimpuls) – gezamenlijk een bedrag van 3,6 miljoen euro. Andere bereikte resultaten in 2021 en 2022 zijn Basisontwerp verkabeling, start bouw fase 2 Veen-Noord, onherroepelijk bestemmingsplan en vergunning voor Lidl, omgevingsvergunning en start verkoop Consmematerrein. Begin 2023 zal het nieuwe Chw-bestemmingsplan aan de raad worden aangeboden ter vaststelling. Dat paveit de weg voor de realisatiefase van de verkabeling en verdere planvorming in met name het Dijkmilieu en omgeving. Het bestemmingsplan is geschoeid op de leest van de nieuwe Omgevingswet en bevat diverse experimenteerruimte om in de complexe situatie op 't Veen de transformatie mogelijk te kunnen (blijven) maken. Via een nieuw stelsel van kostenverhaal en mogelijk aanvullende subsidie worden de gemeentelijke kosten gedekt.

RISICO'S

Als algemene risico's in de grondexploitatie kunnen genoemd worden:

- het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen;
- stagnerende vraag naar grond (bijv. economische omstandigheden);
- planschadeclaims;
- milieu/bodemrisico's;
- tijdsduur/rente verliezen;
- hogere kosten en lagere opbrengsten dan voorzien in de exploitatieberekeningen;
- gewijzigde wetgeving;
- planologische procedure wordt niet succesvol afgerond.

In de exploitatieberekeningen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met deze risico's. Verder worden de exploitatieopzetten jaarlijks herzien om de financiële situatie zo goed mogelijk in beeld te brengen en zo nodig maatregelen te nemen.

Voor de specifieke risico's verwijzen wij naar Paragraaf B - Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

FINANCIËLE POSITIE

Voor het grondbeleid is de "bestemmingsreserve grondexploitatie" in het leven geroepen. De stand van deze reserve laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie, waaruit de eventuele financiële risico's dienen te worden opgevangen. Als in 2023 een complex wordt afgesloten, dan wordt het voordelige of nadelige saldo van dat complex verrekend met deze reserve. In de Nota Reserves en Voorzieningen 2017 is als bodem voor deze reserve een percentage van 2,5% van de boekwaarde van alle grondexploitaties vastgesteld. De stand van de Reserve grondexploitatie per 1 januari 2023 bedraagt € 321.000.

- De exploitatie van het bedrijvenpark H2O is met ingang van 2006 overgenomen door de Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V. (exclusief de grondaankopen).
 - Assenrade
Dit complex wordt in Q1 2023 afgesloten.
Voor een winstneming baseert Gemeente Hattem zich op de rekenregel 'Percentage of Completion' (POC). Bij jaarrekening 2021 is er geen winstneming gedaan waardoor de stand van de "bestemmingsreserve grondexploitatie" ongewijzigd op € 321.000,- bleef staan.
 - Voormalig IJbaanterrein
Gewijzigde BBV-regels (Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten) hieven met ingang van begrotingsjaar 2017 de balanscategorie 'Niet in exploitatie genomen gronden' op. Sindsdien is dit terrein uit de grondexploitaties sub voorraad gronden gehaald. De waarde destijds groot € 459.000,- is niet aangepast op een taxatie omdat de gronden classificeren als 'warme gronden'. De inbrengwaarde van deze grond is meegenomen bij opstellen van een grondexploitatie voor de Woonzorgzone Geldersedijk.

INLEIDING

Systematiek uitkeringen sociaal domein

Gemeenten zijn met ingang van 1 januari 2015 verantwoordelijk geworden voor de extra taken op het terrein van de jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en begeleiding naar werk. Het geld dat daarvoor nodig is ontvingen gemeenten tot en met 2018 in het gemeentefonds via drie integratie-uitkeringen sociaal domein (Jeugd, Wmo en Participatie).

De integratie-uitkering sociaal domein is met ingang van 2019 voor het integreerbare deel (de WMO, de Jeugdhulp en de Participatiewet) overgeheveld naar de algemene uitkering (meicirculaire 2018). In de meicirculaire 2022 worden met de ingang van het nieuwe verdeelmodel in 2023, de integratie-uitkeringen Raadsledenvergoeding kleine gemeenten, Participatie (onderdelen Nieuw Wajong en Nieuw begeleiding (excl. beschut werk)), Voogdij/18+ en Inburgering ook toegevoegd aan de algemene uitkering.

De integratie-uitkering sociaal domein bevat vanaf 2023 alleen nog Participatie: het deel WSW en Nieuwe begeleiding Beschut werk.

Bovengenoemde feiten maken dat het niet meer mogelijk is om voor het sociaal domein zoals dat in de gemeente Hattem is gedefinieerd, inzicht te krijgen in de inkomsten.

- Extra middelen Jeugdhulp

Het kabinet heeft besloten extra middelen beschikbaar te stellen aan gemeenten voor de tekorten vanwege de jeugdzorg. Voor Hattem gaat het in 2023 om een extra bedrag aan inkomsten van ruim € 868.000. Gemeenten hebben zich gecommitteerd aan een set aan maatregelen waarover in april 2021 afspraken zijn gemaakt met de VNG.

De compensatie is een antwoord voor de tekorten van gemeenten op dit dossier. Tegelijkertijd biedt het de mogelijkheid om vanuit de inhoud een impuls te geven aan een verbeterde jeugdhulpverlening. Daarnaast is ook de opgave om de komende jaren in gezamenlijkheid met de partners tot een vermindering van de kosten voor de jeugdhulp te komen. Dit gebeurt vanuit een Hervormingsagenda, die gezamenlijk door het Rijk, VNG en andere betrokken partijen wordt opgesteld.

De VNG heeft op 9 augustus 2022 een bericht "Afspraken jeugdmiddelen in meerjarenraming" gepubliceerd. Hieruit blijkt dat het Rijk, de VNG en het IPO voor de jaren 2024, 2025 en 2026 zijn overeengekomen dat gemeenten de rijksbijdragen voor de jeugdzorg voor 100% in de begroting 2023 mogen opnemen.

In de begroting 2022 mochten de gemeenten nog 75% opnemen voor de jaren 2024-2026. Hierdoor ontvangen we in 2024 circa € 210.000 extra aan algemene uitkering, in 2025 circa € 195.000 extra en in 2026 circa € 131.000 extra. Deze bedragen zijn aanvullend op de bedragen in de meicirculaire als inkomsten

opgenomen in de begroting. Omdat we als tegenhanger van deze extra baten het lastenbudget van jeugdzorg ook hebben verhoogd, is het resultaat een budgettair neutraal effect.

In de kabinetsbrief van 13 mei 2022 staat dat het kabinet heeft besloten dat het realiseren van de aanvullende besparingen van € 511 miljoen een Rijksverantwoordelijkheid is. Het is dus aan het Rijk om de aanvullende besparing in te vullen met maatregelen waarvoor het Rijk aan zet is en die niet interfereren met de Hervormingsagenda. Hierbij denkt het kabinet onder andere aan de invoering van een eigen bijdrage zoals vermeld in het Coalitieakkoord en het normeren van de behandelduur.

Dit bedrag, macro € 100 mln. in 2024 en oplopend naar € 500 mln. in 2025 en 2026 en vanaf 2027 structureel 511 mln. , wordt in de septembercirculaire 2022 uitgenomen uit het gemeentefonds. Omdat de septembercirculaire niet is verwerkt in de primaire begroting, is het financiële gevolg daarvan nog niet meegenomen in de onderstaande overzichten.

De verlaging van de inkomsten algemene uitkering betekent ook een lager lastenbudget Jeugdzorg. Dit zal worden meegenomen in de begrotingswijziging septembercirculaire 2022.

- Wijziging woonplaatsbeginsel en Voogdij en 18+

Doordat per 1 januari 2022 het nieuwe woonplaatsbeginsel Jeugdwet is ingegaan, verandert ook de verdeling van het budget voor jeugdigen met een voogdijmaatregel en jeugdigen van 18 jaar of ouder. Omdat de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel een jaar voorloopt op de aanpassing van het verdeelmodel, wordt voor voogdij en 18+ voor 2022 het budget nog een jaar verdeeld op basis van historisch zorggebruik (T-2 systematiek). Het nieuwe woonplaatsbeginsel wordt al wel toegepast om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de daadwerkelijke kosten. Het nieuwe woonplaatsbeginsel wordt middels een CBS-simulatie toegepast. Voor Hattem betekent dit vanaf 2022 een structurele verlaging van de inkomsten met € 274.000 van het budget Voogdij en 18+. Tegelijkertijd zijn de uitgaven ook met € 274.000 naar beneden bijgesteld.

Vanaf 2023 is de integratie-uitkering Voogdij en 18+ structureel nog circa € 140.000 per jaar. Omdat de integratie-uitkering Voogdij en 18+ met ingang van 2023 verschuift naar de algemene uitkering, zal naar verwachting het inzicht in het jaarlijks bedrag voor Voogdij en 18+ vanaf 2024 verdwijnen.

- Zorgkosten jeugdhulp

We begroten de kosten voor jeugdhulp op basis van de verwachte uitgaven. Dit doen we aan de hand van de uitgaven in het eerste half jaar 2022. 2022 is het eerste jaar waarin het nieuwe woonplaatsbeginsel van toepassing is. Met de ingang van het nieuwe woonplaatsbeginsel is een aantal jeugdigen, administratief overgedragen naar een andere gemeenten. Er zijn geen jeugdigen overgedragen naar Hattem. Het verwachte, benodigde lastenbudget voor Jeugd zorg in natura is circa € 1.600.000 per jaar. Rekening houdende met de extra inkomsten jeugdhulp en de hierboven toegelichte uitname uit het gemeentefonds vanwege aanvullende besparingen, komen we ook uit op een beschikbaar lastenbudget van circa € 1.600.000.

Vanaf 2023 is het lastenbudget PGB jeugdhulp € 115.000. Dit is € 25.000 lager dan in 2022.

- Zorgkosten WMO Begeleiding BG

Ook voor Wmo begroten we op basis van verwachte uitgaven. Met eenzelfde systematiek als bij jeugdzorg. We houden rekening met een indexatie van 4% hogere tarieven ten opzichte van 2022.

Vanaf 2023 is het lastenbudget PGB Wmo BG € 125.000. Dit is € 25.000 lager dan in 2022.

- Zorgkosten WMO Huishoudelijke Hulp HH

We zien vanaf 2021 een oplopende vraag naar huishoudelijke hulp. Op basis van verwachte volume- en prijsontwikkelingen verhogen we het lastenbudget vanaf 2023 met structureel € 100.000.

In de meicirculaire zijn gemeenten gekort in de algemene uitkering. De afspraken uit het Coalitieakkoord van het Rijk leiden tot een taakstellende besparing van € 95 mln. (macro) op huishoudelijke hulp. Vanaf 2025 wordt verwacht dat de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp wordt aangepast. De verminderde inkomsten voor Hattem van circa € 50.000 zijn budgetneutraal in de begroting opgenomen door de lasten ook met dat bedrag te verminderen.

- Overhead

Vanwege BBV-voorschriften worden vanaf 2017 uitsluitend de directe personele kosten op de producten geboekt, maar het overhead-deel van het uurtarief niet meer. De overheadkosten worden extra-comptabel berekend.

Begroting Sociaal domein naar kostensoorten en per domein

Lasten	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Direct	4.146.018	4.266.955	4.197.811	4.133.047
Uitvoering	310.300	285.300	285.300	285.300
Personeel	690.799	690.799	690.799	690.799
Overhead	400.000	400.000	400.000	400.000
Totaal lasten	<u>5.547.117</u>	<u>5.643.054</u>	<u>5.573.910</u>	<u>5.509.146</u>
Domein	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Participatie	1.162.500	1.124.158	1.118.241	1.116.125
Wmo	1.581.279	1.580.558	1.582.331	1.583.683
Jeugd *	2.403.338	2.538.338	2.473.338	2.409.338
Overhead	400.000	400.000	400.000	400.000
Totaal lasten	<u>5.547.117</u>	<u>5.643.054</u>	<u>5.573.910</u>	<u>5.509.146</u>
* Jeugdhulp	exclusief de verlaging van het lastenbudget			
	a.g.v. de besparing. Deze wordt meegenomen			
	in de begrotingswijziging septembercirculaire			

- Doordecentralisatie Maatschappelijke Opvang en Beschermd wonen (MO/BW)

De gemeenten in de regio Oost-Veluwe willen per 1 januari 2023 een nieuw convenant sluiten voor regionale samenwerking op het gebied van Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen op grond van de Wmo 2015. Ondanks dat de invoering van het objectieve verdeelmodel als onderdeel van de doordecentralisatie van beschermd wonen is uitgesteld tot 1 januari 2024, wil de regio Oost-Veluwe er voor kiezen om per 1 januari 2023 op basis van de onderliggende uitgangspunten van de doordecentralisatie en het objectief verdeelmodel samen te werken en het regiobudget MO/BW te vullen. De doordecentralisatie van maatschappelijke opvang is voorzien per 1 januari 2026.

Zolang de doorcentralisatie nog geen feit is, vindt de financiering vanuit het Rijk plaats naar de centrumgemeenten.

Mocht het vanaf 2023 zo zijn - net als in de jaren tot en met 2022 - dat er een positief resultaat is in de regio, dan wordt het overschot verdeeld naar de gemeenten. In dat geval voegen we de jaarlijkse overschotten toe aan de reserve Sociaal Domein - onderdeel MO/BW.

- Reserve Sociaal domein

De stand van de reserve sociaal domein ultimo 2021 was € 674.000. Met de onderverdeling Wtcg € 89.500 en MO/BW € 584.500. In augustus 2022 is een bedrag van afgerond € 236.000 ontvangen van de centrumgemeente Apeldoorn betreffende de vereffening van het overschot financiële bijdrage MO/BW 2021 van de regionale samenwerking Oost-Veluwe. In de najaarsnota 2022 zal worden voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan de reserve sociaal domein MO/BW.

Met de bovengenoemde mutatie erbij, bedraagt de verwachte stand van deze reserve ultimo 2022 dan voor MO/BW afgerond € 820.500 en € 89.500 voor Wtcg. De reserve sociaal domein telt niet mee voor de bepaling van het weerstandsvermogen.

In de primaire begroting 2023 zijn er geen reservemutaties geraamd.

MEERJARENRAMING 2024 T/M 2026

BIJLAGEN

Pag. 2	Overzicht van baten en lasten 2021 t/m 2026
Pag. 3	Toelichting overzicht van baten en lasten 2021 t/m 2026
Pag. 4	Overzicht van incidentele baten en lasten
Pag. 5	Overzicht structureel begrotingssaldo 2023-2026
Pag. 7	Meerjareninvesteringsprogramma (MIP)
Pag. 18	Meerjarenraming staat van reserves en voorzieningen
Pag. 20	Toelichting meerjarenraming staat van reserves en voorzieningen

Overzicht van baten en lasten 2021 t/m 2026

Programma	Om schrijving	Rekening 2021			Begroting na wijziging 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma's:																			
1	Sociaal sterk	4.587	183	4.404	4.725	283	4.442	4.502	231	4.271	4.988	195	4.793	4.947	198	4.749	5.349	201	5.148
	1a - opgroeien en ontwikkelen	3.638	1.942	1.696	4.183	1.872	2.311	3.904	1.850	2.054	3.865	1.850	2.015	3.836	1.850	1.986	3.836	1.850	1.986
	1b - werk	3.074	205	2.869	3.340	72	3.268	3.347	72	3.275	3.351	72	3.279	3.310	72	3.238	3.317	72	3.245
	1c - zorg	2.072	385	1.687	1.902	121	1.781	2.070	121	1.949	2.092	123	1.969	2.092	125	1.967	2.203	127	2.076
	1d - welzijn en sport																		
2	Wonen, werken en recreëren	2.271	607	1.664	1.996	1.828	168	1.999	694	1.305	1.676	628	1.048	1.679	467	1.212	1.678	468	1.210
	2a - ruimtelijke ontwikkeling	2.236	1.860	376	1.062	367	695	531	86	445	507	89	418	517	92	425	506	96	410
	2b - economische ontwikkeling	4.421	575	3.846	4.685	510	4.175	5.134	626	4.508	5.232	527	4.705	5.576	521	5.055	5.810	520	5.290
	2c - fysieke leefomgeving																		
3	Besturen en organiseren	2.692	420	2.272	2.594	164	2.430	2.738	267	2.471	2.451	10	2.441	2.433	10	2.423	2.458	10	2.448
	3a - netwerken en besturen	217	197	20	238	166	72	260	172	88	260	178	82	260	185	75	260	192	68
	3b - dienstverlening																		
	3c - financiën																		
	3d - gemeentelijke organisatie																		
4	Bedrijfsvoering	5.177	278	4.899	5.313	169	5.144	5.480	165	5.315	5.345	166	5.179	5.228	166	5.062	4.758	165	4.593
	4a - overhead																		
	Subtotaal programma's	30.385	6.652	23.733	30.038	5.552	24.486	29.965	4.284	25.681	29.767	3.838	25.929	29.878	3.686	26.192	30.175	3.701	26.474
Algemene dekkingsmiddelen:																			
	- Lokale heffingen	363	6.222	-5.859	367	5.987	-5.620	350	6.359	-6.009	342	6.730	-6.388	342	7.111	-6.769	342	7.507	-7.165
	- Algemene uitkering	16.467	-16.467		17.059	-17.059		19.078	-19.078		20.424	-20.424		21.630	-21.630		20.323	-20.323	
	- Integratie uitkering sociaal domein	1.259	-1.259		893	-893		706	-706		682	-682		658	-658		653	-653	
	- Dividend	2	212	-210	1	202	-201	1	240	-239	1	250	-249	1	250	-249	1	250	-249
	- Saldo van de financieringsfunctie	54	-54		178	15	163	360	15	345	509	15	494	606	15	591	957	15	942
	- Overige algemene dekkingsmiddelen	101	118	-17															
	Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	466	24.332	-23.866	546	24.156	-23.610	711	26.398	-25.687	852	28.101	-27.249	949	29.664	-28.715	1.300	28.748	-27.448
	Onvoorzijne uitgaven				16		16	222		222	443		443	665		665	475		475
	Heffing vennootschapsbelasting (VPE)	-5		-5															
	Begroot totaal saldo van baten en lasten	30.846	30.984	-138	30.600	29.708	892	30.898	30.682	216	31.062	31.339	-877	31.492	33.350	-1.858	31.950	32.449	-499
Toevoeging/onttrekking aan reserves:																			
1	Sociaal sterk	18	-18		9	-9													
	1a - opgroeien en ontwikkelen	64	-64		32	-32													
	1b - werk	151	41	110	80	-80													
	1c - zorg				52	-52													
	1d - welzijn en sport																		
2	Wonen, werken en recreëren	44	-44		505	127	378	136	136	-136	2	-2		2	-2		2	-2	
	2a - ruimtelijke ontwikkeling	130	110	20	52	-52		99	101	-2	171	106	65	124	21	103	77	132	-55
	2b - economische ontwikkeling	130	34	96	49	-49		35	18	17	35	18	17	35	1	34	35	1	34
	2c - fysieke leefomgeving																		
3	Besturen en organiseren	101	-101		7	100	-93	124	124	-124	94	-94		84	-84		84	-84	
	3a - netwerken en besturen																		
	3b - dienstverlening																		
	3c - financiën																		
	3d - gemeentelijke organisatie																		
4	Bedrijfsvoering	970	941	29	228	-228													
	4a - overhead	291	100	-191	189	621	-432	264	216	-216	923	15	-15	1.841	15	-15	642	15	-15
	Exploitatiesaldo	1.672	1.533	139	701	1.591	-890	398	613	-215	1.129	253	876	2.000	141	1.859	754	252	502
	Totaal mutaties reserves	32.518	32.517	1	31.301	31.299	2	31.296	31.295	1	32.191	32.192	-1	33.492	33.491	1	32.704	32.701	3
	Begroot resultaat																		

Begrotingsrichtlijnen 2023

Voor die instellingen waarmee meerjarige subsidie-afspraken zijn gemaakt is het niet nodig richtlijnen te verstrekken. Het subsidiebedrag ligt immers vast in het contract.

Voor de overige instellingen is in de basis rekening gehouden met een indexering van 3,6%.

Als gemeente ontvangen we uit het gemeentefonds een compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Deze indexatie compenseert (voor een deel) de stijgende kosten die organisaties hebben om de activiteiten te organiseren die de gemeente van hen vraagt.

De ramingen voor 2023, gebaseerd op het takenpakket 2022 zijn gebaseerd op de ramingen voor 2022. Wel zijn conform de gevolgde methode van de laatste jaren de ramingen ten behoeve van diensten door derden en overige materiële kosten gestegen. Per geval is, onder andere op basis van de laatst bekende rekeningcijfers, afgewogen of de bijstelling noodzakelijk is om het huidige voorzieningenniveau te handhaven.

Belastingvoorstellen 2023

In de begroting 2023 zijn de volgende tariefsverhogingen verwerkt. De tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing worden in een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd.

Uitgangspunten van de tarieven van de lokale heffingen zijn:	
<ul style="list-style-type: none">• kostendekkende tarieven voor afvalstoffenheffing, leges, begraafrechten, precario-rechten en rioolheffing.	
<ul style="list-style-type: none">• de leges	3,6%
<ul style="list-style-type: none">• de bouwleges (tarief omgevingsvergunning)	
<ul style="list-style-type: none">• de afvalstoffenheffing (basistarief vastrecht) De onderbouwing van de tarieven voor afvalstoffenheffing is weergegeven in bijlage 1.	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de onroerende zaakbelastingen	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de rioolheffing Overeenkomstig het door de raad in 2020 vastgestelde Afvalwaterketenplan WHOEN, wordt tot en met 2023 de rioolheffing jaarlijks met 2,5% verhoogd. Van 2024 tot en met 2032 is er sprake van een jaarlijkse verhoging van 1,9% van de rioolheffing. Van 2033 tot en met 2050 is een verdere stijging niet van toepassing. Op deze wijze wordt het zogenaamde rioolfonds optimaal benut. Verder is uitgegaan van het jaarlijkse inflatiepercentage (4,0% voor 2023).	4,0% + 2,5%
<ul style="list-style-type: none">• de begrafenisrechten Rekening houdend met het door de raad gewenste kostendekkingspercentage van 70% stijgen de tarieven van begraafrechten uitsluitend met de index.	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de toeristenbelasting Het gedifferentieerde tarief ingaande begrotingsjaar 2023 is bepaald op € 1,56 laag tarief en € 2,02 voor het hoge tarief per persoon per overnachting.	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de forensenbelasting	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de precariorechten De opbrengsten van de terrassen en standplaatsen zijn geïndexeerd.	4,0%
<ul style="list-style-type: none">• de reclamebelasting De tarieven zijn gebaseerd op de begroting 2023 van het ondernemersfonds.	

Overzicht van incidentele baten en lasten.

Bij de aanpassing van de Gemeentewet en Provinciewet in 2013 is meer nadrukkelijk benoemd, dat in de begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. De commissie Depla heeft een aantal ontwikkelingen geschetst die hun neerslag hebben gevonden in de aanpassing van het besluit Begroting en Verantwoording in 2016. Hierbij was de wens om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te versterken in combinatie met het geven van meer financieel inzicht aanleiding tot het uitbreiden van het instrumentarium. Voor meerjarig financieel inzicht zijn onder meer de volgende elementen van belang:

- kengetallen en beleidsindicatoren
- geprognosticeerde balans
- meerjarenraming
- structurele en incidentele baten en lasten
- resultaatbestemming

De relatie tussen deze elementen is in de notitie “geprognosticeerd inzicht” nader uitgewerkt.

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel evenwicht is belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. In de begroting moet daarvoor een limitatief overzicht van de incidentele baten en lasten worden gegeven. Dit verplichte (meerjarige) overzicht speelt een rol bij het vast kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht. Het is van belang dat het overzicht van incidentele baten en lasten betrokken wordt bij het presenteren van het structureel begrotingssaldo.

Het bewaken van het structureel en reëel begrotingsevenwicht op langere termijn is een belangrijke taak. Daarnaast zijn de afgelopen jaren wijzigingen in het BBV doorgevoerd zoals het moeten opstellen van een geprognosticeerde balans en financiële kengetallen. Van belang is te onderkennen wat daarin kan veranderen door het nemen van besluiten met grote financiële gevolgen. Bijvoorbeeld het toenemen van de structurele lasten door een investering.

De begroting en jaarstukken zijn belangrijke instrumenten. Immers de financiële middelen die een gemeente tot haar beschikking heeft stellen grenzen aan de mogelijkheden voor het uitvoeren van haar taken, zodat beleid en keuzes daarin gemaakt moeten worden.

In de meerjarenbegroting 2023-2026 zijn op grond van de BBV-notitie ‘Structurele en incidentele baten en lasten’ geen incidentele ramingen opgenomen die aan de in de notitie opgenomen criteria voldoen.

Presentatie van het structureel begrotingsaldo 2023-2026

	2023			2024			2025			2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 -	13.823	2.274	-11.549	14.295	2.239	-12.056	14.186	2.245	-11.941	14.704	2.251	-12.453
Programma 2 -	7.664	1.406	-6.258	7.416	1.244	-6.172	7.771	1.081	-6.690	7.994	1.084	-6.910
Programma 3 -	2.998	439	-2.559	2.711	188	-2.523	2.693	195	-2.498	2.718	202	-2.516
Totaal van de programma's	24.485	4.119	-20.366	24.422	3.671	-20.751	24.650	3.521	-21.129	25.416	3.537	-21.879
Algemene dekkingsmiddelen	711	26.398	25.687	852	28.101	27.249	949	29.664	28.715	1.300	28.748	27.448
Overhead	5.480	165	-5.315	5.345	166	-5.179	5.228	166	-5.062	4.758	165	-4.593
Vennootschapsbelasting			0			0			0			0
Onvoorziene uitgaven	222		-222	443		-443	665		-665	475		-475
Subtotaal	30.898	30.682	-216	31.062	31.938	876	31.492	33.351	1.859	31.949	32.450	501
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	134	613	479	206	253	47	159	141	-18	112	252	140
Geraamd resultaat (begrotingsaldo na bestemming)	31.032	31.295	263	31.268	32.191	923	31.651	33.492	1.841	32.061	32.702	641
Incidentele baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Incidentele baten en lasten (reserves)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Structureel begrotingsaldo			263			923			1.841			641
Structurele baten en lasten	30.898	30.682	-216	31.062	31.938	876	31.492	33.351	1.859	31.949	32.450	501
Structurele mutaties reserves	134	613	479	206	253	47	159	141	-18	112	252	140
	101,14%	102,00%	0,86%	97,90%	100,79%	2,89%	94,90%	100,42%	5,52%	98,80%	100,78%	1,98%

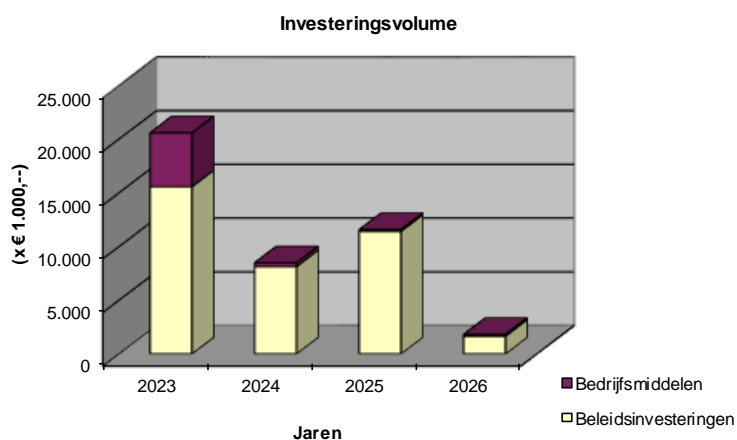
MEERJARENINVESTERINGSPROGRAMMA (MIP)
2023 TOT EN MET 2026

GEMEENTE HATTEM

Investeringsstaat (als bedoeld in het "Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)) 2011.

1. In deze staat zijn per programma de voorgenomen investeringen opgenomen voor de periode 2023 tot en met 2026 en later.
2. Het meerjareninvesteringsprogramma kent een categoriale indeling voor wat betreft de beslissingsbevoegdheid.
Programma 1, 2 en 3:
 - **raad**: de beslissingsbevoegdheid ligt bij de raad als de investering betrekking heeft op nieuw of verandering van het beleid. De "burgergevoeligheid" en dus ook de politieke opvattingen zijn van invloed op de te maken keuze.
 - **college**: met betrekking tot het opvoeren en wijzigen van investeringen ter continuering van het beleid.Programma 4:
 - **secretaris**: met betrekking tot de vervanging van investeringen waarvan de omvang en soort gelijkwaardig blijft. Grotendeels gaat het hier om de vervanging van bedrijfsmiddelen om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen.
3. Voor de berekening van de kapitaallasten is een rentepercentage van 2,3 gehanteerd. Voor ICT investeringen zijn de uitgangspunten gebaseerd op afschrijvingsrichtlijnen zoals opgenomen in de Gemeenschappelijke Regeling BVO.
4. De uit de investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden rechtstreeks verantwoord op de beleidsvelden. Eventueel vindt dekking van de kapitaallasten plaats uit gevormde reserves.
5. Op basis van de Financiële verordening gemeente Hattem 2019 worden activa met uitzondering van gronden afgeschreven vanaf 1 januari na het jaar van ingebruikname (bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 9)
6. Investeringsvolume. Dit bedraagt voor de jaren:

	Bedrijfsvoering		Totaal:
2023	15.573	5.013	20.586
2024	8.134	350	8.484
2025	11.425	151	11.576
2026	1.659	163	1.822
Totaal:	<u>36.791</u>	<u>5.677</u>	<u>42.468</u>

Investeringsprogramma 2023 t/m 2026:

nr.	beleidsveld	balans	omschrijving	Tarief € 100	jaar verv.	directe kstn. investering	totaal investering	dekking	dekking t.l.v.
P1			Sociaal sterk						
			- Nog uit te voeren werken 2022			150.000	150.000		
			- Programma 2023 t/m 2026	51.100		15.363.475	15.414.575	258.300	
			totaal:	51.100		15.513.475	15.564.575	258.300	
P2			Wonen, werken en recreëren						
			- Nog uit te voeren werken 2022	71.000		74.300	145.300		
			- Programma 2023 t/m 2026	2.245.190		18.699.967	20.945.157	2.638.230	
			totaal:	2.316.190		18.774.267	21.090.457	2.638.230	
P3			Besturen en organiseren						
			- Nog uit te voeren werken 2022			56.000	56.000		
			- Programma 2023 t/m 2026	5.000		75.000	80.000		
			totaal:	5.000		131.000	136.000		
P4			Bedrijfsvoering						
			- Nog uit te voeren werken 2022			388.010	388.010		
			- Programma 2023 t/m 2026	5.000		5.284.178	5.289.178		
			totaal:	5.000		5.672.188	5.677.188		
Totaal uren inzet personeel 2023:				7.396					
Generaal totaal:				2.377.290		40.090.930	42.468.220	2.896.530	
Budget 2023 op basis van Investeringsprogramma MJB 2022 (inv.ruimte + riolering)									
totale overschrijding beschikbare ruimte									

Dekking in exploitatie:

te	afs.		vaste rekenrente ICT: 1 %					overige		
activeren	jr.	jaarlast	2023	2024	2025	2026	2027	lasten	gn	toelichting
150.000		7.200				7.200				
15.156.275	15	728.668		392.557		331.311				
15.306.275		735.868		392.557		338.511				
145.300		9.926	4.506	5.420						
18.306.927		975.886		210.063	291.616	351.029	123.178			
18.452.227		985.812	4.506	215.483	291.616	351.029	123.178			
56.000		6.408	6.408							
80.000		5.040		5.040						
136.000		11.448	6.408	5.040						
388.010		43.120	43.120							
5.289.178		391.532		320.516	37.861	15.933	17.221			
5.677.188		434.652	43.120	320.516	37.861	15.933	17.221			
39.571.690	2.167.780	54.034	933.596	329.478	705.472	140.399				
			-226.948	-631.839	-191.984	-100.153				
			-172.914	301.757	137.494	605.319				
			-172.914	128.843	266.337	871.656				(Exclusief verrekeningen met reserves)

nr.	beleidsveld	balans	omschrijving	Tarief € 100	jaar verv.	directe kstn. investering	totale investering	dekking	dekking t.l.v.
2022									
<u>Nog uit te voeren werken:</u>									
22.01.01	A102	120	- integraal kindcentrum (IKC) cluster II - voorbereidingskrediet		2022	150.000	150.000		
						150.000	150.000		
2023									
23.01.01	A105	135	- vervanging terreinverharding kinderopvang Partou		2023	16.200	16.200	16.200	res. ondh.geb.
23.01.02	D104	150	- waterinstallatie (boiler) Spoorstraat	1.600	2023	10.000	11.600	11.600	res. ondh.geb.
23.01.03	A102	120	- integraal kindcentrum (IKC) cluster I	34.000	2023	8.144.275	8.178.275		
23.01.04	A102	120	- integraal kindcentrum (IKC) cluster II - voorbereidingskrediet bouwheer		2023	560.000	560.000		
23.01.05	D105	120	- onderhoudswerkzaamheden Anton Pieckmuseum	4.500	2023	70.000	74.500	74.500	res. ondh.geb.
23.01.06	D105	120	- onderhoudswerkzaamheden Anton Pieckmuseum	6.000	2023	150.000	156.000	156.000	res. ondh.geb.
						46.100	8.950.475	8.996.575	258.300
2024									
2025									
25.01.01	A102	120	- integraal kindcentrum (IKC) cluster II		2025	6.290.000	6.290.000		
25.01.02	A102	120	- integraal kindcentrum (IKC) cluster III - voorbereidingskrediet		2025	100.000	100.000		
25.01.03	D105	150	- personenlift Voermanmuseum	5.000	2025	23.000	28.000		
						5.000	6.413.000	6.418.000	
2026									
						51.100	15.513.475	15.564.575	258.300
mutatie t.o.v. begrotingsjaar									
mutatie t.o.v. vorig jaar									

te activeren	afs. jr.	jaarlast	vaste rekenrente: 2,3 %				overige expl. lasten	toelichting
			2023	2024	2025	2026	2027	
150.000	40	7.200				7.200		Op basis van het concept onderwijshuis vestingsplan. Verwachting is dat de voorbereiding voor realisatie van het tweede cluster start in 2022. Afschrijving na realisatie.
150.000		7.200				7.200		
	15							MJOP - Meerjarenonderhoudsplanung gebouwen. Dekking uit reserve
8.178.275	40	392.557		392.557				Op basis van het concept onderwijshuis vestingsplan. Investing start in 2022 met een verwachte doorlooptijd in 2023. Bedrag verlaagd met 2e voorbereidingskrediet.
560.000	40	26.880				26.880		Op basis van het concept onderwijshuis vestingsplan. Verwachting is dat de voorbereiding voor realisatie van het tweede cluster start in 2022. Afschrijving na realisatie.
	25							Bouwkundige aanpassingen
	15							Installatie aanpassingen
8.738.275	15	419.437		392.557		26.880		
6.290.000	40	301.920				301.920		Op basis van het concept onderwijshuis vestingsplan. Verwachting is dat de voorbereiding voor realisatie van het tweede cluster start in 2022. Afschrijving na realisatie.
100.000	40	4.800						Op basis van het concept onderwijshuis vestingsplan. Verwachting is dat de voorbereiding voor realisatie van het tweede cluster start in 2025. Afschrijving na realisatie (2029).
28.000	15	2.511				2.511		
6.418.000		309.231				304.431		
15.306.275		735.868		392.557		338.511		
				392.557		338.511		
				392.557	-392.557	338.511	-338.511	

nr.	beleidsveld	balans	omschrijving	Tarief € 100	jaar verv.	directe kstn. investering	totale investering	dekking	dekking t.l.v.
2022									
<u>Nog uit te voeren werken:</u>									
22.02.01	C207	135	- uitvoering beleidsplan openbare verlichting - 2022 - Masten		2022	8.700	8.700		
22.02.02	C207	135	- uitvoering beleidsplan openbare verlichting - 2022 - Armaturen		2022	45.600	45.600		
22.02.03	C201	150	- reconstructie Veenrand, Nieuwstad en Hofjes Hogenkamp	22.000	2022		22.000		rioolrecht
22.02.04	C206	135	- groot onderhoud Dorpsweg / Eijerdijk	30.000	2022		30.000		
22.02.05	C201	150	- groene locon Klimaatadaptatie	6.000	2022		6.000		rioolrecht
22.02.06	C201	150	- van Lintelweg riolering	5.000	2022		5.000		rioolrecht
22.02.07	C206	135	- herinrichting de Bleek	6.000	2022		6.000		
22.02.08	C202	160	- vervanging speelvoorzieningen 2022	2.000	2022	20.000	22.000		
				<u>71.000</u>		<u>74.300</u>	<u>145.300</u>		
2023									
23.02.01	C206	360	- bijdrage afslag A28 / H2O		2023	1.000.000	1.000.000		
23.02.02	C202	160	- vervanging speelvoorzieningen 2023	2.000	2023	20.000	22.000		
23.02.03	B201	191500	- herontwikkeling locatie 't Veen - overlopend actief	127.000	2023	670.965	797.965	797.965	anterieure ovk.
23.02.04	C206	135	- groot onderhoud Hilsdijk (bibekom) en Waalstraat (tot Vechtstraat)	54.275	2023	417.500	471.775		
23.02.05	C206	135	- groot onderhoud Hilsdijk (bubeko)	35.880	2023	276.000	311.880		
23.02.06	C206	135	- herinrichting aansluiting Nieuweweg-Stationslaan	157.500	2023	1.575.000	1.732.500		
23.02.07	C206	180	- herinrichting Geldersedijk (bibeko)	28.080	2023	216.000	244.080		
23.02.08	C206	170	- reconstructie fietspad Hessenweg-Prinses Christinalaan	26.655	2023	177.700	204.355		
23.02.09	C206	135	- herinrichting aansluiting Hessenweg/Keizersweg - A50	32.500	2023	250.000	282.500		
23.02.10	C206	135	- parkeren Sportvelden (uitbreiding verbetering)	15.000	2023	100.000	115.000		
23.02.11	C206	135	- groot onderhoud Oude Kerkweg	10.500	2023	70.000	80.500		
23.02.12	C201	170	- mechanische riolering iom beleids en beheerplan water en riolering		2023	175.000	175.000		rioolrecht
23.02.13	C203	150	- machine nr. 8 Fiat Doblo Worker (afval)	300	2023	60.000	60.300		afval
23.02.14	C206	150	- parkeergarage ventilatie/luchtbehandeling 2023	8.000	2023	15.000	23.000		
23.02.15	A202	191500	- woonzorgzone Hollewand etc	131.000	2023		131.000	131.000	gex
23.02.16	C206	135	- reconstructie fietspad Vuurtsteenbergh-Vijzelpad	9.400	2023	94.000	103.400		
23.02.17	C206	135	- reconstructie Dorpsweg Oost (1 t/m 20)	27.000	2023	180.000	207.000		
23.02.18	C206	135	- herinrichting Stadswallen	23.400	2023	160.000	183.400		
				<u>688.490</u>		<u>5.457.165</u>	<u>6.145.655</u>	<u>928.965</u>	
2024									
24.02.01	C202	160	- vervanging speelvoorzieningen 2024	2.000	2024	20.000	22.000		
24.02.02	C201	170	- reconstructie Lageland e.o. (2/3 riool AWP 2024-2026)	262.500	2024	2.625.000	2.887.500		rioolrecht
24.02.03	C206	135	- reconstructie Lageland e.o. (1/3 wegen)	131.500	2024	1.315.000	1.446.500		
24.02.04	C206	135	- herinrichting Apeldoornseweg	142.000	2024	1.420.000	1.562.000		
24.02.05	B201	191500	- herontwikkeling locatie 't Veen - overlopend actief	127.000	2024	519.645	646.645	646.645	anterieure ovk.
24.02.06	C206	135	- reconstructie wegen 2024 (nader bepalen inspectie najaar 2022)	35.500	2024	355.000	390.500		
24.02.07	C201	170	- mechanische riolering iom beleids en beheerplan water en riolering		2024	87.000	87.000		rioolrecht
24.02.08	C206	135	- groot onderhoud lerstweg	42.000	2024	420.000	462.000		
24.02.09	C206	135	- herinrichting Verlengde Parklaan-Stationslaan	57.600	2024	443.000	500.600		
24.02.10	C206	150	- installatie luchtbehandeling en VRI Tinneplein	6.000	2024	20.000	26.000		
24.02.11	C203	150	- machine nr. 9 Fiat Doblo (afval)	300	2024	60.000	60.300		
24.02.12	C200	150	- machine nr. 3 Mercedes - groen / plantsoenen	300	2024	27.600	27.900		
24.02.13	A017	150	- machine nr. 1 MAN knijperauto	700	2024	14.000	14.700		
				<u>807.400</u>		<u>7.326.245</u>	<u>8.133.645</u>	<u>646.645</u>	
2025									
25.02.01	C202	160	- vervanging speelvoorzieningen 2025	2.000	2025	20.000	22.000		
25.02.02	C206	135	- reconstructie wegen 2025 (nader bepalen op inspecties 2023 en 2024)	90.000	2025	900.000	990.000		
25.02.03	B201	191500	- herontwikkeling locatie 't Veen - overlopend actief	127.000	2025	375.591	502.591	502.591	anterieure ovk.
25.02.04	C201	170	- mechanische riolering iom beleids en beheerplan water en riolering		2025	87.437	87.437		rioolrecht
25.02.05	C206	135	- reconstructie Rosenboomspoor	39.000	2025	391.000	430.000		
25.02.06	C206	135	- Voer Parkeergarage Tinneplein	10.000	2025	80.000	90.000		
25.02.07	C201	170	- AWP - vervanging riool Rijnstraat e.o. 2/3	175.000	2025	1.750.000	1.925.000		rioolrecht
25.02.08	C206	135	- reconstructie wegen - Rijnstraat e.o. 1/3	78.800	2025	787.500	866.300		
25.02.09	C206	135	- aanleg fietspad Oude Kerkweg	8.500	2025	85.000	93.500		
				<u>530.300</u>		<u>4.476.528</u>	<u>5.006.828</u>	<u>502.591</u>	
2026									
26.02.01	C202	160	- vervanging speelvoorzieningen 2026	2.000	2026	20.000	22.000		
26.02.02	C206	135	- reconstructie wegen 2025 (nader bepalen op inspecties 2023 en 2024)	90.000	2026	900.000	990.000		
26.02.03	B201	191500	- herontwikkeling locatie 't Veen - overlopend actief	127.000	2026	433.029	560.029	560.029	anterieure ovk.
26.02.04	C201	170	- mechanische riolering iom beleids en beheerplan water en riolering		2026	87.000	87.000		rioolrecht
				<u>219.000</u>		<u>1.440.029</u>	<u>1.659.029</u>	<u>560.029</u>	
Totaal				2.316.190		18.774.267	21.090.457	2.638.230	
mutatie t.o.v. begrotingsjaar									
mutatie t.o.v. vorig jaar									

te activeren	afs. jr.	jaarlast	vaste rekenrente: 2,3 %				overige expl. lasten	toelichting
			2023	2024	2025	2026	2027	
8.700	40	418	418					
45.600	15	4.089	4.089					Op basis van beleidsplan openbare verlichting 2012. Vervangingen op basis van nog verder uit te werken uitvoeringsplan. Kan later. Verlichtingsinstallatie is kwalitatief op orde.
22.000	50	946		946				Op basis van beleidsplan openbare verlichting 2012. Vervangingen op basis van nog verder uit te werken uitvoeringsplan. Kan later. Verlichtingsinstallatie is kwalitatief op orde.
30.000	30	1.690		1.690				Urenraming personele inzet 2023
6.000	50	258		258				Urenraming personele inzet 2023
5.000	50	215		215				Urenraming personele inzet 2023
6.000	30	338		338				Urenraming personele inzet 2023
22.000	15	1.973		1.973				In afwachting van nieuw beleidsplan
145.300		9.926	4.506	5.420				
1.000.000	30	56.333			56.333			Bijdrage aan activa in eigendom van derden. Bestemmingsreserve komt te vervallen. Realisatie van de werkzaamheden medio 2024. Afschrijvingslast ingaande 2025.
22.000	15	1.973		1.973				In afwachting van nieuw beleidsplan
471.775	30	26.577		2.658	23.919			Concretiseren van het ontwikkelperspectief naar uitvoeringsprogramma's op deelgebieden. Zie voor verdere toelichting tekst programma 2, Ruimtelijke Ordening
311.880	30	17.569		17.569				Rotonde Nieuweweg/Apeldoornsweg 2023 10% voorbereiding, uitvoering 2024 90% afhankelijk van inspectie 2021
1.732.500	30	97.598		97.598				
244.080	30	13.750		13.750				
204.355	50	8.787		8.787				
282.500	30	15.914		15.914				
115.000	30	6.478		6.478				
80.500	30	4.535		4.535				
175.000	50	7.525		7.525				
60.300	30	3.397		3.397				
23.000	15	2.062		2.062				
103.400	30	5.825		5.825				
207.000	30	11.661		11.661				
183.400	30	10.332		10.332				
5.216.690		290.315	210.063	80.252				
22.000	15	1.973		1.973				In afwachting van nieuw beleidsplan
2.887.500	50	124.163		12.416	74.498	37.249	***	voorbereiding 2024 10%, uitvoering 2025 60% en 2026 30%
1.446.500	30	81.486		8.149	48.892	24.446	***	voorbereiding 2024 10%, uitvoering 2025 60% en 2026 30%
1.562.000	30	87.993		87.993				Concretiseren van het ontwikkelperspectief naar uitvoeringsprogramma's op deelgebieden. Zie voor verdere toelichting tekst programma 2, Ruimtelijke Ordening
390.500	30	21.998		21.998				
87.000	50	3.741		3.741				
462.000	30	26.026		26.026				
500.600	30	28.200		28.200				
26.000	15	2.331		2.331				
60.300	6	11.437		11.437				
27.900	6	5.292		5.292				
14.700	10	1.808		1.808				
7.487.000		396.448	211.364	123.389	61.695			
22.000	15	1.973		1.973				In afwachting van nieuw beleidsplan
990.000	30	55.770		55.770				Op basis van kernstellen noodzakelijk reserve voor wegen
87.437	50	3.760		3.760				Concretiseren van het ontwikkelperspectief naar uitvoeringsprogramma's op deelgebieden. Zie voor verdere toelichting tekst programma 2, Ruimtelijke Ordening
430.000	30	24.223		24.223				
90.000	30	5.070		5.070				
1.925.000	50	82.775		82.775				
866.300	30	48.802		48.802				
93.500	30	5.267		5.267				
4.504.237		227.640		227.640				
22.000	15	1.973		1.973				In afwachting van nieuw beleidsplan
990.000	30	55.770		55.770				Concretiseren van het ontwikkelperspectief naar uitvoeringsprogramma's op deelgebieden. Zie voor verdere toelichting tekst programma 2, Ruimtelijke Ordening
87.000	50	3.741		3.741				
1.099.000		61.484		61.484				
18.452.227		985.812	4.506	215.483	291.616	351.029	123.178	
			210.976	287.110	346.522	118.672		
			210.976	76.133	59.413	-227.850		

Programma 3
Besturen en organiseren

Investeringsprogramma 2023 t/m 2026:

nr.	beleidsveld	balans	omschrijving	Tarief € 100	jaar verv.	directe kstn. investering	totale investering	dekking	dekking t.l.v.
2022									
Nog uit te voeren werken:									
22.03.01	A304	150	- legionelladoorspoel en registratiesysteem brandweer 2019		2022	8.000	8.000		res. ondh.geb.
22.03.02	A300	160	- cameravolgsysteem raad 2022		2022	48.000	48.000		werkbudget raad
						56.000	56.000		
2023									
Programma:									
23.03.01	A304	120	- verbouw brandweerkazerne	5.000	2023	75.000	80.000		
				5.000		75.000	80.000		
				5.000		131.000	136.000		
mutatie t.o.v. begrotingsjaar									
mutatie t.o.v. vorig jaar									

te activeren	afs. jr.	jaarlast	vaste rekenrente: 2,3 %					overige expl. lasten	toelichting
			2023	2024	2025	2026	2027		
8.000	25	504	504						MJOP - dekking uit gevormde reserve Amendement begroting 2022. Dekking uit werkbudget van de raad.
48.000	10	5.904	5.904						
56.000		6.408	6.408						
80.000	25	5.040	5.040						
80.000		5.040	5.040						
136.000		11.448	6.408	5.040					
				-1.368	-6.408	-6.408	-6.408		
				-1.368	-5.040				

nr.	beleidsveld	balans	omschrijving	Tarief € 100	jaar verv.	directe kstn. investering	totale investering	dekking	dekking t.l.v.
2022									
<u>Nog uit te voeren werken:</u>									
22.04.01	A004	160	- digitaliseren archief (fase 5) 2020		2022	10.000	10.000		
22.04.02	A009	160	- CIO-convenant - software 2021		2022	77.000	77.000		
22.04.03	A009	160	- CIO-convenant - software 2022		2022	167.900	167.900		
22.04.04	A009	160	- CIO-convenant - software 2022 M2A		2022	99.110	99.110		
22.04.05	A004	160	- restauratie archieven streekarchief fase I van V		2022	34.000	34.000		
						388.010	388.010		
2023									
23.04.01	A009	160	- CIO-convenant - software 2023		2023	446.300	446.300		
23.04.02	A009	160	- CIO-convenant - software 2022 M2A		2023	106.928	106.928		
23.04.03	A004	160	- restauratie archieven streekarchief fase II van V		2023	34.000	34.000		
23.04.04	A008	120	- verbouw en herinrichting stadhuis		2023	3.500.000	3.500.000		
23.04.05	A008	120	- verbouw en herinrichting stadhuis - bijkomende investeringen		2023	500.000	500.000		
23.04.06	A008	160	- sluitsysteem voor de werf en stadhuis	2.000	2023	15.000	17.000		
23.04.07	A008	160	- camerasysteem voor de werf en stadhuis	3.000	2023	17.500	20.500		
						5.000	4.619.728	4.624.728	
2024									
24.04.01	A009	160	- CIO-convenant - software 2024		2024	316.480	316.480		
24.04.02	A009	160	- CIO-convenant - software 2024 M2A		2024				
24.04.03	A004	160	- restauratie archieven streekarchief fase III van V		2024	34.000	34.000		
						350.480	350.480		
2025									
25.04.01	A009	160	- CIO-convenant - software 2025		2025	117.130	117.130		
25.04.02	A009	160	- CIO-convenant - software 2025 M2A		2025				
25.04.03	A004	160	- restauratie archieven streekarchief fase IV van V		2025	34.000	34.000		
						151.130	151.130		
2026									
26.04.01	A009	160	- CIO-convenant - software 2026		2026	128.840	128.840		
26.04.02	A009	160	- CIO-convenant - software 2026 M2A		2026				
26.04.03	A004	160	- restauratie archieven streekarchief fase V van V		2026	34.000	34.000		
						162.840	162.840		
Totaal				5.000		5.321.708	5.677.188		
mutatie t.o.v. begrotingsjaar									
mutatie t.o.v. vorig jaar									

te activeren	afs. jr.	jaarlast	vaste rekenrente ICT: 1 % vaste rekenrente: 2,3 %				overige expl. lasten	toelichting
			2023	2024	2025	2026		
10.000	5	2.230	2.230					
77.000	10	8.470	8.470					Digitalisering archief jaarlijks € 10.000,- voor de periode 2016-2020
167.900	10	18.469	18.469					Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
99.110	10	10.902	10.902					Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
34.000	15	3.049	3.049					Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
388.010		43.120	43.120					O.b.v. rapport restauratie inventarisatie Hattem (Streekarchief Hattem-Epe-Heerde)
446.300	10	49.093	49.093					Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
106.928	10	11.762	11.762					Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
34.000	15	3.049	3.049					O.b.v. rapport restauratie inventarisatie Hattem (Streekarchief Hattem-Epe-Heerde)
3.500.000	25	220.500	220.500					Kadernota 2022 - Aandacht voor veiligheidsissues, duurzaamheidsmaatregelen, mogelijkheden om kaantoorruimte te delen, invoeden van corona, hybride werken.
500.000	25	31.500	31.500					Kadernota 2022 - Aandacht voor veiligheidsissues, duurzaamheidsmaatregelen, mogelijkheden om kaantoorruimte te delen, invoeden van corona, hybride werken.
17.000	10	2.091	2.091					
20.500	10	2.522	2.522					
4.624.728		320.516	320.516					
316.480	10	34.813		34.813				Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
34.000	15	3.049		3.049				Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
350.480		37.861		37.861				O.b.v. rapport restauratie inventarisatie Hattem (Streekarchief Hattem-Epe-Heerde)
117.130	10	12.884		12.884				Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
34.000	15	3.049		3.049				Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
151.130		15.933		15.933				O.b.v. rapport restauratie inventarisatie Hattem (Streekarchief Hattem-Epe-Heerde)
128.840	10	14.172			14.172			Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
34.000	15	3.049			3.049			Begroting I-Dienst 2022-2025 versie 14 augustus 2021 - rente 1%
162.840		17.221			17.221			O.b.v. rapport restauratie inventarisatie Hattem (Streekarchief Hattem-Epe-Heerde)
5.326.708		396.790	43.120	320.516		15.933	17.221	
				277.396	-43.120	-27.187	-25.899	
				277.396	-320.516	15.933	1.288	

MEERJARENRAMING “STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN”
2023 TOT EN MET 2026

GEMEENTE HATTEM

Toelichting:

1. In deze staat worden gespecificeerd opgenomen:
 - a. De algemene reserves van de algemene dienst
 - b. De bestemmingsreserves van de algemene dienst
 - c. De overige bestemmingsreserves (*beklemd*)
 - d. De voorzieningen van de algemene dienst
 - e. De overige voorzieningen (*beklemd*)

2. Reserves zijn vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die bedrijfs-economisch gezien vrij zijn te besteden.
De reserves kunnen worden onderscheiden naar de algemene reserve en bestemmingsreserves. Zodra de gemeenteraad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. De reserves zonder een dergelijk oormerk vormen samen de algemene reserves.

3. Voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen. Voorzieningen worden gevormd wegens:
 - a. Verplichtingen, verliezen en risico's waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs ingeschat kan worden
 - b. Kosten die in een volgend jaar zullen worden gemaakt (bijvoorbeeld onderhoudsfondsen)
 - c. Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting of risico. Mutaties in voorzieningen bestaan uitsluitend uit het aanpassen van de omvang van een voorziening.

Meerjarenraming "Staat van reserves en voorzieningen"

Grootboek- nummer (1)	Omschrijving (2)	Saldo per 31-12-2023 (4)	Saldo per 30-12-2024 (5)	Saldo per 30-12-2025 (6)	Saldo per 30-12-2026 (7)
Algemene reserves					
890.000	algemene reserve (vaste buffer)	4.500.000	4.500.000	4.500.000	4.500.000
890.010	algemene reserve	755.322	919.479	1.751.898	3.502.841
	Totaal algemene reserves	5.255.322	5.419.479	6.251.898	8.002.841
Bestemmingsreserves					
891.020	reserve grondexploitatie	321.323	321.323	321.323	321.323
891.270	reserve frictiekosten	10.960	10.960	10.960	10.960
891.280	egalisereserve rioolrecht **	386.000	386.000	386.000	386.000
891.290	reserve volkshuisvestingsdoeleinden	200.500	200.500	200.500	200.500
891.300	egalisereserve afvalstoffenheffing	356.364	390.927	425.490	460.053
891.340	egalisereserve gebouw en	303.119	197.139	176.488	44.625
891.370	egalisereserve sociaal domein	674.139	674.139	674.139	674.139
891.380	reserve ontw ikkeling 't Veen ****	-66.800	103.800	228.000	305.000
	Totaal bestemmingsreserves	2.185.606	2.284.789	2.422.901	2.402.601
Overige bestemmingsreserves (beklemd)					
891.500	reserve dekking kapitaallasten *	611.082	564.823	534.964	505.105
	Totaal bestemmingsreserves (beklemd)	611.082	564.823	534.964	505.105
892.500	Saldo rekening baten en lasten ****	264.457	922.719	1.841.243	641.560
	Totaal Reserves	8.316.467	9.191.810	11.051.006	11.552.107
Voorzieningen					
893.880	voorziening w ethouderspensioenen	648.000	648.000	648.000	648.000
	Totaal voorzieningen	648.000	648.000	648.000	648.000
Overige voorzieningen (beklemd)					
893.780	voorziening afkoopsommen onderhoud graven	561.085	600.452	645.173	691.967
893.890	voorziening rioolrecht **	484.761	529.667	656.893	710.018
	Totaal voorzieningen (beklemd)	1.045.846	1.130.119	1.302.066	1.401.985
	Totaal voorzieningen	1.693.846	1.778.119	1.950.066	2.049.985
TOTAAL PASSIVA BALANS		10.010.313	10.969.929	13.001.072	13.602.092
893.720	voorziening oninbare vorderingen***	203.639	203.639	203.639	203.639
	TOTAAL ACTIVA BALANS	203.639	203.639	203.639	203.639
	TOTAAL GENERAAL	10.213.952	11.173.568	13.204.711	13.805.731

In de raad van 16 oktober 2017 is de "Nota reserves en voorzieningen 2017" vastgesteld.

Met ingang van de begroting 2017 bepaalt de relevante BBV-versie dat er geen rente meer w ordt toegerekend aan reserves.

Evenmin w ordt nog rente toegerekend ten gunste van de exploitatie.

*) Voor een specificatie de "reserve dekking kapitaallasten" kan w orden verw ezen naar de aparte staat van beklemd bestemmingsreerves.

**) Wanneer op de rioolheffing een voordeel w ordt behaald - nu of in de toekomst - dan mag dit op grond van de BBV enkel in een reserve vloeien als kan w orden aangetoond dat de overdekking w ordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen.
In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening (artikel 44 lid 2 BBV) door derden beklemd middelen w orden gestort.

***) De voorziening moet conform BBV w orden verantw oord aan de activakant van de Balans.

****) De voorziening is conform de BBV voorschriften omgezet in een bestemmingsreserve.

*****) Het saldo van de rekening van baten el lasten w ordt toegevoegd aan de algemene reserve.

*MEERJARENRAMING “STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN”
2023 TOT EN MET 2026*

TOELICHTING

ALGEMEEN

In de raad van 16 oktober 2017 is de “Nota reserves en voorzieningen 2017” vastgesteld.

In de Nota is rekening gehouden met de meest recente wettelijke voorschriften (BBV). Daarnaast is kritisch gekeken naar de noodzaak en hoogte van de diverse reserves en voorzieningen.

RESERVES

890.000 algemene reserve vaste buffer

De algemene reserve vaste buffer is het vrij besteedbaar eigen vermogen van de gemeente. Uit motieven van financiële dekking (rentebeleid) is de gewenste omvang van deze buffer bepaald op € 4,5 miljoen.

Deze reserve geeft stabiliteit aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

890.010 algemene reserve

Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers en wordt gebruikt voor opvang van risico's. Tekorten en overschotten op zowel de begroting als de jaarrekening komen ten laste respectievelijk ten gunste van de algemene reserve.

Daarnaast wordt deze reserve gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. In de praktijk bestaat de reserve uit een deel waarop al een aantal claims zijn gelegd (raadsbesluiten / begrote onttrekkingen) en een deel dat nog vrij beschikbaar is (voor het opvangen van risico's en als algemeen dekkingsmiddel).

891.020 reserve grondexploitatie

De reserve grondexploitatie laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie, waaruit de risico's dienen te worden opgevangen. Risico's in de grondexploitatie kunnen bijvoorbeeld voortvloeien uit de vertraging van het in exploitatie nemen van complexen, tegenvallende grondverkoop of hogere investeringen. Om de risico's van de lopende complexen deels op te vangen wordt een bodempercentage van de boekwaarde van alle grondexploitaties gehandhaafd van 2,5%.

891.280 egalisatiereserve rioolrecht

In 2007 is deze egalisatiereserve in het leven geroepen om de grote schommelingen in het door te berekenen rioolrecht (ingesteld in 2006) op te kunnen vangen. De raad heeft op 14 december 2020 het 'beleids- en beheerplan water en riolering' vastgesteld en is tevens akkoord gegaan met het kostendekkingsplan. In overeenstemming met het kostendekkingsplan wordt jaarlijks de rioolheffing met de andere heffingen vastgesteld. De in het plan voorgestelde investeringen worden vanaf 2021 opgenomen op het meerjareninvesteringsplan.

Bij vaststelling van het vorige Afvalwaterketenplan op 23 juni 2014 is het plafond van de reserve vastgesteld op € 1 miljoen.

Elk jaar wordt bekeken of het saldo van de producten pompen en riolen, rioolrechten en straatvegen een voordelig dan wel nadelig saldo te zien geeft. Het saldo wordt met de reserve verrekend, mits kan worden aangetoond dat de 'overdekking' wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen. Vanuit dit criterium is in de jaarrekening 2017 € 614.000 aan de reserve onttrokken als “wegens derden bekleemde middelen”. Het saldo van de egalisatiereserve bedraagt derhalve € 386.000.

Conform de BBV is het bedrag van € 614.000 overgeheveld naar de ingestelde Voorziening Rioolrecht (nr. 893.890).

891.290 reserve volkshuisvestingsdoeleinden

In het Kwalitatief Woonprogramma zijn afspraken gemaakt over de aantallen en typen te bouwen woningen. Geconstateerd is dat de productie van goedkope woningen achter blijft.

Om de bouw van goedkope woningen te stimuleren is een bijdrage ontvangen van de Provincie Gelderland en de Regio Noord Veluwe. Het gaat hier om de SGW (Stimuleringsbijdrage Goedkope Woningbouw). Deze bijdrage is aan de reserve toegevoegd. In principe is een gedeelte van de reserve vrij besteedbaar maar zal logischerwijs ingezet worden voor volkshuisvestingsdoeleinden. De ontvangen middelen worden gereserveerd voor het Hattemse bouwprogramma.

Het saldo van de reserve is als volgt geormerkt:

- Woningbouw Woonzorgzone Geldersedijk	€ 80.000
- Duurzaamheid woningbouw	€ 20.500
- Woningbouw 't Veen	€ 100.000
Totaal geormerkte gelden	<u>€ 200.500</u>

891.300 egalisatiereserve afvalstoffenheffing

Deze reserve is ingesteld met als doel de egalisatie van baten en lasten op het gebied van de afvalstoffenheffing. Met behulp van deze reserve blijft de afvalstoffenheffing over de jaren heen stabiel; Incidentele schommelingen in de inkomsten of uitgaven hebben niet zijn weerslag op het tarief. Bij structurele daling of stijging van de baten en lasten kan de heffing worden bijgesteld.

Per saldo worden de lasten van de producten huisvuil en afval openbare ruimte als ook toe te rekenen loonkosten elk jaar aan deze reserve onttrokken. Het saldo van het product baten afvalstoffenheffing wordt elk jaar aan deze reserve toegevoegd. Gelet op de kosten en baten ontwikkelingen en het feit dat de reserve per ultimo 2019 was uitgeput, heeft er per 1-1-2020 een dotatie van € 200.000 vanuit de algemene middelen plaatsgevonden. Daarnaast is het positieve resultaat van de producten over 2021 ook aan de reserve toegevoegd.

Het is wettelijk niet toegestaan dat er “verdiend” wordt met het opleggen van de afvalstoffenheffing.

Naast het voorkomen van grote schommelingen in de tarieven wordt de reserve ook ingezet als dekking voor investeringen. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) mogen investeringen niet ineens ten laste van een bestemmingsreserve worden gebracht, tenzij de reserve is gevormd met inkomsten van derden. Door de investeringen inzichtelijk te houden en de heffing te egaliseren, hevelen wij de toekomstige afschrijvingslasten over in de “Reserve dekking kapitaallasten”.

891.340 egalisatiereserve onderhoud gebouwen

De gebouwen worden op basis van de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) onderhouden.

Voor het opvangen van de financiële begroting- en rekening fluctuaties als gevolg van de jaarlijks muterende onderhoudskosten is een egalisatiereserve onderhoud gebouwen ingesteld.

In 2022 is het MJOP geactualiseerd. Dit heeft geleid tot een aangepaste begroting 2023. In 2022 is een forse prijsstijging van het onderhoud geconstateerd. Dit heeft geleid tot het bijstellen van de uitgangspunten bij de voorziening. De jaarlijkse dotatie is geactualiseerd en van € 253.000 verhoogd tot € 283.000. De oorzaak van deze stijging ligt in de aanbesteding van installatietechniek en de eerder genoemde prijsstijging. Vanaf dit jaar zal de dotatie jaarlijks geïndexeerd worden met het geldende inflatiepercentage, om zodoende voldoende budget te hebben voor het jaarlijkse onderhoud. De mogelijke meer- of minderkosten zullen jaarlijks verrekend worden met de te vormen voorziening. In het voorliggende MJOP zijn 2 onderwerpen niet verwerkt:

- Het onderhoud van het Stadhuis is voor de periode van 2023 - 2026 zijn er geen onderhoudskosten meegenomen in het MJOP. Rekening houdende met het mogelijke scenario voor de verbouwing van het Stadhuis. Voor onverwachte kosten is in dit MJOP een bedrag van circa € 50.000 per jaar gereserveerd.
- In het voorliggende MJOP zijn klimaatmaatregelen voor het verduurzamen van gebouwen niet meegenomen. Dit dient in de komende periode nader uitgewerkt te worden.

891.370 egalisatiereserve decentralisaties

Het doel van deze reserve is om de schommelingen van de extra taken op het terrein van de Jeugdwet, de Participatiewet en de overheveling van de functie Begeleiding uit de AWBZ naar de Wmo te kunnen opvangen. Het saldo bedraagt € 674.139 en is bij de jaarrekening 2021 gevormd. Het beschikbare budget is verdeeld over de componenten Wtcg (€ 89.423) en wat we van de centrumgemeente teruggestort hebben gekregen in 2018, 2019 en 2020 (samen € 584.716).

891.380 Reserve Ontwikkeling 't Veen

De herontwikkeling van industrieterrein 't Veen is in de jaren 2018 en eerder in gang gezet. De gemeente Hattem kan met ingang van 2030 een investering doen voor wegen in het gebied. Er wordt een jaarlijkse kapitaallast gecalculeerd van € 110.000,-; die volgt uit een investering van netto € 2,3 miljoen. In de begroting 2023-2026 is een groeipad van 10 jaar naar dat bedrag opgenomen door ieder jaar € 11.000,- extra in onze begroting op te nemen, oplopend van € 11.000,- in 2020 naar € 110.000,- in 2029. Dat gaat in de vorm van een dotatie aan de reserve. Te zijner tijd zorgt de daadwerkelijke investering in het wegennetwerk van 't Veen voor een kapitaallast. De toename van de kapitaallast kan gedekt worden vanuit een evenredige afname van de bovengenoemde structurele toevoeging aan de reserve 't Veen.

891.500 reserve dekking kapitaallasten

In het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) mogen reserves niet meer rechtstreeks in mindering worden gebracht op investeringen met economisch nut.

Ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten is de "beklemde" reserve "dekking kapitaallasten" ingesteld.

VOORZIENINGEN

893.780 voorziening afkoopsommen graven

De voorziening wordt gevoed door de afkoopsommen van de graven toe te voegen. Voor het berekenen van de jaarlijkse onttrekking is gekozen voor een model dat jaarlijks 1/20ste deel van de cumulatief gestorte bedragen terug laat vloeien naar de exploitatie. Daarvan worden de jaarlijkse onderhoudskosten voldaan.

893.880 Voorziening wethouderspensioen

Met ingang van 2015 wordt de pensioenopbouw van zittende wethouders in eigen beheer opgebouwd. Daarvoor is een voorziening opgericht waarvan de jaarlijkse dotaties als last in de exploitatie zijn opgenomen.

893.890 Voorziening rioolrecht

Op grond van artikel 44 lid 2 van het BBV is er in 2017 een wijziging doorgevoerd. Wanneer op de rioolheffing een voordeel wordt behaald - nu of in de toekomst - dan mag dit op grond van de regelgeving enkel in een reserve vloeien als kan worden aangetoond dat de 'overdekking' wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen. In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening door derden beklemde middelen worden gestort. Hiervoor is er in 2017 deze voorziening rioolrecht gevormd.

893.720 Voorziening oninbare vorderingen

Er is altijd een risico aanwezig dat openstaande vorderingen niet worden voldaan. Door middel van een ouderdomsanalyse wordt, bij de jaarrekening, een inschatting van dit risico gemaakt. De voorziening wordt vervolgens tot het bedrag van dit risico gemuteerd. Conform BBV wordt de voorziening verantwoord als waarde correctie op de vorderingen (vlottende activa).

Reservepositie

	Saldo per:	31-12-2023	31--12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Algemene reserves		5.255	5.419	6.252	8.003
Bestemmingsreserves		2.797	2.850	2.958	2.908
Vorzieningen		1.897	1.982	2.154	2.254
Exploitatieresultaat		264	923	1.841	642
Totaal:		10.214	11.174	13.205	13.806

